

T. C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

RİSK TOPLUMU ve KORKU KÜLTÜRÜNDEKİ
EBEVEYN TUTUMLARI ve GENÇ GÖNÜLLÜLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdurrahim KORKMAZ

BALIKESİR, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

RİSK TOPLUMU ve KORKU KÜLTÜRÜNDEKİ
EBEVEYN TUTUMLARI ve GENÇ GÖNÜLLÜLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdurrahim KORKMAZ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Fahri ÇAKI

BALIKESİR, 2019

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 2018/132 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Sosyoloji Anabilim Dalı'nda 201612541011 numaralı Abdurrahim KORKMAZ'ın hazırladığı "Risk Toplumu ve Korku Kültüründeki Ebeveyn Tutumları ve Genç Gönüllülüğü" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 03/05/2019 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. İsmail Coshun

Üye (Danışman)

: Prof. Dr. Fehri GAKI

Üye

: Prof. Dr. İsmail Coshun

Üye

: Dr. Öğr. Barış Şentuna

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

03.05.2019

Enstitü Müdürü

PROF. DR. KENAN ZİYA TAŞ

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni her konuda destekleyen bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve öğrencisi olduğum için kendimi şanslı olarak gördüğüm değerli danışman hocam Prof. Dr. Fahri ÇAKI'ya,

Tezimi okuyarak eleştiri ve öneriyle değerli katkılar sunan Dr. Öğretim Üyesi Yonca ALTINDAL'a ve yine değerli katkılarıyla jüri üyesi olarak tez savunmamda yer alan Prof. Dr. İsmail Coşkun ve Dr. Öğretim Üyesi Barış ŞENTUNA'ya,

Hem lisans Hem yüksek lisans eğitimim sırasında hep yanımda olan her konuda beni destekleyen ve değerli deneyimlerini/bilgilerini benle paylaşan Arş. Gör. Hüseyin SAY ve eşi Özlem SAY'a,

Teşekkürü bir borç bilirim...

Hem lisans hem yüksek lisans süresi boyunca maddi manevi destekleriyle yanımda olan birbirinden değerli dostlarıma ve varlıkları ile bana güç veren desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, desteklerini hep hissettiğim değerli aileme

Teşekkür ediyorum...

Abdurrahim KORKMAZ

ÖZET

RİSK TOPLUMU VE KORKU KÜLTÜRÜNDEKİ EBEVEYN TUTUMLARI VE GENÇ GÖNÜLLÜLÜĞÜ

KORKMAZ, Abdurrahim

Yüksek Lisans, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fahri ÇAKI

2019, 253 Sayfa

Günümüzde hem dünyada hem de Türkiye’de binlerce insan, bilgi/birikimlerini, zamanlarını, maddi manevi kaynaklarını hiçbir çıkar gözetmeksizin dünyayı daha yaşanılabilir hale getirmek için gönüllü olmaktadır. Gönüllülük, modern dünyanın ortaya çıkardığı sorunları ve modernliğin toplum(lar) üzerindeki yan etkileriyle, olumsuz sonuçlarını aşma yollarından biri olarak görülmektedir. Çünkü gönüllülük toplumsal ilişkilerde ve gündelik hayatın birçok problemlili noktasında çözüm olma iddiası taşımakta ve modern dünyanın getirdiği yeni toplumsal düzen içinde de birçok işleve sahip olmaktadır. Bundan dolayı ülkemizde de gönüllülük çalışmaları son yıllarda artış göstermektedir. Ancak literatür özellikle gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili düşük profilde olduğumuzu iddia etmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı; “Türkiye’de Risk Toplumu ve Korku Kültürü kuramları bağlamında, gençlerin gönüllülüklerine ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili ebeveynlerin tutumları nedir” sorusuna cevap aramaktır.

Risk toplumu ve korku kültürü kuramlarına göre; Modern toplumun yükselişiyle birlikte birçok değişim/gelişme yaşanmakta ve birçok problemlili mesele ortaya çıkmaktadır. Bugün içinde yaşanan dünya çok gergin ve tehlikelidir. Çünkü artık dünya “risk toplumu”dur. Risk(ler) karşısında sosyal hayat ve ailede çok fazla etkilenmektedir. Bunun için insanlar gündelik hayatlarında “sonumuz geldi” veya “sonumuz yakın” gibi bir dil geliştirmektedir. Ana babalar paranoyaklaşmakta, aile yapısı çözülmekte, toplumda korku histerisi yayılmakta ve bu bağlamda özellikle çocuklar için dünya “yabancılarla ve tehlikelerle dolu” bir yer halini almaktadır.

Bu araştırmada; nitel araştırma geleneği kapsamında mülakat tekniğiyle, örneklem olarak belirlenmişBalıkesir’de yaşayan ve 16 yaş üzeri çocukları (gençleri) olan, 30 kişilik beyaz yakalı ebeveynle yapılan görüşmelerle veriler toplanmıştır. Verilerin tasnifi/analizinden sonra yapılan tespitler, kuramsal kapsam daraltmasından dolayı, risk toplumu ve korku kültürü kuramları ağıısından anlamlandırılarak ve gönüllülükle bağı kurularak tartışılmıştır. Ulaşılan sonuçta; ebeveynlerin özellikle korku/kaygı durumları ve risk algıları, çocuklarının gönüllülük katılımlarında kendisini göstermektedir. Ayrıca ebeveynlerinocukları için dışarıyı tehlikeli olarak algılaması durumu, çocuklarının gönüllülük katılımlarına dair tutumlarına yansımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, Ebeveyn Gönüllülüğü, Genç Gönüllülüğü, Ailecek Gönüllülük, Risk Toplumu ve Korku Kültürü

ABSTRACT

RISK SOCIETY AND FEAR CULTURE PARENT’S ATTITUDES AND YOUNG VOLUNTEERS

KORKMAZ, Abdurrahim

Postgraduate, Sociology Department

Thesis Advisor: Prof. Dr. Fahri ÇAKI

2019, 253Page

Today thousands of people both in Turkey and in the world, information/accumulation of no interest, regardless of the time the material and moral resources of the world are willing to make it more livable. Volunteerism is seen as one of the ways to overcome the negative consequences of the modern world and the side effects of modernity on society. That is because volunteering claims to be a solution to many problems in social relations and everyday life and has many functions in the new social order brought by the modern world. Therefore, volunteering activities in our country have increased in recent years. However, the literature claims that we are of low profile, especially regarding the participation of young people in volunteering activities. Hence in the context of Risk Society and Culture of Fear theory, the purpose of this research is to examine what is the attitudes of parents about the participation of young people on volunteering and voluntary activities are in Turkey.

According to the theories of risk society and fear culture; With the rise of modern society, there are many changes / developments and many problematic issues arise. Today, the world is very tense and dangerous because now the world is “risk society”. In the face of risks, social life and family are affected too much. For this purpose, people develop a language such as “our end is coming” or “close to our end” in their daily lives. Parents are paranoid, the family structure is solved, the hysteria in the community is spreading, and in this context, especially for children, the world becomes a place full of “strangers and dangers”.

In this study, within the context of qualitative research tradition, were made interviews with 30 white collar parents who had children over 16 years old living in Balıkesir. Data after the classification/analysis of the data due to the constriction of the theoretical scope, the data was analyzed in terms of relations among theories of risk society, fear culture and volunteerism. Ultimately; especially fear situations and risk perceptions of parents affect volunteering behaviors of their children. Moreover the fact that parents perceive outside as a dangerous place for their children is reflected in their attitudes towards volunteering participation of their children.

Keywords: Volunteering, Parental Volunteering, Young Volunteering, Family Volunteering, Risk Society, Fear Culture

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
2. BÖLÜM: GÖNÜLLÜLÜK.....	7
2.1. Gönüllülük Yerine Kullanılan Kavramlar.....	7
2.1.1. Hayırseverlik	7
2.1.2. Alturizm/Özgecilik.....	8
2.1.3. Bağış.....	8
2.2. Gönüllülük Tanımı ve Türleri	9
2.2.1. Bireysel/İnformel Gönüllülük	10
2.2.2. Kurumsal/Formel Gönüllülük	11
2.3. Türkiye’de Gönüllülük Çalışmaları	12
2.3.1. Modernleşme ve Kalkınma Aracı Olarak Gönüllülük	12
2.3.2. Ekonomik İş Gücü Olarak Gönüllülük	14
2.3.3. Sosyal Sorumluluk Olarak Gönüllülük	16
2.3.4. Adalet Duygusu ve Vatandaşlık Gereği Olarak Gönüllülük.....	18
2.3.5. Toplumsal Bütünleştirici Güç Olarak Gönüllülük	21
2.3.6. Ulusal ve Uluslararası Kültürlenme Olarak Gönüllülük.....	22
2.3.7. Sosyalleşme Aracı Olarak Gönüllülük.....	24
2.3.8. Sosyal Sermaye Olarak Gönüllülük	26
2.3.9. Dini Gereklilik Olarak Gönüllülük	28
2.3.10. Sosyal Medyada Çevrimiçi Gönüllülük	30
2.3.11. Gönüllülük Çalışmalarına Eleştirel Bir Yaklaşım	32
2.4. Türkiye’de Genç Gönüllülüğü	37
2.4.1. Gençlerin Gönüllülük Motivasyonları Ve Tutumları.....	38
2.4.2. Gençleri Gönüllü Olmaya Sevk Eden Faktörler	39
2.4.3. Gençlerin Gönüllü Olmamasına Neden Olan Faktörler	47
2.4.4. Gençlerin Gönüllü Olma(ma)Sında Ebeveynlerin Rolü	55
3. BÖLÜM: RİSK TOPLUMU VE KORKU KÜLTÜRÜ	63
3.1. Risk Kavramı ve Risk Toplumu.....	63
3.2. Risk Toplumunda Aile	68

3.3.	Korku Kültürü	73
3.4.	Korku Kültüründe Aile	79
4.	BÖLÜM: METODOLOJ�	88
4.1.	Araştırmanın Problemi ve Amacı	88
4.2.	Araştırmanın �nemi ve �zg�nl�ğ�	88
4.3.	Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	89
4.4.	Araştırmanın Evreni ve �rnekleme	90
4.5.	Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Modeli	91
4.6.	Araştırmanın Veri Toplama Süreci	94
4.6.1.	Sahada Cevap Aranılan Sorular	96
4.6.2.	Saha Uygulaması Sırasındaki Varsayımlar	97
4.6.3.	Analiz	97
4.6.4.	Çalışma Grubu	97
5.	BÖLÜM: ARAşTIRMA BULGULARI VE ANALİZİ	98
5.1.	Katılımcıların Genel/Demografik ve Aile Bilgileri	98
5.1.1.	Katılımcıların Genel/Demografik Bilgileri	98
5.1.2.	Katılımcıların �ocuklarıyla İlgili Bilgileri	101
5.1.3.	Katılımcıların �ocuklarına Müdahale Etme Eğilimleri	102
5.2.	Katılımcıların Yaşam Tarzı Bilgileri	112
5.2.1.	Katılımcıların Dünya Görüşü	114
5.2.2.	Katılımcıların Dindarlık Düzeyleri	116
5.2.3.	Katılımcıların Boş Zaman Değerlendirmesi	119
5.3.	Katılımcıların Bireysel Gönüllülük Deneyimleri	125
5.3.1.	Gönüllülüğün Ortamı	127
5.3.2.	Yapılan Gönüllülük Hizmeti	129
5.3.3.	Yapılan Hizmetin Sıklığı	131
5.3.4.	Gönüllülük Faaliyetinin Olumlu Yönleri	132
5.3.5.	Gönüllülük Faaliyetinin Olumsuz Yönleri	135
5.3.6.	Gönüllülük Faaliyetinin Kesinti Nedeni	136
5.3.7.	Yapılan Gönüllülüğün Zamanı	137
5.3.8.	Katılımcıların Gönüllülük Faaliyetlerine Katılımı	137
5.4.	Katılımcıların Gençlerinin Gönüllülüğünü (Fayda-Zarar Açısından)	
	Değerlendirme	139
5.4.1.	Fayda Değerlendirmesi Kavramları	141
5.4.2.	Zarar Değerlendirmesi Kavramları	143
5.4.3.	Cinsiyet Etkisi	145
5.4.4.	Yaş Etkisi	146

5.5.	Katılımcıların Gençlerinin Gönüllülüğünü(Konusu İtibariyle)	
	Değerlendirme.....	149
5.5.1.	Katılımcıların Gönüllülüğü Konusu İtibariyle Değerlendirmesi ve Destekleme Durumları	149
5.5.2.	Katılımcıların Gönüllülüğü Konusu İtibariyle Değerlendirmesi ve Desteklememe Durumları	163
5.5.3.	Gönüllülüğün Konusu İtibariyle Değerlendirmesi Üzerine Birkaç Not...	170
5.6.	Katılımcıların Gençlerinin Gönüllülüğünü (Ortamı İtibariyle)	
	Değerlendirme.....	173
5.6.1.	Kulüp ve Topluluk	175
5.6.2.	Dernek-Vakıf.....	176
5.6.3.	Siyasi Parti	180
5.6.4.	Cemaat-Tarikat.....	182
5.7.	Katılımcıların Gençlerinin Gönüllülüğünü (Zamanı İtibariyle)	
	Değerlendirme.....	186
5.8.	Katılımcıların Ailecek Gönüllülük Durumu	191
5.8.1.	Ailecek Gönüllülük Yapmış.....	192
5.8.2.	Ailecek Gönüllülük Yapmamış.....	196
5.9.	Genç Gönüllülüğünü Destekleme Koşulları	199
5.9.1.	Siyasi-Sosyal Koşullar	200
5.9.2.	Eğitim Koşulları	206
5.9.3.	STÖ-STK Koşulları	208
5.9.4.	Dini Koşullar.....	210
6.	BÖLÜM: TARTIŞMA VE SONUÇ.....	213
6.1.	Tartışma.....	214
6.1.1.	Ebeveynlerin Geçmiş Gönüllülük Deneyimleri ve Çocuklarının Gönüllülüğüne Etkileri.....	214
6.1.2.	Ebeveynlerin Çocuklarına Müdahale Etme Eğilimleri ve Gönüllülük Katılımlarına Etkileri	214
6.1.3.	Ebeveynlerin Çocuklarının Gönüllülüğünü Risk ve Korku Bağlamında Değerlendirmesi	215
6.1.4.	Ebeveynlerin Çocuklarının Gönüllülüğünü Destekleme Koşulları	217
6.1.5.	Ebeveynlerin Risk Algıları ve Korkuları ile Gönüllülük İlişkisi	223
6.2.	Sonuç.....	226
6.2.1.	Öneriler	226
	KAYNAKÇA.....	231
	EKLER.....	235
	EK 1. Mülakat Formu	235
	Ek 2. Özgeçmiş	239

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri	99
TABLO 2: Katılımcıların Çocuklarıyla İlgili Bilgiler	101
TABLO 3: Katılımcıların Çocuklarına Müdahale Etme Eğilimleri.....	102
TABLO 4: Katılımcıların Yaşam Tarzı Bilgileri	113
TABLO 5: Katılımcıların Bireysel Gönüllülük Deneyimleri	125
TABLO 6: Katılımcıların Gençlerinin Gönüllüğünü (<i>Fayda-Zarar Açısından</i>) Değerlendirme.....	140
TABLO 7: Katılımcıların Gençlerinin Gönüllüğünü (<i>Konusu İtibariyle</i>) Değerlendirmesi ve <u>Destekleme</u> Durumları.....	150
TABLO 8: Katılımcıların Gençlerinin Gönüllüğünü (<i>Konusu İtibariyle</i>) Değerlendirmesi ve <u>Desteklememe</u> Durumları.....	163
TABLO 9: Katılımcıların Gençlerinin Gönüllüğünü (<i>Ortamı İtibariyle</i>) Değerlendirme.....	173
TABLO 10: Katılımcıların Gençlerinin Gönüllüğünü (<i>Zamanı İtibariyle</i>) Değerlendirme.....	187
TABLO 11: Katılımcıların Ailecek Gönüllülük Deneyimleri	191
TABLO 12: Genç Gönüllülüğünü Destekleme Koşulları.....	199

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGH	Avrupa Gönüllü Hizmeti
Akt	Aktaran
ASPB	Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BAUN	Balıkesir Üniversitesi
İÜSAM	İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Araştırma Merkezi
ÖSGD	Özel Sektör Gönüllüleri Derneği
SİM	Sosyal İnovasyon Merkezi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
STÖ	Sivil Toplum Örgütü
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜSEV	Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
UNV	United Nation Volunteer
vb	ve benzeri
vd	ve diğerleri
vs	vesaire

1. BÖLÜM: GİRİŞ

Günümüzde hem dünyada hem de Türkiye’de binlerce insan, bilgi/birikimlerini, zamanlarını, maddi manevi kaynaklarını hiçbir çıkar gözetmeksizin, dünyayı daha yaşanılabilir hale getirmek için gönüllü olmakta ve gönüllü işler yapmaktadır. Aslında gönüllülüğün arka planında, modern dünyanın ortaya çıkardığı sorunları aşmanın yolları aranmaktadır. Avrupa’da modernliğin toplum üzerindeki yan etkileri ve olumsuz sonuçları kendisini daha belirgin bir şekilde göstermektedir. Ayrıca gönüllülük bu sorunları aşma girişimlerinden birisi olmaktadır. Çünkü gönüllülük toplumsal ilişkilerde ve gündelik hayatın birçok problemlili noktasında çözüm olma iddiası taşımakla beraber, modern dünyanın getirdiği yeni toplumsal düzen içinde de birçok işleve sahip olmaktadır. İÜSAM (2016: 15)’ında belirttiği gibi; bireylerin bu yeni toplumsal koşullarda kendilerini ifade etmek, toplumsal talepleri kamusalılaştırmak, yıkıcı sorunların çözümüne katkıda bulunmak için harekete geçmek ve sivil inisiyatifi güçlendirmek için gönüllü çalışmalara yöneldiği görülmektedir. Avrupa’da gönüllülük, değinilen motivasyonları ve işlevselliği dolayısıyla çok fazla yaygınlaşmıştır. Öyle ki gönüllülük bireyin işe alımından okul başarısını değerlendirmeye kadar önemli bir ölçüt haline gelmektedir. Türkiye’de ise bu kadar gelişmediği literatürde sık sık zikredilse de, aslında bu durumun arkasında Türkiye’deki gönüllü olma motivasyonlarının farklı olması yatmaktadır.

Türkiye’deki gönüllülüğe dair literatüre bakıldığında, gönüllülük çalışmaları en çok kalkınma ve modernleşmeyle ilgisi bağlamında ele alındığı görülmektedir. Bununla beraber ekonomik bir iş gücü, adil dünya inancı ve yurttaşlığın gereği olarak veya sosyal sorumluluk bağlamında gerek kurumsal gerekse de bireysel olarak bir zorunluluk olarak ele alındığı görülmektedir. Bu genel hatlar dışında ise daha çok ‘neden insanlar gönüllü olur’ sorusu ile ele alınıp motivasyonlar, algılar ve beklentiler araştırılmaktadır. Bu motivasyonlardan en çok göze çarpanlar; toplumsal bütünleşme, kültürlenme, sosyalleşme, sosyal sermaye ve dini bir gereklilik olmaktadır.

Gençler arasında gönüllülük ayrı bir önem taşımaktadır. Nitekim Türkiye’de son yıllarda gençlik gönüllülüğüyle ilişkili çalışmalarda artış göstermektedir. Özellikle üniversite öğrencilerinin gönüllülüklerine dair bir hayli fazla çalışma yapılmaktadır.

Tabii gençlerin gönüllülük çalışmalarına konu olmasının bazı nedenleri vardır. Bu çalışmalar genellikle gençler neden gönüllü olurlar veya olmalılar ya da gönüllülüğün gençlere ne tür katkıları olduğu yönündeki sorular üzerine yoğunlaşmaktadır. Başka bir ifadeyle burada gençler üzerine yapılan gönüllülük çalışmaları algı, beklenti ve motivasyon çalışmaları olmaktadır.

Bununla birlikte Türkiye’de gönüllülüğün yetersiz düzeyde olduğu yaygın bir görüştür. Ancak yetersiz olanın bireylerdeki gönüllü olma hali değil, toplumsal bir kurum olarak işleyen ve sürdürülebilir gönüllülük olduğunu söylemek gerekir. Türk toplumu; toplum için, başkaları için elini taşın altına koyma noktasında istekli görünmektedir. Nitekim çeşitli toplumsal olaylar karşısında özellikle gençlerin bir dayanışma içerisinde çeşitli gönüllü çalışmalara dâhil olması bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir (UNV, 2013). Yine kabul etmek gerekir ki bu çalışmalar söz konusu olayların etkisi ortadan kalktığında zayıflamaktadır. Türkiye’de olaydan bağımsız olarak sürdürülebilir, zamana ve toplumsala yayılmış, kurumsallaşmış bir gönüllülüğten bahsetmek zordur (İÜSAM, 2016: 23). Türkiye’de gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili yapılan çalışmalar bu bakımdan düşük profilde olduğumuzu göstermektedir.

Ayrıca ulaşılan literatürde ebeveynlerin veya ebeveynlerin gençlerinin -kendi çocuklarının- gönüllülüklerine dair bir çalışma yapılmamıştır. Bu bağlamda alanda eksiklik olduğu ve katkı sunulması gerektiği söylenebilir. Çünkü yapılan motivasyon çalışmalarının hemen hepsinde, aileye çok az değinilmektedir. Aile bazen gönüllülüğü teşvik etmekte iken bazen de engeller koymaktadır. Bundan dolayı ailelerin gönüllülük bağlamında gençler üzerindeki teşvik edici ya da ket vurucu tutumlarına etki eden faktörlerin anlaşılması ve araştırılıp tartışılması oldukça önemli bir hal almaktadır. Söz gelimi; ebeveynlerin hangi durumlarda teşvik etme, destekleme hangi durumlarda teşvik etmeme, desteklememe durumlarının olduğu nedenleriyle birlikte tartışılması gerekmektedir. Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarının katılacağı gönüllülük faaliyetlerini desteklememe durumları varsa; çekinceleri, kaygıları, korkuları veya risk olarak algılayıp tehlikeli/güvensiz olarak gördükleri ardaanlarıyla birlikte tartışılması gerekmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin olası korkuları veya risk algıları ‘risk toplumu’ ve ‘korku kültürü’ kuramlarıyla ilişkisine bakılarak yapılması daha doğru olacaktır.

Giddens (2016: 9); modernliğin 17. yy'da Avrupa'da başlayan ve sonraları neredeyse bütün dünyayı etkisi altına alan toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimlerini yeniden düzenlediğine işaret etmektedir. Avrupa merkezli modern toplumun yükselişiyle birlikte birçok değişim ve gelişme yaşanmaktadır. Bu modern toplumun oluşumuyla birlikte birçok problemleri mesele ortaya çıkmaktadır. Giddens (2016: 11-15)'a göre; modernliğin sonuçlarının eskisinden daha çok radikalleştiği ve evrenselleştiği bir başka döneme doğru gidiyoruz. Modernliğin sonucunda ortaya çıkan yaşam tarzları bizi geleneksel toplumsal düzen türlerinin tamamından eşi görülmedik bir biçimde söküp çıkarmıştır. Modernliğin sonuçlarıyla birlikte güvenliğe karşı tehlike ve güvene karşı risk temaları oluşmuştur. Bununla birlikte bugün içinde yaşadığımız dünya çok gergin ve tehlikelidir. Ayrıca Giddens (2000: 38); küreselleşmenin hayatımızı dönüşü olmayacak şekilde etkilediğini ve risklerle birlikte yaşayacak 'risk toplumu'nu günümüze taşıdığını belirtmektedir. Böylelikle riskin hem olumlu hem de olumsuz yönlerine değinmektedir. Risk toplumunun gelişime ve değişime açık bir toplum olduğunu ve temel değiştirici mekanizmasının ise "risk" olduğunu öne sürmektedir.

Konuyla ilişkili olarak Ulrich Beck (2014)'in "*Risk Toplumu*" çalışmasına bakıldığında Beck'e göre; riskler, yenilikler gruplarla sınırlı değil, küreselleşme eğilimi göstererek, sınıflara özgü olmayan, yeni bir tür sosyal ve siyasi dinamizme sahip küresel tehlikeler yaratmaktadır. Çünkü artık dünya risk toplumdur. Zenginliklere sahip olanlar, zenginliğe sahip olsalar da riskler karşısında sadece mağdur olurlar. Risk(ler) eşit dağılmaktadır. Sınıflara göre bir farklılık göstermez, çünkü riskler hiyerarşik değildir. Risk "kaçak yolculuk"lar yapar. Bu yolculuğunda eğitim düzeyi, gelir durumu, mesleki başarı, yeme içme alışkanlıkları ve istirahat etme imkânlarına bakmaksızın herkesi eşit ölçüde etkiler.

Beck (2014)'e göre; risk(ler) karşısında sosyal hayat ve ailede çok fazla etkilenmektedir. Bu etkilemelerden dolayı da toplumsal değişimler yaşanmaktadır. Bu bağlamda; toplumsal sınıflar, aile biçimleri, toplumsal cinsiyet statüsü, evlilik, ebeveynlik ve meslekler kültürel risk ve emniyetsizliklerle değişmektedir. Toplumsal değişim bağlamında insanlar bireyselleşecek, bundan ve risklerden dolayı toplumsal eşitsizliğin müphemliği ortaya çıkacak ve bu müphemliğin bilinciyle insanlar risk alırken, bireyle toplum arasında yeni bir dolayısızlık oluşmaktadır. Özellikle aile, içinde bulunduğu sayısız bağımlılık ve monotonluk arasında kalması durumu

müzakereye dayalı geçici bir aileyi ortaya çıkarmaktadır. Yaşam tarzlarının kurumsallaşması ve standartlaşmasıda eklenince ailenin çözülüşü gerçekleşmektedir.

Risk toplumun yarattığı etkilerini ele alan Frank Furedi (2017) bu durumu “*KorkuKültürü*” çalışmasında ele almaktadır. Aslında bütün meselenin, korku kültürünün herhangi bir yeni sorun veya zorluğu ölüm kalım meselesine dönüştürmesiyle ve hemen yeni bir kıyamet günü senaryosu geliştirmesiyle ilişkilendirmektedir. Bunun için insanlar gündelik hayatlarında “sonumuz geldi” veya “sonumuz yakın” gibi bir dil geliştirmektedir. Çünkü artık toplum “kendi kendini korkutma kapasitesi” oluşturmaktadır. Ayrıca, korku korkuyu beslemektedir. Böylece pusuya yatmış bir şekilde bekleyen tehlikelerle ilgili spekülasyonlar yapılmasına da yol açmaktadır. Bu kültür, insanların toplumun karşı karşıya olduğu sorunlarla mücadele etmelerini engelleyen bir şüphe atmosferi yaratmaktadır. Bu kültürde, bu durum o kadar çok ilerlemiştir ki; artık günümüzde, risk almayı olumsuzlama yolundaki talihsiz çabalar yüzünden keşfetme ve deney yapma ruhunu yok etmektedir. Ayrıca bu kültür yanlış şeylerden korkmayı öğretmektedir.

Korku kültürü gerek topluma gerek aileye çok büyük zararlar vermektedir. Furedi (2017) çalışmasında ana babaların nasıl paranoyaklaştığını, aile yapısının nasıl çözülmeye uğradığını, toplumda korku histerisinin nasıl yayıldığını ve bu bağlamda özellikle çocuklar için dünyanın nasıl “yabancılarla ve tehlikelerle dolu” bir yer olduğunu ele almaktadır. Yani artık paniğe yol açan sadece çevre kirliliği, yiyecek ve sağlık konuları değil, çocuk sapıği paniği, çocuk tacizi ve düşük güvenli hapisanelere dönüştürülen güvensiz okullar gibi korkular toplumda oluşmuştur. “Güvenlik dini” oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bunun için riskin büyük bir sektör haline geldiği günümüzde binlerce danışman “risk analizi”, “risk yönetimi” ve “risk iletişimi” konularında tavsiyeler vermektedir. Özellikle medyada çıkan ve sayıları bir hayli fazla olan uzman kişilerin tavsiyeleri birbirleriyle çelişmekte ve neyin güvenli neyin riskli olduğu konusunda tam bir kafa karışıklığına neden olmaktadır. Böylece toplumdaki herkes şöyle ya da böyle bir risk altında olduğunu düşünmektedir. Yani bilimin ve teknolojin ilerlemesi ve uzmanlaşmanın artması toplumun risk faktörleriyle ilgili kaygılarını artırmaktadır. İnsanların gündelik yaşamındaki ciddi değişimlere ve insanların daha ihtiyatlı, daha tedbirli yaklaşımlara doğru kaymalarına yol açmaktadır.

Toplumda korku kültürünün sürekli bir şekilde artmasıyla, insanlarda gerek sosyolojik gerek psikolojik ciddi problemlere yol açmaktadır. Öyle ki en küçük bir yenilik veya değişim insanların paniklemesine yol açmaktadır. İnsanlar artık o kadar kendilerini eksik olarak görme, yetersiz olarak görme eğilimindedirler ki, tarihten bu yana gelen ebeveynlik görevlerini bile yapamamaktan korkar hale gelmektedir. Çünkü ebeveynler neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilememektedir. Özellikle bu duruma kişilerin kendini yetersiz hissetme duygusu girince ebeveynler açısından, bir çocuk bakımı dahi içinden çıkılmaz bir hal almaktadır.

Peki, Türk toplumu Beck ve Furedi'nin öne sürdüğü gibi bir topluma ve kültüre doğru kayma yaşamakta mıdır? Türk toplumu bir risk toplumu haline gelmiş ve korku kültürünün etkisinde kalmışsa, ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımı konusundaki tutumları nedir? Başka bir ifadeyle Türk toplumunda ebeveynler, özellikle çocuklarının gönüllü katılımlarına dair hangi riskleri görmekte ve hangi korkuları olmaktadır? İşte bu soruların cevapları için, Türkiye'de gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarının, düşük profilde olmasında ebeveyn tutumlarının ve rolünün ne olabileceğini araştırma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı; "Türkiye'de Risk Toplumu ve Korku Kültürü kuramları bağlamında, gençlerin gönüllülüklerine ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili ebeveynlerin tutumları nedir" sorusuna cevap aramaktır.

Bu cevap arayışıyla Türkiye'de gerek gönüllülük gerekse de gençlerin gönüllülük faaliyetleri ve katılımlarıyla ilgili düşük performansın nedenlerinden birisi olarak, ebeveyn tutum ve rollerinin ne olduğunu anlamak gerekir. Çünkü özellikle gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında ebeveyn tutumları anlaşılabilirse; ebeveynlerin, çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili ne gibi kaygıları ve korkuları olduğu anlaşılabilir. Bu kaygı ve korkuların nasıl giderilebileceğine dair öneriler üretilebilir. Böylece çalışma sonucunda Türkiye'de gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımında artırıcı bir yol belirlenebilir. Yine aynı şekilde ebeveynler, Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) ve politika yapıcılar açısından da birtakım öneriler üretilebilir. Ayrıca, akademik camiada gönüllülük konusunda ebeveyn tutumlarının rolüyle ilgili yapılan çalışmalara farklı bir boyut getirilerek, bu sınırlı bilgi bir yandan geliştirilirken diğer yandan yeni tartışmalarla zenginleştirilebilir.

Yukarıda da değnildiği üzere bu araştırmatemel sorusu ve amac(lar)ı doğrultusunda 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; gönüllülük konusuyla ilgili literatür olabildiğince geniş bir şekilde ele alınarak incelenmiştir. Bu bağlamda literatürde gönüllülüğün tanımı ile nasıl ele alındığı ve yapılan gönüllülük çalışmalarının hangi konular üzerine yoğunlaştıkları verilmiştir. İkinci bölümde; risk toplumu ve korku kültürü kuramları ele alınarak Türk toplumundaki yansımalarına bakılmıştır. Böylece bir yandan risk toplumu ve korku kültürü kuramlarının aileye dair söyledikleri ele alınırken, diğerk yandan bu kuramların iddia ettikleri durumların gönüllülüğeyansımalarına bakılmıştır. Üçüncü bölümde; araştırmanın yöntemine değinilmiştir. Orada da belirtileceğı üzere, araştırmada beyaz yakalı ebeveynlerden oluşan 24 kişilik örneklem grubunda, mülakat tekniğı kullanılarak yapılan görüşmelerle veriler toplanmıştır. Dördüncü bölümde; mülakatlar sonucunda elde edilen bulguların tasnifi ve analizi yapılmıştır. Beşinci ve son bölümde ise; analizi yapılan bulguların araştırma sorusuyla ve amacıyla ilişkisi, kuramsal açıdan anlamlandırılarak tartışılmıştır. Bu tartışmayla ulaşılan sonuçlar ve önerilerle çalışma bitirilmiştir.

2. BÖLÜM: GÖNÜLLÜLÜK

Literatürde gönüllülükle ilgili oldukça fazla tanımlama olmasına karşın, ortak bir tanımın olduğu söylenemez. Bu yüzden gönüllülük tanımlaması yapmadan önce, gönüllülüğün tanımlanmasının zorluğundan bahsetmek gerekir. Bu zorluklardan ilki; tam bir fikir birliğine varılamamış olması, ikincisi; bu bağlamdan dolayı gönüllülük ile ilgili yapılan her çalışmanın gönüllülüğü kendi çalışmalarına göre ele almış olmaları, Üçüncüsü ise; gönüllülükle ilişkili kavramların ve gönüllülük yerine kullanılan kavramların bir hayli fazla olması dolayısıyladır. Bundan dolayı gönüllülük tanımlamasını zorlaştıran ve gönüllülüğe yakın anlamları olan hayırseverlik, alturizm/özgecilik ve bağış kavramlarının tanımlamaları gönüllülük tanımlamasından önce yapmak daha uygun olacaktır. Bununla birlikte gönüllülüğe dair yapılan çalışmalarda iki farklı biçimde kullanılan gönüllülük tanımlamaları verildikten sonra, çalışmanın gönüllülük tanımlamasını ve gönüllülüğün bu çalışma bağlamında nasıl kullanılacağı verilecektir. Ayrıca Türkiye’deki gönüllülük çalışmaları/yaklaşımları ve genç gönüllülüğü ile ebeveynlerin gönüllüğe yansımaları ele alınarak bölüm sonuçlandırılacaktır.

2.1. GÖNÜLLÜLÜK YERİNE KULLANILAN KAVRAMLAR

Aşağıda verilecek olan kavramlar gönüllülikle ilişkili olduğu için, çoğu zaman gönüllülüğün yerine kullanılacak kadar gönüllülükle bağdaştırılmış ve aralarında kaçınılmaz bir ilişki olduğuna inanılmıştır. Sayıları oldukça fazla olmasına karşın bu çalışmada diğerlerinden daha önemli ve kapsayıcı olduklarına inanılan üç kavram üzerinde durulacaktır.

2.1.1. Hayırseverlik

Gönüllülük yerine kullanılan ilk kavram olan *Hayırseverlik*; Türk Dil Kurumu (2017)’nda hayırsever olma durumu, iyiliksever, yardımseverlik, hayırperverlik olarak tanımlanmıştır. “*Üniversitede Gönüllü Olmak*” (2016) başlıklı araştırma projesi yapan İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Araştırma Merkezi (İÜSAM) sivil toplumun kendi refahını sağlaması açısından yeni bir yaklaşım olarak değerlendirmiş ve gelir eşitsizliğinin azaltılmasını sağlayan “toplumsal bir dayanışma türü” olarak nitelendirmiştir. Ayrıca hayırseverlikte hayırda bulunma durumuna karşı duyulan bir sevgi söz konusudur (İÜSAM, 2016: 19). Dilimizde hayırseverlik kavramı

çoğunlukla tarihi gelişimi sebebiyle bireylerin dini, vicdani ve/veya duygusal güdülerinden hareketle yaptıkları yardım faaliyetlerini çağrıştırmaktadır (Sarıyer, 2011: 257). Hayırseverliğin gönüllülük ile yakın bir bağı olsa da Sarıyer'in de belirttiği gibi daha çok Türk toplumunda hayırseverlik, dini gönüllüğü çağrıştırmaktadır. Hayırseverliğin gönüllülüğe dayalı olmasına karşın her gönüllülük bir hayırseverlik değildir. Gönüllülük başka güdülerden de dinamizmini alabilmektedir.

2.1.2. Alturizm/Özgecilik

Gönüllülük yerine kullanılan ikinci kavram *Alturizm*:Türkçe'de diğerkâmlık ya da özgecilik terimleriyle karşılık bulmaktadır. Sosyal, moral ve etik orijinli olan duygu ya da eğilimlerin tümünü taşımakla birlikte diğer insanları düşünme, kişisel yarar gözetmeden başkalarına yararlı olmaya çalışma ve onlara yardımcı olma ile yardım etme duygusunu içermektedir. “dini duygular ve ahlaki duygular, iyilikseverlik” gibi kavramlarla da ilişkilendirilen bu kavramda diğerlerini ve belki daha doğru bir ifadeyle “toplumu kendinden önde tutma hali” olarak tanımlanmaktadır (İÜSAM, 2016: 20). Bu kavramında yine hayırseverlikte olduğu gibi gönüllülükle ilişkisi vardır. Ancak gönüllülüğü tanımlamada eksik kalmaktadır. Gönüllülük sadece toplumu veya gurubun çıkarları ile yararına olan şeyleri kendinden önce tutma hali demek değildir. Gönüllülük, gönüllülük davranışını gerçekleştirenin de yararına/çıkarına olabilmektedir. Başka bir ifadeyle gönüllülük davranışından dolayı bazı kazanımlar elde etmek mümkündür. İlerleyen sayfalarda gönüllülük faaliyetine katılanların elde ettikleri kazanımlar yeri geldiğinde yeniden ele alınacaktır.

2.1.3. Bağış

Gönüllülük yerine kullanılan üçüncü kavram *Bağış*; Bireyin serbest zamanını ve bireysel yeteneklerini, para ve eşyasını farklı yardım biçimleriyle kullandığı gönüllü hizmetler sağlaması durumudur. Bağış davranışıyla ilgili yapılan çalışmalar farklı bağış biçimlerinin benzeşik olarak ele alınamayacağını ve bireyin parasal bağışta bulunmasıyla kan bağışında bulunmasının birbirinden farklı olduğunu belirtmektedir. Tarihsel çalışmalarda bağış sürecinden bahsedilirken genel olarak bireyler ve yardım kurumları olmak üzere iki farklı bağış biçimi üzerinde durulmaktadır. Aynı topluluk içindeki bireylere doğrudan yapılan bağışlar, bağışın resmi olmayan biçimine karşılık gelmekle birlikte sosyal bir kalıp olarak profesyonel, daha amaç odaklı ve resmi

bağışlar yardım kurumları aracılığıyla yapılmaktadır (Tiltay ve Torlak, 2015: 9). Yardım kurumlarında gönüllü olan bireyler zamanlarını veya bireysel yeteneklerini bağışlamaktadır. “Bağış en basit haliyle kişinin kendi özgür iradesiyle bireysel veya toplumsal bir organizasyona katılmasıdır” (İÜSAM, 2016: 20). Diğer bir ifadeyle bireyin herhangi bir “otorite baskısı altında olmaksızın” toplumsala veya bir gönüllülük faaliyetine dâhil olma veya kendinden bir şeyler verme halidir.

Bu kavramların gönüllülüğe yakın oldukları söylenebilir ancak tamamen karşılayamadıkları görülmektedir. Literatürde yapılan gönüllülük çalışmalarındaki tanımlamalara ve gönüllülük türlerine bakıldıktan sonra, çalışmanın gönüllülük tanımlamasını yapmak daha iyi olacaktır.

2.2. GÖNÜLLÜLÜK TANIMI VE TÜRLERİ

Gönüllülüğe yakın olan kavramlardan, gönüllülüğün ne olmadığına bakıldığına göre, literatürde yer alan bazı gönüllülük tanımlamalarına bakmak yerinde olacaktır. “Gönüllülük, kişinin tamamıyla kendi isteği doğrultusunda karşılıklı yardımlaşma amacıyla, topluma faydalı olmak için serbest zamanda yapılan, fiziksel gücünü, bilgi birikimini, yeteneğini ve deneyimlerini kullanabilmesini ifade eder.”(Musick ve Wilson, 2008 akt. Çevik, 2012: 3). Buna benzer bir durumu Çakı (2011: 144) ise, yaptığı gönüllülük çalışmasında “Gönüllülüğün temelinde *özgür irade* ve *finanssal kazanç beklememe* ilkeleri” olduğunu söylemektedir. Güder, 2006’dan akt. Genç (2011: 23); “bireyin maddi çıkar beklemeden ya da başka bir çıkar beklentisi içinde olmadan toplumun yararına olduğu düşünülen bir hedefe ulaşmak için yalnızca içinden gelerek ve doğru olduğuna inanarak, bir toplumsal girişime ya da bir sivil toplum kuruluşu bünyesindeki etkinliklere destek olması” biçiminde bir tanımlama yapmaktadır.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Gençlik Forumuna göre; gönüllü davranışı tanımlamak için üç ölçüt söz konusu olmaktadır. Bunlar, (i)“kişinin kendi özgür iradesi ile yapılır,” (ii)“finansal kazanç sağlamak için değildir.” (iii) “yapılan çalışmalar hem üçüncü kişiler hem de gönüllü insanlar için de faydalıdır” (Çevik, 2012: 3). Bu tanımlamayla Birleşmiş Milletler ve Avrupa Forumu, gönüllülüğün sınırlarını ve ilkelerini ortaya koymaya çalışmıştır.

Gönüllülük yerine kullanılan kavramların tanımlamaları ile literatürde tam bir fikir birliği sağlanılamamış olmasına karşın yapılan gönüllülük tanımlamalarının ortak

yanları sonucunda, bir gönüllülük tanımlaması yapılabilir. Başka bir deyişle gönüllülükle bağları olan kavramların tanımlamalarından ve yapılan gönüllülük tanımlamalarından hareketle şunlar söylenilebilir. “*Hayırseverlik*” kişinin özellikle dini duygularıyla ve toplumsal bir dayanışmanın gerekliliğine inanmasıyla, “*Alturizm*” kişinin toplumu vegurubu kendinden önde tutma haliyle, “*Bağış*” ise; kişinin hiçbir baskı altında kalmadan kendi özgür iradesiyle yaptığı gönüllülük davranışları iken, gönüllülük bu kavramlardaki tanımlamaların hepsini içine alan ve bunları kapsayan kavram olma özelliği taşımaktadır. Tam tanım yapmak gerekirse gönüllülük; bireyin karşılık beklemeden, özellikle finansal bir kazanç beklemeksizin, baskı altında kalmadan kendi özgür iradesi ile bireysel olarak veya kurumsal bir çatı altında katıldığı etkinlik(ler) yoluyla başkalarının, toplumun ve kendisinin yararını gözeterek yaptığı duyarlılık davranışıdır.

Gönüllülüğün literatürde farklı anlamlarda ve her çalışmanın kendi özel bağlamında gönüllülüğü tanımlaması, gönüllülük faaliyetinin ortamı, zamanı ve gurupsal olarak organize olma veya bireysel bir doğaçlama davranışı olarak gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı gönüllülüğün daha iyi anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için gönüllülük faaliyetinin ortamı, zamanı ve organize olması açısından iki şekilde ele alınması gerekmektedir.

2.2.1. Bireysel/İnformel Gönüllülük

Kişinin hiçbir baskı altında kalmadan, kendi özgür iradesiyle her hangi bir çıkar beklemeksizin ve gündelik hayatında bazen spontane olarak gelişen bazen de kendi kişisel değerlerinden yola çıkarak yaptığı gönüllülük davranışlarına bireysel gönüllük denilmektedir. Bir sonraki başlık altında tanımlaması yapılacak olan kurumsal veya formel gönüllülük ile arasındaki farkı, bir kurum çatısı altında olmaması ve aynı zamanda daha önceden planlanmamış bir gönüllülük olmasıdır. Birkaç örnek ile açıklanacak olursa; yolda yere düşen birine yardım etmek, otobüste kendisinden daha yaşlı olan veya dezavantajlı (engelli/özürlü vs.) olarak nitelendirilebilecek birine yerini vermek gibi davranışlar bu gönüllülük türü kapsamına girmektedir. Bu gibi durumlarda kişilerin genelde gündelik hayatlarında, içinde duyarlılık bulunan davranışlar sergilemesi durumu bireysel gönüllülük davranışı olarak tanımlanmak mümkündür.

Bu tarz gönüllülük davranışları kişinin yaşadığı toplum ile içine doğduğu, büyüdüğü ve yaşadığı kültürle yakından ilişkili olmaktadır. Türk toplumunun bu bağlamda bireysel gönüllülük yapma eğiliminin olduğu bilimsel bir bilgi ile desteklenme ihtiyacı olmaksızın söylenilebilir. Yapısal olarak yardımseverlik karakteristiği ve toplumsal bağların (modern toplumlar olarak zikretmek doğru olmayabilir) başta AB ülkeleri sonra ABD gibi diğer Batılı toplumlardan güçlü olduğu söylenebilir. Bununla birlikte toplumsal çözülme veya bireyselleşme gibi, bireysel gönüllülük davranışını olumsuz etkileyen faktörler Türk toplumunda daha düşük olduğu da söylenebilir. Aşağıda Türkiye’deki gönüllülük çalışmaları başlığı altında Türk toplumunun bireysel gönüllük davranışlarıyla ilgili bazı tespitlere yeniden değinilecektir.

2.2.2. Kurumsal/Formel Gönüllülük

Sivil toplum; sosyal kulüpler, meslek örgütleri, çevre örgütleri, insan hakları örgütleri vb. şekilde örneklendirilebilecek çeşitli alanlardaki örgütlenmeleri kapsayan “kar amacı gütmeyen”, “gönüllü”, “sivil toplum”, “üçüncü ya da bağımsız sektör” olarak nitelendirilen bu alan; örgütlü, devletten ayrı bir şekilde kurumsallaşmış, kar amacı gütmeyen, özerklik ve gönüllülük esaslarında ortaklaşan değerlere sahiptir (Salamon vd., 1999’dan Akt. Balaban ve İnce, 2015: 156). Balaban ve İnce’nin tanımlamasını yaptığı sivil toplum kuruluşları bünyesinde yürütülen gönüllülük faaliyetleri kurumsal/formel gönüllülüktür.

Devlet yönetimi ve yerel yönetimlerin kendi içlerinde oluşturdukları birimler yoluyla veya sivil toplum kuruluşları aracılığıyla gönüllü hizmetler yürütülmektedir. Doğal afetlerde, danışmanlık ve eğitim hizmetlerinde, kütüphanelerde, parklarda ve dinlenme alanlarında, itfaiye hizmetlerinde, yardımlaşma kurumlarında ve insani ihtiyaçların belirdiği tüm alanlardaki gönüllülüklerdir (Ege, 2011). Başka bir ifadeyle “Herhangi bir beklenti ve kâr amacı gözetmeksizin, çıkarsız bir şekilde, herhangi bir organizasyon çerçevesinde, zamanını, donanımını ve enerjisini kullanan bireylere gönüllü denir” (Ege, 2011: 7). Bu gönüllü tanımlamasındaki gönüllülerin yaptığı gönüllülük faaliyeti, kurumsal gönüllülüktür. Başka bir ifadeyle, yapılacak olan gönüllülük faaliyetinin ortamının, zamanının (ne kadar süreceği-süresi) ve nasıl yapılacağından önceden planlanarak organize edilmiş olması kurumsal/formel gönüllülüktür. Bu çalışmada yapılan araştırma sürecinde gönüllülüğten bahsedilirken kurumsal/formel gönüllülük kastedilecektir.

2.3. TÜRKİYE’DE GÖNÜLLÜLÜK ÇALIŞMALARI

Bu başlık altında Türkiye’de yapılan gönüllülük çalışmalarına değinilecektir. Benzer çalışmalar konularına göre aynı alt başlık altında birlikte ele alınarak değerlendirilecektir. Literatüre yaptıkları katkıların üzerinde durularak bazı noktalarda eleştiriler yapılacaktır. Bununla hem Türkiye’deki gönüllülük çalışmalarının genel olarak gönüllülüğü nasıl ele aldıkları ve gönüllülük çalışmalarının bir portresi çizilmeye çalışılacak hem de hangi noktalarda eksik kalındığı vurgusuyla bazı eleştiriler yapılarak araştırmanın önemi ve gerekliliği tartışılacaktır.

2.3.1. Modernleşme ve Kalkınma Aracı Olarak Gönüllülük

Türkiye’de gönüllülükle ilgili, neredeyse yapılan bütün çalışmalarda gönüllülüğün modernleşmekle ve kalkınmayla ilişkisi olduğu ileri sürülmüştür. *United Nations Volunteers*(UNV)’nin 2013’te yaptığı “*Türkiye’de Gönüllük -gönüllülük rolünün keşfedilmesi ve katkıları-*” isimli çalışmasının giriş bölümünde şu ifadeler yer vermektedir. “Gönüllülük, vatandaş olmanın bir ifadesi ve içinde bulunduğumuz insani ilişkilerin ayrılmaz bir parçasıdır: dayanışma, bağlılık ve katılım gibi fikirlerden esinlenen gönüllülük hem toplumların hem de bireylerin refahına katkı sağlar.” (UNV, 2013: 12). İlk olarak dile getirdikleri gönüllülüğün toplumun ve bireyin kalkınması olmuştur. Devamında ise; Türk toplumu geleneksel olarak gönüllülüğe değer vermiş, ancak gönüllülüğün bir topluma sağladığı potansiyel katkıları tam olarak fark edip kullanmayı henüz tam anlamıyla başaramadığını iddia etmektedir.

UNV’nin içinde yer alan makalelerin birçoğu gönüllülüğü yine aynı şekilde görme eğilimi içindedir. Bir gönüllülük tanımlaması yapılmasının ve tanımı anlamının yolu bile sosyal ve ekonomik kalkınma ile bağdaştırılmaktadır. Örneğin Aydınligil (2013: 32) bu durumu şöyle ifade etmektedir; “Gönüllülüğün evrensel bir tanımı üzerinde uzlaşmak mümkün olsa da, gönüllülüğün sosyal ve ekonomik kalkınmaya sağladığı fayda ve katkıların tamamından faydalanabilmek için, gönüllü kavramının ne olduğunu anlamamız son derece önemlidir.” Devam eden Aydınligil (2013) devlet kurumları ve ilgili diğer paydaşların, gönüllülüğün anlaşılması ve gönüllülüğün tüm boyutlarıyla geliştirilerek toplum içerisinde yaygın bir biçimde uygulanması ve aynı zamanda, daha insan odaklı bir kalkınmaya katkı sağlaması için gerekli

‘kolaylaştırıcı toplum ortamı’ını nasıl ve hangi koşullarda yaratabileceklerine dair fikirler vermektedir. (...) Gönüllülük, kalkınma süreçlerine doğrudan katkıda bulunan ve karşılığında bu süreçlerden etkilenen toplumsal bir olgudur. Gönüllülük farklı toplum ve topluluklarda farklı anlamlara sahip olmakla birlikte, gelişmişlik düzeyi ve sosyal kesimlere bağlı olarak farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Ayrıca Aydınligil (2013: 37) şöyle bir tespitte bulunmaktadır;

Son yıllarda, tüm dünyada ve Türkiye’de yürütülen önemli gönüllülük çalışmaları, sosyal kalkınma bilincinin artması, eğitim, insan, kadın ve çocuk hakları, kız çocuklarının eğitim hakları, çocuk evlilikleri konusundaki düşünce biçimlerini etkilemiştir. Bu bağlamda, gönüllülük çalışmalarının yarattığı sosyal ve ekonomik değerin ne ölçüde olduğunun bilinmesi daha insan odaklı ve bilgiye dayalı sosyal ve ekonomik politikaların gelişmesi bakımından da gerekli olacaktır (Aydınligil, 2013: 37).

En sonunda ise çözüm olarak Aydınligil (2013: 38) “Gönüllülüğün kalkınma ve sosyal bütünleşme konusundaki önemi ve gönüllülük fırsatlarının neler olduğu konusunda toplumun bilgilendirilmesi gerekir. Kitlesele medya yoluyla örnek gönüllülük çalışmaları hakkında kampanyaların düzenlenmesi, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve gönüllülük yoluyla katılımcılık fırsatlarının yaratılması, devlet tarafından öncelikli kılınmalıdır.” demektedir.

Bu konudaki başka bir görüş ise Fazlıoğlu ve ASPB (2013: 70)’nin çalışmasında şu ifadelerle dile getirilmektedir; “Gönüllülük, insanları mutluluğa ulaştıran, geçmiş-bugün-gelecek çizgisinin devamını sağlayan, kapsamlı, güçlü ve önemli bir hizmet anlayışıdır. Gönüllülük, bir medeniyet göstergesi olarak; maddi ve manevi gücün, birlik ve beraberliğin sembolüdür.” Gönüllülüğü medeniyet sembolü olarak göstermek ve gönüllülüğü neredeyse sadece bir kalkınma ve sosyal refah göstergesine indirgemek yanlışına düştüğü söylenebilir. Ayrıca geçmiş, bugün ve gelecek çizgisi ile ele alınıp tarihsel bir bağlam yakalanmaya çalışılmış olmasına rağmen çoğu noktada eksik kalınmıştır. Mesela tarihsel olarak Türk toplumunun gönüllü yapısı gözden kaçırılmış veya kendi düşüncelerinde yer alan gönüllülük tanımına uymadığı için ele alınmamaktadır.

Sonuçta her ne kadar iki çalışma örnek olarak ele alınmış olsa da, aslında literatürde böyle bir eğilimin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Literatürdeki çoğu çalışmanın gönüllülüğü modernleşme ve kalkınma aracı olarak görme eğilimi

olmakla beraber, bunların çoğu bilimsellikten uzaktır. Ayrıca sadece kurumsal/formel gönüllülük verileri ölçüt olarak ele alınıp ve yüzdelik bağlamda Türk toplumunun gönüllülük profilinin düşük bir profil sergilediği iddia edilirse, tarihsellik bağlamından kopuk olduğu ileri sürülebilir. Bununla beraber böyle bir yaklaşım, Türk toplumunun tarihten bu yana süregelen yardımseverlik özelliği veya gönüllülük karakteristiğinin yok sayılmasına yol açmaktadır. Problemlili olan bir başka nokta ise şudur; bir ülkenin modern, kalkınmış veya refah seviyesi yüksek olduğu tespiti için ülkedeki gönüllülük (kurumsal/formel) faaliyetlerine ve bu faaliyetlere katılım oranlarına bakılarak söylemenin yanlış olduğu da ileri sürülebilir. Çünkü özellikle Türk toplumunun bireysel gönüllüklerde bulunduğunu ve gönüllülüğe oldukça önem veren bir toplum olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

2.3.2. Ekonomik İş Gücü Olarak Gönüllülük

Gönüllülük son yıllarda ülkelerin yaptığı faaliyetlerde potansiyel bir iş gücü olarak görülmeye başlanmıştır. Bu durumu Aydınligil (2013: 36) şu şekilde açıklamaktadır; “Gönüllülük kapsamında yapılan faaliyetlerin çoğu devlet eliyle yapıldığında çok daha maliyetli olabilir. Dolayısıyla, gönüllü olarak yapılan işlerin maliyeti düşük olurken sağladığı sosyal veya ekonomik ve insani kalkınma hedeflerine yaptığı katkı yüksek olabilmektedir. Örneğin, son yıllarda STK ve gönüllülerin başardığı çalışmaların çoğu, aslında devletin görevleri dâhilinde olan fakat devlet tarafından yapılması durumunda oldukça maliyetli olacak çalışmalardır.” Yine bu durumu TÜSEV’in “*Sivil Toplum İzleme Raporu (2012)*”nda şu şekilde açıklamaktadır; Gönüllülük kavramının ülkelerin yasal mevzuatları ve kurumsal yapıları aracılığıyla yapılandırılıyor olmasındaki başlıca sebep gönüllülüğün toplumun geneline, sivil toplum kuruluşlarına ve gönüllülerin kendisine getirdiği faydaların farkına varılmış olmasıdır. Gönüllülük, marjinalize edilmiş bireylerin toplumsal hayata katılımı, bireylerde toplumsal sorumluluk bilincinin artması ve hatta ülke ekonomilerinin gelişimine olan katkısı sebebiyle giderek önem kazanmaktadır.

Her iki çalışmanın da değindiği üzere ülkeler kendilerine maliyeti fazla olan faaliyetlerde gönüllülüğü potansiyel bir iş gücü olarak kullanıp, maddi/ekonomik bir külfetten kurtulmak istemektedirler. Çünkü, günümüzde ülkeler özellikle uluslararası arenalarda hem kendilerini yani kültürlerini vs tanıtmak hem ekonomilerini güçlendirmek hem de prestij elde etmek amacıyla bazı faaliyetler yürütmek

istemektedirler. Bu faaliyetler için kendi ev sahiplikleri için ciddi adımlar atmaktadırlar. Özellikle böylesi uluslar arası faaliyetler için büyük mali bütçeler ayrılması gerekmektedir. Ancak sağlanılacağı düşülen prestijler bir ülke için ne kadar gerekli olarak görülse de ekonomik harcamalar çok fazla düşündürmektedir. Bu ekonomik külfet sorununun çözüm yolunu ise gönüllü çalışmacılarda bulmaktadırlar. Başka bir ifadeyle ülkeler gönüllülüğü ekonomik bir iş gücü olarak kullanma eğilimi göstermektedirler.

Atçı vd. (2014: 43), 2013'te Mersin'de yapılan Akdeniz Olimpiyatlarındaki gönüllüler üzerine yaptıkları araştırmalarında bu durumu şöyle dile getirmektedir; “Büyük spor organizasyonları özellikle şehirler için yeni spor tesisleri, yeni rekreasyon alanları yeni ya da yenilenmiş ulaştırma altyapısı ve daha pek çok alanda yatırım demektir. Ev sahipliği yapılan organizasyon ne kadar büyük olursa medyanın ilgisi de o derece artmaktadır. O nedenle de ülkeler arasında Olimpiyatlar, Dünya Futbol Şampiyonası vb gibi organizasyonlara ev sahipliği yapabilmek için kıyasıya bir rekabet yaşanmaktadır. Akdeniz Oyunları da ev sahipliği için Akdeniz’e kıyası olan ülkelerin rekabet ettiği büyük bölgesel organizasyonlardan bir tanesidir.” Devam eden Atçı vd. (2014), bu tür büyük organizasyonların başarıyla tamamlanmasında güvenlik, nitelikli ulaşım ve spor tesisleri kadar, nitelikli insan kaynağının varlığı da etkili olmaktadır. Uluslararası spor organizasyonlarında insan kaynaklarının büyük bir bölümü ise gönüllülerden oluşmaktadır.

Atçı vd. (2014) çalışmalarında gönüllüleri etkinliklerin sorunsuz sürdürülmesi ve başarılı bir şekilde tamamlanması için zaman ve enerjilerini harcayan insanlar olarak tanımlarken, görevlerini ise; etkinlikler süresince hizmet verdikleri insanların istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmak olarak tanımlamışlardır. Ayrıca gönüllüler, konukların ülkeye ayak bastığı andan başlayıp, karşılaşmaların tamamlandığı ve konukların uğurlandığı son ana kadar sporcular ve diğer konuklarla birlikte olmaktadır. Transfer, ulaşım, konaklama, yeme içme, tören, gezi gibi çok çeşitli bölümlerde çalışan gönüllüler, sporcu ve konuk heyetlerin oyunlar süresince güvenli, sağlıklı ve huzurlu bir ortamda karşılaşmalara katılmalarına önemli katkılar sunmaktadırlar.

Atçı vd. (2014: 44) çalışmalarında gönüllülerin böylesi organizasyonlarda nasıl seçildiklerini, kabul edildiklerini ve eğitildiklerini şu şekilde ifade etmektedirler;

XVII. Akdeniz Oyunlarında gönüllü olarak çalışacakları bulmak, kaydetmek, seçmek ve eğitmek için Mersin Üniversitesi Çiftlikköy Yerleşkesi'nde Gönüllüler Bölümü kurulmuştur. Gönüllüler özgeçmişleriyle internet ya da belirli merkezlerde kurulan XVII. Akdeniz Oyunları gönüllü ofislerinden form doldurarak başvuruda bulunmuşlardır. Gönüllülerin seçiminde üniversite öğrencisi ve yabancı dil bilen kişiler tercih edilmiştir. Başvurusu kabul edilen gönüllüler zorunlu olan iki aşamalı eğitimden geçirilmişlerdir. İlki genel eğitim, ikincisi ise özel eğitimidir. Genel eğitim gönüllülerin; Akdeniz Oyunları ruhuna uygun tutum ve davranış geliştirmelerine yönelik; iletişim becerileri, takım çalışması, liderlik v.b. gibi konulardan oluşmuştur. Genel eğitimde gönüllülerin iş ve işin niteliği ile ilgili genel kazanımlar edinmeleri hedeflenmiştir. Özel eğitim ise gönüllülere görev alacakları bölümlerle ilgili teknik bilgi ve beceriler kazandırmaya yöneliktir. Eğitimlerden sonra oyunlar süresince görev yapacak 2685 gönüllü belirlenmiştir (Atçı vd., 2014: 44).

Yukarıdaki çalışmanın da gösterdiği üzere; gönüllüler tıpkı bir iş başvurusu gibi internetten gönüllülük faaliyetine katılım başvurusu yapmaktadır. Ardından istenilen kriterleri sağlamalarına bağlı olarak seçilirler ve organize eden kurum tarafından eğitilerek, gönüllülük faaliyeti için hazır hale getirilmektedirler. Çalışmanın verisine göre 2685 gönüllü çalışmıştır. Bu kadar kişinin iş/emek karşılığı bir bütçenin ayrılması bile bir organizasyon için oldukça ağır bir ekonomik yük olmaktadır. İşte belki de bu gibi nedenlerden dolayı son yıllarda gerek ulusal gerek uluslar arası alanda yapılan çoğu faaliyette gönüllüler ekonomik bir iş gücü olarak görülmektedir. Ancak her ne kadar bu tür organizasyonlara katılan gönüllü katılımcılara bazı noktalarda bu gönüllülüğün faydaları olsa da, gönüllülüğün salt bir ekonomik iş gücü olarak görülmesi veya bu bağlamdaki bir tanımlamaya tâbi tutulması doğru değildir. Başka bir ifadeyle gönüllülüğün potansiyel bir iş gücü olarak görülmesi ve iş gücüne indirgenmesi gönüllülüğün ruhuna aykırı olduğu söylenebilir.

2.3.3. Sosyal Sorumluluk Olarak Gönüllülük

Literatürde gönüllülük sık sık sosyal sorumluluk kavramı ile birlikte zikredilmektedir. Hatta çoğu çalışmada gönüllülük sosyal sorumluluk olarak ele alınmaktadır. Günümüzde işletmeler sosyal sorumluluk olarak gönüllülük faaliyetleri yürütmektedirler. Bu durumu Balı ve Cinel (2011: 46) şu şekilde açıklamaktadırlar;

İşletmeler, temel olarak gelir elde etmek ve ticari hedeflere ulaşmak için kurulmuş olan örgütlerdir. Tarihsel sürece bakıldığında, 20. Yüzyılın başlarında örgütler

amaçlarını yalnızca kar elde etmek ile sahip, ortak ve hissedarlarını mutlu etmek olarak konumlandırırken, yüzyılın ortalarından itibaren aynı zamanda paydaşları olan çalışanlarına, diğer işletmelere, topluma, çevreye ve tüketicilere karşı da sorumlu oldukları gerçeği ile karşı karşıya kalmışlardır. Önceleri işletmeler, yasal düzenlemelerle belli alanlarda sosyal sorumluluklarını yerine getirirken daha sonra özellikle faaliyet gösterdikleri alanlar başta olmak üzere, kendi istek ve kararlarıyla çeşitli sosyal sorumluluk projeleri yapmaya ya da yapılan projelerde destekleyici olarak yer almaya başlamışlardır. İşletmeleri buna sevk eden ana etmenler artan rekabetle başa çıkabilme ve markalarını yaşatabilme istekleri olmuştur (Balı ve Cinel, 2011: 46).

Cingöz ve Akdoğan (2012: 331) ise benzer olan bu durumu şu şekilde ifade etmektedirler;

Kurumsal sosyal sorumluluk, bir işletmenin paydaşlarına karşı olan ekonomik, yasal, ahlaki ve gönüllü sorumluluklarını yerine getirmesidir. Finansal performansı olumlu yönde etkilemesi ve paydaş tatminini artırması, konuyu işletmeler açısından önemli kılmıştır. (...) İşletmelerin başarısı sadece ekonomik veya finansal performansları değil, sosyal performansları da ölçülerek değerlendirilmeye başlanmış ve kurumsal sosyal sorumluluk işletme literatürünün önemli konularından biri haline gelmiştir. Kurumsal sosyal sorumluluk, bir kurumun sosyal çevresine yönelik yükümlülüklerini yerine getirmesi ve sosyal sorunların çözümüne gönüllü katılımıdır. Kurumsal sosyal sorumluluk, bir işletmenin paydaşlarına karşı olan ekonomik, yasal, ahlaki ve gönüllü sorumluluklarını yerine getirmesi şeklinde de tanımlanabilmektedir (Cingöz ve Akdoğan: 2012: 331).

Akkoyunlu ve kalyonoğlu (2014: 129) ise bu durumu şu şekilde açıklamaktadırlar; “Artık işletmelerin tek amacı, sadece maddi kazanç elde etmek değil, aynı zamanda manevi bir tatmin yaratarak maddi kazanç elde etmektir. Bununla beraber sosyal sorumluluk projelerine destek veren işletmelerin tüketicilerin tüketim karakterleri üzerinde etkisi olduğu da söylenebilir.” Bununla birlikte Bali ve Cinel (2011)’nde değindiği gibi; Son zamanlarda yapılan araştırmalarda sosyal sorumluluk uygulamalarının tüketicilerin satın alma davranışlarına da etkisinin var olduğu ortaya konulmuştur.

Bu söylenenlere karşılık bazı büyük kurumsal firmalar incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda neredeyse tüm firmaların sosyal sorumluluk çalışması için oldukça fazla çaba sarf ettikleri görülmüştür. Örneğin Starbucks gibi kahve ile ünlenmiş ve büyük

bir marka değeri olan işletmenin ana sayfasına bakıldığında, menü çubuğundaki beş butondan birisinin adı ‘sosyal sorumluluk’tur. Menü çubuğundaki bu butona tıklanıldığında Starbucks işletmesinin/markasının sosyal sorumluluk projeleri ile ilgili çok geniş bilgiler sunulduğu görülmektedir. Slogan olarak; “Her zaman, işletmelerin içinde bulundukları toplumlara olumlu etki bırakabileceklerine ve bırakmaları gerektiğine inandık (starbucks.com: 27.02.2018).” Cümlesi büyük bir şekilde yazılmış olarak göze çarpmaktadır.

Aktan (2007: 6)’ında belirttiği gibi; “Kurumsal sosyal sorumluluk konusunda başarılı olan işletmelerin marka değerleri dolayısıyla piyasa değeri artmaktadır. Ayrıca işletmelerin bazı pazarlara girmesi kolaylaşırken rekabet güçleri de yükselmektedir.” Starbucks işletmelerinin de bu sosyal sorumluluk durumuyla yapmak isteği, rakiplerinden farklı olduğunu ve üretim konusunda farklı bir değer üretmeye çalıştığını tüketicilerine aktarma çabası olarak yorumlanabilir. Çünkü artık günümüz tüketim toplumunda ki rekabet ortamı içinde böylesi değerler ortaya koymak gerekmektedir. Bu değerler için işletmeler, ekonomik/maddi kazançlarının yanı sıra topluma katkı sunacakları veya tüketicileri buna inandıracakları ve onları tatmin etmeleri gerektiği düşüncesi ile hareket etmektedirler. İşletmeler böyle bir bakış açısı ile hareket ederek, gönüllülükle ilgili olarak yapılan kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine/projelerine destek vermekte, bununla uzun vadede büyük yararlar elde etmeye çalışmaktadır.

2.3.4. Adalet Duygusu ve Vatandaşlık Gereği Olarak Gönüllülük

Literatürdeki bazı çalışmalar gönüllülüğü ve gönüllülük yöneliminin kişilerin dünyayı algıladıkları şekliyle ilişkilendirmektedir. Özellikle kişilerin sosyal adalet duygusuna yüklediği anlamlar ile vatandaş oldukları ülkenin birer yurttaşı olarak, gönüllülüğü kendilerine vazife olarak gördükleri şekliyle algılama eğilimi göstermektedir.

Yıldırım (2010) “*Sivil Toplum Kuruluşu Gönüllülerinin Adil Dünya İnançları, Sosyal Baskınlık Yönelimleri ve Sistemi Meşru Algılama Düzeyleri*” isimli yüksek lisans çalışmasında bu durum üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışmasını toplumdaki dezavantajlı gruplara destek sağlamak amacı ile sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak çalışan kişilerin dünyayı ne kadar adil algıladıkları, gruplar arası hiyerarşileri destekleyip desteklemedikleri ve sistemi ne derece meşru algıladıkları sorularına yanıt aramak

amacı ile yapmıştır. Böylece gönüllülük çabaları altında yatan bazı sosyal-psikolojik değişkenleri incelenmeye çalışmıştır. Araştırmanın amacı gereği iki ayrı gruptan veri toplamıştır. İlk grup yardım amaçlı bir sivil toplum kuruluşuna üye olan ve orada gönüllü olarak aktif bir biçimde çalışan kişilerden oluşmaktadır. İkinci grup ise araştırmanın yapıldığı süreçte ve daha öncesinde herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmamış kişilerden oluşmuştur. Elde edilen veriler; sivil toplum kuruluşu gönüllülerinin gönüllü olmayanlara oranla sistemi daha az meşru algıladıklarını, genel adil dünya inançlarının ve sosyal baskınlık eğilimlerinin de daha düşük olduğunu göstermiştir. Çalışmanın sonucunda sistemin meşru olmadığını düşünme, gruplar arası hiyerarşileri değil eşitliği destekleme ve dünyanın gerçekte çok da adil bir yer olmadığı inancı dezavantajlı insanlara gönüllü olarak yardım etme davranışı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gönüllülüğü sosyal adaletin bir gereği olarak görmenin yanında yurttaşlıkla ilişkisini kuranlarda vardır. Yurttagüler (2013) çalışmasında bu durumu incelemiştir. Çalışmasında 1999 İstanbul depreminden yola çıkmaktadır. Yurttagüler (2013: 18) durumu şu sözlerle ifade etmektedir; “Bugüne kadar insanlara yardım noktasında Türkiye’deki insanlar hep maddi olarak yardımlar yapmışlardır. Ancak depremin büyüklüğünden dolayı maddi yardımlar tek başına yeterli olmuyordu ve insanların çokta alışkın olmadıkları gönüllülük kavramı ile tanışıp gönüllü oldular.” Gönüllü olmak zorunda kaldılar çünkü sosyal devlet küçülmeye gitmişti 1980 sonrasında ve aynı zaman da devlette hazırlıksız yakalanmıştı. Devam eden Yurttagüler (2013: 19) Artık bundan sonra Sivil alan geliştikçe kişilerde sivil toplum fikri ve buna bağlı olarak devletin yetersiz kaldığı yerde yurttaşların elinden geleni yapma olayı ortaya çıkmaktadır. (...) Sosyal refah devletinin küçülmesine neden olan ekonomik politikalar sonucu, sosyal haklar başlığı altında toplanan sağlık, eğitim, barınma gibi temel hizmetler, devlet tarafından karşılanmadığı ya da karşılanamadığı için piyasaya bırakıldı. İhtiyaçlarını piyasadan karşılayamayan insanlar içinse, adres olarak sivil toplum örgütleri gösterildiler ya da sivil toplum örgütleri ilgili acil ihtiyaçları karşılamak için seferber oldular.

Böylece Sivil Toplum Örgütleri eğitim, sağlık, sosyal yardım gibi konularda hizmet üretmeye başladılar ya da hizmet üretme faaliyetlerini arttırdılar. Temsili demokrasinin temel prensiplerinin benimsendiği yeni demokrasilerde, sivil toplum örgütleri hem yeni prensiplerin kamuoyunda farkındalığının oluşması, hem de

şeffaflık üzerinden yeni yönetimlerin denetlenebilmesi veya üzerlerinde baskı unsuru oluşturabilmek için göreve çağrıldılar. Dahası Sivil Toplum Örgütleri yönetime yurttaşların demokratik katılımlarını sağlayacak bir mekanizma olarak tahayyül edildiler ve tanımlandılar. Bu Durumu Yurttagüler (2013: 19-20) şu şekilde özetlemektedir; STÖ'lere duyulan ihtiyacın altını kalın çizgilerle çizerken, yurttaş-devlet arasındaki ilişkinin yeniden tanımlanmasını da gerekli kıldı. Zira STÖ'ler ister sosyal refah devletinin boşalttığı alanı yeniden doldurmak, isterse de "daha iyi" demokratikleşmek için desteklendiğinde, yurttaşla devlet arasındaki sözleşmeyi değiştiren güce ve etkiye sahip oldular.

Gönüllülüğü yine benzer bir şekilde ele alan Saran vd. (2011: 3732) yaptıkları çalışmalarında vatandaşların sorumluluklarını bilmeleri için eğitim müfredatlarında yer alan gönüllüğe dair şunları söylemektedirler;

Günümüzde giderek önemi artan sosyal sorumluluk olgusu hem bireylere hem de kurumlara önemli sorumluluklar yüklemektedir. Günümüz toplumlarının kurum ve kuruluşlardan beklentileri içerisinde yer alan sosyal sorumluluk ve topluma hizmet anlayışı gerek özel kurumlar gerekse kamu kurumlarında üzerinde durulan bir yönetim işlevi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal sorumluluk ve topluma hizmet işlevi kurumlar için artık bir felsefe haline gelmektedir. Bu doğrultuda gerek kurumların insan kaynakları gerekse toplum tarafından benimsenmesi önem arz etmektedir. Bu anlayış eğitim programları ile bireylere aktarılmakta ve böylelikle bir bilinç oluşturulmak istenmektedir. Bu tür eğitimler kurumların kendi insan kaynaklarına yönelik olabildiği gibi ilköğretim seviyesinden üniversite seviyesine tüm eğitim planları içerisinde de yerini almaktadır. Ülkemizde son yıllarda üniversitelerin tüm bilim dallarında sosyal sorumluluk ve topluma hizmet uygulamalarının daha fazla ele alınmakta olduğu ve eğitim planlarında yer almaya başladığı görülmektedir (Saran vd., 2011: 3732).

Yukarıda da değinildiği üzere gönüllülük, günümüzde devletlerin bir politikası haline gelmiş olması dolayısıyla artık bir vatandaşlık gereği olarak görülmektedir. Aynı zamanda insanların adil dünya inançlarıyla sosyo-psişik bir hal alarak içsel bir yön olmaktadır. Ancak gönüllülüğün, sadece içsel bir tatmin aracı olarak görülüp sosyo-psişik bir temele indirgenmesinin veya sadece sosyal devletin politikası haline geldiği için ve devletin ulaşamadığı alanda STÖ'lerin girmesinin bir vatandaşlık görevi/gereği sayılması durumuna indirgenmesinin problemli bir bakış açısı olduğu

söylenbilir. Çünkü gönüllülük bunlarla birlikte toplumsal bağları güçlendiren ve toplumla bütünleşmeyi sağlayan bir güçtür.

2.3.5. Toplumsal Bütünleştirici Güç Olarak Gönüllülük

Gönüllülük çalışmalarında gönüllülüğü, toplumsal bütünleştirici bir güç olarak ele alanlar vardır. Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımları ile ilgili çalışmalarında Balaban ve İnce (2015: 149) bu durumu şöyle ifade etmektedirler; “Herhangi bir karşılık beklemezsiniz yapılan çalışmalar olarak tanımlayabileceğimiz gönüllü faaliyetler, toplumsal yapının güçlendirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı, kişisel gelişimlerinin yanı sıra toplumsal bütünleşmelerini sağlayarak gençleri katılımcılık alanında aktif hale getirecektir.” Yapılan çalışmanın kilit noktası ve amacı gönüllü gençlerin gönüllülük algısını ortaya koymaktır. Böylesi bir amaçla yapılmış olan çalışmanın sonucunda vardıkları sonuç; Gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmasının nedenlerine yönelik cevaplarda, gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmaları neticesinde sosyalleşeceği, sosyal sorumluluk üstleneceği ve kişisel gelişimlerinin olumlu yönde etkileneceği inancı öne çıkmaktadır. Ayrıca bireyler gönüllülük faaliyetlerinde bulunarak aidiyet hissi yaşarlar ve kendi hayatlarına yön vermiş olurlar. Gönüllülük bireylerin yaşadıkları toplumda söz almasının da bir yoludur.

Gönüllülüğün toplumsal bütünleştirici işlevi daha çok gençler üzerinde etkili olduğu söylenbilir. Toplumsal sorumluluk bilinci ile gönüllülük faaliyetlerine katılım sağlayan genç gönüllüler hem yeni bir çevre hem de toplumsal bir konum edinmiş olurlar. Burada değinilmeyen (gönüllülük ve gençlik bölümünde detaylıca değinilecektir) çalışmalarda da gönüllülüğün toplumsal dayanışmayı arttırdığı ve bu bağlamda gönüllü faaliyetlere katılım gösteren gönüllülerin topluma kendilerini daha fazla ait hissettikleri ve toplumsal alana katılım göstererek toplumsal bütünleşme yaşadıkları aktarılmaktadır. Ayrıca gönüllülüğün toplumsal bütünleştiricilik üzerindeki etkisi bağlamında şu da söylenilebilir; Gönüllüler toplumda aksayan, eksik kalan veya devletin yetişemediği alanları tamamlama rolünü üstlenmiş olarak gönüllü faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Böylece gönüllüler, bir yandan yaşadıkları topluma yarar sağlayacak projeler içinde yer alarak sosyal sorumluluklarını ve vatandaşlıklarının gereğini yerine getirme fırsatı bulurken bir yandan da toplumda bir konum edinerek toplumla bütünleşme imkânı elde etmektedirler.

2.3.6. Ulusal ve Uluslararası Kültürlenme Olarak Gönüllülük

Literatürde gönüllülüğü kültürlenme veya kültürler arası etkileşim olarak ele alan çalışmalar, bu durumu genellikle gençlik hareketliliği bağlamında ele almaktadırlar. Gönüllülüğü kültürlenme ilişkisiyle ele alan çalışmalar ulusal ve ülke içindeki gönüllülük faaliyetlerine katılımların hareketliliği olarak değerlendirmekte iken, gönüllülüğü kültürler arası etkileşim ilişkisiyle ele alan çalışmalar uluslararası ve ülkeye dışarıdan gelenlerin veya ülke dışına çıkanların gönüllülük faaliyetlerine katılımları olarak değerlendirmektedir.

Gençlerle ilgili olan bölümde kültürlenme ve kültürler arası etkileşim, gençlerin gönüllülük motivasyonlarından biri olduğu için daha geniş olarak yeniden değinilecektir. Ancak şimdi kültürlenmeye ve kültürler arası etkileşimle ilişkili olarak yapılan iki çalışmaya değinmek yeterli olacaktır. Bu çalışmalar daha çok gençler üzerinden bu konuyu işlemektedirler. Aynı zamanda gençlerin yanı sıra uluslararası bir durumun olması hasebiyle Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH)'ne de çalışmalarda sıkça vurgu yapılmaktadır.

Demirel ve AGH (2013: 43), AGH'nin tanımını ve amacını, konuyla ilgili görüşlerini ve bu bağlamda gençlerin motivasyonlarını şu şekilde dile getirmektedirler;

Avrupa Gönüllü Hizmeti; gençlere kendi ikamet ettikleri ülke haricindeki bir ülkede 12 aya varan sürelerde gönüllü olarak çalışma imkânı sağlayan önemli bir fırsattır. Bu gönüllülük fırsatı, gençlere herhangi bir maddi külfet getirmemekte ancak aynı zamanda da maddi bir kazanç imkânı da yaratmamaktadır. Bu gönüllülük hizmeti, Avrupa Birliği'nde sosyal uyumu güçlendirmek ve gençlerin aktif yurttaşlığını teşvik etmek adına, karşılıklı anlayış ve gençler arasında hoşgörü geliştirmeyi amaçlamaktadır (Demirel ve AGH, 2013: 43).

Türkiye'den Avrupa Gönüllü Hizmetine katılan gençlere katılma motivasyonu sorulduğunda ilk verilen cevaplar genellikle; • yabancı dili geliştirmek • farklı ülkeler görmek • **farklı kültürlerle, farklı insanlarla tanışmak** • hazırlanmakta olduğu iş hayatı için daha iyi bir CV'ye sahip olmak'tır (Demirel ve AGH, 2013: 45).

AGH'nin Faaliyetlerine katılan gençlerin motivasyonları arasında da zikredildiği üzere 'farklı kültürlerle ve farklı insanlarla tanışmak' amaçlı bu faaliyetlere katılımlar vardır. Farklı motivasyonları olmasına rağmen böylesi bir

motivasyonolduğu da söylenmektedir. AGH'nin gönüllülük faaliyetlerine katılan gençlerle ilgili olarak Çakı (2011)'nin çalışması bu konuyla ilgili olarak derinlemesine bir bilgi sunmaktadır;

Uluslar arası gönüllülük, yaygın eğitim ve kültürlerarası öğrenme için önemli bir araç olarak düşünülür. Avrupa Komisyonu'nun Avrupa Gönüllü Hizmet Programı (AGH), gençler için bu tür eğitim ve öğrenme deneyimleri yaratmak için geliştirilen özel bir eğitsel programdır. Türkiye 6 yıldan fazla bir süredir bu programın uygulanmasında aktif rol almaktadır ve bu bağlamda ciddi bir deneyim birikimi sağlamıştır. Türkiye'de gerçekleşen uluslar arası gönüllülük deneyimlerinin incelenmesi, ilgili literatürde gözlemlenenlerden farklı bulgular sunabilir çünkü Orta-Doğulu/Müslüman bir toplumda uluslar arası gönüllü hizmet deneyiminin diğer Avrupa toplumlarına göre çok daha fazla kültürel zorluklar yaratacağı düşünülebilir (Çakı, 2011: 138).

Çakı (2011)'nin çalışmadaki amacı; arka-planda Doğu-Batı ilişkilerini temel alan sosyolojik bir perspektiften hareketle AGH Programı dâhilinde uluslararası gönüllülüğün etkilerini araştırmaktır. Çalışmasını gençlerin uluslar arası gönüllü hizmet deneyimleri süreci ve sonrasında ev sahibi ülke kültürüne karşı algı ve tutumlarının değişip değişmediği veya hangi boyutlarda değiştiği ana araştırma sorusu etrafında şekillendirmektedir. Balıkesir'de iki farklı kuruluştaki AGH deneyimi yaşayan 30 gönüllüyle derinlemesine mülakat tekniği kullanarak yaptığı çalışmada ulaştığı sonuçları şöyle dile getirmektedir;

Avrupalı gençlerin Türkiye'deki AGH deneyimlerinin onların kişisel gelişim ve sosyal becerilerine ciddi katkılar sağladığı ve Türkiye ve Türk kültürü hakkında eskisine oranla daha fazla şeyler öğrenmelerine vesile olduğunu göstermektedir. Ama kültürel farklılıklara saygı, hoşgörü ve derin bir kavrayış geliştirmeyi ifade eden kültürlerarası öğrenme açısından bu deneyimlerin Avrupalı gençleri çok değiştirmede, kültürlerarası öğrenme bağlamındaki olumlu etkilerin sınırlı kaldığı görülmektedir. (...) Avrupalı gençler arasında Eurocentric bakış açısı sanıldığından çok daha güçlü ve derinden köklere sahiptir; bu nedenle Avrupalı gençlerin Türkiye'deki AGH deneyimlerinin kültürlerarası öğrenmeye etkisi sınırlı kalmaktadır (Çakı, 2011: 171).

Gönüllülüğü kültürlenme veya kültürler arası etkileşim olarak ele alan çalışmaları gösterdiği üzere, özellikle ülkelerinde destekleriyle gençler ilgi göstermekte ve bu faaliyetlere katılım sağlamaktadırlar. Katılımlarının farklı motivasyon kaynakları

olmaktadır. Özellikle gidilen yerlerdeki farklı insan ve insan yaşantıları ile kültürleri öğrenmek oldukça önemli bir motivasyon kaynağı olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca kültürler arası etkileşimin bir yolu olarak gönüllülük işlevli olabilmektedir. Ancak Çakı'nın da çalışmasında belirttiği üzere; çoğu zaman gösterilen çabalara rağmen, katılımcıların algılarındaki ve uluslar arası arenadaki ülke imajları çok çabuk veya kolay kolay değişmemekle beraber katılımcılar kendi bakış açılarıyla ülkeleri değerlendirmektedirler.

2.3.7. Sosyalleşme Aracı Olarak Gönüllülük

Gönüllülüğün bir sosyalleşme aracı olarak görülmesine ilişkin Genç (2011)'in "*Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Olma Güdülleri: Türk Kızılayı Eskişehir Şubesi Gönüllüleri Üzerine Bir Uygulama*" isimli yüksek lisans tezi çalışmasında; Türk Kızılayı Eskişehir Şubesinde gönüllü olma güdülerini incelenmiştir. Gönüllü olma güdülleriyle ilişkili olarak elde ettiği verilerden gönüllü olma güdülleri tablosu oluşturmuştur. Gönüllülere sorulan sorular sonucunda oluşan tabloda katılımcıların gönüllülük ve sosyalleşme bağlamındaki görüşlerine dair istatistikî değerler ve Genç'e ait yorumlar şu şekildedir;

Kaliteli zaman geçirmek, gönüllü çalışma için oldukça geçerli bir neden olabileceğinden, boş vakit değerlendirmek de katılımcılara bir değişken olarak sunulmuştur. Katılımcıların %66'sı boş vakit değerlendirmeyi gönüllülüğe başlangıçta etkili bir değişken olarak görürken, %18'i bunun etkili bir değişken olmadığını beyan etmiştir. Bu yüksek oran, gönüllülüğün niteliğini belirlemek adına oldukça ciddi bir gösterge olarak kabul edilebilir (Genç, 2011: 55).

Günümüz (modern toplum) insanların boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları vardır. İnsanlar boş zamanlarını kaliteli geçirmek isterken aynı zamanda genellikle bu boş zamanlarını birer sosyallik fırsatı gibi görerek sosyalleşmektedirler. Bu sosyalleşmelerin başka yolları olabildiği gibi gönüllülük faaliyetlerine katılım da bunlardan biridir ki yapılan çalışmada da görüldüğü üzere boş zamanlarında gönüllülük faaliyetlerine katılarak kaliteli zaman geçirmek güdüsü %66'dır.

Berber (2015: 25) konuyla ilgili olarak insanların boş zamanlarının gönüllülük faaliyetleriyle ilişkisini şöyle dile getirmektedir; Özellikle boş zamanlarını gönüllülük faaliyetleriyle geçiren bireylerde, zamanını ve enerjisini başkalarını düşünerek, onlara yardım ederek ya da inandığı hedefe ulaşmasında çalışarak

harcamanın yanı sıra, eğlenceli bir deneyim yaşamamanın istenmesi de önemli bir motivasyon unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bunlara ek olarak gönüllüler doğrudan ya da dolaylı olarak kendilerine veya aile bireylerine fayda sağlamak amacıyla da etkinliklerde görev alabilirler.

Bununla birlikte Fairley, Kellet ve Gren (2007: 43'ten Akt. Berber, 2015: 20), etkinlikte gönüllü olarak yer alanların temel motivasyonlarını şöyle ortaya koymuşlardır: a) Prestij elde etme b) Bir olayın parçası olma ve bir harekete dâhil olma c) **Ortak ilgi alanların sahip olan insanlar ile sosyalleşme** d) Diğer insanlarla buluşma ve onlar hakkında bir şeyler öğrenmedir.

Esmond ve Dunlop(2004'ten akt. Çevik, 2012: 8) ise bu durumu şu şekilde aktarmaktadır;

Hangi alanda birey gönüllü olursa olsun yakın zamandaki gönüllü motivasyonu çalışmalarında soru basittir, “gönüllünün davranışının nedeni ve alanı ne olursa olsun onlar neden gönüllü olurlar ve öyle davranırlar”. Bu nedenler on başlık altında toplanmıştır. (...) 3) Sosyal Etkileşim (SocialInteraction):Gönüllünün sosyal ağlar kurması ve başkaları ile etkileşiminde sosyal yönler amaçlanmıştır (Çevik 2012: 8).

Gönüllülükle, gönüllülük faaliyetleriyle ilgili ortaya konan tanımlamalardan ve çalışmalardan hareketle denilebilir ki, gönüllü faaliyetler kişinin sosyalleşmesinde, özgüveninin artmasında, kişisel bilgi ve becerilerinin artmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte sosyalleşme istatistikî olarak yüksek bir değerde olsa da kişinin sadece boş zamanlarını verimli olarak kullanması demek değildir. Aynı zamanda diğer insanlarla etkileşime ve iletişime geçmek anlamında kullanılmaktadır. Prestij elde etme, bir olayın parçası olma ve bir harekete dâhil olma, ortak ilgi alanlarına sahip olan insanlarla bir araya gelme veya diğer insanlarla buluşma ve onlar hakkında bir şeyler öğrenmedir. Yani toplumsal/kamusal alana bir katılım sağlama hali olarak değerlendirmek daha doğru olmaktadır. Kişilerin gönüllülükle kamusal alana girmesi bu bağlamda sosyalleşmesi veya ortak ilgi alanlarına sahip kimselerle bir araya gelmeleri, yeni sosyal ağlar (network) oluşturmakta ve sosyal sermayenin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum gönüllülük faaliyetine katılmanın nedeni olmasa da sonucunda elde edilmiş olan fayda olmaktadır. Bu durumun farklı boyutları olduğu için ayrı bir başlık altında incelemek yerinde olacaktır.

2.3.8. Sosyal Sermaye Olarak Gönüllülük

Gönüllülük her ne kadar kişinin, kendi özgür iradesiyle karşılık veya maddi bir çıkar beklemeksizin/gözetmeksizin yapılan alturist/özgeci bir faaliyet olarak tanımlansa da gönüllük faaliyetlerine katılım gösterenlere de bazı faydalar sağlamaktadır. Bu faydalardan biri sosyal sermaye birikimidir. Boşgelmez (2012) “*Sivil Toplum Kuruluşlarında Güven ve Gönüllülük Açısından Sosyal Sermayenin Değerlendirilmesi: Isparta Örneği*” isimli yüksek lisans çalışmasında sosyal sermaye gönüllülük ilişkisini STK’lar üzerinden ele almaktadır. Bu çalışmada Boşgelmez (2012) konuyla ilişkili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir;

Son yıllarda ülkelerin ekonomik değerlerinin oluşmasında sosyal ağ düzeneklerinin ne kadar etkili olduğunun farkına varılmış ve araştırmalar sosyal sermaye üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Sosyal sermaye bağlantılarla ilgilidir ve sosyal ağlarda insanlar arasındaki bu bağlantıları kendilerini en açık şekilde ortaya koyuş biçimleridir. Sosyal sermayenin tanımlanması ve ölçülmesi aşamasındaki en önemli kriter güven duygusudur. Gönüllü sivil kuruluşların varlığı insanların birbirine daha fazla güvenmesini sağlamakta ve işbirliğini kolaylaştırmaktadır. Ortak hedefler doğrultusunda işbirliği yapabilme, ilişkileri bir sermaye gibi değerlendirme ve sosyal gelir haline dönüştürebilmek pozitif sosyal sermayenin oluşumunu sağlamaktadır (...) Elde edilen bulgulardan Isparta’daki meslek kuruluşlarının üyelerinin güven ve gönüllülük düzeylerinin düşük ve kararsızlık seviyesinde olduğu gözlenmiştir (Boşgelmez, 2012: IV).

Görüldüğü üzere sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük, güven ve sosyal sermaye ilişkili olmaktadır. İnsanlar güvende hissetmeyi istemektedirler. Belki de bunun içindir bir sosyal ağ yaratmaktadırlar veya toplu olarak yaşamayı istemektedirler. Güven veya korkuyla ilgili yaklaşımlara aşağıda yeri geldiğinde tekrar değinilecektir. Ancak şu söylenebilir; güven duygusunun olduğu yerlerde gönüllük faaliyetleri veya sağlam ilişkiler sonucunda bir sosyal sermaye oluşmaktadır.

Boşgelmez (2012: 23-24) sosyal sermayenin tanımıyla ve türleriyle ilişkili olarak şunları söylemektedir;

İlk olarak, sosyal sermaye bir aktörün, istihdam edebileceği ve söz konusu kaynakları diğer aktörlerle birlikte doğrudan veya dolaylı olarak ilişkileri yoluyla kullanabileceği kayda değer sayıda kaynaklar olarak görülebilir ki burada aktör

istemli olarak yatırım yapmaktadır ve bu kaynaklar da nihayetinde masrafını çıkarmalıdır. Bu sosyal sermaye biçimi ilişkisel sermaye diye adlandırılmaktadır.

İkinci olarak, sosyal sermaye, işleyen sosyal kontrol, güven sistemi ve bireyler arasında veya bir grup, organizasyon, topluluk, bölge veya toplum içindeki kapsamlı bir ahlak sistemi gibi bütün bir ağa (veya tam kolektif bir aktörler sistemine) ilişkin belirgin bir karakteristik olarak düşünülebilir. Bunlar, tek aktörlerin ilişkilerini aşan bütün bir görece sistemin karakteristiği olduğu ve bütünüyle sosyal sisteme karşı kolektif bir tavrın özelliklerini içerdikleri için bireyler tarafından oluşturulamazlar. Bu sosyal sermaye biçimi ise sistem sermayesi diye adlandırılmaktadır (Boşgelmez, 2012: 23-24).

Sosyal sermayeye dair olan bu tanımlamalarla birlikte gönüllülükle ilişkisi şöyledir; insanlar güven duygusu ile birlikte hareket ederek bazı gönüllülük faaliyetlerine katılım yaparlar. İnsanlar ilk elden amaçları fayda(lar) elde etmek olmasa da belli bir zamandan sonra bazı ilişkiler geliştirirler bu ilişkiler aracılığıyla güven duygusunu barındıran bir ağ oluşur, bu ağ aynı zamanda sosyal ağları/sermayelerini oluşturmaktadır. Bu hem sosyal sermayenin ilişkiselliğine işaret etmekte hem de o organizasyon içinde kişinin bir konumu işgal etmesiyle sosyal prestijine veya statüsüne işaret etmektedir.

Gönüllülük ve sosyal sermaye ilişkisini kalkınmanın sadece ekonomik olmadığını vurgulamak için kullananlarda olmaktadır. Bununla birlikte gönüllülüğün kişisel faydaları arasında da sayılmaktadır. Aydınligil (2013: 36-37) bu durumu şu şekilde açıklamaktadır;

Gönüllülüğün ekonomik değerinin karar verme süreçlerinin yönlendirilmesinde önemli olmasının yanında, gönüllülük toplumun ortak sorunlarına çözüm bulunması ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından da önemlidir. Bu açıdan gönüllülük ve sivil toplum kuruluşlarına katılım, dezavantajlı kişilerin içinde bulundukları topluma katılımlarını sağlayan toplumsalermaye olarak görülebilir (Aydınligil, 2013: 36-37).

Demirel ve AGH (2013: 45) “Gönüllülük ve gönüllüler üzerine çalışan her kurumun tecrübe dağarcığında şu mutlaka vardır; ‘Gönüllülük anlam olarak elbette bir karşılık beklemeden yapılan bir hizmettir, ama...’ Bu “ama”dan sonra gelen cümleler genel olarak bir gönüllünün manevi tatmin, kişisel gelişim gibi kazanımlarının da beklenen sonuçlar arasında olacağını içerir.” Ki bu faydaların neler olduğuna dair yapılan

alışmalar bir hayli fazla olmaktadır. Burada sosyal sermayenin de bu faydalar arasında sayıldığını ve Türkiye’deki gönüllülük literatüründe önemli bir yer tuttuğunu söylemek konu için yeterli olduğu düşünülmektedir.

Başka bir ifadeyle literatürde gönüllülük ve sosyal sermaye ilişkisine dair birçok çalışma vardır. Gönüllülük çalışmalarının neredeyse hepsinde mutlaka bir şekilde sosyal sermayeye dair bir şeyler bulunmaktadır. Bunun nedeni; gönüllülük faaliyetlerine katılan katılımcıların sosyal sermaye birikimi gibi kişisel bir faydayı elde ettiklerine dair olan algı dolayısıyladır. Bu durumu kabul etmekle birlikte var olan bu algı istatistikî olarak da anlamlı olmaktadır. Ancak buna rağmen gönüllülük faaliyetlerine katılanların ilk ve öncelikli amaçlarının sosyal sermaye olduğunu söylemek doğru olmamaktadır. Bu fayda faaliyete katılımın amacı değil sonucu olmaktadır.

2.3.9. Dini Gereklilik Olarak Gönüllülük

Gönüllülük çalışmalarında gönüllülüğün din ile olan ilişkisine oldukça yer ayrılmaktadır. Özellikle Türk toplumunun çoğunluğunun Müslüman olması hasebiyle de bu bağlamda çalışmalar yapılmaktadır. Bundan dolayıdır ki neredeyse gönüllülüğe dair tüm çalışmalarda dinsel etki de gözlenmiştir. Çünkü genel algı Erdoğan (2016: 10)’unda belirttiği gibi şu yöndedir;

Dünya üzerinde her ne kadar ritüelleri ve inanışları açısından farklı dinler bulunuyor olsa da, genel anlamda tüm dinlerin savunduğu ortak temel değerlerin mevcut olduğu bilinmektedir. Din, bireyleri ve toplumları birbirlerine karşı sevgi dolu, anlayışlı, ahlaklı ve doğru davranmaya teşvik eder. Çoğunlukla dini öğretiler, bireyleri birbirlerine karşı merhamet beslemeye ve birbirleri için fedakârlıkta bulunmaya yöneltirerek, aslında toplumun iyileşmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, araştırmalar sonucunda, toplumlarda görülen yüksek seviyede dinselliğin aynı şekilde yüksek seviyede gönüllülüğe neden olduğu tespit edilmiştir (Erdoğan, 2016: 10).

Hiyerarşik oluşumlara sahip olan dinlerde mesela Hinduizm gibi kast sisteminin bulunduğu dinlerde paylaşılan güvenden dolayı veya bu oluşumdan meydana gelen sistemsal yapıdan dolayı gönüllülük oranı hakkında bir fikrimiz olmamasına karşın, özellikle tek tanrılı veya 3 büyük dinin gerek ortaya çıkış ve var olma felsefelerin aynı olmasıyla gerekse de çoğu bağlamda aynı toplumsal düzenleyici sistem olarak

dini görmeleri dolayısıyla gönüllülük gündelik yaşamda bir ritüel ve norma bağlanmış bir pratik halini aldığı söylenebilir.

Bu konuda Ege (2011: 5-6) Yaptığı çalışmada; “gönüllülük” kavramını din eğitimi ve din hizmetleri çerçevesinde ele almıştır. Gönüllülüğün tanımı, uygulama alanları ve gönüllü olmanın sebepleri üzerine odaklanarak, gönüllülüğün din, din eğitimi ve din hizmetleri ile ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceği araştırmıştır. Konuyla ilgili şunları söylemektedir;

İnsan kendi hayatını inşa etme ve kendini geliştirme sorumluluğu olan bir varlıktır. Hayatın çeşitli alanlarında, benimsediği çeşitli din ve/veya ideolojilerin belirlediği ilkelere ve öğütlere uygun bir biçimde oluşturduğu dünya görüşüne göre bu sorumluluğunu yerine getirmektedir. İslam dini'nin en önemli öğütlerinden biri “yardımlaşma ve dayanışma” üzerinedir. Bu yüzden kendini Müslüman ve hatta “dindar Müslüman” olarak tanımlayan bireyler, yardımlaşmanın ve dayanışmanın türlü yollarıyla bu öğüdü yerine getirmeye istekli davranmaktadırlar (Ege, 2011: 5-6).

Yukarıda da belirtildiği üzere İslam dini ve İslam'ı benimseyen Müslümanlar toplumsal yardımlaşma ve dayanışmaya dinleri gereği önem vermek zorundadırlar. Ege (2011: 7)'ninde söylediği üzere “Sevdiğiniz şeylerden Allah için harcamadıkça tam hayra erişemezsiniz- ayetiyle belirlenmiştir. Buradaki “harcamak” ifadesini malını, zamanını, enerjisini vs. harcamak gibi bütün çağrışımlarıyla birlikte düşünmek gerekir.” Kurandaki ayetler Müslümanların yardımlaşması/dayanışması ve hayırsever olmaları gerektiğini söylediği için bu durumunu gönüllülük için teşvik edici olduğu söylenebilir.

Bu teşviklere rağmen dindarlık ve gönüllülük ilişkisi arasında anlamlı bir bağ veya sağlam bir neden-sonuç ilişkisi olduğunu söylemek zordur. Bu bağlamda Genç (2011: 56)'ın çalışmasında ulaştığı sonuç şöyledir; “katılımcıların %3,7'lik bir oranda, gönüllülük faaliyetlerine katılımlarının güdüsünü dini görüşleri olarak değerlendirmektedirler. Buna karşın %34'lük bir oran kısmen etkili olduğunu vurgulayarak çok önemli bir güdü olmadığını belirtmektedirler.” İstatistiklerin gösterdiği ile olması gereken arasındaki farklılığın nedenleri araştırılarak daha kapsamlı bilgiler ortaya çıkartılabilir. Ancak buradaki farkın nedenlerinden biri, genel olarak dinlerde özelde ise İslam dininde yardımın gizli yapılması makbüllüğünün ilke edinmiş olması diğeri ise, kişilerin dini sorumlulukları

kapsamında yaptıkları (sevap kazandıklarına inandıkları) hayırseverlik davranışını gönüllülükten farklı olarak görmeleri dolayısıyla olabilir.

2.3.10. Sosyal Medyada Çevrimiçi Gönüllülük

Günümüz dünyasında teknolojik gelişmelerle birlikte gönüllülüğün yeni biçimler aldığını ve gönüllülük faaliyetlerinin arttığını görmekteyiz. Mobil iletişim tekniklerinin kullanılması bunlardan biridir. Mikro-gönüllülüğün bir biçimi olan kısa mesajla iletişim hizmeti sık sık bilinç yaratmak, seçeneklere dair bilgi paylaşımında bulunmak ve kamu hizmetlerini denetlemek için kullanılarak, bilgi üretimi ve paylaşımına katkıda bulunmaktadır. Çevrimiçi gönüllülük olarak da adlandırabileceğimiz internet aracılığıyla gönüllülük, belirli bir mekân ve zamana bağlı olma zorunluluğunu ortadan kaldırarak gönüllü katılıma esneklik getirmiştir. Sosyal medya siteleri aracılığıyla bilgi paylaşımı insanların farklı mekânlardan bir araya gelmelerine imkân tanıyarak gönüllülüğü kolaylaştırmaktadır. ‘Avrupa Birliği Gönüllüleri Çevrimiçi Gönüllülük Hizmeti’ internete dayanan sanal topluluklara örnek olarak gösterilebilir (Balaban ve İnce, 2015). Ayrıca yine konuyla ilgili olarak ve gönüllülüğün sosyal medyayla olan ilişkisine dair Özçağdaş ve Sosyal İnovasyon Merkezi (SİM) (2013: 90-91) şunları söylemektedirler;

Sosyal medyanın, bireylere geniş kitlelerle hızlı ve etkin bir biçimde buluşma fırsatı sağlayan yaygın ve ortak bir platform olma özelliği, başta savunuculuk çalışmaları olmak üzere bir dizi gönüllü faaliyetin ana unsuru olmasını getirmektedir. (...) Çevrimiçi gönüllülük adı da verilen bu yeni gönüllülük modeli, sadece savunuculuk çalışmalarını değil, aynı zamanda uzaklık nedeniyle erişim zorluğu yaşanan yerlere destek verilmesini sağlamaktadır. (Özçağdaş ve SİM, 2013: 90-91).

Günümüz çağının bilim ve teknoloji çağı olduğu söylenmektedir. Artan bilimsellik ve teknolojik gelişmelerle birlikte mesafeler kısaltmakta hatta neredeyse ortadan kalkmaktadır. Gönüllülük içinde bazen zaman bazen de mesafe gibi durumlar dezavantajlar oluşturabilirken günümüzde ki özellikle teknolojik gelişmeler bu durumu dezavantaj olmaktan çıkartıp bir avantaja dönüştürmektedir. Bu durumun ortaya çıkışıyla beraber gönüllülükte kendini yenilemiş olarak farkı alanlarda da göstermeye başlamaktadır. Bunlardan biri dijital dünyada ki ve sosyal medyadaki gönüllülük olmaktadır. Konuyla ilgili Özçağdaş ve SİM (2013: 91) şunu söylemektedirler;

Çevrimiçi gönüllülük ve sosyal medya, bireylere neredeyse sınırsız, yepyeni bir fırsatlar dizisi sunuyor. Bireyler, bir yanlışın yerinde tespit edilerek kitlelerle paylaşılması, belirli bir toplumsal sorunun görünür ve algılanır hale getirilmesi, insanların bir araya getirilmesi gibi sayılabilecek onlarca çalışma için çevrimiçi gönüllülük fırsatlarından yararlanmakta ya da diğer kişiler için bu fırsatları oluşturuyorlar. (...) Kimi zaman klavye aktivizmi olarak adlandırılan ve eleştirilen bir gönüllülük çeşidi olsa da çevrimiçi gönüllülük yadsınamaz bir toplumsal dönüşüm potansiyeline sahiptir (Özçağdaş ve SİM, 2013: 91).

Çevrimiçi gönüllülük yeni olmasına karşın hızla yaygınlaşmaktadır. Gerek dünyada gerekse de Türkiye’de internet üzerinden, sosyal medya platformları üzerinden her gün yeni bir kampanya veya yeni bir gönüllülük örgütlenmesi amaçlı paylaşımlar yapılmaktadır. Hem dünyada hem de Türkiye’de oldukça yaygın ve kullanılmaları durumunda ses getiren, çevrimiçi gönüllülük kampanyaları aracı haline gelmiş olan uygulamalar olmaktadır. Burada hepsini ayrı ayrı anlatmaktan daha ziyade bir örnek üzerinden anlatmak daha doğru olacaktır. Bu örnek “Change.org”dur. Change.org hakkında Özesmi (2013: 96) şunları söylemektedir;

Change.org dünyanın en büyük imza kampanyası platformudur ve dünyanın her yerindeki insanlara görmek istedikleri değişimi yaratma imkânı sunmaktadır. 196 ülkede 40 milyondan fazla Change.org kullanıcısı bulunmaktadır ve insanlar her gün yerel, ulusal ve küresel düzeyde yaşadıkları toplumu dönüştürmek için bu araçları kullanmaktadır. Change.org’un hedeflerini gerçekleştirmek için dayanağı ortaklık ve gönüllülüktür (Özesmi, 2013: 96).

Change.org, sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra bağımsız bireylerin harekete geçtiği internet araçlarından biri olmaktadır. Platform, insanların arzu ettikleri değişimi sağlamak üzere imza kampanyası başlatmasına olanak sağlamaktadır. Kampanya başarıya ulaşırsa imza kampanyası altında buluşan gönüllü topluluk, herhangi bir olumsuz gelişmede tekrar harekete geçmek üzere bir arada kalmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ve bireyler böylece önemli savunuculuk faaliyetlerini change.org platformunu kullanarak yapma olanağına kavuşmaktadır. Change.org gibi platformlar aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarını bağışçı ve savunuculuk yapmak üzere bu duyarlılığa sahip bireylerle buluşturarak da hizmet vermiş olmaktadır.

Çevrimiçi gönüllülük, her alanda gönüllü çalışma yapmanın bir aracı haline gelmektedir. Böylece fiziksel olarak sosyal projenin gerçekleştirildiği ülke ve

bölgeden günler ve saatler boyu uzakta olan bir kişi, çözüm sürecinin bir paydaşı haline gelmektedir. Az bulunan ve/veya yüksek bedelle edinilebilen bir uzman gönüllü olarak projelere katılabilmektedir. Özellikle mesafe gerektirmeyen ancak sosyal projeler ve kurumlar için önemli bir unsur olan hizmetlerin doğrudan alınması konularında çevrimiçi gönüllülük faaliyetleri yapılmaktadır. Türkiye’de de son yıllarda sosyal medya platformları üzerinden gönüllük faaliyetleriyle ilgili hem haberdar olunurken hem de katılımcı sağlanmaktadır. Böylece çağın teknolojik gelişmelerinden faydalanılarak gönüllülük hizmetlerinde artışa gidilmeye çalışılmaktadır.

2.3.11. Gönüllülük Çalışmalarına Eleştirel Bir Yaklaşım

Türkiye’de gönüllülük literatürünün ilk göze çarpan özelliği, gönüllülüğün, altın tepside takdimi, diğer bir deyişle çağın normu olarak sunulmasıdır. Buna göre, modern birey gönüllü bireydir, modern toplum gönüllülük oranları yüksek toplumdur. Gönüllülük, sadece “bir medeniyet göstergesi olarak; maddi ve manevi gücün, birlik ve beraberliğin sembolü” değil, aynı zamanda evrenseldir de (Fazlıoğlu, 2013: 69-74’ten Akt. Çakı, 2014: 190-191). Çakı’nında değindiği üzere özellikle Türkiye’deki Gönüllülük çalışmalarının çoğu gönüllülüğü, kalkınma ve modernleşme ile ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda ‘modern birey Gönüllü birey’ şiarıyla da bu durumun aktif ve ayrılmaz parçasının, yurttaş katılımı olduğunu ve yurttaşlık katılımının şart olduğu sürekli olarak ileri sürülmektedir. Yani “gönüllülüğün altın tepside takdimi” söz konusu olmaktadır.

Gönüllülük çağın normu da olsa, bireylerin veya devletin refah seviyesinin yükselmesine katkı sağlıyor da olsa, gönüllülük faaliyetlerinin artması ve istatistiki olarak önemli verilere ulaşılmasıyla gerçekte bu durumların böyle olması oldukça farklıdır. Ayrıca sadece kurumsal/formel gönüllülük verileri ölçüt olarak ele alınıp ve yüzdelik bağlamda Türk toplumunun gönüllülük profilinin düşük bir profil sergilediği iddia edilirse, tarihsellik bağlamından kopuk olduğu ileri sürülebilir. Bununla beraber böyle bir yaklaşım, Türk toplumunun tarihten bu yana süregelen yardımseverlik özelliği veya gönüllülük karakteristiğinin yok sayılmasına yol açmaktadır. Problemleri olan bir başka nokta ise şudur; bir ülkenin modern, kalkınmış veya refah seviyesi yüksek olduğu tespiti için ülkedeki gönüllülük (kurumsal/formel) faaliyetlerine ve bu faaliyetlere katılım oranlarına bakılarak söylemenin yanlış olduğu da ileri sürülebilir. Çünkü özellikle Türk toplumunun bireysel gönüllüklerde

bulunduğunu ve gönüllülüğe oldukça önem veren bir toplum olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu durumların yanı sıra gönüllülüğü kalkınma ve modernleşme ile sınırlandırmak veya sadece bunlara hizmet etmesi gereken bir şey olarak görmek doğru olmamaktadır. Çünkü günümüzde değişen koşullar çok farklı gönüllülük modellerinin, uygulamalarının ve bu bağlamda çalışma yürüten disiplinlerin birlikte hareket etmeleri gerekmektedir.

Gönüllülüğü **ekonomik iş gücü olarak** ele alan çalışmalar olmaktadır. Çünkü günümüzde ülkeler özellikle uluslararası arenalarda hem kendilerini yani kültürlerini vs tanıtmak hem ekonomilerini güçlendirmek hem de prestij elde etmek amacıyla bazı faaliyetler yürütmek istemektedirler. Bu faaliyetler için kendi ev sahiplikleri için ciddi adımlar atmaktadırlar. Özellikle böylesi uluslararası faaliyetler için büyük mali bütçeler ayrılması gerekmektedir. Ancak sağlanılacağı düşünülen prestijler bir ülke için ne kadar gerekli olarak görülse de ekonomik harcamalar çok fazla düşündürmektedir. Bu ekonomik külfet sorununun çözüm yolunu ise gönüllü çalışmacılarda bulmaktadırlar. Ancak her ne kadar bu tür organizasyonlar ev sahipliği yapan ülkeye ve bu organizasyona katılan gönüllü katılımcılara bazı noktalarda faydalar sağlasa da gönüllülüğün salt bir ekonomik iş gücü olarak görülmesi veya bu bağlamdaki bir tanımlamaya tâbi tutulması doğru olmamaktadır.

Gönüllülük başka bir bağlamda **sosyal sorumluluk** kavramıyla birlikte ele alınmaktadır. Hatta çoğu çalışmada gönüllülük sosyal sorumluluk olarak ele alınmaktadır. Bu durumun nedeni günümüzde işletmelerin sosyal sorumluluk olarak gönüllülük faaliyetleri yürütmesi dolayısıyladır. Çünkü kurumsal sosyal sorumluluk konusunda başarılı olan işletmelerin marka değerleri dolayısıyla piyasa değeri artmaktadır. Ayrıca işletmelerin bazı pazarlara girmesi kolaylaşırken rekabet güçleri de yükselmektedir. İşletmelerin sosyal sorumluluk faaliyetleriyle yapmak isteği, rakiplerinden farklı olduğunu ve üretim konusunda farklı bir değer üretmeye çalıştığını tüketicilerine aktarma çabası olarak yorumlanmaktadır. Çünkü artık günümüz tüketim toplumunda ki rekabet ortamı içinde böylesi değerler ortaya koymak gerekmektedir. Bu değerler için işletmeler, ekonomik/maddi kazançlarının yanı sıra topluma katkı sunacakları veya tüketicileri buna inandıracakları ve onları tatmin etmeleri gerektiği düşüncesi ile kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine/projelerine destek vererek kazançlarını uzun vadeye taşımaktadırlar.

Gönüllülüğün ele alındığı başka bir bağlam; kişilerin **sosyal adalet duygusuna** yüklediği anlamlar ile **vatandaşı** oldukları ülkenin birer yurttaşı olarak, gönüllülüğü kendilerine vazife olarak gördükleri şekliyle algılama eğilimi olmaktadır. Bu durum, sosyal refah devletinin küçülmesine neden olan ekonomik politikalar sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal haklar başlığı altında toplanan sağlık, eğitim, barınma gibi temel hizmetler, devlet tarafından karşılanmadığı ya da karşılanamadığı için piyasaya bırakılmaktadır. İhtiyaçlarını piyasadan karşılayamayan insanlar içinse, adres olarak sivil toplum örgütleri gösterilmektedir ya da sivil toplum örgütleri ilgili acil ihtiyaçları karşılamak için seferber olmaktadır. Böylece STÖ'lere duyulan ihtiyacın altı kalın çizgilerle çizilmektedir. Zira STÖ'ler sosyal refah devletinin boşalttığı alanı yeniden doldurmaya çalışmaktadırlar. Keza kaldı ki STÖ'lere katılım günümüzde devletlerin bir politikası haline gelmiş olması dolayısıyla artık bir vatandaşlık gereği olarak görülmektedir. Aynı zamanda insanların adil dünya inançlarıyla sosyo-psişik bir hal alarak içsel bir yön olmaktadır. Ancak gönüllülüğün, sadece içsel bir tatmin aracı olarak görülüp sosyo-psişik bir temele indirgenmesi veya sadece sosyal devletin politikası haline geldiği için ve devletin ulaşamadığı alanda STÖ'lerin girmesini bir vatandaşlık görevi/gereği sayılması durumuna indirgenmesi problemli bir bakış açısı olduğu söylenebilir.

Gönüllülük çalışmalarında gönüllülüğü, **toplumsal bütünleştirici bir güç** bağlamında ele alanlarda vardır. Herhangi bir karşılık beklemezsizin yapılan çalışmalar olarak tanımlayabileceğimiz gönüllü faaliyetler, toplumsal yapının güçlendirilmesinde önemli bir yere sahip olmaktadır. Kişilerin gönüllü faaliyetlere katılımı, kişisel gelişimlerinin yanı sıra toplumsal bütünleşmelerini sağlayarak kişileri katılımcılık alanında aktif hale getirmektedir. Gönüllülüğün toplumsal dayanışmayı arttırdığı ve bu bağlamda gönüllü faaliyetlere katılım gösteren gönüllülerin topluma kendilerini daha fazla ait hissettikleri ve toplumsal alana katılım göstererek toplumsal bütünleşme yaşadıkları söylenmektedir. Ayrıca gönüllülüğün toplumsal bütünleştiricilik üzerindeki etkisi bağlamında şu da söylenilebilir; gönüllüler toplumda aksayan, eksik kalan veya devletin yetişemediği alanları tamamlama rolünü üstlenmiş olarak gönüllü faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Böylece gönüllüler, bir yandan yaşadıkları topluma yarar sağlayacak projeler içinde yer alarak sosyal sorumluluklarını ve vatandaşlıklarının gereğini yerine getirme fırsatı bulurken bir yandan da toplumda bir konum edinerek ve toplumla bütünleşme imkânı elde etmektedirler.

Gönüllülüğü **kültürlenme** veya **kültürler arası etkileşim** bağlamında ele alanlar vardır. Yapılan çalışmalar, bu durumu genellikle gençlik hareketliliği bağlamında ele almaktadırlar. Gönüllülüğü kültürlenme ilişkisiyle ele alan çalışmalar ulusal ve ülke içindeki gönüllülük faaliyetlerine katılımların hareketliliği olarak değerlendirilirken, gönüllülüğü kültürler arası etkileşim ilişkisiyle ele alan çalışmalar uluslar arası ve ülkeye dışarıdan gelenlerin veya ülke dışına çıkanların gönüllülük faaliyetlerine katılımları olarak değerlendirmektedirler. Özellikle ülkelerin de destekleriyle uluslar arası hareketliliğe gençler ilgi göstermekte ve bu faaliyetlere katılım sağlamaktadırlar. Katılımlarının farklı motivasyon kaynakları olmakla beraber, gidilen yerlerdeki farklı insan ve insan yaşantıları ile kültürleri öğrenmek oldukça önemli bir motivasyon kaynağı olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca kültürler arası etkileşimin bir yolu olarak gönüllülük işlevlide olabilmektedir. Ancak Çakı (2011)'nın da çalışmasında belirttiği üzere; çoğu zaman gösterilen çabalara rağmen, katılımcıların algılarındaki ve uluslar arası arenadaki ülke imajları çok çabuk veya kolay kolay değişmemekle beraber katılımcılar kendi bakış açılarıyla ülkeleri değerlendirmektedirler.

Gönüllülüğü **sosyalleşme** bağlamında ele alanlarda vardır. Gönüllü faaliyetler kişinin sosyalleşmesi, özgüveninin artmasında, kişisel bilgi ve becerilerinin artmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte sosyalleşme sadece diğer insanlarla etkileşime ve iletişime geçmek anlamında kullanılmamaktadır. Prestij elde etme, bir olayın parçası olma ve bir harekete dâhil olma, ortak ilgi alanlarına sahip olan insanlarla bir araya gelerek sosyalleşme veya diğer insanlarla buluşma ve onlar hakkında bir şeyler öğrenmedir. Yani toplumsal/kamusal alana bir katılım sağlama hali olarak değerlendirilmektedir. Ancak gönüllük için bir motivasyon olabilmesine rağmen gönüllülük faaliyetlerini sosyalleşmeye indirgemek eksik olacaktır.

Gönüllülük her ne kadar kişinin, kendi özgür iradesiyle karşılık veya maddi bir çıkar beklemeksizin/gözetmeksizin yapılan alturist/özgeci bir faaliyet olarak tanımlansa da gönüllük faaliyetlerine katılım gösterenlere de bazı faydalar sağlamaktadır. Bu faydalardan biri **sosyal sermaye** birikimidir. İnsanlar güven duygusu ile birlikte hareket ederek bazı gönüllülük faaliyetlerine katılım yaparlar. İnsanlar ilk elden amaçları fayda(lar) elde etmek olmasa da belli bir zamandan sonra bazı ilişkiler geliştirirler bu ilişkiler aracılığıyla güven duygusunu barındıran bir ağ oluşur, bu ağ aynı zamanda sosyal ağları/sermayelerini oluşturmaktadır. Bu hem sosyal

sermayenin ilişkiselliğine işaret etmekte hem de o organizasyon içinde kişinin bir konumu işgal etmesiyle sosyal prestijine veya statüsüne işaret etmektedir. Gönüllülük faaliyetlerine katılan katılımcıların sosyal sermaye birikimi gibi kişisel bir faydayı elde ettikleri durumunu kabul etmekle birlikte var olan bu durum istatistikî olarak da anlamlı olmaktadır. Ancak buna rağmen gönüllülük faaliyetlerine katılanların ilk ve öncelikli amaçlarının sosyal sermaye olduğunu söylemek doğru olmamaktadır. Elde edilen bu fayda faaliyete katılımın amacı değil sonucu olmaktadır.

Gönüllülüğü **dini bir gereklilik olarak** ve din ile ilişkisi bağlamında ele alanlarda vardır. Özellikle Türk toplumunun ezici çoğunluğunun Müslüman olması hasebiyle de bu bağlamda çalışmalar yapılmaktadır. Bundan dolayıdır ki neredeyse gönüllülüğe dair tüm çalışmalarda dinsel etki de gözlenmiştir. Çünkü genel algı şu yöndedir; Dünya üzerinde her ne kadar ritüelleri ve inanışları açısından farklı dinler bulunuyor olsa da, genel anlamda tüm dinlerin savunduğu ortak temel değerlerin mevcut olduğu bilinmektedir. Din, bireyleri ve toplumları birbirlerine karşı sevgi dolu, anlayışlı, ahlaklı ve doğru davranmaya teşvik etmektedir. Çoğunlukla dini öğretiler, bireyleri birbirlerine karşı merhamet beslemeye ve birbirleri için fedakârlıkta bulunmaya yönelterek, aslında toplumun iyileşmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, araştırmalar sonucunda, toplumlarda görülen yüksek seviyede dinselliğin aynı şekilde yüksek seviyede gönüllülüğe neden olduğu net olarak tespit edilememiştir. Böylesi bir algının bilimsel ve istatistiki bir veriye dayandığı söylenemez. Özellikle Avrupa ülkelerinin veya ABD'nin elde ettiği verilerden yola çıkarak dindarlık ve gönüllülük ilişkisini kurmak zor olmaktadır. Çünkü orada yapılan çoğu gönüllülük kayıtlı ve resmi iken bizdeki gönüllülüklerin çoğu kayıt-dışı ve resmi olmamaktadır.

Buraya kadar olan kısımda Türkiye'deki gönüllülük çalışmalarının genel olarak ne tür eğilimlerde olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmaların ana hatları ve ortak noktaları üzerinden on başlık elde edilmiştir. Bu başlıklar altında benzer çalışmalar birlikte ele alınarak eleştirel bir okumaya tutulmuştur. Bunlar neticesinde Türkiye'deki gönüllülük çalışmaları hakkında şunlar söylenebilir. Gönüllülük en çok kalkınma ve modernleşme olarak ele alınmıştır. Bununla beraber ekonomik bir iş gücü, adil dünya inancı ve yurttaşlığın gereği olarak ve sosyal sorumluluk bağlamında gerek kurumsal gerekse de bireysel olarak bir zorunluluk olarak ele

alındığı görülmüştür. Bu genele hatlar dışında ise daha çok neden insanlar gönüllü olunur sorusu ile ele alınıp motivasyonlar, algılar ve beklentiler araştırılmıştır. Bu motivasyonlardan en çok göze çarpanlar şunlardır; Toplumsal bütünleşme, kültürlenme, sosyalleşme, sosyal sermaye ve dini bir gereklilik olarak belirlenmiştir. Problemlili olan noktalar yukarıda verilmeye çalışılmıştır. Ancak genel olarak literatür birbirini destekleyen ve aynı konuları tekrar tekrar ele alma noktasında da eleştirilebilir. Ayrıca çoğu zaman olması gereken bilimsel bir veriymiş gibi sunulması da eleştiriye açıktır.

2.4. TÜRKİYE’DE GENÇ GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Türkiye’de son yıllarda gönüllülük çalışmaları artış göstermektedir. Özellikle gençlerin gönüllülük ile olan ilişkileri bu çalışmalara konu olmaktadır. Bundan dolayı bu çalışmada gençler ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Çünkü Gençlerin veya özellikle üniversite öğrencilerinin gönüllülüklerine dair bir hayli fazla çalışma yapılmıştır. Tabii gençlerin çalışmalara konu olmasının bazı nedenleri vardır. Bu bağlamlarda yapılan araştırmalara bakıldığında özellikle gençlerin veya üniversite öğrencilerinin bireylerin gönüllü olma isteklerinin artmasının farklı nedenleri olabilmektedir. Konuyla ilişkili olarak Çevik (2012: 5) şunları söylemektedir;

Yapılan akademik çalışmaların artmasından, gönüllülüğün tartışıldığı çeşitli forumlardan ve özellikle Olimpiyat Oyunları ya da Dünya Futbol Kupası gibi önemli spor organizasyonları ve doğal afetlerle bağlantılı olarak medyada geniş yer kaplamasından gönüllü sayısının her geçen gün arttığını anlayabiliriz. Bireylerin işlerinin haricindeki serbest zamanlarında verimli olabilme istekleri, kendi ilgi alanı ile ilgili bilgi, beceri kazanma istekleri, toplumda gördükleri bir aksaklığa karşı karar vericilerle işbirliği yaparak destek olabilme istekleri nedenlerden sadece birkaçıdır. Konuyla ilgili hükümet de bir sivil katılım biçimi olarak gönüllülüğe yönelik desteğini artıran işaretler vardır. Bu desteğin amacı yalnızca verilen hizmetlerin artması değil, aynı zamanda sosyal uyum ve bağlılığı destekleyen değerlerin de teşvik edilmesidir (Çevik, 2012: 5).

Yukarıda da değinildiği üzere gençlikle ilgili çalışmalar artış göstermektedir. Bunun yanı sıra gönüllülük faaliyetlerine gençlerin katılımlarını sağlayan veya katılmamalarına neden olan faktörlerde olmaktadır. Gönüllülük ve gençlik çalışmalarının hemen hepsinde ortak olan bazı noktalar vardır. Genel olarak gönüllülüğün nedenleri karmaşık olsa da iki temel soru üzerinde durulmaktadır.

Bunlardan ilki “ Neden gönüllü olunur?” diğeri ise; “Neden gönüllü olunmaz?” sorularıdır. Bu sorulardan yola çıkılarak kendi bağlamları ile gönüllülükler değerlendirilerek çalışmalar sonuçlandırılmaktadır. Literatürdeki bu çalışmaların vardıkları ortak sonuçlar birkaç başlık altında toplanabilir. İlk öne çıkan gönüllülük motivasyonlarının kaynağı olurken buna bağlı olarak gönüllülüğe dair algı, tutum ve beklentiler olmaktadır. Aynı zamanda bu durum gönüllülüğü sevk eden veya sevk etmeyen faktörleri verirken diğer yandan içsel/kişisel olan veya dışsal/sosyal olan motivasyonları vermektedir.

2.4.1. Gençlerin Gönüllülük Motivasyonları ve Tutumları

Konuyla ilgili Çevik’inde Söylediği gibi; “Hangi alanda birey gönüllü olursa olsun yakın zamandaki gönüllü motivasyonu çalışmalarında soru basittir, gönüllünün davranışının nedeni ve alanı ne olursa olsun onlar neden gönüllü olurlar ve öyle davranırlar (Çevik, 2012: 8).” Motivasyon çalışmaları genel olarak bu durum üzerine yoğunlaşmaktadırlar. Neden gönüllü olurlar, onları güdüleyen (motive eden) şeyler nelerdir soruları. Çevik’inde söylediği gibi; “Gönüllülerin neden gönüllü olduklarını öğrenmenin en iyi yolu onlara kendilerine ait nedenlerini sormaktır. İnsan davranışının her türlü açıklamasında niyetlere, nedenlere, onları motive eden şeylere başvurulmalıdır (Çevik, 2012: 18).” Gönüllüleri harekete geçiren ve onları motive eden şeylerin ne olduğu önemlidir.

Gönüllülerin motivasyonları, algı, tutum ve beklentilerinin önemine işaret eden Berber (2015: 21) bu durumu şöyle aktarmaktadır;

Gönüllülerin, hangi nedenlerle etkinliklerde çalışmak için zaman ve çaba sarf ettiklerini ortaya koymak kritik önemdedir. Gönüllüleri bu karara iten ana faktörleri anlamamanın bir yolu, insanların neden başkalarına yardım etmeyi isteyeceğini anlayabilmekten geçmektedir. Bu açıdan bakıldığında gönüllüleri harekete geçiren en önemli güdü, onların başkalarına yardım etmek istemeleridir. Ancak gönüllüleri anlama ve etkinlik yönetimi çalışmalarında onları kullanma konusunda diğer güdüler de dışarıda tutulmamalıdır. Çağdaş gönüllülük düşüncesi, gönüllü katılımının kapsamı, zamanı ve yapısı açısından daha çok proje merkezlidir ve belirli beklentileri kapsar. Özellikle sosyal hizmetler alanında çalışan gönüllülerin, başkalarını düşünme, sosyal iletişim kurma, kişisel ilgi alanlarına yönelik etkinliklerin içinde olma ve duygusal ihtiyaçlarını karşılama gibi farklı motivasyonları olduğu görülmektedir. Gönüllülüğe eğlence etkinlikleri açısından

yaklaşıldığıdaysa, “diğerleriyle birlikte ortaya bir iş çıkarma ve bunu yaparken de iyi vakit geçirme” arzusunun mevcut olabileceğini ileri sürer (Berber, 2015: 21).

Genç gönüllülüğün motivasyonlarıyla ilgili yapılan çalışmalar genel olarak bazı ortak sorular üzerine yoğunlaşmaktadır. Temelinde yatan amaç gençleri gönüllü olmaya sevk eden veya gönüllü olmayı engelleyen faktörleri ortaya çıkarmaktır. Bununla beraber birden çok neden olduğundan dolayı her çalışma kendi bağlamı doğrultusundaki nedeni daha çok açmakta ve irdelemektedir. Literatürdeki bu iki durumu iki başlık altında incelemek yerinde olacaktır.

2.4.2. Gençleri Gönüllü Olmaya Sevk Eden Faktörler

İnsanlar, yaşadıkları toplumda bireysel veya kitlesel olarak birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Çevreden sağlığa, afetlerden insani yardıma kadar geniş bir alanda ortaya çıkan bu gelişmeler duyarlı insanları bu alanlarda bir şeyler yapma ihtiyacına yöneltmektedir. Gönüllü olma gerekçeleri toplum yapısı ve kişisel özellikler doğrultusunda çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitliliği kişiler özelinde anlamak; iyi bir iletişim ve işbirliği içinde gönüllü hizmet sunumu ve alımındaki en önemli unsurlar içindedir. Gönüllülük vermek kadar almaya da yönelik bir etkinliktir. Gönüllülük ile iletişim becerileri, organizasyon yeteneği, kendini keşfetme, karşılıklı öğrenme ve uzmanlık becerileri gelişmektedir. Gönüllü olma gerekçelerini kişi ve toplum odaklı nedenler olarak iki temel kategoride ele almak mümkündür (Fazlıoğlu ve ASPB, 2013: 70).

Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarını sağlayan veya gönüllü olmaya sevk eden faktörler iki boyutlu olmaktadır. İlki, kişinin gönüllü katılımlar sonucunda elde ettiği kendi yararına olan dolaylı olarakta daha çok psişik/işsel veya kişisel olan faktörler olmakta iken ikincisi, kişinin gönüllü katılımlar sonucunda elde ettiği kendi yararına olan ancak işsel olmayıp dışsal veya sosyal olan faktörlerdir. Tabii burada şu unutulmamalıdır, elde edilen kazançlar, gönüllüleri sevk eden faktörler olsalar da gönüllülük faaliyetine katılımın bir sonucu olarak elde edilmektedirler. Başka bir ifadeyle gönüllülük faaliyetine katılım mutluluk verici psişik/kişisel bir motivasyon kaynağı olmakta ve kişiyi gönüllüğe sevk etmekte ancak kişiler sırf mutlu olmak için gönüllülüğü bu çıkarları doğrultusunda pragmatist bir yaklaşımla araç olarak kullanmamaktadırlar.

“İçsel veya Kişisel Faktörler”

Neredeyse yapılan tüm motivasyon araştırmaları içsel/kişisel veya dışsal/sosyal faktörler üzerine odaklanmaktadır. Çalışmadaki bu başlık altında yapılan tüm araştırmalardan daha ziyade ortak olarak üzerinde durulan faktörler verilecektir. Özellikle gençler üzerine yapılan araştırmalar verilecektir. Bununla beraber gençleri gönüllü olmaya sevk eden nedenlerin, güdülerin, algı, tutum ve beklentilerin ne olduğu üzerinde durulacaktır.

Konuyla ilgili olarak Abban (2016: 2) çalışmasında görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir; “Genç gönüllülüğünü anlamak, gençlerin gönüllü kuruluşlara katılım düzeylerini belirlemek, gönüllü olmanın gençlere ne gibi katkılar sağladığını ortaya koymak ve gençlerin gönüllülük düzey ve beklentilerini gönüllü kuruluşlar bazında ele almak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.” Çalışmanın amacını bu şekilde ortaya koyan Abban (2016: 13-14) devamında ise bireyleri gönüllü olmaya yönelten faktörleri 5 başlık altında toplamıştır. Bunlar; 1) Bireysel Faktörler, 2) Sosyo-kültürel Faktörler, 3) Ekonomik Faktörler, 4) Yasal ve Siyasal Faktörler, 5) Diğer Faktörler’dir. Faktörlerin hepsini burada vermekten daha ziyade burada “Bireysel faktörler”in aktarılması yeterli olacaktır.

Bireysel faktörler: Kişinin çevresi açısından saygınlık ihtiyacı, ait olma ve kendine güven duygusu hissetmek istemesi, tanınma ve takdir edilme duygusu, yardımseverlik, organizasyon yeteneği, model alınma duygusu, ekip çalışmasına katılarak sinerji elde etme, statü sağlama, bireysel haz ve manevi gelişim ihtiyacı, yalnızlık duygusundan kurtulma, kişinin kendini disipline etme becerisi ve can sıkıntısından kurtulma isteği bireysel faktörler arasında yer almaktadır (Abban, 2016:13-14).

Gönüllülüğü etkileyen ve bireyleri gönüllü olmaya yönlendiren faktörleri Güder ve ÖSGD (2006: 4-5) “Gönüllülüğün Bireye Kazandırdıkları” başlığı altında şu şekilde ele almışlardır; 1) Haz ve Manevî Zenginleşme: Gönüllü olarak hizmet veren kişi, karşılık beklemeden topluma faydalı olmanın mutluluğunu yaşar, yaşam deneyimi edinir. 2) Özgüven Gelişimi: Başta genç kesim, öğrenciler ve daha önce toplumsal işbirliği deneyimi olmayan bireyler için gönüllü olarak profesyonel ekiple birlikte faaliyetlerde yer almak, bireyin başka toplumsal projelerde veya arkadaş çevresinde kendine güveninin artmasına zemin oluşturmaktadır. 3) Ekip Çalışması Becerilerinde Artış: Belirli bir hedef doğrultusunda hizmet veren gönüllüler; uyum, işbölümü ve

işbirliği gerektiren bir düzende çalışmayı öğrenerek ve bu sayede kendilerini geliştirerek farklı beceriler kazanabilmektedir. 4) Toplumsal Konum: Topluma fayda sağlamak için gönüllü çalışan bireylerin toplum içindeki saygınlıkları artabilir ve toplum tarafından takdir edilebilir. 5) Yeni Çevre ve Arkadaşlıklar: Bireyin çevresi geniş olsun ya da olmasın, katıldığı gönüllü çalışmalar sayesinde çevresini genişletmekte ve yeni arkadaşlıklar kurabilmektedir. 6) Yeni İlgi Alanları: Kuruluşların çalışma alanı ya da gönüllünün içinde bulunduğu faaliyetler, daha önce hiç tanımadığı bir sahaya adım atmasını sağlayabilmekte hatta hayatında yeni ufuklar açabilmektedir.

Gençlerin gönüllülük motivasyonlarını ele alan bir başka çalışma ise Berber (2015)'in "*Spor Etkinliklerinde Gönüllü Motivasyonu: 2011 Avrupa Gençlik Olimpiyatları Örneği*" isimli Doktora Tezi çalışmasıdır. Spor etkinliklerinin başarısında önemli role sahip olan gönüllülerin hangi motivasyonel faktörler sonucunda etkinliklere katılmayı tercih ettikleri sorularına yanıtlar aramıştır. Bununla birlikte Fairley, Kellet ve Gren (2007: 43'ten Akt. Berber, 2015: 20) etkinlikte gönüllü olarak yer alanların temel motivasyonlarını şöyle ortaya koymuştur; Prestij elde etme, Bir olayın parçası olma ve bir harekete dahil olma, Ortak ilgi alanların sahip olan insanlar ile sosyalleşme ve Diğer insanlarla buluşma ve onlar hakkında bir şeyler öğrenmedir.

Konuyla ilişkili olarak Veyisoğlu (2009) çalışmasında gönüllülüğü kurumsal sosyal sorumluluk bağlamında ele alarak bireylerin neden gönüllü olduklarına dair beşli Likert ölçeğiyle bunu araştırmıştır. Sorduğu anket sorularından sonra spss programı ile faktör analizi yapmıştır. Böylece Araştırmada ilk bölümde anketin amacı toplum gönüllüleri faaliyetlerinde yer alan katılımcıların beklenti ve algılarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Gönüllülerin algı ve beklentilerini faktör analizi, değişkenleri ve ortalamalarını şu şekilde aktarmaktadır;

Bu araştırmada anketi cevaplayanlar toplum gönüllülerine katılmalarına sebep olarak; 1) kariyer (terfi-yükselme), 2) boş vakitlerini değerlendirme-hobi, 3) sosyal çevre-network oluşturma, 4) kişisel gelişim, 5) etik kaygı- hayırseverlik, 6) firma tanıtımına katkı-sosyal baskı, 7) bir gruba aidiyet düşüncesi ve 8) örgütsel bağlılık gibi kriterler baz alınarak hipotezler test edilmiştir. (...) Anket sonuçları göstermektedir ki toplum gönüllüleri faaliyetlerine katılanların çoğunluğu kişisel gelişime katkı sağlayacağı düşüncesiyle bu yapılanmada yer almaktadır. Bir diğer

sonuçta şudur ki TGF’ de yer alan katılımcıların büyük bir kısmı ahlaki kaygılarla hareket etmekte, hayırseverlik düşüncesiyle Toplum gönüllüsü olmaktadır. Burada ahlaki düşüncenin; hayırseverlik düşüncesinin olması anket öncesi görüşülen kişilerin kariyer beklentisi yüzünden toplum gönüllüleri faaliyetlerine katılıyorum şeklindeki ifadeleriyle tezat oluşturmaktadır (Veyisoğlu, 2009: 109-110).

Veyisoğlu (2009)’nun çalışmasına bakılarak bireylerin gönüllülük faaliyetlerine katılımları, gönüllü olma motivasyonları içsel ve dışsal faktörlerle ilişkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kurumsal sosyal sorumluluk bağlamında ele alınan gönüllülükteki bireyleri içsel/kişisel olarak motive eden ve istatistikî olarak anlamlı çıkan faktörleri kariyer geliştirme (terfi-yükselme), kişisel gelişim ve boş vakitlerini değerlendirme şeklinde sıralamak mümkündür.

Yukarıda ki çoğu çalışmanın da değindiği üzere gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımına vesile olan ve gençleri motive eden belki de en önemli olan faktör gönüllülüğün kariyere yaptığı katkıdır. Konuyla ilgili olarak Mirzanlı (2016) *“Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Gönüllü Çalışmanın Kariyer Geçişine Etkileri: Avrupa Gönüllü Hizmeti Örneği”* isimli yüksek lisans çalışması yapmıştır. Çalışmadaki amacı; bireysel kariyer beklentileri karşılanamamış işgörenlere odaklanmaktır. Bu bağlamda araştırmanın ana problemi; “Bir boşluk yıl faaliyeti olarak kar amacı gütmeyen uluslararası sivil toplum kuruluşlarında gönüllü çalışmanın kariyer geçişine etkileri nelerdir?” sorusu etrafında araştırmasını şekillendirmiştir.

Verilen cevaplara bakıldığında kişilerin gönüllü olmak istemelerinin altında bir yanda sosyal fayda temelli etkinliklere katılarak manevi tatmin sağlamak yatarken, öte yanda da kişisel olarak gelişebilmek adına yeni tecrübeler edinme dürtüsünün olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluk fikri olarak, gönüllülük faaliyetlerinin iki taraflı bir kazanma ortamı yarattığını düşündükleri gözlemlenmiştir (Mirzanlı, 2016: 62).

Yukarıda değinildiği üzere kariyer geliştirmek veya başka bir kariyere geçiş amacıyla gönüllü faaliyetlere katılımlar söz konusudur. Burada da gönüllülük faaliyetinin gerek katılımcıya fayda vermesi gerekse de katılımcının katılımı sonucunda gönüllülük faaliyetinden faydalananlara fayda vermesi dolaysıyladır. Başka bir ifadeyle gönüllülük bazen kariyer geliştirme bazen de başka bir kariye

geçiş için kullanılmaktadır. Bu bağlamda gönüllülük faaliyetlerine katılımın içsel/kişisel motivasyonlarından biride kişisel gelişim olmaktadır.

Yine benzer ifadelerle bu durumu Berber (2015: 20) şöyle ifade etmektedir; “Gönüllülüğü tanımlamada bir diğer açı da etkinlikten kazanılan faydanın doğasıdır. Gönüllülük, eğitsel ve zenginleştirici bir deneyim olabilir ve gönüllüler için bu anlamda önemli yararlar sağlayabilir. Gönüllüler çok değerli iş deneyimleri kazanarak, hayatlarını ve iletişim becerilerini geliştirebilirler. Ayrıca gönüllülük kişisel gelişim, büyüme ve başkalarına yardım edebilmenin vermiş olduğu mutluluk sonucunda bireysel rahatlığı da sağlayabilir.” Bu anlamda gönüllülük, bireylere birçok avantaj sunarak hem bireylerin olgunlaşma sürecine katkı sağlayan hem de bireylerin deneyimlerini zenginleştiren eğitsel bir yol olarak görülmektedir.

İÜSAM (2016) yaptığı “*Üniversitede Gönüllü Olmak*” araştırmasında gönüllü olma nedenleriyle içsel/kişisel motivasyon kaynakları ile ilgili şu sonuçlara ulaşmışlardır;

- Arkadaşlarım beni gönüllülük çalışmalarına teşvik ediyor (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %74,2),
- Kişisel zamanımı gönüllülük faaliyetiyle geçirmek istiyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %85,5),
- Okul hayatım gönüllülük faaliyetleri için kaçırılmayacak fırsatlar veriyor (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %56,0),
- Gönüllülük faaliyeti CV’mi zenginleştirmem için gerekiyor (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %51,3),
- Gönüllülük faaliyetlerine katıldığımda manevi tatmin alıyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %89,9),
- Yetkililerin halihazırda yaptıkları çalışmaları yetersiz/faydasız bulduğum için gönüllülük faaliyetlerine katılıyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %69,3),
- Ailemde gönüllülerin olması beni gönüllülük faaliyetlerine katılma noktasında teşvik ediyor (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %52,1),
- Gelecekte işime faydalı olacağını düşündüğüm için gönüllülük faaliyetlerine katılıyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %54,4),
- Örnek kişi olmak istediğim için gönüllülük faaliyetlerine katılıyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %56,7),
- Ailem beni gönüllülük faaliyetlerine katılmam için teşvik ediyor (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %60,5),
- Topluma faydalı olmak istediğim için gönüllülük faaliyetlerine katılıyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %91,0),
- Vaktimi verimli kullanmak istediğim için gönüllülük faaliyetlerine katılıyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %81,1),
- Vicdani yükümlüklerim beni gönüllülük faaliyetlerine katılmaya yönlendiriyor (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %56,7),

%85,8), •Dini hassasiyetlerim beni gönüllük faaliyetlerine katılmaya teşvik ediyor (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %64,4), •İnsanlara yardım etmek beni mutlu ettiği için gönüllülük faaliyetlerine katılıyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %92,5), •Kendimi sorumlu hissettiğim için gönüllülük faaliyetlerine katılıyorum (Geçerli veya kısmen geçerli diyenlerin oranı %86,9)’dur (İÜSAM, 2016: 72-83).

İÜSAM’ın araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin gönüllü olma nedenleri; •Takdir görmek/itibar kazanmak, •Dini inançlar, •Huzur/mutluluk hissi, •Yeni insanlarla tanışmak, •İnsanlığa faydalı olma fikri, •Kendimi geliştirmek, •Kabul görmek, •Bir kuruluşa/organizasyona ait hissetmek/dahil olmak, •Eğlenmek/hoşça vakit geçirmek, •Kariyer yapmak’tır. Bununla birlikte burada aktarılan nedenler en az %50 olanlardır. Sorulan veya cevap olarak verilen birkaç neden istatistiki olarak yüzdeliği düşük olduğu için aktarılmamıştır.

Sonuç olarak neredeyse yapılan tüm motivasyon araştırmaları içsel/kişisel veya dışsal/sosyal faktörler üzerine odaklanmaktadır. Çalışmadaki bu başlık altında yapılan tüm araştırmalardan daha ziyade özellikle gençler üzerine yapılan ve ortak olarak üzerinde durulan faktörler verilmiştir. Bununla beraber gençleri gönüllü olmaya sevk eden nedenlerin, güdülerin, algı, tutum ve beklentilerin içsel/kişisel olan faktörleri üzerinde durulmuştur.

Gençlerin gönüllü olmasında rol oynayan, gençleri motive edip güdülenmelerini sağlayan içsel veya kişisel faktörler, gönüllü olma gerekçeleri toplum yapısı ve kişisel özellikler doğrultusunda çeşitlilik göstermektedir. Ancak tüm bunlara rağmen çalışmalarda gençlerin ortak motivasyonları ve gençleri gönüllülüğe sevk eden faktörleri söylemek gerekirse şu şekilde sıralanabilir;

- 1) Kişisel gelişimini ve mesleki yaşamını olumlu yönde etkilemek, kariyerinde terfi-yükselme veya başka bir kariyere geçiş yapmak,
- 2) Bir gruba aidiyet düşüncesi, bir inanca bağlılığını göstermek, bir olayın parçası olma ve bir harekete dâhil olmak veya aidiyet duygusu yaşamak,
- 3) Sosyal çevre-network oluşturma, prestij elde etme veya sosyal bir çevre ve konum edinmek,

- 4) Bireysel sorumluluk duygusunu ve toplumsal sorunlara etkin çözümler üretebilme yeteneğini geliştirmek, faydalı birey olmak veya sahip olduğu bilgi, beceri ve deneyimlerini paylaşmak,
- 5) Özgüveni yüksek, çevresine ve geleceğine karşı daha güvenli veya dünyaya karşı daha hoşgörülü bakmak,
- 6) Ortak ilgi alanların sahip olan insanlar ile sosyalleşme onlarla buluşma veya boş vakitlerini değerlendirme-hobi, yeni tecrübeler edinme dürtüsü veya hayatına değişiklik katmak,
- 7) Kültürlenme ve kültürler arası etkileşime katılmak, farklı yerler görerek farklı kültürler tanımak veya yabancı dil geliştirmek,
- 8) Ekonomik ve sosyal kalkınmaya önemli katkılar sunmak,
- 9) Manevi tatmin sağlamak, mutlu olmak veya başkalarına yardım ederek kendini iyi hissetmek.

“Dışsal veya Sosyal Faktörler”

Yukarıda da değinildiği üzere gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarını sağlayan veya gönüllü olmaya sevk eden faktörler iki boyutlu olmaktadır. Birinci boyut içsel veya kişisel boyuttur. Bu boyut, kişinin gönüllü katılımlar sonucunda elde ettiği kendi yararına olan dolaylı olarakta daha çok psişik/içsel veya kişisel olan faktörler boyutu olmaktadır. İkinci boyut ise dışsal veya sosyal boyuttur. Bu boyut kişinin gönüllü katılımlar motivasyonunun kaynağını dışsal veya sosyal faktörlerden alması boyutu olmaktadır. Bir önceki başlık altında gençleri gönüllü olmaya sevk eden veya motivasyonlarının ne(ler) olduğu boyutu içsel/kişisel faktörler açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bu başlık altında ise gençleri gönüllülüğe sevk eden ve motivasyonlarının ne(ler) olduğu dışsal veya sosyal faktörler boyutuyla ele alınacaktır.

Yapılan gönüllülük davranışları veya faaliyetlerinin yakın çevreden kaynaklandığını dile getiren Güder (2004: 205) gönüllülüğe sevk eden dışsal veya sosyal faktörleri ise şöyle ifade etmektedir;

Birikimini paylaşmak, Yeni bir topluluğun-grubun içine girmek, Kendinden farklı bireylerle bir araya gelmek, Başkalarına yardım etmek, Üstüne düşeni yapmak, Profesyonel birikimini sunmak, İlerleme sağlanacağından emin olmak, Bir

topluluğun haklarını korumak (tüketici haklarını savunmak gibi), Değişime katkıda bulunmak, Bir durum veya sorun üzerine kişisel deneyimleri olduğu için bir alıcı kitlesinin yararını gözetmek ‘Gözcülük’ yapmak, Kendini göstermek (Güder,2004: 205).

Bu durumu benzer bir şekilde Fazlıoğlu (2013: 70) şöyle ifade etmektedir;

Kamu yararı faaliyetlere katkıda bulunmak, Toplumsal bir soruna çözüm bulmak, İnandığı ve güvendiği bir çalışmayı veya kuruluşu desteklemek, İnsan kaynağı ihtiyacına katkı vermek, Temsil ettiği kurumun/ toplumun/ grubun tanıtımına aracı olmaktır (Fazlıoğlu, 2013: 70).

Abban (2016: 13-14) ise, bireyleri gönüllü olmaya yönelten faktörleri 5 başlık altında toplamıştır. Bunlar; 1) Bireysel Faktörler, 2) Sosyo-kültürel Faktörler, 3) Ekonomik Faktörler, 4) Yasal ve Siyasal Faktörler, 5) Diğer Faktörlerdir. Yukarıda ‘bireysel faktörler’ açıklanmıştı, şimdi ise; sosyo-kültürel faktörleri açıklamak yerinde olacaktır. Abban (2016: 13-14) bu durumu şu şekilde açıklamaktadır;

Sosyo-kültürel faktörler: Yeni arkadaş grupları edinme, yeteneklerini, bilgi ve deneyimlerini çevresiyle paylaşma isteği, iletişimi geliştirme, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirme, toplumun çeşitli seviyelerindeki insanlarla tanışma, toplumsal görevini yerine getirme, bir topluluğun haklılığını savunma sosyo-kültürel faktörler içinde sayılmaktadır (Abban, 2016: 13-14).

Sonuç olarak literatürde ilk göze çarpan, motivasyon çalışmalarında genellikle içsel/kişisel faktörler üzerinde durulmuştur. Dışsal/sosyal motivasyon faktörlerine çok az yer verilmiştir. Bununla beraber ikinci göze çarpan durum ise; içsel/kişisel ve dışsal/sosyal faktörleri net bir şekilde kesin çizgilerle ayırmak pek mümkün olamamaktadır. Başka bir ifade ile kişisel ve sosyal olan motivasyon kaynakları, gönüllülüğe sevk eden veya gönüllü olmayı güdüleyen faktörler bağlamında iç içe geçmiş durumdadır. Tüm bunlara rağmen gençleri gönüllülük faaliyetine sevk edip motivasyon kaynağı olan dışsal/sosyal faktörler şu şekilde sıralanabilir;

- 1) Bir topluluğun hakkını korumak,
- 2) Birikimini paylaşarak topluma fayda sağlamak,
- 3) Başkalarına yardım ederek üzerine düşeni yapmak ve toplumsal alana katılmak,
- 4) Değişime, refaha veya sosyal kalkınmaya katkıda bulunmak,

- 5) Vatandaşlık görevi gereği sivil alana katılım sağlamak,
- 6) Aile veya bağlı olduğu toplumun geleneklerini sürdürmek,
- 7) Yeni bir çevreye girerek, yeni insanlar tanıyarak sosyal sermaye edinmek.

2.4.3. Gençlerin Gönüllü Olmamasına Neden Olan Faktörler

Gönüllülük literatüründeki ilk göze çarpan olgunun neredeyse her çalışmada ‘insanların neden gönüllü olduklarına’ dair söylenenler olmaktadır. Neredeyse yok denilecek kadar az olan ikinci olgu ise; ‘insanların neden gönüllü olmadıkları’ sorusudur. Bu başlık altında insanların neden gönüllü olmadıkları ve bu bağlamda kişisel ve sosyal kaynaklı faktörler üzerinde durulacaktır.

İnsanların “neden gönüllü olmadıkları” sorusu çerçevesinde bir araştırma yapan Erdoğan (2016: 31) konuya ilişkin şunları söylemektedir;

Gönüllülük yazını incelendiğinde, bireylerin neden gönüllü olmadıklarının yeteri kadar araştırmaya konu edilmediği, daha ziyade gönüllü olan bireyleri gönüllü olmaya motive eden faktörlere odaklanıldığı anlaşılmaktadır. Burada, kimi zaman açık kimi zaman örtük bir kabulle, bu motivatörler devreye sokulduğunda henüz gönüllü olmayan bireylerin de gönüllü olabileceğinin varsayıldığı anlaşılmaktadır. Kanımızca bu, gönüllülük gibi karmaşık bir sosyal olgunun derinlemesine analiz edilmesi açısından yeterli olmayan bir yaklaşımdır. Bir diğer deyişle, bireylerin neden gönüllü olmadıklarının anlaşılması için doğrudan bu soruya odaklanan çalışmalar elzemdir (Erdoğan, 2016: 31).

Bu mevcut olan durumun akademik kısmını eleştiren Erdoğan’dan farklı bir bakış açısı ile Bakan Betil (2013: 17) özellikle konuyla ilişkili olarak STK’ları eleştirmekte ve konuya ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmektedir;

Ülkede bugüne kadar kurulmuş olan sivil toplum kuruluşları, daha çok “spor”, “dini inanç” eksenli ve “yardıma” yönelik girişimler olmuştur. Genelde ve yıllar boyunca derneklerin çalışmaları sivil anlayışın ve girişimlerin değişik alanlarda yaygınlaşmasını sağlayamamış, gönüllü katılımın çoğalması için bireylerin ve toplumun ihtiyaç duyduğu güveni oluşturamamıştır. “Şeffaflık,” “hesap verebilirlik” gibi ilkeler pek çok sivil toplum kuruluşu için oldukça yabancı kavramlardır (Betil, 2013: 17).

Mevcut sivil toplum kuruluşlarının pek çoğu bu yaklaşımlardan uzak durmaktadır. Güvenin temel unsuru olan bu ilkelerin sivil topluma uzaklığı, toplumun önemli kesimini, haklı olarak, derneklerden, vakıflardan “kuşku” duymaya yöneltmektedir. Bu da insanımızın gönüllü çalışmalara ve sivil toplum kuruluşlarına katılımının önünde en büyük engeli oluşturmaktadır. Bir yandan merkezi devletin sivil toplumun gelişmesini engellemesi, diğer yandan Sivil toplum kuruluşlarının “güven vermeyen” uygulamaları nedeniyle, toplumun sadece yaklaşık yüzde 12’si sivil girişimlere katılmaktadır (Betil, 2013: 17).

Konuyla ilişkili Erdoğan (2016: 3) araştırmasının amacını şu sözlerle ifade etmiştir; “Bu çalışmanın araştırma sorusu, en temelde ve en basit biçimiyle, "insanlar Neden gönüllü olmazlar?" Şeklinde ifade edilebilir.” Bununla beraber katılımcıların gönüllü olmama nedenleri incelenilerek gerekçelendirmeler yapmaları istenmiştir. Bu gerekçelendirmelerden ortaya çıkan başlıklar ve bu başlıkların sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir;

Katılımcıların birincil ve ikincil gönüllü olmama nedenleri ele alındığında, en çok rastlanan nedenlerin öncelikle sivil toplum kuruluşu ve gönüllü algısı faktörü altında (%30), ardından çevresel faktörler altında (%27), kişisel faktörler (%24) ihtiyaç sahibi kişi algısı faktörü altında, son olarak ise bireysel hareket etme isteği ile hayatını oturtma isteği faktörleri altında yer aldığı bulgulanmıştır (Erdoğan, 2016: 51).

Aşağıda gençlerin gönüllü olmamalarına neden olan kişisel ve Çevresel (sosyal) faktörler tekrardan ele alınacaktır. Bundan dolayı STK’larla ilgili olan faktörü burada vermek daha doğru olacaktır. Bu bağlamda STK’larla ilişkili olarak Erdoğan şunları söylemektedir;

Türkiye’de üniversiteli gençliğin gönüllü olmama nedenleri arasında sivil toplum kuruluşu algısı faktörü üçüncü sırada yer almakta ve içinde çeşitli boyutlar barındırmaktadır. Bu boyutların önde geleni sivil toplum kuruluşlarının siyasi bulunması durumudur. Bu bağlamda Aysun, gönüllü olmama nedenini şu şekilde ifade etmiştir: “Siyasi ortamdan ötürü gönüllü değilim. Düşünüyorum mesela bir yere üye olsam ve gönüllü olsam, oranın başındakiler hangi partiden? Ben fişlenir miyim acaba? Mesela Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’nden (ÇYDD) burs alıyordum. ‘Gelmezseniz bursunuzu keseceğim’ diyorlar.” Cümleden de anlaşılacağı üzere Aysun sivil toplum kuruluşlarının kendisini burs karşılığında aktif katılıma zorunlu kıldığını, buna

karşılık olarak üye olduğu sivil toplum kuruluşu ile birlikte adının siyasi bir ideolojiyle birlikte anılmasından korku duyduğunu belirtmiştir (Erdoğan, 2016: 52)

STK'larla ilgili ilk algı siyasi iken ikincisi ise güven problemi olmaktadır. STK'lara güven ilgili Erdoğan (2016: 51-52) şunları söylemektedir;

Sivil toplum kuruluşu algısı faktöründe yer alan bir diğer etmen ise sivil toplum kuruluşlarına güvenmemek olarak öne çıkmaktadır. Bir başka katılımcı olan İrmak sivil toplum kuruluşlarına duyduğu güvensizliği şu şekilde aktarmıştır: “Yardımların gerçekten insanlara ulaştığının bir kanıtı yok, bize bunu ispat edemiyorlar, bunu bilemiyoruz tam anlamıyla. Bu yüzden de güvenemiyoruz. Belki bu bizim yardımlarımızın önüne geçiyor. Para yardımı yaptığında bu para yardıma muhtaç kişilere ulaşıyor mu bilemiyorum.”(Erdoğan, 2016: 51-52)

Gönüllü olmayan öğrencilerin gönüllü olmama nedenleri ile ilgili İÜSAM (2016) STÖ'lere ve STK'lara öğrencilerin güvenememe durumlarıyla ve bu güvensizlik durumunun gönüllülük faaliyetine katılmamaya etkisine dair görüşlerini şu şekilde sonuçlara yansıtmıştır;

Gönüllülük faaliyetinde bulunmayan öğrencilerin 438'i (%40,1) “sivil toplum örgütlerine güvenemiyorum.” İfadesi için geçerli değil; 447'si (%40,9) kısmen geçerli; 207'si (%19,0) geçerli yanıtını vermiştir. Öğrencilerden 10'u (%0,9) bu soruya yanıt vermesi gerekirken boş bırakmıştır (İÜSAM, 2016: 92).

Örnekleme oluşturan öğrencilerin 119'u (%5,1) “Sivil toplum kuruluşlarına duyulan güvensizlik gönüllülük faaliyetlerine katılmaya engeldir.” İfadesi için kesinlikle katılmıyorum; 289'u (%12,3) katılmıyorum; 552'si (%23,6) kararsızım; 883'ü (%37,7) katılıyorum; 449'u (%21,3) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir (İÜSAM, 2016: 104).

Yukarıdaki istatistikî verilerin de gösterdiği üzere öğrencilerin STK ve STÖ'lere dair olumsuz yargıları olmaktadır. Öğrencilerin veya diğer genç gönüllülük katılımcılarının STK'lara ve STÖ'lere karşı bu tavrından dolayı çoğu zaman gönüllü olmadıkları ileri sürülebilir. Tabii STK ve STÖ'lere güvenmemenin altında yatan nedenlerde olmaktadır. Özetle katılımcılar STK'ları siyasi bulması, samimi bulmamak, hiyerarşik ve çıkarıcı bulmakta gönüllü olmama durumunda etkili olmaktadır.

“İçsel veya Kişisel Faktörler”

Gençlerin gönüllü olmamasında temelde iki boyut vardır. Bunlardan ilki içsel/psikişik olan kişisel boyut iken ikincisi ise dışsal olup sosyal olan boyuttur. Bu başlık altında gençlerin gönüllü olmamasında etkili olan ve daha çok içsel/psikişik olan kişisel faktörlere değinilecektir. Yukarıda gençlerin gönüllü olmamalarına neden olan faktörlerin, hangi çalışmalarda nasıl verildiğine ve bu nedenlerin neler olduğuna değinilmiş olmasına karşın burada farklı yönler vurgu yapılacaktır. Konuyla ilişkili yaptığı araştırmada konuya dair nedenleri Erdoğan (2016: 60) şöyle ifade etmektedir.

Katılımcıların öncelikli olarak istikrarsızlık başlığı altında toplanan nedenlerine, ardından sırasıyla tembellik, sorumluluktan kaçma, fobiler, takıntılar ve çekingenlik temalarına ev sahipliği yapmaktadır (Erdoğan, 2016: 60).

Konuyla ilişkili olarak İÜSAM (2016: 85-94)'ın yaptığı araştırmada katılımcıların konuya dair algılarını şu şekilde dile getirmişlerdir;

●Nasıl ve nerede gönüllü olacağımı bilmiyorum, ●Yapılan gönüllülük faaliyetlerini sıkıcı işler olduğunu düşünüyorum, ●Yapılan gönüllülük faaliyetlerinin işe yaramadığını düşünüyorum, ●Özgüvenim olmadığı için gönüllülük faaliyetlerine girişmiyorum, ●Hâlihazırda çalıştığım iş gönüllü işler yapmama engel teşkil ediyor, ●Gönüllü olma alışkanlığına sahip değilim, ●Gönüllülük faaliyetlerine katılırsam ek masraf yapacağımdan korkuyorum, ●Kendimi bir yere bağlı hissetmek istemediğim için gönüllülük faaliyetlerine katılmıyorum, ●Gönüllülük konusunda kötü deneyimlerim oldu, ●Gönüllü olarak yapabileceğim bir şeyler olduğuna inanmıyorum, ●Kimse bana gönüllü olup olmadığımı sormadı, ●Sorumluluk almak istemiyorum, ●Sivil toplum örgütlerine güvenemiyorum, ●Gönüllülük faaliyetlerine ayıracak zamanım yok, ●Maddi kazancım olmayan faaliyetlere katılmak istemiyorum (İÜSAM, 2016: 85-94).

Özetleyecek olursak gençler temelde gönüllülükle ilgili çalışmalara hem nasıl katılacaklarını hem de birilerinin gelip onları bulmasını beklemektedirler. Bundan dolayı gönüllü olmamaktadırlar. Ancak bu nedenlerden başka genellikle kendi kişisel tercihleri ve kendilerine göre geçerli olan nedenleri doğrultusunda gönüllü olmaktan çekinmekte veya gönüllü olmamaktadırlar. Yapılan çalışmalarda ulaşılan sonuçlara göre gençlerin gönüllü olmama durumları genellikle kişilik özellikleri ile ilgili olduğu ileri sürülmektedir. Örneğin; özgüven eksikliği, fobiler, sorumluluk almayı

istememe, üşengeçlik/tembellik, takıntılar ve çekingenlik gibi. Bu karakter/kişilik ile ilgili olan nedenler haricinde ise; özellikle gönüllü faaliyet yürütücüsü olan kurumlara güvenmeme ve bu güvenmeme durumundan dolayı gönüllü olmaktan korkma durumu birinci neden olarak söylenilebilir. Gençlerin gönüllü olamamalarında karakter/kişilik özellikleri haricinde maddi kazanç sağlayamadıkları faaliyetlere katılmayı istememe, vaktinin olmaması, yapılan gönüllülük faaliyetlerinin yerine ulaşamadığı veya işe yaramadığı ile daha önceki gönüllülük faaliyetlerindeki kötü deneyimleri etkili olmaktadır. Son olarak ise; ailenin de etkili olduğunu belirtmek gerekir. Burada ailenin verilmeme nedeni aşağıda daha geniş olarak bu konu üzerinde durulacak olması dolayısıyladır. Kişisel veya içsel faktörlerden kaynaklanan gönüllü olmama durumlarıyla birlikte dışsal veya sosyal olan faktörlerde etkili olmaktadır.

“Dışsal veya Sosyal faktörler”

Gençlerin gönüllü olmama durumlarında yukarıda da değinildiği üzere birçok faktör etkili olmaktadır. Bu başlık altında dışsal ve sosyal olan faktörler üzerinde durulacaktır. Konu bağlamında yaptığı çalışmada Erdoğan (2016)’un vardığı sonuçları dört temayla alt başlık haline getirmiştir. Bu başlıklar şunlardır; Teşvik yetersizliği, Vakit yetersizliği, Maddi yetersizlik ve Aileyi kaygılandırmaktan kaçınma’dır. Erdoğan (2016: 57-61) elde ettiği bulguları ve ulaştığı sonuçları şu şekilde aktarmaktadır;

Rastlanma sıklığı göz önünde bulundurulduğunda ilk sırada yer alan çevresel faktörün yeterli teşvikin olmaması durumu olduğu gözlemlenmiştir. (...) Bir başka bakış açısı ise Dilruba’dan gelmiş, Dilruba arkadaşlarının yanı sıra ailesinin de kendisini gönüllülüğe teşvik etmediğini belirtmiştir. Kapılarına bir dilenci yaklaştığında “eli ayağı tutuyor” diyerek dilenciye geri çeviren ebeveynlerle yetişmiş olmanın sonucunda Dilruba gönüllülüğe çekimser yaklaştığını dile getirmiştir. (...) Katılımcılardan Müntaha, içinde bulunduğu vakit yetersizliğini dile getirmiştir. (...) Benzer bir şekilde Ozan, resmi gönüllüğün yüzde yüz mesai gerektirdiğini, içinde bulunduğu koşullar altında buna zaman ayıramayacağını ifade etmiştir. Ozan küçük bir katkıdansa, kendini tamamen adanarak ihtiyaç sahiplerine büyük bir katkıda bulunmak istediğini, bunun için de iş ve okul nedeniyle yeterli zaman bulamadığının altını çizmiştir. (...) Kaan ise gönüllü olmama nedenini maddi imkânsızlıklar ile ilişkilendirmiş, hayatına çoğunlukla para kazanma kaygısının hükmettiğini ifade etmiştir. (...) Teşvik, vakit ve maddi yetersizliklerin yanı sıra, karşılaşılma sıklığı

sıralamasında son sırada yer alsa da çevresel faktörler göz önünde bulundurulduğunda oldukça önemli bir yere sahip olan aileyi kaygılandırmama isteği de Savaş'ın cümlesinde kendisini göstermektedir (Erdoğan, 2016: 57-61).

Yukarıda da değinildiği üzere dış ve sosyal faktörlerin başında aile ve arkadaş çevresi gelmektedir. Bununla birlikte kişiler ailelerinden ve arkadaşlarından teşvik beklemektedirler. Buradan şu söylenilebilir, gönüllü olmama nedenlerinden biri aile ve yakın arkadaşlarının teşvik etmemesi söz konusu olmaktadır. Ayrıca özellikle genç/öğrencilerin ders yoğunluğu veya bu ders yoğunluğunda çalışma zorunluluklarından dolayı vakit yetersizliği ve maddiyat yetersizliği de dışsal faktörler olarak zikredilebilir. Bazen de gönüllülük faaliyetlerine katılmak isteyen kişinin dışında gelişen vakit ve ekonomik yetersizlik gibi olumsuzluklar dolayısıyla da kişilerin gönüllü olamamasına neden olmaktadır. Son olarak ise aileyi kaygılandırmak istememe durumu da aileden kaynaklandığı için dış veya sosyal bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Konuyla ilgili olarak, gençlerin/öğrencilerin gönüllü olmama durumlarındaki dış veya sosyal faktörleri İÜSAM (2016) yaptığı çalışmada temelde şu sonuçlara ulaşmıştır; Aile ve arkadaş çevresi, STK'ların tutumları, eğitim, maddi kaynaklar, diğer gönüllülerin tutumları ve yaşanan şehirdeki (İstanbul) ulaşım. İÜSAM (2016)'ın elde ettiği nicel ve nitel sonuçlar şu şekildedir;

Katılımcıların bazıları; ailelerinin kendilerine destek olmaksızın köstek olmayı tercih etmesi veya ailevi birtakım problemlerinin var olması sebebiyle gönüllü faaliyetlerde zorluk yaşadıklarından bahsetmişlerdir (İÜSAM, 2016: 193). Ayrıca aile etkisinin yanında birde arkadaş çevresinin etkili olduğunu “Arkadaşlarımla beraber olursam gönüllü olurum” ifadesi için % 48,9 sonucuna ulaşılmıştır (İÜSAM, 2016: 127).

Bununla birlikte, katılımcıların arkadaş grupları ve/veya sosyal ortamı, gönüllü faaliyete katılımda önemli olduğu gibi gönüllü faaliyete katılmayı düşünmelerine rağmen katılmamalarında da aynı öneme haizdir. Zira bazı katılımcılar, sosyal ortamlarının uygun olmayışını ya da arkadaşlarının bu tür işlerle ilgilenmeyişi nedeniyle göstermektedirler (İÜSAM, 2016: 202).

Yukarıda ulaşılan sonuçlardan da anlaşılacağı üzere gençlerin gönüllü olmama nedenleri üzerinde ailenin ve arkadaş çevresinin etkisi bir hayli fazla olmaktadır. Gençlerin/öğrencilerin gönüllü olmama durumlarındaki dış veya sosyal faktörlerden

diğeri ise “STK’ların tutumları”dır. İÜSAM’ın “STK’ların tutumları”yla ilişkili olarak elde ettiği sonuçlar şu şekildedir;

Katılımcıların bir kısmı, gönüllü faaliyete katılımı çevrenin olumsuz bir etkisinin olabileceğini ve bu olumsuz etkinin faaliyete katılımı zorluk teşkil edeceğini vurgulamıştır. Bu anlamda, toplum tarafından *yafta yemek, kalıplara sokulmak*, faaliyeti gerçekleştiren STK’ya siyasi bir gözle bakılması gibi etkenler gönüllülük katılımına zorluk çıkartmaktadır (İÜSAM, 2016: 194).

Başka bir katılımcı ise toplumun düşünmeden de olsa bireyleri, gönüllü faaliyetlerini gerçekleştirdiği kurumun siyasi ve/veya dini düşüncesine dair sınıflandırmasından, belli kategorilere sokmasından “*O’cu, Bu’cu*” ilan etmesinden duyduğu rahatsızlık sebebiyle gönüllü faaliyetlerden uzak durduğunu belirtmiştir (İÜSAM, 2016: 206-207).

Yapılan araştırmada “siyasetle ilgisi olan sivil toplum kuruluşun üye olmam” ifadesine verilen cevapların istatistikleri; 565’i (%24,1) kararsızım; 611’i (%26,1) katılıyorum; 572’si (%24,4) kesinlikle katılıyorum şeklindedir (İÜSAM, 2016: 120-121).

Başka bir istatistik ise; “demokratik bir sivil toplum kuruluşunda gönüllü olurum” ifadesi için 517’si (%22,1) kararsızım; 1044’ü (%44,6) katılıyorum; 384’ü (%16,4) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir (İÜSAM, 2016: 124-125).

Verilen nicel ve nitel bulgular ışığında STK’ların bireyi/öğrencileri kendilerinin benimsedikleri her türlü siyasi görüşü ve ideolojileri bir kenara bırakmadıklarından dolayı, bireyin kendi ilgili alanlarının keşfetmesini sağlamamalarından dolayı, ilgili faaliyeti birey için planlamış olmaları ve gönüllülüğü birey için daha erişilebilir kılmadıkları için ve bireyler bu tutumdan kaynaklanan rahatsızlıklar dolayısıyla gönüllü olmamaktadır. Başka bir ifadeyle; gençler/öğrenciler STK’lara hem güvenmemekte hem de siyasi olarak görüp demokratik olmadıklarını başka amaçları olduklarını düşündükleri için, bu tutumlarından dolayı gönüllü olmamaktadırlar.

Gençlerin/öğrencilerin gönüllü olmama durumlarındaki dış veya sosyal faktörlerinden biri de “maddi kaynaklar”dır. İÜSAM’ın “maddi kaynaklar”la ilişkili olarak elde ettiği sonuçlar şu şekildedir;

Bazı katılımcıların okulun dışında birtakım işlerde çalışıyor olması; katılımcıların gönüllü olmayı düşünmelerine rağmen bu faaliyetlere katılamamalarındaki en önemli nedenlerden biri olarak gözlemlenmektedir (İÜSAM, 2016: 203).

Katılımcıların bir kısmı, yaşadıkları maddi sıkıntıların ve/veya faaliyetleri gerçekleştirirken maddi kaynağa ihtiyaç duymalarının zorluk teşkil ettiğinden söz etmişlerdir (İÜSAM, 2016: 196).

Verilere bakıldığında gönüllü olma veya olmama durumlarında maddi kaynakların önemli olduğu söylenebilir. Bununla birlikte özellikle hem okuyup hem çalışmak zorunda olanlar için bu durum gönüllü olmak istediklerinde de karşlarına çıkmaktadır. Ayrıca her ne kadar al veya orta alt sınıfa mensup olanlar daha çok gönüllülük faaliyetlerinde bulunuyor olsalar da aynı zaman da maddi problemlerden veya kaynak yetersizliğinden dolayı katılmayan(katılamayanlar) olmaktadır.

Gençlerin/öğrencilerin gönüllü olmama durumlarındaki dış veya sosyal faktörlerden biri de “diğer gönüllülerin tutumları”dır. İÜSAM’ın “diğer gönüllülerin tutumları”yla ilişkili olarak elde ettiği sonuçlar şu şekildedir;

Katılımcıların bir kısmına göre, gönüllü faaliyeti gerçekleştirirken zaman zaman kuruluşların kendisi veya yöneticileri gönüllülere zorluk çıkarabilmektedir. (...) gönüllü faaliyette zorluk oluşturan bir diğer faktör ise diğer gönüllülerdir. Gönüllülerin çalışma arkadaşları, kimi zaman gönüllülere zorluk çıkarabilmektedir (İÜSAM, 2016: 197). Bir katılımcı şöyle demektedir: “Asker yok, komutan çok. Yani lafa gelince herkes, işe gelince kimse yok.”

Buradaki sonuçların da gösterdiği gibi gönüllülük faaliyetinin ortamı, yürütücüsü ve tüm ekip çok önemli olmaktadır. Çünkü diğer türlü daha öncede değinildiği gibi katılımcılar daha önce yaşadıkları kötü deneyimlerden dolayı gönüllü olmamaktadırlar.

İÜSAM (2016: 198) sonuç olarak, gönüllü katılımcıların gönüllülükte karşılaştıkları zorlukları ve gönüllü katılımcıların gönüllü olmama durumlarını kaynağına göre genel olarak birkaç maddede toplamıştır; Gönüllü oldukları kulüpten ve/veya STK’dan, birlikte çalıştıkları diğer gönüllü arkadaşlarından, çevresindekilerin önyargılarında ve/veya olumsuz tutumlarından kaynaklandığını ifade etmektedir. Bunların dışında; birtakım maddi, mekânsal, zamansal ve ulaşım ile ilgili sıkıntıların yanı sıra gönüllü faaliyetin hedef kitlesine dair sıkıntılarından gönüllü katılımcılar için

faaliyeti gerçekleştirirken zorluk teşkil ettiği gözlemlenmektedir. Aile veya ebeveynlerin tutumunun da etkili olduğu söylenebilir. Gönüllüler ebeveynlerini “kaygılandırmaktan kaçınma” durumu göstermektedir. Bu başlık altında aileyle ilgili bazı veriler verilmiş olsa da aslında bu çalışmanın amacında ve örnekleminde ebeveynler olduğu için, gençlerin gönüllük tutumlarına dair ebeveynlerinin rolü, onları teşvik etme/etmeme veya gönüllülük faaliyetlerine katılımlarını destekleme/desteklememe durumları aşağıdaki başlık altında tartışılacaktır.

2.4.4. Gençlerin Gönüllü Olma(ma)sında Ebeveynlerin Rolü

Bu başlık altında yapılan gönüllülük çalışmalarında, ebeveynlerle ilgili olarak ulaşılan literatürincelenilecektir. Ulaşılan literatürde aileyle ilgili en çok veri elde eden ve en çok aile üzerinde duran çalışma İÜSAM (2016)’ın yaptığı çalışmadır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemi birlikte kullanıldığı için elde edilen sonuçlar önce nicel sonra da nitel olarak verilecektir;

“Nicel Veriler”

“Ailemde gönüllülerin olması beni gönüllülük faaliyetlerine katılma noktasında teşvik ediyor.” ifadesi için %32,1 kısmen geçerli; %20,0 geçerli yanıtını vermiştir (76-77).

“Ailem beni gönüllülük faaliyetlerine katılmam için teşvik ediyor” ifadesi için.” %40,5 kısmen geçerli; %20,0 geçerli yanıtını vermiştir (80).

“Aileme vakit ayırmam gerektiği için gönüllü olmam.” İfadesi için %7,7 katılıyorum; %1,8 kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir (116).

“Ailemden birisi gönüllü olsa bende gönüllü olurum.” İfadesi için %34,4 katılıyorum; %8,8 kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir (117).

“Ailem destek olursa gönüllü olurum ifadesi için.” %31,7 katılıyorum; %6,9 kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir (117).

“Ailem gönüllülük faaliyetlerine karşıysa gönüllü olamam.” İfadesi için %13,1 katılıyorum; %3,8 kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir (119).

Yukarıdaki verilerden hareketle şunları söylemek mümkün gözükmemektedir; ailelerin gençleri teşvik etme durumları nerdeyse yarı yarıyadır. Hem teşvik etme hem de etmeme tutumları söz konusudur. Gönüllü olduklarında ailelerine vakit ayıramama

endişesi veya korkusu yaşamaktadırlar. Ailede birinin gönüllü olması veya ailenin destek vermesi durumları için çıkan sonuçlarda, %40'larda olduğu için çok etkili veya etkili olmadıklarını söylemek yerine hem etkili hem de etkili değildir demek daha doğru olacaktır. Burada da çıkan sonuç yine yarı yarıyadır denilebilir. Ancak ailem gönüllülük faaliyetlerine karşıysa gönüllü olamam için verilen katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtları toplamı %16,9 ile oldukça düşük çıkmıştır. Burada ortalama %80 kişi aynı zamanda ailem karşı olsa bile gönüllülük faaliyetlerine katılıyorum demek istemektedir denilebilir mi? Bunu söylemek zor görünmektedir. Öğrencilere “hangi gönüllük faaliyet(ler)ine aileleri karşı olsa bile katılacaklardır” sorusunu sormakta ayrıca önemli olmaktadır. Bu tarz yorum(lama)lar için ve öğrencilerin bu cevapları neden verdikleri, cevaplarını daha iyi anlamak için, kendi İÜSAM (2016)’nnitel araştırma da ulaşılan sonuçlarına bakmak daha sağlıklı olacaktır.

“Nitel veriler”

Derinlemesine mülakatlarda hem gönüllü olan hem de gönüllü olmayan öğrencilere ailelerinde geçmişte gönüllülük faaliyetlerinde bulunmuş ya da hâlihazırda bulunmakta olan birilerinin olup olmadığı sorulmuş, varsa bu kişilerin ne tür faaliyetlerde bulunduklarından bahsetmeleri istenmiştir. Böylelikle aile deneyiminin öğrencinin gönüllülük faaliyetlerinde bulunmasında teşvik edici bir unsur olarak yer alıp almadığını gözlemlemek mümkün olmuştur. Bu bağlamda üniversite hayatında aktif bir şekilde gönüllü olan öğrencilerin birçoğunun ailelerinin de gönüllülük deneyimi olduğu söylenebilir. Bu katılımcılar ailesinde gönüllü bulunmayan öğrencilere oranla, üniversite hayatına başladıklarında kulüplere ya da STK'lara üye olmada daha az tereddüt yaşadıklarını veya tereddütsüz önceden de faaliyetlerine katıldıkları yerlerde gönüllü faaliyetlerine devam ettiklerini belirtmektedirler. Bu durumda aile deneyiminin varlığının gönüllülük süreçlerine katılımda önemli bir katkısı olduğu görülmektedir (İÜSAM, 2016: 161).

Ailesinde gönüllülük deneyimi olmayan katılımcıların ise tamamen gönüllü faaliyetlerde bulunmadığını söylemek güçtür. Bununla birlikte ailesinde gönüllü biri olmayan üniversite öğrencilerinin gönüllü faaliyetlere katılımda zorluklar yaşadığı ileri sürülebilir (İÜSAM, 2016: 161);

Gönüllü olmayanların ailesinde gönüllü olup olmadığı kendilerine sorulduğunda, katılımcıların genelde çok emin olmadıkları gözlemlenmiştir. Katılımcıları önemli bir kısmının tereddüt yaşamaları, ailelerinde gönüllü deneyimlerin az olduğunu

göstermekle birlikte, bunun temelde iki nedenden kaynaklandığı ileri sürülebilir: Birincisi gönüllülüğün tanımlamasındaki zorluklardır; ikincisi ise gönüllülük konusundaki farkındalık eksikliğidir. Diğer bir deyişle katılımcıların gönüllülüğü tanımlamakta güçlük çektikleri ve geçmiş deneyimleri içerisinde gönüllülük deneyimleri içerisinde gönüllülük örnekleri bulmakta zorlandıkları söylenebilir (161-162).

Katılımcıların bir kısmı, gönüllü faaliyetlere katılmak istediklerini ancak ebeveynlerinin bu konuda kendilerine destek olmadığını ve katılmalarına engel olduğunu vurgulamıştır (204).

Katılımcılara gönüllülük faaliyetlerine katılımı bireyin ailesinin etkisinin olup olmadığı sorulduğunda çoğu, ailenin çok büyük etkisi olduğu yanıtını vermiştir. Bu etki olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. (...) Bu etkiler katılımcıların çok büyük bir çoğunluğuna göre ailenin bireyi *eğitime/yetiştirme* tarzına, ailede ona örnek olabilecek en az bir gönüllünün bulunup bulunmamasına ve ailenin düşünce yapısına dayalı olarak birtakım kalıplar üzerinde şekillenmiş görünmektedir (255).

Katılımcıların bir kısmı ailelerinin kendilerine gönüllülük anlamında tam destek sağladıklarını ve bu çerçevede daha rahat gönüllü faaliyetlere katılabildiklerini aktarmaktadır. Özellikle katılımcılardan bazıları ebeveynlerin kendileri de gönüllü olduğunda çocuklarına da destek vereceklerini belirtmektedirler. (...) Katılımcıların çoğuna göre, aile ne kadar eğitilmiş ise çocuklarının da o kadar gönüllü faaliyete katılımı ilişkili olarak iyi yetiştirileceği düşüncesi başka bir önemli noktadır. (...) Ailenin teşkil ettiği örneklik, çocuğun ailede gördüklerini gerçekleştirme arzusu ve bu anlamda ailenin görüşü, yaptıkları gönüllülük faaliyetleri ve çocuğu gönüllülüğe sevk etmesi katılımcıların çoğuna göre bireyin gönüllü faaliyete katılımında önemli bir yere sahiptir (256).

Katılımcıların bazıları ise ortam ve koşullar bilindiği sürece hiçbir ebeveynin gönüllü faaliyete engel olmayacağı engel olmak için bir nedenlerinin olmayacağını belirtmektedir. Ailenin psikolojik desteği bireye gönüllü faaliyete katılımı ve bu faaliyete sürdürmede olumlu etki etmektedir (257).

Ailenin olumsuz etkisine dair katılımcıların birçoğu ebeveynlerin “Gitme derslerinden geri kalırsın!”, “Senin işin öğrenci olmak!” ya da “Yapma yavrum etme yavrum, başına bir iş gelir aman gitme!” vb. cümleler ederek çocuklarının gönüllü faaliyetlerde bulunmasına engel olduğunu belirtmektedir (259).

Nitel bulgular sonucunda İÜSAM (2016: 341-342) ulaştığı sonucu şekilde aktarmaktadır;

Nitel araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar, katılımcıların ailelerinin gönüllülük deneyimini önemsediklerini göstermektedir. Gönüllü deneyimi olan öğrencilerin önemli bir kısmı ailelerinin gönüllülük deneyimi olmasının endişelerini olumlu yönde etkilediğini belirtmektedirler. Gönüllü olmayanlar ise gönüllü olmadaki zorluklar yaşamaktadırlar. Hatta gönüllü olmayanların ailelerinde gönüllü deneyimine sahip birilerini hatırlamada zorluk yaşaması ve yapılan hayırları, bağışları gönüllülük olarak algılaması aile deneyiminin önemini gösterir niteliktedir. Üniversiteye geldiklerinde ailelerinde gönüllülük deneyimi olanlar kulüplerde ya da STK’larda gönüllü olmadaki ailelerinde gönüllü bulunmayan öğrencilere oranla daha az tereddüt yaşadıklarını veya tereddütsüz, önceden de faaliyetlerine katıldıkları yerlerde gönüllü faaliyetlerini sürdürdüklerini belirtmektedirler. Gönüllü olmadaki ve sürmede belirleyici bir etken olmasa da bu süreci kolaylaştıran bir faktör olarak aile deneyiminin konumlandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda mevcut ailelerin gönüllülük konusunda iyi bilgilendirilmesi gerektiği ortaya çıkarken üniversite yılında kişilerin gönüllülük deneyiminin olmasının gelecek kuşakların gönüllü olmaları açısından bir değer taşıdığı söylenebilir (İÜSAM, 2016: 341-342).

Nitel araştırmanın en kısa ve özet halini ise İÜSAM (2016: 364) şöyle aktarmaktadır;

Gönüllülükte ailelerin tutumu belirleyici değildir, ancak kişileri harekete geçiren ve teşvik eden bir boyutu da bulunmaktadır. Diğer taraftan ailelerin bazen engelleyici birtakım müdahalelerinin olduğu araştırma bulgularında yer almaktadır. Bu bağlamda ailelerin gönüllülük konusundaki farkındalıklarının sağlanması, üniversite öğrencilerinin gönüllülüklerinin artmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu çerçevede atılacak adımlarda ailelere yönelik çalışmalarında düşünülmesi önem arz etmektedir (İÜSAM, 2016: 364).

Sonuç olarak katılımcıların çoğunun gönüllü faaliyete katılımında ailenin etkisinin önemli ölçüde var olduğunu düşündükleri gözlemlenmektedir. Bu etki ailenin maddi/manevi yönden destek olması ya da olmaması şeklinde olumlu ve olumsuz olarak farklılaşabilmektedir. Bu düşüncelerin yanı sıra katılımcıların bir kısmı da ailenin etkili olmayacağını ve/veya aslında etkili olmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Ama görünen o ki öğrencilerin yaşı kaç olursa olsun çoğu ailelerinden olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Ailenin etkisi olumlu olduğunda itici güç

olurken, olumsuz olduğunda –eğer kişi istiyorsa- dezavantajlı bir durum oluşturmamaktadır.

Gençlerin gönüllük düzeyleriyle ve beklentileriyle ilişkili olarak Abban (2016), bu bağlamda yaptığı saha araştırması sonucunda aile faktörünün de içinde bulunduğu veriler elde etmiştir. Yukarıda da yapıldığı gibi önce Abban'ın ulaştığı veriler ve elde ettiği sonuçlar veriler şu şekildedir;

Gönüllü kuruluşlarda gönüllü olmaya yönlendiren faktörlere bakıldığında, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin en yüksek oranla %79,6'sının kendi inisiyatifiyle gönüllü kuruluşlara yöneldiği görülmektedir. Ailenin ise; Öğrencilerini gönüllü kuruluşlara %90,2 ile neredeyse hiç yönlendirilmediği göze çarpmaktadır (Abban, 2016: 46).

Ankete katılan öğrencilerinin ailelerinde gönüllü kuruluşa aktif olarak yer alma durumuna bakıldığında öğrencilerin yaklaşık yarısı %53,8'lik oranla hayır cevabını verirken %32 evet cevabı verdiği görülmektedir. Yorum yapmanın doğru olmayacağı düşünüldüğü için bu tablo için bir yorum yapılmamıştır (Abban, 2016: 47).

Aile üyelerinin gönüllü kuruluşa katılma durumuna baktığımızda, anne ve babanın herhangi bir gönüllü kuruluşa %93'e varan oranlarda gönüllü olmadıkları, sadece %7'sinin gönüllülük konusunda rol aldığı, kardeşlerin ise ailede en fazla oranla %27,6 ile gönüllü oldukları görülmektedir. Ailede en çok gönüllü olan bireyin kardeş olması giderek artan genç gönüllülüğü ve gençlerin bu alanda bilinçlenmesiyle doğru orantılı olduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca ebeveynlerin çok düşük bir oranda gönüllü oldukları da söylenebilir (Abban, 2016: 48).

Katılımcıların ailelerinin gönüllü olma durumuna bakıldığında %75,1 oranla ailelerinin gönüllü olma durumunu desteklediği görülmektedir. Kısmen desteklediğini düşünenler ise %27,7'dir. Gönüllülüğe olan sosyal desteğin aileden gelmesi genç gönüllüleri gönüllülüğe teşvik etme açısından ve gönüllü hizmetlerin devamlılığı açısından önemli olmaktadır (Abban, 2016: 48).

Abban (2016: 58) aileyle ilgili olarak ulaştığı sonuçları şu şekilde ifade etmektedir;

Aile üyelerinin gönüllü kuruluşa katılmasına ilişkin veriler incelendiğinde, anne ve babanın herhangi bir gönüllü kuruluşa % 93'e varan oranda gönüllü olmadıkları sadece %7'sinin gönüllülük konusunda rol aldığı, kardeşlerin ise ailede en fazla oranla %27,6 ile gönüllü oldukları görülmektedir. Ailede en çok gönüllü olan bireyin

kardeş olması giderek artan genç gönüllülüğü ve gençlerin bu alanda bilinçlenmesiyle doğru orantılıdır. Katılımcıların ailelerin %75,1'inin gönüllü olma durumunu desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Gönüllülüğe olan sosyal desteğin aileden gelmesi genç gönüllüleri gönüllülüğe teşvik etme açısından ve gönüllü hizmetlerin devamlılığı açısından önemli olmaktadır (Abban, 2016: 58).

Gönüllü olma güdülerıyla ilişkili olarak çalışma yapan ve ailenin gönüllü olma veya olmama durumu üzerindeki etkisini Genç (2011) gönüllü olma güdüsü olarak “aile teşviki”ni ele almış ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda ki veriler ile yorumları şu şekildedir;

Benzer şekilde bir diğer güdü değişkeni aile teşvikidir. Katılımcıların %25'i “kısmen etkili” bir değişken olduğunu belirtse de , %38'lik oranla etkili ve %23'lük oranla “oldukça etkili” olarak değerlendirilmesi, aile teşvikinin de gönüllü faaliyetler de ciddi bir rol oynadığının ispatıdır (Genç, 2011: 5).

Konuyla ilişkili olarak (Erdoğan, 2016: 60) şunları söylemektedir;

Ebeveyn etkisi bireyleri ilk etapta gönüllülüğe yönlendirebilecek olan üç ana sosyal motivasyondan biridir. Ebeveynlerden destek almamak ve gönüllü faaliyette bulunulması durumunun ebeveynleri kaygılandıracağını düşünmek, gençleri gönüllü faaliyetten uzaklaştırabilmektedir. Bu noktada kolektivismi iki ayrı başlıkta ele alan House vd. (2004)'nden bahsedilebilir. House vd. (2004) toplumsal kolektivizmin bireylerin kolektif bir faaliyette bulunma güçlerinin düzeyini ifade ederken, grup içi kolektivizmin ise bireylerin kendi grupları içerisindeki kişilere (aile bireyleri, arkadaşlar, iş arkadaşları vb.) yardım etme eğilimlerini ifade ettiğini belirtmektedir (Erdoğan 2016: 60).

Aileyle birlikte özellikle STK'lara ve devlete iş düştüğünü söyleyen ve aynı zaman da özellikle STK'ların tutumlarına dair eleştiriler yapan Betil (2013: 7) şunları söylemektedir;

Türkiye'nin nüfusu genç. Toplumun yaş ortalaması 30'un altında. Gençlerimizin hemen tamamında önemli toplumsal duyarlılık var. Bu genç nüfusun, toplumsal duyarlılıklarının önünü açmak, bu alanda yapacakları girişimleri teşvik etmek sivil toplumun gelişmesi sürecinde önemli fark yaratabilir. (...) Gençlere yönelik oluşan olumsuz önyargılar, korku halleri, yapılanların görülmesiyle hızla değişebilecektir. (...) Ancak toplumun içindeki “güvensizlik” alışkanlığını öncelikle yetişkinlerin değiştirmesi, kamuda çalışan yöneticilerden başlayarak devletin de sivil topluma,

özellikle gençlere yaklaşımında daha fazla güven duyan yaklaşımlar sergilemesi gerekmektedir.

Diğer yandan “güven verilmez, güven alınır” yaklaşımıyla, gerek toplumun içinden gerekse devletten bu güveni alabilmek sivil toplumun elindedir. Bu da öncelikle “şeffaflık ve hesap verebilirlik” ile mümkündür. Her sivil toplum kuruluşu, maddi kaynaklarını nereden sağladığını, gelen bu kaynakların ne kadarını hangi alanlarda kullandığını, bağış yapanlara ve toplumun geneline duyurmalıdır. (...)Dernekler amaçlarında da net ve şeffaf olmalı, herhangi bir gizli gündem uygulaması içinde olmamalıdır. Sivil toplum kuruluşlarına üye olanların, gönüllü çalışmalara katılanların bu ilkeleri benimsemeleri ve kuruluşlardan kararlılıkla talep etmeleri, uygulamayanları uyarmaları gerekir. Dernekler gönüllü olmak isteyen herkesin üyeliğine açık olmalı, hiyerarşik yönetim anlayışından uzaklaşılmalı ve katılımçılık teşvik edilmelidir. Bu değerlerin ve uygulamaların benimsenmesi sivil toplum çalışmalarına yönelik önyargıları yıkabilir ve kısa zamanda güveni yapılandırabilir. (Betil, 2013: 17).

Yukarıdaki çalışmalarında belirttiği üzere gençlerin gönüllü olma(ma)sında ebeveynlerin rolü bazı durumlarda fazla iken bazı durumlarda oldukça azdır. Ulaşılan literatürde sadece ebeveynlerin veya ebeveynlerin gençlerinin -kendi ergen çocuklarının- gönüllülüklerine dair bir çalışma yapılmamıştır. Bu bağlamda alanda eksiklik olduğu ve katkı sunulması gerektiği söylenebilir. Çünkü yapılan motivasyon çalışmalarının hemen hepsinde aile bazen teşvik etmekte bazen de teşvik etmeyip engellemektedir. Bundan dolayı bu durumun nedenselliğinin anlaşılması ve araştırılıp tartışılması oldukça önemli bir hal almaktadır. Çünkü ancak o zaman bazı öneriler geliştirilebilir. Söz gelimi çocuklarının STK’larda gönüllü faaliyetlerde bulunmalarını istemeyen ebeveynler, çocuklarının başka bir alanda gönüllülük faaliyetine katılmalarını istiyor veya teşvik ediyor mu? Şayet bu sorunun cevabı evet ise, ebeveynlerin hangi durumlarda teşvik etme, destekleme hangi durumlarda teşvik etmeme, desteklememe durumlarının olduğu nedenleriyle birlikte tartışılması gerekmektedir.

Bununla beraber ebeveynlerin günümüzün risk toplumu ve korku kültürü içinde güvensizlik hissetmeleri ya da kendi gençleri için endişelenmeleri dolayısıyla da çoğu nokta da gençlerinin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında tedirginlik yaşadıkları iddia edilebilir. Tabii var olduğu iddia edilen durumunun aksi de olabilir. Durum ileri sürüldüğü gibi de olsa aksi halde de olsa araştırılması ve derinlemesine

incelenmesi gerekmektedir. Çalışmanın; amacı ve sorusu açısından yukarıda daha önce yapılan çalışmalardan sonra “Risk Toplumu” ve “Korku Kültürü” konularının incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı önce “Risk” ve “Korku” kavramları sonrasında ise “Risk Toplumu” ve “Korku Kültürü”nde aile ve aileye dair söylenenler aktarılacaktır.

3. BÖLÜM: RİSK TOPLUMU VE KORKU KÜLTÜRÜ

Bu bölümde başta risk kavramı ve tarihselliği aktararak, risk toplumu ile ilişkisi kurularak risk toplumunda ailenin durumu tartışılacaktır. Sonrasında ise; korku kültürü ile toplumun korkuları aktararak ailenin olası korkular veya riskler içindeki durumu tartışılacaktır.

3.1. RİSK KAVRAMI VE RİSK TOPLUMU

Risk kavramı sosyal bilimler alanında değişik yönleriyle ele alınarak tanımlanmıştır. Ancak sosyolojide “Risk ve Risk Toplumu” kavramlarını öncelikli olarak Anthony Giddens ve Ulrich Beck kullanmıştır. Risk kavramının kökenini ve batı kültüründe kullanılmasını Giddens (2000: 36) şöyle açıklamaktadır; Orta çağda ve öncelerinde risk kavramı yoktu. Şu ana dek öğrenebildiğim kadarıyla diğer geleneksel kültürlerin çoğunda da risk kavramına rastlanmıyordu. Risk fikrinin ortaya çıkışı on altıncı ve on yedinci yüzyıllara denk gelir ve ilk defa dünyanın dört bir tarafına gitmekte olan Batılı kâşifler tarafından bulunmuştur. “Risk” sözcüğü İngilizce’ye, bilinmeyen sulara yelken açmak anlamında kullanılan İspanyolca ya da Portekizce’den girmiştir. Başka bir deyişle, köken itibarıyla “mekân” a yönelik bir sözcüktür. Daha sonra, bankacılık ve yatırım alanına girerek, borç verenlerle alanların yatırım kararlarının muhtemel sonuçlarını hesaplamasını yansıtan bir yorumla “zaman” düzlemine taşınmış, belli bir süreç sonunda belirsizlik gösteren diğer durumları da içeren geniş bir kapsama sahip olmuştur (Giddens, 2000: 36).

Giddens, Riskleri ilk etapta iki kategoriye ayırır. Birincisi sanayi modernleşmesi içerisinde geleneğin ya da doğanın sabitliklerinden kaynaklanan “Dışsal Risk”tir. İkincisi ise genellikle çevresel riskleri tanımlayan, elde edilen bilginin dünya üzerindeki etkisinden kaynaklanan ve hakkında tarihsel bir deneyime sahip olunamayan “İmal Edilmiş Risk”tir. Giddens’a göre dışsal risk bireyleri beklenmedik bir anda (dışarıdan- hasadın kötü geçmesi, sel baskınları, salgın hastalıklar, açlık vb.) vuran olayların oluşturduğu risklerdir. Bu riskler bütün nüfus içerisinde aşağı yukarı öngörülebilir olmalarına ve sigorta edilebilmelerine yetecek kadar düzenli ve sık meydana gelir. Dışsal riskler, son derece etkili bir şekilde hesaplanabilir, zaman ve risk çizelgelerine başvurarak insanları nasıl sigorta edeceğinize karar verilebilir özelliktedir. İmal edilmiş risk, sanayi modernliğinden düşünsel modernliğe

geçişin en önemli göstergesidir. Giddens’a göre imal edilmiş risk, bizzat insanlığın gelişim sürecindeki gelişmeler, özellikle bilim ve teknolojik ilerlemeler tarafından oluşturulmuştur (Giddens, 2000: 40).

Giddens, bu imal edilmiş risklerden dolayı artık risklerle çevrili bir toplumdayız demektedir. Risk toplumunda karşı karşıya geldiğimiz ve imal edilmiş riskleri dört ana başlık altında kavramlaştırmaktadır. Bunlar; •Dünya ekosistemini tehdit eden riskler •Yaygınlaşan ve çoğalan yoksulluk •Kitle imha silahlarının yaygınlaşması •Temel haklar ve özgürlükler üzerindeki baskıların artması ve yaygınlaşması (Giddens, 2000: 38).

Ayrıca Giddens küreselleşmenin hayatımızı dönüşü olmayacak şekilde etkilediğini ve risklerle birlikte yaşayacak risk toplumunu günümüze taşıdığını belirtmektedir. Böylelikle riskin hem olumlu hem de olumsuz yönlerine değinmektedir. Risk toplumunun gelişime ve değişime açık bir toplum olduğunu ve temel değiştirici mekaniğinin ise risk olduğunu öne sürmektedir.

Aslanoğlu (2000: 77) Giddens’in “Risk Toplumu” kavramını “*Kent, Kimlik ve Küreselleşme*” çalışmasında şu şekilde aktarmaktadır;

Giddens, “Risk Toplumu” anlayışını modernleşme ve küreselleşme kavramları aracılığıyla geliştirmektedir. Modernite’de bireysel kimliğin inşasının, toplum ile karşılıklı etkileşimle oluşan geri beslemeli bir proje olduğunu belirtmektedir. Toplumsal alanda zaman-mekân ilişkilerindeki yoğunluğun fazlalaştığını, birey ve toplumun küresel düzlemde ilk kez bu kadar ilişkili olmaya başladığını söylemektedir (...) Modernitenin insan ilişkilerine getirdiği dinamizm özellikle güvenlik mekanizmaları ve risk ortamlarındaki değişikliklerle ilgilidir. Giddens tedirginliklerin ve güvensizliklerin modern öncesi dönemde de olduğunu belirtir. Ne var ki modernliğin dinamizmi seçenekleri artırdığı gibi, risk koşullarını da yoğunlaştırmıştır (Aslanoğlu, 2000: 77).

Özetle Giddens’a göre; risk, geleceğini kendisi belirlemek isteyen bir toplumu harekete geçirici bir dinamiktir. Modern öncesi veya geleneksel toplumlarda risk esas olarak doğa güçlerinin müdahalesi ile tanımlanırken, modern toplumlarda riskleri azaltma amacına dönük olarak teknoloji yardımıyla insanların doğaya müdahalesi, hükümet politikaları ve ekonomik faaliyetler aracılığıyla topluma müdahalesi önceden öngörülme ve denetimi zor olan tehlikelere yol açabilmektedir. Tüm eski kültürlerde, günümüzde riskle ifade edilen durumlar yazgı, talih ya da Tanrıların

isteği olarak görülmüştür ve risk kavramına rastlanmamaktadır, çünkü bu kavrama ihtiyaç duyulmamaktadır. Riskin, Tanrılardan geldiğinin düşünülmesi, insan hatası ve sorumluluğu düşüncesini tamamen dışlamıştır. Böylelikle, riske olan bakış açısı değişerek, insan eliyle yapılmış olmasından çok, fırtına, sel baskını ya da bulaşıcı hastalık gibi doğal bir olay olarak algılanmıştır. İnsanlar da bu gibi durumlarda yapabilecekleri şeylerin çok sınırlı olacağını, bu tür olayların meydana gelişini kabaca tahmin ederek, etkilerini azaltmak üzere birtakım girişimlerde bulunabileceklerini düşünmüşlerdir.

Risk kavramı, temelde kontrol etme özellikle de geleceği kontrol etme fikriyle birlikte biçimlenmiştir. Bu yüzden iki türlü risk ortaya çıkmıştır. Birinci risk türü olan “dışsal risk” modern öncesi ve modern toplumlarda olup genellikle doğadan kaynaklı olan riskler iken ikinci risk türü olan “imal edilmiş risk” ise; Giddens’in kavramsallaştırmasıyla “Düşünsel/Dönüşümsel” modernite döneminde insan ilerlemesinin ve insanın güvende olmayı istemesiyle, riskleri hesaplayıp kontrol altına almaya çalışmasıyla ortaya çıkan risktir.

Risk ve risk toplumu kavramlarını hem tek başına yaptığı hem de Giddens ile beraber yaptığı çalışmalarla geliştiren ve gelişmesine önemli derecede katkı sağlayan UlrichBeck’in risk ve risk toplumu kavramlarına dair açıklamalarını değinmek gerekir. UlrichBeck (2014)’in “*Risk Toplumu*” çalışmasında, post-modern birçok teorisyeninden farklı olarak; dönüşlülüğün hâkim olduğu başka bir moderniteye doğru gittiğimizi öne sürmekte ve bu çerçevede toplumun küresel çaptaki değişimine dair bir tablo ortaya koymaktadır.

Beck (2014)’in analizinin temelinde “risk” nosyonu yatıyor. Beck’e göre bilimsel ve teknik bilgiye dayalı bütünleştirici, küreselleştirici ekonomi, toplumsal çatışmanın giderek merkezine kayarken toplumun üretim ve bölüşümle ilişkisinin doğasındaki değişimler çevresel faktörlerden kaynaklanıyor. Beck mevcut toplumsal gelişimin ana unsurlarını, bilginin siyasal iktisadının merkeziliğini, ayrıca risk toplumundaki siyasetin yeri ile yeni çalışma ortamında sınıf ve cinsiyet rollerinde meydana gelen değişimi yeni (düşünsel) modernitenin getirdiği riskler bağlamında ele alıyor.

Çalışmanın detaylarına değinmek gerekirse; bu bağlamda önce Beck (2014)’in çalışma boyunca “Risk” kavramı ve “Risk Toplumu” bağlamında söyledikleri, sonrasında ise çalışmasında aile hakkında söylediklerini vermek bu çalışma için daha

doğru olacaktır.Beck (2014: 23-27) “Risk” kavramı ve “Risk Toplumu” bağlamında şunları söylemektedir;

Risk kavramı, kendisine atfedilen toplumsal-tarihsel anlamı taşıyor, insan eyleminin en eski fenomenlerinden biridir. Riskler yeni çağın veya sanayi toplumu döneminin icadı değildir. KristofKolomb gibi yeni ülkeler ve kıtalar keşfetmek için yola çıkan herkes “riskleri” göze almıştı. Ama bunlar kişisel risklerdi, nükleer füzyon ya da radyoaktif atıkların depolanması gibi tüm insanlığı tehdit eden küresel tehlikeler değildi. Bu dönemde “risk” sözcüğü, yeryüzündeki tüm hayatın kendi kendini yok etmesi tehlikesi değil, cesaret ve macerayı çağırıyordu (s.24). Artık küresel çaptaki tehlikeler -modernitenin doğurduğu yan etkiler- modernleşmenin riskleridir. Üstelik endüstriyel ilerleme mekanizmasının toptan ürünleri ve bu mekanizmanın gelişmeye devam etmesiyle sistematik olarak daha vahim hale geliyorlar (s.25). Bu riskler yarattıkları etkiler bakımından artık doğdukları yerde –sanayi tesisinde- kalmıyorlar. Doğaları gereği gezegendeki, her türlü yaşam formunu tehlikeye atıyorlar. Bu bağlamda günümüzdeki bilim ve hukuk kurumlarının tesis ettiği risk hesaplaması çöküyor. Risk bilimciler kazaları meşrulaştırma yoluna gidiyor, nitekim yüksek riskli sanayilerin küreselleşmesiyle birlikte yeni sınai *hesaplanamazlıkların* ve *tehditlerin* yayıldığını görüyoruz. Başka bir ifadeyle, risk toplumunda, bilinmeyen ve kasıtsız sonuçlar toplumun baskın gücü haline geldi (s.26-27).

Uygarlık sürecinde ortaya çıkan risklerin potansiyellerini, toplumsal ve siyasi dinamiklerini, tartışmanın merkezine alacak şekilde Beck (2014: 27-39) argümanlarını *beş tez* halinde ortaya koymaktadır;

Birinci tez; Geç modernlikte üretilen riskler, esas itibarıyla servetten farklıdır. Bunlar, sistematik ve çoğu durumda *geri döndürülemez* zararlara sebebiyet veriyor, özleri itibarıyla *göze görünmüyorlar* ve *nedenselyorumlara* dayanıyorlar. **İkinci tez;** Risklerin büyümesinden ve paylaşımından bazı insanlar daha fazla etkileniyor, yani ortaya *toplumsal risk konumları* çıkıyor. Ancak eninde sonunda onları (riskleri) üreten ya da onlardan kar sağlayanları da etkiliyor. Bu durum *bumerang etkisi*, *ekolojik değersizleşmeler*, *ve mülksüzleşmelerle uluslar arası eşitsizlikler* üretiyor. Bunlara bağlı olarak risk toplumu, dünya (risk) toplumudur. **Üçüncü tez;** Risklerin yayılması ve ticarileşmesi kapitalist gelişme mantığıyla ilişkisini hiçbir şekilde kesmiyor, bilakis bu mantığı yeni bir aşamaya taşıyor. Artık *uygarlığın riskleri dipsiz bir ihtiyaç fıçısıdır*. Sanayi toplumu yarattığı risklerin ekonomik sömürüsü üzerinden risk toplumunun tehlike durumlarını ve potansiyelini üretiyor. **Dördüncü tez;** Zenginliklere sahip olunabilir ama riskler karşısında ancak mağdur olunur. **Beşinci tez;** Riskler kendilerine has bir patlayıcı madde içerir: Şimdiye kadar

apolitik olarak geçerli olan şey, yani bizatihi sanayileşme sürecindeki nedenlerin ortadan kaldırılması, artık politiktir. Risklerden kaçınma ve bunları yönetme işi iktidarın ve yetkinin yeniden örgütlenmesini içerebilir. Risk toplumu, felaket toplumdur. Bu toplumda olağanüstü halin, normal duruma dönüşme tehlikesi mevcuttur (s.27-29).

Risklerle ilişkili olarak ileriye sürdüğü tezleri, çalışmasının ilerleyen sayfalarında derinleştiren Beck (2014: 33-45) konuya dair şunları söylemektedir;

Riskler de servet gibi bölüşüm nesneleridir, ayrıca her ikisi de konumlar tesis eder: *riskkonumlarıve sınıf konumları* (s.33). Uygarlığın risk konumlarını bilgiye bağımlılığı ve görünmezliği, elbette onları kavramsal olarak tanımlamaya yetmez; kendi içinde başka bileşenleri barındırır. Bu tanımlanamazlığın nedeni *kestirilemez* ve *öngörülemeyen* oldukları içindir (s.34-35). Dolayısıyla riskler bilimselleşmiş bir bilinçle, sayılar ve formüller halinde bize doğru geldiklerinde dahi esas itibariyle mekana bağlı kalırlar. Bununla birlikte bilimlerin risk tanımında sahip oldukları *rasyonalizm tekeli kırıldı*. Uygarlığın riskleriyle uğraşan bilimler, daima deneysel mantık zeminini terk ederek ticaretle, siyasetle ve etikle *çokeşli bir evlilik* yapmıştır “nikahsız kalıcı bir evlilik” yaşamaktadırlar (s.36-39). Demek ki risk tanımlarının toplumsal etkisi bilimsel geçerliliklerine bağlı değildir (s.43). Riskler esas olarak hem gerçek hem de gerçek dışıdır. Çünkü risk argümanının asıl sosyal itici gücü, *geleceğin öngörülen tehlikelerinde yatmaktadır* (s.45).

Risklerin sınıflarla ve mesleklerle olan ilişkilerinin farklı olduğunu küreselleşme etkisiyle de herkesi etkilediğini söyleyen Beck (2014: 47-69) bu durumu şöyle ifade etmektedir;

Zenginler risk karşısında güvenlik ve risk muafiyeti satın alabilirler. Bundan dolayı servet tepede, riskler dipte birikir. Ayrıca meslekler arasında da riskler eşitsiz olarak bölünmektedir (s.47). Ancak tüm bunlara rağmen –yani riskten kaçma, güvenlik sağlama vs.- riskler karşısında artık herkes eşitlenmektedir. *Yoksulluk hiyerarşıktır, kirli hava sahası demokratiktir*. Bu anlamda risk toplumları tam olarak sınıflı toplumlardır denilemez (s.49). riskler er ya da geç onları yaratanları veya onlardan kar elde edenleri de yakalayacakları -*Bumerang etkisi*- (s.50). Riskten etkilenme ve etkilenmeme, mülkiyet sahibi olma ve mülkiyetten yoksun olma gibi bir kutuplaşmaya yol açmaz (s.55). Artık yeni uluslar arası eşitsizlikler de vardır. Çünkü *Villa Parise Bhopal* gibi örneklerde de görüldüğü üzere gelişmiş ülkeler riski kendilerinden uzak olan yerlere taşımaktadırlar. Bu bağlamda ülkeler arasındaki risk eşitsizliği ortaya çıkmaktadır, ayrıca riski kader haline getirmektedir (s.55-65).

Ancak tüm bunlara rağmen risk nesnel ortaklıklar inşa eder. Bu anlamda risk ortaklığı yaratır (s.66-68). Bunlarla birlikte risk toplumunda riski defetmek için risk cemaatleri kurulur (s. 69).

Beck’e göre; artık riskler yenilikler ya da gruplarla sınırlı değil, küreselleşme eğilimi gösteriyor; hem ulusal sınırları hem de üretim ve yeniden üretimi aşarak ulus aşırı ve sınıflara özgü olmayan, yeni bir tür sosyal ve siyasi dinamizme sahip küresel tehlikeler yaratıyor. Çünkü artık dünya risk toplumudur. Zenginliklere sahip olanlar, zenginliğe sahip olsalar da riskler karşısında sadece mağdur olurlar. Risk eşit dağılmaktadır. Sınıflara göre bir farklılık göstermez, çünkü riskler hiyerarşik değildir. Beck bunu “bumerang etkisi” kavramıyla açıklıyor. Risk “kaçak yolculuk”lar yapar. Bu yolculuğunda eğitim düzeyi, gelir durumu, mesleki başarı, yeme içme alışkanlıkları ve istirahat etme imkânlarına bakmaksızın herkesi eşit ölçüde etkiler. Risk(ler)in sosyal hayatı ve aileyi nasıl etkilediği boyutu aşağıdaki başlıkta incelenecektir.

3.2. RİSK TOPLUMUNDA AİLE

Risk(ler) sosyal hayatı etkilemektedir. Bu etkilemelerden dolayı da toplumsal değişimler yaşanır. Bu bağlamda; toplumsal sınıflar, aile biçimleri, toplumsal cinsiyet statüsü, evlilik, ebeveynlik ve meslekler kültürel risk ve emniyetsizliklerle değişir. Yaşanan değişimlerden, risk toplumunun aile üzerindeki etkisi veya risk toplumundaki aileyi Beck (2014: 131-137) şu şekilde ifade etmektedir;

Bu toplumsal dönüşüm sırasında insanlar sanayi toplumunun toplumsal biçimlerinden –sınıf, katmanlaşma, aile, erkek ve kadınların toplumsal cinsiyet statüleri- *özgürleşecek*. Bu argümanı yedi tez çerçevesinde açılabilir. **İlk tez;** gelenekten arınma ve bir *sosyal bireyselleşme* ile aile, komşuluk hatta dostluk bireyselleşecektir. **İkinci tez;** bu yüzden, *toplumsal eşitsizlik* müphem bir durum meydana getirecektir. Aslında insanlar kendi sosyal kimliklerini de seçmek ve değiştirmek zorundalar, üstelik bunu yaparken risk alıyorlar. **Üçüncü tez;** gelenekten arındırılmış yaşam tarzlarında *birey ve toplum arasında yeni bir dolaylımsızlık*, toplumsal krizlerin toplumsallığının ancak oldukça izafi ve dolaylı olarak algılanabildiği bir kriz ve hastalık dolaylımsızlığı ortaya çıkıyor. **Dördüncü tez;** toplumsal sınıflardaki statüyle ilişkili “özgürleşme” toplumsal cinsiyet statüsüyle ilişkili özgürleşme örtüşüyor. Böylece bireyselleşme sarmalı, aile içinde hakimiyet kuruyor. Aile, mesleki zorunluluklar, eğitim zorunlulukları, çocuklara ilişkin sorumluluklar ve ev işlerinin monotonluğu arasında birbirine ters düşen çok sayıda

hırs yüzünden sürekli bir cambazlık sahnesine dönüşüyor. Yani *müzakereye dayalı geçici aile* ortaya çıkıyor. **Beşinci tez;** aile ahlakı, cinsiyetlerin kaderleri ile evlilik, ebeveynlik cinsellikle ilgili tabuların, hatta ev işi ile ücretli emeğin tekrar birleşmesinin çözülüşüne neden oluyor. **Altıncı tez;** yaşam tarzlarının *kurumsallaşması* ve *standartlaşması*, geleneklerden arınmış, emek piyasasına bağımlı, böylece eğitim, tüketim, toplumsal-yasal düzenleme ve psikolojik, pedagojik danışma ve bakım imkanlarına, modalarına bağımlı hale geliyorlar. **Yedinci tez;** *yeni toplumsal hareketler* ve yurttaş inisiyatifleri, modernleşme riskleri ve risk konumlarıyla bağlantılı olarak meydana çıkıyorlar. Böylece toplumsal ilişkiler, kişisel yaşam ve sayısız alternatif alt kültür ve gençlik alt kültüründe kişinin kendi bedeniyle ilgili deneysel yaklaşımlar sergileyebiliyorlar (Beck, 2014:131-137).

Toplumsal değişim bağlamında insanlar bireyselleşecek, bundan ve risklerden dolayı toplumsal eşitsizliğin müphemliği ortaya çıkacak ve bu müphemliğin bilinciyle insanlar risk alırken, bireyle toplum arasında yeni bir dolaylımsızlık oluşmaktadır. Özellikle aile, içinde bulunduğu sayısız bağımlılık ve monotonluk arasında kalması durumu müzakereye dayalı geçici bir aileyi ortaya çıkarmaktadır. Yaşam tarzlarının kurumsallaşması ve standartlaşması da eklenince ailenin çözülüşü gerçekleşmektedir. Bu bağlamlar doğrultusunda Beck (2014: 156-160) şunları ifade etmektedir;

Aileden bahseden, aynı zamanda iş ve para meselelerini de tartışmak zorunda, evlilikten bahseden, aynı zamanda eğitim meslek ve mobiliteden de bahsetmek zorunda. Özellikle erkek ve kadın konumları arasındaki eşitsizlik değişmeye başlamıştır. Eğitim eşitliğinden yararlanan ve kendi konumlarına dair bilinçleri artan genç kadınlar, meslek ve aile hayatında daha fazla eşitlik ve ortaklık beklentisine girdiler ki, bu da emek piyasası ve erkeklerin tutumlarında ki gelişmelerle tezat oluşturdu. Eğitim ve hukukta şartların eşitlenmesiyle birlikte erkeklerin ve kadınların konumları ve karşıtıkları keskinleşiyor. Yani her şey uzun süreli bir çatışma meydana geleceğine dair öngörünün doğrulanacağını gösteriyor (s.156-157). İlişki çatışmaları bağlamında üç tez ileri sürülebilir. Birinci tez; çekirdek ailede olmazsa, tipik iş ve aile örüntüsüne sahip sanayi toplumu olmaz. Bir yandan, ücretli emek ev işine, piyasa dolayımı üretimi ise çekirdek ailenin formları ve atfedilmiş rollerine dayanır. Bu bakımdan kadın ve erkeğin eşitsiz konumları modernliğin ilkeleriyle çatışır ve dönüşlü modernleşme süreçlerinin sürekliliği içinde sorun ve çatışma kaynağı haline gelir. Ailenin temelleri sorgulanmaya başlanır ve sanayi toplumunun kişiselleştirilmiş çelişkileri yaşanıyor. İkinci tez; insanları sınıf kültüründen koparan bireyselleşme dinamiğinden aile de yakasını kurtaramıyor. Onlara hükmeden yasa şöyle diyor: Ben benim, ondan sonra kadını. Ben benim, ondan sonra erkeğim.

“Ben” ile yerine getirilmesi beklenen kadın ve erkek rolü, arasında ki bu mesafeye dünyalar sığıyor. Bir taraftan kendi hayatlarını ararken diğer taraftan geleneksel biçimlerden atfedilmiş rollerden kurtuluyorlar. Üçüncü tez; erkeklerin ve kadınların birlikte yaşama biçimlerinin hepsinde yüzyılın çatışmaları ortaya çıkıyor. *Aile bu olayların sebebi değil sadece sahnesidir.* Verilen kararlarla erkekler ve kadınlar için farklı ve birbirine zıt sonuçlar ve risklerin dolayısıyla da konumlardaki karşıtlıkların bilincine varılıyor. Örneğin çocukların sorumluluğunu almakla aynı zamanda çiftlerin mesleki kariyerleri, bu suretle de şimdiki ya da gelecekteki ekonomik bağımlılıkları ve bağımsızlıkları üzerine, hem de erkekler ve kadınlar için bununla bağlantılı olan farklı sonuçlar üzerine karar verilmiş oluyor. Karar verme konusundaki imkânların kişisel ve kurumsal bir yönü var (Beck, 2014: 157-160).

Ailenin çözülmesi ile birlikte, cinsiyetler arası bir savaş yaşanmaktadır. Bu savaş neticesinde ailede çatışmalar ve boşanmalar yaşanmaktadır. Tek ebeveynli aile ortaya çıkmaktadır. Çocukların durumu çatışma haline gelmektedir. Beck (2014: 160-166) bu durumu şu şekilde dile getirmektedir;

Ailelerin gelenekten arındırılmasıyla ortaya çıkan çelişkiler, kendini esas olarak özel ilişkilerde gösteriyor ve kavgalar mutfakta, yatak odasında, çocuk odasında yaşanıyor. Yani “Cinsiyetler arası siper savaş” yaşanıyor. Toplumsal sınıfların çoktan gelenekten arındırıldığı ve modernliğin artık ailenin, evliliğin, ebeveynliğin ve ev işinin yapısını değiştirmekten çekinmediği noktada ön plana çıkmıştır. 19. yy’da sanayi sisteminin zaferi çekirdek aile biçimlerini şekillendirmişti ama günümüzde bu aile anlayışı tekrar gelenekten arındırılıyor. İlişkilerin akdi biçimselliği, evlilik ve ailenin kolektif ortaklığına ters düşüyor. Fedakârlıklar ve ailenin kolektif ortak projesini benimsemeye tezat oluşturuyor. Diğer taraftan aile içinde ve genel olarak kadın ile erkek arasında yepyeni konumları oluşturuyor. Bu durum dönüşlü modernleşmenin özel bir niteliğidir. Aile ahlakında, toplumsal cinsiyet kaderlerinde, evlilik tabularında ebeveynlik ve cinsellikte hatta ev işi ile ücretli işin tekrar birleşmesinde de aynı ölçüde çözülüyor. O zaman çekirdek ailenin sıkı geleneklerinin birleştirilmiş ortaklık, rol tahinleri ve duygusallık olarak sunduğu her şeyle bir arada tutulan cinsiyet ilişkileri şimdi dağılıyor. Ebeveynlik kurumu parçalanıp babalık ile annelik arasındaki çatışmaya dönüşüyor; çocuklar da terk etmeyen tek partner olarak haliyle yoğun bağlayıcı unsur haline geliyor. Kısacası özel hayat politikleşiyor ve bütün alanlara sirayet ediyor. Erkekler ile kadınların eşitlenmesi, eşitsizlik gerektiren kurumsal yapılar dâhilinde mümkün değildir. Bunu denemeye kalktığımızda, cinsiyetler arası özel ilişkiler çatışma sahnesine dönüşüyor. Erkek ve kadın rollerinden kurtuluş yaşanmaktadır. (Beck, 2014: 160-166).

Erkek ve kadın rollerinde değişimler yaşanıyor, çocukların geleceği ile ilgili problemler yaşanıyor. Böylece bu çatışmalı ve dönüşmüş modernite de, her şey eskiyle kıyasla ters dönüyor. Aile, farklılaşmış, bireyselleşmiş cinsiyetler arasındaki çatışma sürecinde parçalanıyor. Ekonomik bağımsızlıktan ve iş bölümünde, yani modern toplumda hayatını idame ettirmenin doğal gereklerinden kim vazgeçecek sorusu ortaya çıkıyor. Böylelikle evlilik, aile ve birliktelikler, tamamen modernleşmiş bir piyasa toplumunun bireysel çelişkilerinin artık telafi edilemeyeceği yerler haline gelmektedir. Bu durumu Beck (2014: 170-174) şu şekilde aktarmaktadır;

Dönüşlü modernite de çatışmalar, erkekler ile kadınlar arasındaki çatışmaları daha da keskinleştiriyor. Burada iki “katalizör husus” merkezi önemde: çocuklar ve ekonomik güvence. Bu her iki çatışma husus da evlilik boyunca örtük kalıyor ama boşanma halinde ağa çıkıyor. Çünkü modernliğin geride bıraktığı tanrı yok, rahipler yok, sınıf yok, komşular yok ama en azından “sen” varsın. Bu “sen” in büyüklüğü de diğer hallerde hâkim olan boşluğun tersine çevrilmiş hali. Aynı zamanda evlikleri ve aileleri bir arada tutan şey, maddi temelden ve aşktan ziyade yalnız kalma korkusudur. Bireyselleşme dinamiğinin aileye kadar genişlemesiyle birlikte, beraber yaşama biçimleri kesintisiz biçimde dönüşmeye başladı. Aile ilişkileri, yer değiştirilebilir hale geldiğinden, erkek ve kadınların bireysel biyografilerinin özerkliği ailenin içinde ve dışında ayrışıyor. Tam da bu yüzden aile hayatı giderek kendi biyografisini yaşamaya başlıyor. Kadın ve erkek biyografilerini dönüşlü bir tarzda gevişetmeye ve koordine etmeye başladılar ki bu sürecin sonuçlarını bu günden tahmin etmek mümkün değil (Beck, 2014: 170-174).

Böylece ebeveynliğin kutsal mekânı olan ailenin çekirdeği de çözülerek annelik ve babalık konumları halinde ayrışıyor. ocuk bir yandan bireyselleşme sürecinde bir engel olarak görülmektedir. Bundan dolayı çocuklarda bu dönüşen toplum içinde nasiplerini almaktadırlar. Bu durumu Beck (2014:175-180) şu şekilde ifade etmektedir;

Biyografinin bütün tercih fırsatları ve zorunlulukları ortaya çıkıyor hatta adeta dayatılıyor. Müzakere ve anlaşmalarda, hata ve çatışmalarda erkekler ve kadınlar için farklı riskler ve sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Risklerin sonucu olarak ortaya çıkan çelişkinin gizli kalmasının tek yolu; evlilikte kadının kariyerinden feragat etmesinin, çocukların sorumluluğunu almasının ve kocasının mesleki kaderine göre birlikte hareket edebilmesidir. Bu yüzden çiftler özel çözümler aramak zorunda kalıyor. Mevcut seçenekler bağlamında risklerin içsel bölüşüme tekabül ediyor.

Ekonomik bağımsızlığından ve iş bölümünde, yani modern toplumda hayatını idame ettirmenin doğal gereklerinden kim vazgeçecek sorusu ortaya çıkıyor. Böylelikle evlilik, aile ve birliktelikler, tamamen modernleşmiş bir piyasa toplumunun bireysel çelişkilerinin artık telafi edilemeyeceği yerler haline geliyor. Evlilik en sonunda “feshedilebilir”, tırnak içinde boşanmaya uygun ve tüm kararlar ile düzenlemelerin eşitsiz neticeleri giderek daha fazla öne çıkıyor demektir. Yeni teknik imkânları ve tabuların yıkılışını da mümkün kıldığı gebelik süreci, eskiden aileyi bir arada tutan konumda iken, geleneksel birliği yine ailenin gerektirdiği kararlar karşısında parça parça etmektedir. Ebeveynliğin kutsal mekânı olan ailenin çekirdeği de çözülerek annelik ve babalık konumları halinde ayrışıyor. Tek ebeveynli ailelerin sayısı artarken iki ebeveynli ailelerin sayısı azalıyor. Bu durum aile içi bireyselleşme süreçleriyle birlikte değişiyor. Çünkü çocuk bir yandan bireyselleşme sürecinde bir engel olarak görülüyor. Çocuk, aşk imkânlarının ellerinden kayıp gitmesi karşısında insanların tutunacak son yalnızlık alternatifi haline gelir. Bu büyüünün bozulmasıyla ortaya çıkan ve anlamını ondan alan özel bir yeniden büyülenme türüdür (Beck, 2014: 175-180).

Risk(ler) sosyal hayatı etkilemektedir. Bu etkilemelerden dolayı da toplumsal değişimler yaşanmaktadır. Bu bağlamda; toplumsal sınıflar, aile biçimleri, toplumsal cinsiyet statüsü, evlilik, ebeveynlik ve meslekler kültürel risk ve emniyetsizliklerle değişir. Yaşanan değişimlerden, risk toplumunun aile üzerindeki etkisi veya risk toplumundaki aile yapısı, toplumsal değişim bağlamında insanların bireyselleşmesi, bundan ve risklerden dolayı toplumsal eşitsizliğin müphemliğiyle ortaya çıkmış olan belirsizliklerden dolayı insanlar risk alırken, bireyle toplum arasında yeni bir dolaylımsızlık oluşmaktadır. Özellikle aile, içinde bulunduğu sayısız bağımlılık ve monotonluk arasında kalması durumu müzakereye dayalı geçici bir aileyi ortaya çıkarmaktadır. Yaşam tarzlarının kurumsallaşması ve standartlaşması da eklenince ailenin çözülüşü gerçekleşmektedir.

Ailenin çözülmesi ile birlikte, cinsiyetler arası bir savaş yaşanmaktadır. Bu savaş neticesinde ailede çatışmalar ve boşanmalar yaşanmaktadır. Tek ebeveynli aile ortaya çıkmaktadır. Çocukların durumu çatışma haline gelmektedir. Erkek ve kadın rollerinde değişimler yaşanıyor, çocukların geleceği ile ilgili problemler yaşanıyor. Böylece bu çatışmalı ve dönüşmüş moderniteye, her şey eskiyle kıyasla ters dönüyor. Aile, farklılaşmış ve bireyselleşmiş cinsiyetler arasındaki çatışma sürecinde parçalanıyor. Ekonomik bağımsızlıktan ve iş bölümünde, yani modern toplumda hayatını idame ettirmenin doğal gereklerinden kim vazgeçecek sorusu ortaya çıkıyor.

Böylelikle evlilik, aile ve birliktelikler, tamamen modernleşmiş bir piyasa toplumunun bireysel çelişkilerinin artık telafi edilemeyeceği yerler haline gelmektedir. Böylece ebeveynliğin kutsal mekânı olan ailenin çekirdeği de çözülerek annelik ve babalık konumları halinde ayrışıyor. Çocuk bir yandan bireyselleşme sürecinde bir engel olarak görülmektedir. Bundan dolayı çocuklarda bu dönüşen toplum içinde nasiplerini almaktadırlar.

Risk Toplumu teorisyenlerinin ortaya koyduğu karamsarlık tablosunda haklı oldukları ve haksız oldukları yerler olmaktadır. Ancak bu karamsarlıktan yine insanın kendi başarısıyla çıkması gerektiğini düşünenler de vardır. Her yerde güvensizliğin veya risk(ler)in olduğunu kabul etmelerine rağmen farklı sorularla farklı yaklaşımlar geliştirmeye çalışan bu teorisyenlerin başında Frank Furedi gelmektedir. Furedi (2017) “*Korku Kültürü*” çalışmasında; “insanoğlu tarihten bu yana geçen zaman içinde çok fazla badireler atlatmıştır.” demektedir. Bunun için risk almıştır. Risk toplumunda olsakta bir yandan risk alarak riskten kurtulabileceğinin sinyallerini verirken diğer yandan aslında söylenilegelen risklerin gerçekliklerini tartışarak asıl riskin “Risk Almanın Riskleri” olabileceğini söylemektedir. Şimdi Furedi’nin çalışmasına daha yakından bakmak yerinde olacaktır.

3.3. KORKU KÜLTÜRÜ

Frank Furedi (2017) “*Korku Kültürü*” çalışması çağımızın riskleri ve korkuları alanında yazılmış olan en kapsamlı çalışma olma özelliği taşımaktadır.

Batılı toplumlarda hayat standardı yükseldikçe, insanlar kendini daha fazla risk altında hissediyor. Öyle bir noktaya varılmış durumda ki, aşık olmaktan el sıkışmaya, asansöre binmekten uçak yolculuğuna, duygusal/toplumsal yaşamın ve teknolojik gelişmenin en sıradan unsurları önemli risk faktörleri olarak görülüyor artık. Sovyetler Birliği’nin yıkılması ve Çin’deki değişimlerden sonra yükselen “tek kutuplu” neoliberal dalga ve sendikaların, ailelerin ve çeşitli cemaatlerin çözülmesiyle insanlar bireyleşti belki; ancak yeni dayanışma biçimlerinin yokluğunda bu bireyleşme, kişiyi özgürleştirecek yerde iyice çaresiz hale düşürdü. Kendi başına kalan birey, eleştirel bir düşünüş geliştirecek cesareti toplamak yerine, güvensizlik duygusunun altında eziliyor. Giderek iş arkadaşları, komşular, hatta ailenin diğer üyeleri potansiyel birer düşman olarak görülüyor. Toplumun işleyişine dair güvensizlik bütün katmanlarda hâkim hale geliyor.

Bizde de birçok insan kendini çevresel ve teknolojik felaketlerin tehdidi altında görüyor. Toplumsal olarak deli dana paniği, kapkaççı paniği, tacizci paniği gibi korkulara kapılmak için hazır bekliyoruz. Anneler çocuklarını okula götürüp dönüş kadar başında beklemese annelik görevini ihmalde suçlanıyor; çünkü artık okul servisleri de birer tehlike kaynağı. Üniversite öğrencilerine hiçbir toplumsal faaliyete katılmamayı hem aileleri hem de okul yönetimleri öğütüyor (Furedi, 2017).

Furedi bu çalışmasında risk almanın son derece yapıcı ve üretken bir süreç olduğunu hatırlatıyor ve insanın gerçekleştirdiği tüm ilerlemelerin temelinde, doğaya ve topluma bilinçli biçimde yapılan müdahalelerin olduğunu dile getiriyor. Furedi, korkunun korkuyu doğurduğu çözülen toplulukların yerine, risk olarak özne olma cesareti gösteren insanların oluşturduğu yeni yapılar ve farklı bir dünya önermektedir.

Furedi (2017)'nin çalışmasına daha yakından bakıldığı zaman, ilk olarak; Risk Altında Mıyız? Sorusunu sormaktadır. Bu soru etrafında şekillendirdiği bölüm boyunca çeşitli örnekler üzerinden korku kültürünün nasıl oluşturulduğunu ortaya koymaktadır. İkinci olarak; Risk Patlaması bölümü ile -özellikle medya aracılığıyla- riskin nasıl korkuya dönüştü(rüldü)ğünü ve yan etkilerle birlikte giderek kötüleşen tehlikeler algısına dikkat çekmektedir. Üçüncü olarak; Neden Paniğe Kapılırız? Sorusunu sormaktadır. Bu bölümde yapılan teknik açıklamalar ve eldeki bilgiler sonucunda ortaya çıkan panik, bununla beraber yapılan açıklamalardan sonra kontrol altına alınamayacağı endişesiyle yaşanan korkular sonucunda paniğe doğru bir gidiş ile paniği yaşam tarzı olarak kabul etme ve bireylerin “kontrol duygusunun azalması” durumunu aktarmaktadır. Dördüncü olarak; Taciz Kültürü bölümünde tacizin nasıl normalleşti(rildi)ğini, tacizin nasıl bir döngüye dönüştüğünü, mağdur veya kurban kimlikleriyle birlikte toplumdaki, ailedeki ve bireydeki yansımalarını medyanın da etkisini göz ardı etmeden çeşitli örneklerle ele almaktadır.

Beşinci olarak; Tehlikeli Yabancılarla Dolu Bir Dünya bölümünde genelde toplumda özelde ise aile veya ebeveynler için yabancıların nasıl birer tehlikeli hal aldıklarını ve bunun sonucunda çocuklarını koruma çabalarını anlatmaktadır. Yani artık dünya çok tehlikeli bir yerdir. Altıncı olarak; İnsan Kime Güvenilebilir? Sorusunu sorarak toplumun korku kültürüne nasıl teslim olduğunu ve bunun başta aile sonra diğer ilişkilere kadar ne kadar etkili ve olumsuzluklar yarattığını, artık insanların güvensiz hissetmesi ve toplulukların çözülmesi üzerinden anlatmaktadır. Yedinci olarak ise; Acı Çekme Temeline Dayanan Bir Toplum İnşa Etmek bölümü ile bir yandan

insanların nasıl korkuyu kabul ettiğini, nasıl güvensizlik duygusuyla yaşadıklarını dile getirirken diğer yandan “**Risk Almanın Riskleri**”nin daha büyük bir risk olacağını ifade ederek bitirmektedir.

Furedi’nin çalışmasında üzerinde durduğu noktalara bakıldığında korkuya veya korku kültürüne dair vurguladığı ve altını çizdiği bazı yerleri şu şekilde aktarmak mümkündür;

Korku, beklenmedik ve ön görülemeyen bir durumla karşılaşan insanın, zihnini yoğunlaştırmasını sağlayan bir mekanizmadır. (...) Kişisel deneyimlerimiz hayal gücümüzü ve korkularımızı biçimlendirir. Oysa günümüzde yaşadığımız korkuların çoğu kendi kişisel deneyimlerimizden kaynaklanmıyor. (...) Geçmişe kıyasla, kişisel güvenlikte görülmedik ölçüde artmış durumda; ama korku giderek hayatımıza daha çok yayılıyor. Batı toplumları bir “korku kültürü”nün etkisine giriyor. Bu kültürün temelinde, insanın, gündelik yaşamını tehdit eden yok edici güçlerle kuşatılmış olduğu inancı var. (...) Küresel ısınma sorunu çözülemediği takdirde insanlığın sonunun geldiği uyarısını her gün duyuyoruz. “Sonumuz yakın” uyarısı artık sadece fanatik dincilerden gelmiyor. Sorumluluk sahibi bir yurttaşın felaket tellallığı yapmasında bir mahsur görmüyoruz. (...) Uzmanlar artık mevcut riskleri incelemekle yetinmiyor; teoride mümkün olan riskleri ortaya çıkartmak için de harıl harıl uğraşıyor. Teori de her şey mümkün olduğu için de, teorik risklerin ardı arkası kesilmiyor. (...) Korkunç rivayetler, toplumdaki huzursuzluğun bir göstergesidir. “Dikkatli ol” emri, tahayyülümüze hâkim olmuş durumda (Furedi, 2017: 8-9).

Furedi’nin çalışmasındaki amacı her ne kadar başlangıçta “toplumun risk almaktan duyduğu bu korkuya dair” olsa da daha sonra asıl amacı, toplumun sürekli olarak bir yiyecek, ilaç ya da teknolojik yenilik yüzünden paniğe kapılmasının nedenini açıklamaya doğru evrilmiştir. Bu durumu şu şekilde ifade etmektedir;

Toplumun çevre veya teknolojik gibi meselelerde yaşadığı paniklerin, insan ilişkileri gibi daha günlük konularda beslenen korkulara benzediği ortaya çıktı. Çevre meselesindekine benzer bir güvenlik takıntısı, insan ilişkilerinde de yaşanıyor. Örneğin; çocukların güvenliği konusunda yaşadığımız paranoyayı ortaya çıkaran kültürel dinamiklerle ya da iklim değişimine dair korkularımızı üreten dinamiklerin ortak olduğunu savunuyorum. *Korku Kültürü*’nün amacı günümüz toplumunun neden olağanüstü bir güvenlik saplantısı içinde olduğunu açıklamak (Furedi, 2017: 9).

Toplumun paniğe kapılması için ufak bir kıvılcım yetmektedir. Sözelimi bir uçak kazası sonrasında “*ekonomik sınıf sendromu*” oluşabilmektedir. Bu durumu Furedi şu şekilde dile getirmektedir;

Hiçbir tıbbi veya bilimsel kanıt olmasa da, uçak yolculuğu hakkındaki korkulu rivayetler ortaya çıktı. (...) Yeni tehlikelerle ilgili korkulu rivayetler, insanların kaygı ve korkularını artırmakla kalmıyor; bu rivayetler varolan korkuları iyice güçlendirip, insanların yaşam biçimini değiştiriyor. (...) Böylece insanlar “neden riske girelim ki?” algısıyla yaşamaya başlıyor (Furedi, 2017: 9-11).

Bu gibi durumlardan sonra ise insanlar korkulu rivayetler ve zararsız ritüeller yaratmakla kalmayıp, gerçekten zararlı sonuçları olabilecek uygulamalara başvurumaktadırlar. Bu durumu Furedi İngiltere’deki kızamık, kabakulak ve kızamıkçık aşılarını içeren karma aşı (*MMR vaccine*) tartışmaları örneği üzerinden şu cümlelerle ifade etmektedir;

Wakefield’in *The Lancet*’te basılan bir çalışmasında karma aşının çocuklarda bağırsak rahatsızlıklarına ve otizme yol açtığını iddia etti. Çalışması sadece 12 vakaya dayanıyordu, ama spekülasyon medyanın kimi kesimlerinde kesin bir kanıt olarak ele alındı. (...) Bunun üzerine Ocak ayında, İngiliz hükümeti, ana babaları karma aşının güvenli olduğuna ikna etmek için 3 milyon sterlinlik bir kampanya başlattı. (...) Otistik çocukları olan çaresiz ana babalar bu iddialara derhal sarılıyor. Topluma hâkim olan şüphe kültürü ana babaların hükümetin çağrılarına kulak vermesini engelliyor. (...) Hükümete ve resmi kurulara duyulan güvensizlik toplumdaki diğer bireylere de yöneliyor (Furedi, 2017: 11-13).

Bu panikler sadece uçak yolculukları ve sağlık konularıyla da sınırlı kalmamaktadır. *News of the World* adlı medya kuruluşunun sübyancılara karşı başlattığı kampanya toplumun histeriye kapılmaya ne kadar meyilli olduğunu göstermektedir. Furedi ailenin üzerindeki bu sübyancı paniği gibi kampanyaların korkuyu nasıl başıboş şiddete dönüştürdüğünü; toplumda ve ailede çözülmeye yol açan ne menem yıkıcı bir etken olduğunu şu sözlerle dile getirmektedir;

Kampanyanın yarattığı çılgın ruh hali birçok sağduyulu insanı hayrete düşürdü. (...) Gazetelerin palavracı yazarlarının ürünü olmadığı gerçeğini gözden kaçırdı. Çocuk kaçırma, cinayet ve tecavüz haberleri her tarafı sarmalamıştı. Bu sayede sübyancılığın yaygın bir olay olarak görülmesi, yani “normalleşmesi” yüzünden, bütün yabancıların çocuklar için tehlike olduğu inancı güçlendi. Bu korku atmosferinin bir sonucu da ana babaların çocuklarını bakım için başka yetişkinlere

teslim etmekten korkar olması oldu. (...) Korku zihinlere hâkim hale gelince, dünyadaki sorunlar ve zorluklar abartılmaya olası çözüm yolları göz ardı edilmeye başlanır. Çünkü korku ve panik kendi kendini haklı çıkaran bir dinamiğe sahiptir. (Furedi, 2017: 13).

İnsanlardaki bu korku ve panik hali yerini kaygılara bırakmakla beraber, aynı zamanda da insanların kendilerini özürlü olarak kabul etmesine ve hastalıklarının olduğunu düşünmesine neden olmaktadır. Bu durumu Furedi şu şekilde ifade etmektedir;

Giderek daha fazla insanın kendini özürlü ya da hasta olarak görmesinin basit bir açıklaması elbette yoktur; ama bu olgunun, dünyayı tehlikeli bir yer olarak algılamakta doğan kaygıları yansıttı ortadadır. Böyle bir durumda hasta olmak kural haline gelir: Yaşayan herkes hastadır. Günümüzün korku kültürü kişinin kendisini işte böylesine depresif bir biçimde tarif etmesine çanak tutar. (...) Oysa bütün bu olgular insanların karşı karşıya olduğu riskleri ve tehlikeleri sürekli olarak abartan bir kültür tarafından üretiliyor (Furedi, 2017: 14).

Furedi’ye göre aslında kullanılan gündelik dilde bu gibi gelişmeleri daha da olumsuzlayarak, normal olan herhangi bir durumu bir salgına dönüştürmektedir. Tabii burada özellikle medyanın korku kültürüne hizmet eden dili de göz ardı etmemektedir ve bu durumla ilgili şunları söylemektedir;

Özellikle medyada kullanılan dil “Risk” ya da “risk altında” gibi ifadeler bütün gündelik olaylarla ilgili kullanılıyor. (...) Örneğin “risk altında” ifadesini ele alalım. İngiliz gazetelerinde yapılan bir tarama ifadenin 1994 yılında 2.037 kere kullanıldığını gösteriyor. 2000 yılına gelindiğinde ise ifadenin kullanımı neredeyse 9 kat artarak 18.000 olmuştur. (...) “Risk altında” ifadesinin kullanımı toplumun gündelik hayata nasıl yaklaştığını ortaya koyuyor. (...) Günümüzde kullanılan dil, sorunları ve olumsuz olayları ölüm kalım meselesi haline getirme eğilimini yansıtıyor. “Salgın”, “veba” veya “sendrom” gibi kelimeler, insanoğlunun varlığının tehdit altında olduğunu vurgulamak için bol bol kullanılıyor (Furedi, 2017: 14-15).

Aslında bütün mesele korku kültürünün herhangi bir yeni sorun veya zorluğu ölüm kalım meselesine dönüştürmesiyle ve hemen yeni bir kıyamet günü senaryosu geliştirmesidir. Bunun için insanlar gündelik hayatlarında “sonumuz geldi” veya “sonumuz yakın” gibi bir dil geliştirmişlerdir. Çünkü artık toplum “kendi kendini korkutma kapasitesi” oluşturmuştur. Ayrıca, korku korkuyu beslemektedir. Böylece pusuya yatmış bir şekilde bekleyen tehlikelerle ilgili spekülasyonlar yapılmasına da

yol açmaktadır. Bu kültürde bu durum o kadar çok ilerlemiştir ki Furedi bunu “el sıkışma sendromu” ile örneklendirip açıklama yoluna gitmektedir ve şöyle ifade etmektedir;

Toplumsal sağlık, çevre, teknoloji, yeni icatlar ve kişisel güvenlik konularındaki panikleri insan ilişkilerine yansımaya başladı. El sıkışma davranışı bile hastalık kapma korkusu ile ilişkilendirildiğine göre, insanlar arasındaki temas ve selamlaşma sağlık kaygılarıyla sarmalanmış demektir. (...) İnsanların el sıkışırken eldiven kullanmalarını bir tıbbi kampanya henüz başlatılmadı. Ancak giderek insan ilişkilerinin, özellikle de samimiyet içeren ilişkilerin risk prizmasında değerlendirildiği bir ortam yaratılıyor (Furedi, 2017: 15).

İkili ilişkilerin dahi birer risk unsuru haline geldiğini vurgulamakla birlikte, çok insani olan ikili ilişkiler veya aşk bile riskli olmaktadır. Artık yalnız yaşamının erdemli ve yüceltilmesi gereken bir şey olduğu toplumda insanlar aşktan kaçarak riskten kaçınmış olmaktadır. Bununla ilişkili olarak Furedi şunları söylemektedir;

İnsanlar artık ilişkilerine daha yoğun bir risk duyarlılığı ile yaklaşıyor. ABD’de, romantik ilişkileri ele alan önemli bir sosyolojik çalışmada bireylerin “aşk ilişkileri ve eş seçimi ile ilişkilendirdikleri riski azaltmak için yoğun bir çaba içinde olduğu” belirtiliyor. Bunun sonucunda bireyler “ilişki kalıplarını değiştirerek” kendilerine yönelik riski en aza indirmeye çalışıyor. (...) Sorun çıkacağı beklentisi ilerde gerçekten sorunlara yol açarak kendi kendini haklı çıkarıyor. İnsanın, duygusal ilişkilerden kaynaklandığını düşündüğü risklerle baş etmenin bir yolu, sosyologların “kültürel soğuma” dediği durum. (...) Aşk giderek riskli bir yanılsama olarak görülüyor ve insanlara kalbin diline güvenmemesi söyleniyor (Furedi, 2017: 17-18).

Durum öylesine ciddi bir hal almış ki hükümet bile bu durumu destekler bir tavırda olmaktadır. Ayrıca bununla beraber yalnız yaşamayı veya bireysel yaşamayı teşvik eden hem hükümet hem de bazı sivil toplum kuruluşları aile kurumunu zarar vermektedir. Bu durumu furedi şu şekilde ifade etmektedir.

Hükümet bile, bu “arayı soğut” korosuna katıldı. Kadınları eşleriyle ortak banka hesabı açmama konusunda uyardı. (...) Aile içi tacize karşı mücadele veren *Refuge* (Sığınak) adlı dernek, kadınların romantik duygularını yok etmek için Sevgililer Günü’nde “kalp atışlarınız saldırgan bir canavara dönüşebilir” açıklamasında bulundu. (...) Artık insanların özel ilişkiler konusunda kendini daha yoğun bir duygusal risk altında hissettiği söylenebilir. (...) En azından, erkek ve kadın samimi ilişkilerden kaynaklandığı düşünülen risklerle baş etmeye teşvik edilir oldu. (...)

Düğün öncesi imzalanan tutun yalnız yaşamının erdemlerinin yüceltilmesine kadar. (...) Aşkın riskle özdeş tutulması, yetişkinlerin ilişkilerinde yaşadığı sorunların kaçınılmaz olduğu inancından kaynaklanır. (...) “Dikkat et zarar görebilirsin”, düşüncesi günümüzün ruh halini iyi yansıtıyor. Böylece risk yönetimi ilkeleri bir ilişkinin bitirilmesini emredebilir. (...) Hükümetin de desteğiyle, insanlara ilişkilerin sonsuza kadar sürmeyeceği söylenilir ve tutkular soğutulmaya çalışılır. (...) Böylece yalnız yaşamak, riskli ve zararlı bir ilişkiden daha çekici görünebilir. Yalnız bir yaşam en azından risksiz olacak demektir. (...) Yalnız yaşamının yaygınlaşması; aile kurumunun krize girdiğinin değil, tutkunun giderek risk olarak görüldüğü bu çağda ilişkilerle baş etmede güçlük yaşandığının göstergesidir (Furedi, 2017: 18-19).

Yukarıda ki örnekler ve Furedi’nin kendi cümlelerinden de anlaşılacağı üzere, korku kültürü insanları birbirine yabancılaştırmaktadır. Bu kültür, insanların toplumun karşı karşıya olduğu sorunlarla mücadele etmelerini engelleyen bir şüphe atmosferi yaratmaktadır. Günümüzde, risk almayı olumsuzlama yolundaki talihsiz çabalar yüzünden keşfetme ve deney yapma ruhunu yok etmektedir. Pasif yaşam sağlığınıza, pasif sigara içiciliğinden bile daha fazla zarar vermektedir. İnsanın zorluklarla baş etme gücü son derece büyük iken korku kültürü yanlış şeylerden korkmayı öğretmektedir. Dünyayı tehdit eden şeyler ne Frankenstein gıdalar, ne cep telefonları, ne hücre araştırmaları, ne de yeni teknolojilerdir. Bilimin ve dehanın bu başarıları insanlığın olumlu yönlerini yansıtmaktadır. Ancak toplum “teorik riskler” konusundaki takıntıları yüzünden, toplumu her zaman tehdit etmiş olan bu tür eski tip tehlikelerle baş etmeyi unutmaktadır. Temelde en büyük risk “Risk Almamanın Riskleri” olmaktadır.

3.4. KORKU KÜLTÜRÜNDE AİLE

Bu başlık altında Furedi’nin gerek toplumda gerek ailede yaşanan korku ve korku kültürünü örnekler üzerinden nasıl ele aldığına değinilecektir. Çalışmasında bu duruma bir yandan örnekler verirken diğer yandan bu örnekler ışığında ana babaların nasıl paranoyaklaştığını, aile yapısının nasıl çözülmeye uğradığını, toplumda korku histerisinin nasıl yayıldığını ve bu bağlamda özellikle çocuklar için dünyanın nasıl “yabancılarla ve tehlikelerle dolu” bir yer olduğunu ele almaktadır. Yani artık paniğe yol açan sadece çevre kirliliği, yiyecek ve sağlık konuları değil, çocuk sapığı paniği, çocuk tacizi ve düşük güvenli hapis hanelere dönüştürülen güvensiz okullar gibi korkular toplumda oluşmuştur. Panik politikası sistematik ve kurumsal bir hal almıştır. Belki ortada böylesi bir durum yokken bile “daha sağlıklı bir toplum”

tartışmaları yürütülmektedir. “Güvenlik dini” oluşturulmaya çalışılmaktadır. İşte tüm bunların içindeki aileye dair düşüncelerini Furedi şu şekilde ele almaktadır;

Günümüzde bütün kamusal ve mekanlar güvenlik perspektifinden inceleniyor. (...) ABD’de şiddet uygulayan bebek bakıcılarına dair korkular, “bebek bakımı güvenliği” mesleğinde bir patlamaya yol açtı. (...) “Bakıcı kamerası” satışlarında bir patlamaya yol açtı. (...) Bakıcıların istismarları konusunda çıkan haberden sonra, bu cihazların satışında artış yaşanmıştır. (...) Okullarda güvenlik önemli bir konu haline geldi. Kameralar, manyetik kartlar ve diğer önlemlerden oluşan geniş bir yelpaze sayesinde okullar birer düşük güvenli hapisaneye dönüştü. (...) Böylece ekonomik hayat da gündelik hayat da açıkça riskin önlenmesine yönelmiş durumda. (...) Bu durum riskleri minimuma indirme kaygısıdır. (...) Medya sürekli olarak bize kişisel güvenlikle ilgili ve risklerle ilgili hatırlatmalar yapmakta. (...) Güvenlik takıntısının rutin ve banal hale gelmesinden sonra, insan davranışlarının hiçbir alanı bunun etkisinden muaf kalamaz. (...) Bu bakış açısıyla ana babalar, gençler ve çocuklar risk konusunu yeni güvenlik önlemlerinin uygulamasını olumlu buluyor. (...) Her şeyin güvenlik perspektifinden değerlendirilmesi günümüz toplumunun belirleyici niteliklerinden biri olmaktadır (Furedi, 2017: 27-30).

Riskin büyük bir sektör haline geldiği günümüzde binlerce danışman “risk analizi”, “risk yönetimi” ve “risk iletişimi” konularında tavsiyeler veriyor. Özellikle medyada çıkan ve sayıları bir hayli fazla olan uzman kişilerin tavsiyeleri birbirleriyle çelişmekte ve neyin güvenli neyin riskli olduğu konusunda tam bir kafa karışıklığına neden olmaktadır. Böylece toplumdaki herkes şöyle ya da böyle bir risk altında olduğunu hissetmektedir. Yani bilimin ve teknolojin ilerlemesi ve uzmanlaşmanın artması toplumun risk faktörleriyle ilgili kaygılarının artırmaktadır. İnsanların gündelik yaşamındaki ciddi değişimleri yansıtmaktadır. İnsanların daha ihtiyatlı, daha tedbirli yaklaşımlara doğru kaymalarını Furedi şu şekilde ifade etmektedir;

“Güvenlik ve ihtiyat dini”nin müritleri, risk kaygısını bilim ve teknoloji bilgimizin bir yan ürünü olduğunu iddia eder. Oysa risk kaygısında yaşanan artışla teknoloji ve bilimdeki ilerleme arasında bir bağlantı bulunmamaktadır. Kaldı ki, kaygı ve korku yaratan tek etken teknolojik ve bilimsel gelişme sonuçları değildir. (...) Örneğin “risk altındaki çocuklar” ya da “risk altındaki kadınlar” a dikkat çekilirken değinilen tehlike teknoloji ya da bilim ile ilgili değildir. (...) İnsanlığın bilgisinin çözüm sağlamaktan çok sorun yarattığını savunan teorisyenler her ne kadar “tehlikenin kaynağı artık cehalet değil bilgidir” anlayışını benimsiyor olsalar da elimizde bununla ilgili bilimsel bir veri ve nesnel bir gerçeklik yoktur (Furedi, 2017: 35-38).

Bilginin risk saplantısının nihai sonucu insanın çaresiz bir varlık olarak görülmesi ve insanın ilerleme potansiyelinin küçümsenmesidir. Bununla ilişkili olarak günümüzde insan başarısızlıklarını anlamlandırmak için, çeşitli tıbbi veya psikolojik bozukluklara ya da sendromlara başvuruluyor. Bunun ilgili yeni riskler icat ediliyor ve yeni riskler keşfediliyor. Özellikle çocuklarda bu durum daha belirgin bir halde görülmektedir. Furedi çocukların zayıf notlar almasını kötü bir eğitim sisteminden değil de “akademik başarı bozukluğu” ndan kaynaklandığını örnek olarak verdikten sonra bu gibi durumlara dair düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır;

Yeni bozuklukların, belirtilerin ve bağımlılıkların icadı ile birlikte, giderek artan sayıda sorun tıbbileşiyor. Yani insanın kendisi tıbbi sorunlara dönüştürülüyor. (...) eşitli travma ve bozukluklar yaşayan insanların sayısının bu kadar yüksek çıkması, zavallı insan oğlunun gündelik yaşamın risklerine karşı sürekli gözetim altında tutulup korunması gerektiği inancını daha da pekiştiriyor. (...) Sürekli risk uyarıları eşliğinde güvenliğin yüceltilmesi insan düşmanı bir entelektüel ve ideolojik atmosfer yaratır. (...) Toplum karşısına çıkan sorunlarla uğraşmaktan aciz olduğunu kabul etmiş olur. (...) Riskten kaçınmaya ve güvenliğini artırmaya çalışan kişi sonuçta yalnızca saplantılarının arttığına tanık olur. Oysa toplumlara geçmiştekinden daha fazla güvenlik getiren şey, sosyal ve bilimsel yenilikler sayesinde insanın yaşamı üzerindeki kontrolünün artmasıdır. (...) Herkesten, adeta bir televizyon programındaki gibi, en garip ve sıra dışı insan olduğunu ve uzman yardımını en fazla hak eden kişi olduğunu ispatlaması isteniyor. (...) Çünkü ortaya çıkan çaresiz bireyi avutmak için kendisine, krizler ve felaketler dolu bu dünyada hayatta kalmakla bile büyük bir iş başardığı söyleniyor (Furedi, 2017: 38-41).

Yukarıda da değinildiği üzere günümüz toplumunun korku kültürü ile sarmalanmış olmasında, riskin büyük bir sektör haline gelmiş olmasında ve hatta bilim ile teknolojinin riski artıran veya yeni riskler üreten bir hal almış olmasındaki en büyük pay medyanın sürekli olarak insanları bilinmeyen olaylarla ilgili spekülasyonlar yaratması ve toplumun riski algılayış biçiminin şekillenmesinde ciddi bir rol oynamasıdır. Tabi burada medya ile birlikte teknolojinin de örneğin internetin veya sosyal medyanın da korku kültürüne dair manipülasyonlara öncülük ettiği söylenebilir. Medya, teknoloji ve internet yeni riskler üretmekte, başta ana babaların şüphelerini yeni risk biçimlerine büründürmekte, sonra çocukların güvenliği için riskler olduğunu savunmakta ve olası tehlikeler hakkında spekülasyonlar yapmaktadır. Konuyla ilgili Furedi durumu şu şekilde aktarmaktadır;

Medya toplumun neredeyse bütün alanlarında bir risk patlamasının yaşandığını salgınlarla ilişkilendirerek çocuk istismarını da çağdaş bir salgın olarak göstermektedir. (...) Aile içi şiddetin patlaması, okullarda zorbalığın artışı ve diğer taciz türleriyle ilgili olarak da benzer iddialar öne sürmektedir. (...) Her gün farklı bir suç tipiyle ilgili bir saplantı yaratıyor; çocuk suçlular, ya kesicilik ve kamuya açık alanlarda yaşanan başıboş şiddeti aktarıyor. (...) Aslında birçok aile yabancılar tarafından öldürülen çocuk sayısının artış göstermediğini kabul etmektedir. Bu olayların sayısı ortalama olarak yılda 5'tir. Birkaç çocuk cinayetinin medyada abartılması yüzünden bu tür trajedilerin "her çocuğun başına gelebileceği" gibi bir izlenim doğmuştur. (...) Günümüzde suç işleyen, istismara uğrayan ve kontrolden çıkan çocuklarla ilgili haberler gazete palavralarına ve ahlaki paniğe yol açmaktadır. (...) Öyle ki bunun sonucunda "tehlikeli yabancı" kampanyası oluşmuştur. Çocukların tanımadığı insanlara güvenmemesi uyarısının tüm toplumu sardığı bu kampanya neredeyse bir histeriye dönüşmüştür. (...) Korkunun yayılmasını ve bilginin propaganda amacıyla manipüle edilmesini haklı çıkarmak üzere topluma bir mesaj vermek için bunların zorunlu olduğu belirtiliyor. (...) Bunun için çoğu zaman "işler kötüye gidiyor" deniyor. (...) Okula gitme gibi gündelik bir soruna kadar her şey risk bilincinin etkisi altına giriyor (Furedi, 2017: 53-58).

Kısa süre öncesine kadar internet yaşam standardımızı yükseltecek güçlü bir araç olarak görülüyordu. Fakat toplumun ters etki saplantısı sonucunda, internetteki yeni riskler ve tehlikeler önemli bir tartışma konusu haline almıştır. "Siber porno", sübyancılık vb. diğer siber seks suçluları ile dolu tehlikeli bir bölge haline gelmiştir. (...) Dijital varlıkların (kredi kartları bilgilerinin) çalınabileceği "acımasız bir mekân" veya "siber tecavüz" suçunun işlenebileceği bir ortam haline almıştır. (...) Yeniliklerin insanların huzur ve güvenliğini tehdit eden kişilere yeni fırsatlar sunduğunu iddia edenler; "bütün yenilikler sadece potansiyel tehlikeyi artırır." demektedir. (...) Bu teknolojileri eleştirenler "varsayımsal risklerin" tehlikesini ele alır. (...) İnternetle ilgili panik; toplumda, özellikle çocukların güvenliğiyle ilgili olarak zaten artmış olan kaygıların üzerinde yükselmektedir (Furedi, 2017: 63-68).

Önemli bir İngiliz gazetesinde çıkan bir yazının başlığı "Çok Korkmalısınız" dı. (...) 1980'lerin ortalarında, Kuzeydoğu İngiltere'deki küçük bir kent olan Cleveland'da yaşanan çocuk tacizi skandalı, medya tarafından aktarıldıktan sonra ahlaki bir panik yaşandı ve ciddi bir "taciz salgını"nın olduğu üzerine tartışmalar yaşanmaya başlandı. (...) Toplum, çocukların güvenliğini bir saplantı haline getirerek, çocuklarını taciz eden tehdide karşı önlemler almaya başladı. (...) Çocuk taciziyle ilişkili olarak yaşanan tartışmalar aileye ve aile değerlerine sıçradı. (...) Artık

yazarlar aile değerlerinin yıpranmasından duyduğu kaygı ile çevre ve taciz paniklerinin arttığını belirtirken, diğer yandan da yalnız yaşayan anneleri veya babaları, sorumluluk sahibi birer ebeveyne dönüştürmeye çalıştılar. (...) Böylece tek ebeveynli ailelere yaklaşım veya ahlaki paniğin bir sonucu olarak, babalık kurumunun doğası tartışılmaya başlanmıştır (Furedi, 2017: 81-85).

Toplumda korku kültürünün sürekli bir şekilde artması dolayısıyla artık insanlarda gerek sosyolojik gerek psikolojik ciddi problemlere yol açmaktadır. Öyle ki yukarıda da değinildiği üzere, en küçük bir teknolojik yenilik veya değişim insanların paniklemesine yol açmaktadır. Furedi: değişimin nasıl bir risk olarak algılandığını, gelecekle ilgili kaygılara neden olduğunu ve insanların nasıl gelecekten korktuğunu, buna karşı insanların çaresizliğini ve paniğe doğru sürüklenmelerini, kendi hayatları üzerinde bile nasıl kontrol duygularının azaldığını şu şekilde ifade etmektedir;

Risk algısı insanın yaşadığı değişim deneyimleri tarafından şekillendirilir. (...) değişim ise, daha genel bir düzlemde, sorunların çözümü değil kaynağı olarak algılanıyor. (...) Değişim karşısında bir kuşku yaşanır ve bu kuşkuculuk, insanlığın sorunlarına çözüm bulmanın imkânsız olduğu inancını taşır. (...) Değişimle ilgili kuşkular kaçınılmaz olarak insanların geleceği algılayış şekillerini değiştirir ve insanlarda ki algı her şeyin daha da kötüye gideceği şeklinde olur. (...) Ana babalar çocuklarının kendilerinden daha kötü bir dünyada yaşam geçireceğini düşünür. (...) İnsanlar, geleceğin kötü olacağını düşündükçe bugünün toplumu lanetlenir. (...) Bu sebepten dolayı, riski azaltmak için de gelecekte bir takım sonuçlara yol açacak bütün davranışlardan mümkün olduğu kadar kaçınmamız şarttır (Furedi, 2017: 101-104).

Bu tür bir model, insan gücünün sınırları ile ilgili oldukça kesin bir yargı ortaya koyar. İnsanoğlu geçmişteki yıkımı onaramayacak kadar çaresiz ve geleceği çizemeyecek kadar zayıf olarak resmedilmektedir. (...) Toplumdaki aktif özne risktir ve –risk altında olan- insanlar nesne konumundadır. (...) böylesi bir paniğe sürüklenme, sorunları abartan ve çözümleri bulamayan bir ruh hali yaratmakta ve çocuk bakımından çocuk eğitiminde kadar bir sürü konuyu tartışmaya açmaktadır. (...) Günümüzde artık gündelik yaşamdaki işlerden ilişkilere kadar bir çok noktada “danışman”lar ve “kılavuz”larla birlikte çalışılmaktadır (Furedi, 2017: 104-108).

Günümüzde güvensizlik ve risk bilinci toplum-birey arasındaki ilişkilerin değişmesine yol açmaktadır. Batı toplumlarında önlenemez bir bireyselleşme süreci başlamıştır. (...) Bu bireyselleşmeler ve değişimler her alanda kendisini

göstermektedir. (...) Aile gibi temel bir kurum bile bu durumdan nasibini almıştır. Aile bağları ve ilişkileri zayıflıyor. Evlenenlerin büyük bir yüzdesi boşanıyor. Güvenli aile yaşamı ideali bu koşullar altında nadiren gerçekleşiyor. (...) Ancak bugünkü bireyselleşme geçmişten farklı. Geçmişte, belirli kurumların erozyonunu takiben yeni dayanışma biçimleri oluşturuluyordu. Sendikalar, kooperatifler ve başka kolektif oluşumlar ortaya çıkmıştı. (...) Bugünde böyle oluşumlar var ancak, yardımlaşma amacıyla kurulan gruplar, danışma hatları veya inisiyatifler organik bağların eksik oluşunu telafi edemiyor. (...) Bireyselleşen kişi kendisini korumasız veya fiilen yapayalnız hissetse bile bu tür toplumsal yalıtılmışlık duygusu onun var olan “güvensiz” duygusunu daha şiddetlendiriyor. (...) Neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyen bireyde, temel davranış normlarına dair bir uzlaşmanın olmayışı, yaşamın belirsiz olduğu hissini daha da körüklüyor. Çocuk ve aile arasındaki ilişki gibi temel sorunlarda bile bu uzlaşmanın olmaması kafa karışıklığına neden olmaktadır. (...) Sonuç olarak ortaya pimpirikli birey çıkar (Furedi, 2017: 108-111).

Pimpirikli birey ve değişimlerin en önemli sonucunun kişisel kontrol duygusundaki azalma olduğu söylenebilir. (...) Tutum ve davranış biçimlerini olduğu gibi kabullenmek imkânsız olduğunda, o zamana kadar gayet normal görülen hareketler birden riskli olarak kabul edilmeye başlanır. (...) Örneğin, ana babalık kurumunun krizinden kaynaklanan krizi ele alalım. Bu durumun bir nedeni ailenin doğasında yaşanan değişim, bir diğer nedeni de ebeveyn-çocuk ve kadın erkek ilişkilerindeki dönüşüm ve günümüzde kabul edilebilir davranışın ne olduğunun net olmayışındır. (...) ana babalık ve aile yaşamı artık hiç o kadar net değildir. Her şey belirsiz gibi gözüküyor. Ana babalık adeta mayın tarlasına dönüştü. Bu gelişmeler yüzünden kontrol duygusu yitirildikçe, güvensizlik hissi artıyor. (...) Ev artık bir yuva olarak değil; çocukların taciz riskiyle, kadınların aile şiddet riskiyle yüz yüze olduğu vahşi bir orman olarak resmediliyor. (...) Sonuçta, risk altında olmak yaşamın bir parçası olarak kabullenilir. “Yaşamak risk altında olmaktır”, fikri özellikle çocuklar söz konusu olduğunda apaçık ortaya çıkıyor. (...) Bireyselleşme süreciyle toplumsal karamsarlık hali örtüşünce, toplum yaşamına katılmanın önemini küçümseyen bir kinizm ortaya çıkar. Dolayısıyla, toplumdaki panik eğilimini besleyen şey, güvensizlik hissinin ve insanın çözümlerinin tükendiği duygusunun çakışmasıdır (Furedi, 2017: 111-113).

İnsanlar artık o kadar kendilerini eksik olarak görme, yetersiz olarak görme eğilimindedirler ki, tarihten bu yana gelen ebeveynlik görevlerini bile yapamamaktan korkar hale gelmişlerdir. Çünkü neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilememektedirler. Özellikle bu duruma kişilerin kendini yetersiz hissetme duygusu

girince ebeveynler açısından, bir çocuk bakımı dahi içinden çıkılmaz bir hale gelmektedir. Bu duruma “kendi başına” veya “yalnız baş etmek” kavramlarıyla ele alan Furedi konuya dair şunları söylemektedir;

Kendisine zorluklarla baş etmek için yardıma ihtiyacı olduğu sürekli olarak tekrarlanan bir insan, sonunda sorunlarını kendi başına çözmekte zorlanır veya çözemez. (...) İnsanların karşılaştıkları sorunlarla baş etme ve bunları çözme çabaları tamamen yetersizmiş gibi görünüyor. “Kendi başına” ya da “yalnız baş etmek” gibi ifadelerle bireylerin kişisel sorunlarını çözmede ne kadar yetersiz olduğu vurgulanıyor. (...) “Baş edememe” sorununun kurgulanış biçimi de, bireyin baş edemeyeceği varsayılan durumların sayısı da artmıştır. Artık ana babalık gibi en temel yetişkin rolleri bile özel ihtimam gerektirmektedir. İnsanların “ana babalık becerisi” eğitimi alarak zavallı atalarının, eğitimcilerin ve danışmanların yardımı olmadan yapmak zorunda kaldığı görevleri başarabilmesi artık mümkündür. Profesyonel rehberlik hizmetlerindeki devasa artış, “baş edememe” eğiliminin en açık göstergelerinden biridir. (...) İnsanların, geçmişte gündelik yaşamın bir parçası olarak görülen sorunlarla baş edecek “yeterli imkâna” sahip olmadığı görüşü, yaygın kabul görüyor. Okullarda, danışmanlar yakın geçmişte ailenin özel meseleleri olarak kabul edilen konularla uğraşıyor. Danışmanlar sadece okulla ilişkili sorunlarla değil, işten çıkarılma, boşanma, alkolizm, beslenme bozuklukları ve ailedeki ölümlerle de ilgileniyor. (...) Danışmanlık olgusu kişinin uzmanların müdahalesi olmadan kendi sorunlarıyla baş edemeyeceği mesajını veriyor. (...) “Danışmanlık devrimi” nin temel varsayımı olan, baş edememe sorunu, hastalık ve bağımlılık terimleriyle açıklanır. (...) Psikolojik bozukluk çeşitlerinin her gün artmasıyla birlikte gündelik bir gerçek haline gelmiştir. (...) Her geçen gün yeni bozukluklar ve sorunlar keşfediliyor. Artık bütün davranış biçimlerine tıbbi bir etiket yapıştırılıyor. Geçmişte kötü alışkanlık saydığımız olguların artık bağımlılık sınıfına sokuyoruz. (...) Ayrıca, bağımlılıklar giderek bir hastalık olarak resmediliyor (Furedi, 2017: 139-143).

Davranışların tıbbileştirilmesi süreci sonucunda, insanlar kendi eylemlerine fizyolojik ya da organik açıklamalar aramaya koyuldu. Ana baba, yaramaz çocuğunun “dikkat eksikliği, hiperaktivitesendromu” ya da yeni bir anksiyete sendromu yaşadığını öğrendiği zaman rahatlıyor. Üniversitelerde de, başarısızlık ya da kötü performans tıbbi terimlerle açıklanıyor. (...) korku kültürü, insanların kendilerini bağımlı ya da hasta olarak görmesine yol açıyor. Dolayısıyla insanların yaşamı gittikçe, kontrol edemedikleri unsurların etkisine giriyor. Bağımlılık ve hastalıklar kişinin kimliğinin sabit ve ayrılmaz bir parçasıdır (Furedi, 2017: 143-145).

Özetle; Furedi gerek toplumda gerek ailede yaşanan korku ve korku kültürünü örnekler üzerinden ele almaktadır. Çalışmasında bu duruma bir yandan örnekler verirken diğer yandan bu örnekler ışığında ana babaların nasıl paranoyaklaştığını, aile yapısının nasıl çözülmeye uğradığını, toplumda korku histerisinin nasıl yayıldığını ve bu bağlamda özellikle çocuklar için dünyanın nasıl “yabancılarla ve tehlikelerle dolu” bir yer olduğunu ele almaktadır. Yani artık paniğe yol açan sadece çevre kirliliği, yiyecek ve sağlık konuları değil, çocuk sapığı paniği, çocuk tacizi ve düşük güvenli hapisanelere dönüştürülen güvensiz okullar gibi korkular toplumda oluşmuştur. Panik politikası sistematik ve kurumsal bir hal almıştır. Belki ortada böylesi bir durum yokken bile “daha sağlıklı bir toplum” tartışmaları yürütülmektedir. “Güvenlik dini” oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Riskin büyük bir sektör haline geldiği günümüzde binlerce danışman “risk analizi”, “risk yönetimi” ve “risk iletişimi” konularında tavsiyeler veriyor. Özellikle medyada çıkan ve sayıları bir hayli fazla olan uzman kişilerin tavsiyeleri birbirleriyle çelişmekte ve neyin güvenli neyin riskli olduğu konusunda tam bir kafa karışıklığına neden olmaktadır. Böylece toplumdaki herkes şöyle ya da böyle bir risk altında olduğunu hissetmektedir. Yani bilimin ve teknolojinin ilerlemesi ve uzmanlaşmanın artması toplumun risk faktörleriyle ilgili kaygılarının artırmaktadır. Bilginin risk saplantısının nihai sonucu, insanın çaresiz bir varlık olarak görülmesi ve insanın ilerleme potansiyelinin küçümsenmesidir. Bunun ilgili yeni riskler icat ediliyor ve yeni riskler keşfediliyor. Özellikle çocuklarda bu durum daha belirgin bir halde görülmektedir.

Bilim ile teknolojinin riski artıran veya yeni riskler üreten bir hal almış olmasındaki en büyük pay medyanın sürekli olarak insanları bilinmeyen olaylarla ilgili spekülasyonlar yaratması ve toplumun riski algılayış biçiminin şekillenmesinde ciddi bir rol oynaması dolayısıyladır. Tabii burada medya ile birlikte teknolojinin de örneğin internetin veya sosyal medyanın da korku kültürüne dair manipülasyonlara öncülük ettiği söylenmektedir. Medya, teknoloji ve internet yeni riskler üretmekte, başta ana babaların şüphelerini yeni risk biçimlerine büründürmekte, sonra çocukların güvenliği için riskler olduğunu savunmakta ve olası tehlikeler hakkında spekülasyonlar yapmaktadır.

Toplumda korku kültürünün sürekli bir şekilde artması dolayısıyla artık insanlarda gerek sosyolojik gerek psikolojik ciddi problemlere yol açmaktadır. Öyle ki en küçük

bir teknolojik yenilik veya değişim insanların paniklemesine yol açmaktadır. Riskler gelecekle ilgili kaygılara neden olmakta ve bu yüzden insanlar gelecekte korkmaktadır. Bununla birlikte insanlar çaresizliğe ve paniğe doğru sürüklenerek, kendi hayatları üzerinde bile kontrol duyguları azalmaktadır. Yani, insanlar artık o kadar kendilerini eksik olarak görme, yetersiz olarak görme eğilimindedirler ki, tarihten bu yana gelen ebeveynlik görevlerini bile yapamamaktan korkar hale gelmişlerdir. Çünkü neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilememektedirler. Özellikle bu duruma kişilerin kendini yetersiz hissetme duygusu girince ebeveynler açısından, bir çocuk bakımı dahi içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Bu durumda kişi “kendi başına” veya “yalnız baş etmek” gibi en eski insani durumları bile “uzman” veya “danışman” olmadan başaramamakta ve başarısız olacağı endişesiyle güvensiz hissetmektedir.

4. BÖLÜM: METODOLOJİ

4.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE AMACI

Türkiye’de gönüllülüğün yetersiz düzeyde olduğu yaygın bir görüştür. Bununla birlikte yetersiz olanın bireylerdeki gönüllü olma hali değil, toplumsal bir kurum olarak işleyen ve sürdürülebilir gönüllülük olduğunu söylemek gerekir. Türkiye halkı; toplum için, başkaları için elini taşın altına koyma noktasında istekli görünmektedir. Nitekim çeşitli toplumsal olaylar karşısında özellikle gençlerin bir dayanışma içerisinde çeşitli gönüllü çalışmalara dâhil olması bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir (UNV, 2013). Ancak kabul etmek gerekir ki bu çalışmalar söz konusu olayların etkisi ortadan kalktığında zayıflamaktadır. Türkiye’de olaydan bağımsız olarak sürdürülebilen, zamana ve toplumsala yayılmış, kurumsallaşmış bir gönüllülükten bahsetmek zordur (İÜSAM, 2016: 23). Türkiye’de gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili yapılan çalışmalar bu bakımdan düşük profilde olduğumuzu gösteriyor.

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarının, düşük profilde olmasında ebeveyn tutumlarının ve rolünün ne olabileceğini araştırmaktır. Dolayısıyla çalışmanın amacı; Türkiye’de gönüllülük faaliyetleriyle ilgili, gençlerin gönüllülük faaliyetleriyle ilgili ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili düşük performansın nedenlerinden birisi olarak ebeveyn tutum ve rollerinin ne olduğunu sorgulamak ve gönüllülük çalışmaları ile araştırmalarına katkı sağlamaktır. Araştırmanın özgünlüğü için yapılan ön literatür taramasında, çalışmaya benzer olarak literatürde ebeveyn tutumları ve rollerinin ne olduğu boyutu üzerine yapılan çalışmaların eksik ve/veya az olduğu görülmüştür. Böyle bir araştırmayla; Türkiye’deki gönüllülük araştırmalarına farklı bir boyuttan yaklaşılarak katkı sunmaya çalışılmıştır.

4.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ ve ÖZGÜNLÜĞÜ

Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında engelleyici bir unsur olarak ebeveyn tutumları anlaşılabilirse, bu engeli ortadan kaldırmak için neler yapılması gerektiği veya neler yapılabileceği de anlaşılabilir. Başka bir ifadeyle; ebeveynlerin, çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili ne gibi kaygıları ve korkuları olduğunu analiz edilip, bu kaygı ve korkuların nasıl giderilebileceğine dair,

pratik öneriler üretilebilir. Dolayısıyla bu tür bir çalışma sonucunda Türkiye’de gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımında artırıcı bir yol belirlenebilir. Araştırmanın pratik önemi bağlamında ise; ebeveynlerin varolan veya olası kaygıları (korkuları/çekinceleri) anlaşılabilir ve giderilebilirse, ebeveynler açısından birtakım öneriler üretilebilir.

Gönüllülük faaliyetleriyle ilgilenen Sivil Toplum Kuruluşları (STK’lar) açısından bir takım öneriler üretilebilir. Gönüllülük faaliyeti yürüten STK’lar, ebeveynlerin bu olası kaygı ve korkularını gidermek için nasıl bir strateji izleyebilir veya buna yönelik birtakım bilgiler ve anlayışlar geliştirebilir diye çözüm önerileri geliştirilebilir. Dolayısıyla buda araştırmanın ebeveynler ve STK’lar açısından önemidir.

Çalışmanın akademik açıdan önemi ise,gönüllülük konusunda oldukça çalışma ve araştırma olmasına karşın ebeveyn tutumlarının bu konudaki rolüyle ilgili bilgiler az ve yapılan çalışmalar sınırlıdır. Dolayısıyla bu araştırmayla; bu sınırlı bilgi geliştirilmeye ve zenginleştirilmeye çalışılacaktır. Bu da akademik çevrelerde yeni tartışmalara yol açmanın yanı sıra literatüre hem akademik bir katkı hem de akademik açıdan çalışmanın önemi olmaktadır.

4.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI

Araştırmada ilk olarak; araştırmanın amacına göre bir sınırlamaya gidilerek kapsam daraltılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın amacı, Türkiye’de gönüllülük faaliyetleriyle ilgili, gençlerin gönüllülük faaliyetleriyle ilgili ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili düşük performansın nedenlerinden birisi olarak ebeveyn tutum ve rollerinin ne olduğunu sorgulamak ve gönüllülük çalışmaları ile araştırmalarına katkı sağlamaktır. Bu bağlamda araştırmada, 16 yaş ve üzeri çocukları -lise veya üniversite öğrencileri- olan ebeveynlerle yapılacağı kararlaştırılarak kapsam daraltılmasına gidilmiştir.

İkinci olarak; zaman, mekan ve maddi tasarruf açısından bir sınırlamaya gidilerek kapsam daraltılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Balıkesir ili sınırları içinde ikamet eden ebeveynlerle yapılmıştır. Böylece zaman, mekan ve maddi bir kapsam daraltılmasına gidilmiştir.

Üçüncü olarak; konu itibariyle bir sınırlamaya gidilerek kapsam daraltılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ise toplumsal statü veya konum itibariyle belirli bir sınıfa

veya zümreye mensup olan beyaz yakalı ebeveynler seçilerek kapsam daraltılmasına gidilmiştir.

Dördüncü olarak ise; araştırmada kullanılan veri toplama stratejisi ve yöntemiyle bir sınırlamaya gidilerek kapsam daraltılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda nicel araştırma yerine nitel araştırma modeli ile mülakat tekniği kullanılarak kapsam daraltılmasına gidilmiştir.

Araştırmada yapılan sınırlılıklar sonucunda ortaya çıkan kapsam şu şekildedir; Balıkesir’de ikamet eden ve 16+ lise veya üniversite öğrencisi gençleri(çocukları) olan orta sınıf beyaz yakalı ebeveynlerle mülakatlar yapılarak sonuçlandırılmıştır.

4.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ ve ÖRNEKLEMİ

Yapılan araştırmanın evreni Balıkesir ili sınırları içinde yaşayan herkesi kapsamaktadır. Ancak bu evrenin tamamıyla mülakat yapmanın getirdiği olanaksızlıktan dolayı, yukarıda belirtilen kapsam ve sınırlılıklar getirilmiştir. Bu sınırlılıklar ışığında evren olarak Balıkesir ilindeki 16 yaş ve üzeri lise veya üniversite öğrencisi gençleri(çocukları) olan orta sınıf beyaz yakalı ebeveynler seçilmiştir. Araştırmanın başta zamanı sonrasında ise imkânları bütün evrenle görüşmeler yapmaya elverişli olmamakla birlikte, seçilen araştırma modelinin nitel veri toplama tekniği olması hasebiyle bir örneklem belirlenmiştir. Bununla birlikte geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formuyla yapılacak olan görüşmeler, kartopu ve kotalı örnekleme modellerine uygun olarak seçilmiş olan örneklem üzerine uygulanmıştır. Bu bağlamda yapılan mülakatlarda görüşülecek kişi sayısı sınırı konulmadan, görüşmelere verilerde yeteri kadar çeşitlilik ve doyma noktasına ulaşıncaya –görüşmelerde farklı bir veri elde edilmeyene- kadar devam edilmiştir. Veri toplama sürecinin ortasında veriler doyma noktasına ulaşmış olmasına rağmen, güdülen akademik ve etik kaygılardan dolayı, 30 kişiyle (analiz edilen 24) mülakat yapılarak görüşmeler sonlandırılmıştır.

Sonuç olarak araştırmanın evreni Balıkesir ilinde yaşayan 16 yaş ve üzeri lise veya üniversite öğrencisi gençleri(çocukları) olan orta sınıf beyaz yakalı ebeveynler iken, araştırmanın örnekleme ise derinlemesine mülakatlar yapılan 30 kişiden oluşmaktadır.

4.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ve VERİ TOPLAMA MODELİ

Araştırmanın yöntemi belirlenmeden önce, konuya uygunluğu açısından var olan yöntemler incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda nitel araştırma yönteminin uygun olduğu görülmüştür. Nitel yönteminin seçilmesinde ki en güçlü etken, araştırma probleminin ve konusunun insan eylemlerinin anlamaya ve yorumlamaya dayalı olmasıyla beraber eylemlerdeki fenomenleri yakalamanın gerekliliği dolayısıyladır. Bozkurt (2009: 77)'unda dediği gibi; “Nitel araştırma yöntemi, insanların toplumsal eylemlerinin anlamlarını yorumlamaya yönelik sistematik gözlemlerdir.” Bu araştırma yöntemini daha iyi anlayabilmek için, yorumlamacı bilim paradigmasının temel özelliklerine değinmek gerekir. Konuyla ilgili olarak Taş (2011: 66-67) şunları söylemektedir;

Kökenleri XVIII yüzyılın sonlarına kadar ve Greklerden miras kalan hermeneutik, ancak son yıllarda Almanya’da kurumlaşmış ve sosyal bilimlerin alanında bilindik bir terim haline gelmiştir. “verstehen” (anlama), hermeneutik geleneğin birleştirici kavramıdır. Weber’in etkisiyle beraberde yaygınlık kazanmıştır (Giddens, 2002: 23-24). Pozitivizm, doğrudan yansımacı ya da nesnelci/tekabuliyetçi bir anlayışı benimserken, anlayıcı epistemoloji, doğrudan yansımacı olmayan, öznelci, inşâcı bir anlayıştan yola çıkar. (...) insanlar; duygu, düşünce ve anlamlandırmalarıyla gerçekliği inşâ ederler. Dolayısıyla insanı kendinden bağımsız “orada, dışarıda” duran bir gerçeklik yoktur. Beşerî/sosyal gerçeklik, insanların anlamlandırmalarından bağımsız değildir ve bu anlamlandırmalar yoluyla sürekli olarak yeniden inşâ edilmektedir (Taş, 2011: 66-67).

Yıldırım ve Şimşek (2005: 29)’e göre ise; Yorumlayıcı paradigma, bilimin nesnel bilgi üretme süreci olmadığını, bilimsel sürecin dünyanın göreliliğini temel alan bir süreç olduğunu vurgular. Sosyal olgular, sosyal davranışı belirleyen genellenebilir yasalar türetme yoluyla değil, bir durumun kendine özgü boyutlarının ayrıştırılmasıyla anlaşılabilir. Ölçme ve araştırma desenleri sistematik analizi amaçlarken genellemeler ile ilgilenmek yerine, bir olayın daha iyi anlaşılmasını sağlamakla yetinir. Bu bağlamda yorumlayıcı paradigma; gerçeğin, bilginin ve doğrunun sosyal kurgular olduğu iddiasındadır. Yani insanlar, anlamların yaratılması sürecine etkin bir biçimde katılır.

Taş (2011: 75-76), “Sosyolojik Metodoloji” isimli çalışmasında bu durumu şu şekilde özetlemektedir;

Genel olarak yorumlayıcı yaklaşım, insanların kendi toplumsal dünyalarını nasıl oluşturduğu ve sürdürdüğüne dair anlayış ve yorumlara varmak üzere insanların doğal ortamlarında toplumsal olarak anlamlı eylemin doğrudan ayrıntılı gözlem yoluyla sistematik analizidir. (Neuman, 2007: 130-131). (...)İnsan, bilimin konusu olan fiziksel özellikler taşısa da, onun önde gele niteliği, zihne sahip olmasıdır. (...) Bunun için insanın, kendi dünyasına anlam vermesini sağlayan zihinsel süreçleri anlamamız; bilinçli eylemleri, fikirleri, değer ve amaçları ele almamız gerekir. Bu bağlamda sosyoloji, insanları gözlemlemek ve davranışlarındaki düzenli halkaları tespit etmekle yetinmemelidir. Esas amaç, anlamlı sebepleri aramak olmalıdır. Çünkü insanların niçin bir fiili öyle yaptıklarını dinsel inançlara, toplumsal üküllere, kurallara ve geleneklere başvurmak suretiyle ortaya çıkarabiliriz (Taş, 2011: 75-76).

Yorumlayıcı paradigmayı, gerçeklik inşasını ve buna bağlı olarak anlamlar dünyasını daha iyi anlayabilmek için fenomenolojiye bakma gerekliliği doğmaktadır. Ritzer (2014: 219-220), “Sosyoloji kuramları” isimli çalışmasında fenomenolojiyi ve bu yaklaşımı şu şekilde ele almaktadır; bilinç üzerine odaklanan fenomenoloji felsefesinin uzun bir tarihi vardır ancak fenomenolojinin sosyolojik bir biçimini geliştirme çabası, AlfredSchutz’un*Toplumsal Dünyanın Fenomenolojisi*’nin Almanya’da 1932’de yayınlanmasına kadar götürülebilir. Schutz, insanlar, kendi bilinç akışları içinde yaşarken başkalarının bilinçlerini hangi biçimde kavradıkları ile ilgilendi. Öznelerarasılık kavramını, geniş anlamda toplumsal dünyaya, özellikle bilginin toplumsal doğasına yönelik bir ilgiyi kastetmek için kullandı. Toplumsal dünyanın *yaşam-dünyası* veya günlük yaşam dünyası olarak adlandırılan bir boyutu üzerinde odaklanır. Bu, öznelerarası bir dünyadır ve bu dünya içinde insanlar hem toplumsal gerçekliği yaratırlar hem de kendilerinden önce gelenlerin yarattıkları önceden var olan toplumsal ve kültürel yapılar tarafından sınırlandırılırlar. Yaşam dünyası içinde yüz yüze ilişkilerin büyük önemi olmasına rağmen sosyolog için, daha fazla kişisel olmayan ilişkileri bilimsel olarak araştırmak çok daha kolaydır. Schutz, bilinçten uzaklaşıp öznelerarası yaşam dünyasına yönelmesine karşın bilinç konusundaki özellikle anlam ve insanların güdülerindeki düşünceleriyle derin bir kavrayış sunmuştur.

Özetle; Genel olarak yorumlayıcı yaklaşım, insanların kendi toplumsal dünyalarını nasıl oluşturduğu ve sürdürdüğüne dair anlayış ve yorumlara varmak üzere insanların

doğal ortamlarında toplumsal olarak anlamlı eylemin doğrudan ayrıntılı gözlem yoluyla sistematik analizidir. Fenomenoloji ise; seçilen bir sosyal gurubun duygu ve düşüncelerini algılarını inceleyen yaklaşımdır. Fenomenler üzerine odaklanır. Yani insanlar nasıl hem toplumsal gerçekliği yaratırlar hem de kendilerinden önce gelenlerin yarattıkları ve önceden var olan toplumsal/kültürel yapılar tarafından sınırlandırıldıklarını anlamaya çalışır.

Bu araştırmada, araştırma sorusuna genellenebilir sonuçlar elde etmekle ilgilenmekle beraber yapılmak istenen konuyla ilgili anlayışı ve kavrayışı geliştirmek ve derinleştirmektir. Bu bağlamda risk toplumu ve korku kültürü kuramları çerçevesinde Balıkesir'deki 16 yaş ve üzeri çocukları olan beyaz yakalı ebeveynlerin, kendi çocuklarının veya diğer gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmasını nasıl etkilediği ana sorusunu ve ebeveynlerin bu konudaki algı, tutum ve beklentilerini derinlemesine incelemektir. Bundan dolayı bu araştırma ve araştırma konusu/sorusu için en uygun yöntem yorumlayıcı paradigmayla nitel araştırma yöntemini kullanmaktır.

Nitel araştırma yöntemi belirlendikten sonra araştırmaya uygun ve temsil gücü yüksek olan bir örneklemin de belirlenmesi gerekmektedir. Örneklem ve örneklem türleriyle ilgili olarak Neuman (2017) şunları söylemektedir;

Nitel araştırmacılar bir örneklemin temsil gücünden çok örneklemin veya küçük örnek olaylar, birimler ya da etkinlikler toplamının toplumsal yaşamı nasıl aydınlattığı üzerine odaklanırlar. Örneklemin başlıca amacı, anlayışı netleştirebilecek ve derinleştirebilecek olan belirli örnekler, olaylar ya da eylemler toplamıdır. Nitel araştırmacıların kaygısı, araştırmacıların belirli bir bağlamda toplumsal yaşam süreçleri hakkında öğrendiklerini geliştirecek olan örnek olaylar bulmaktır. (...) nitel araştırmacılar için “incelenecek insanların seçilme biçimini belirleyen, temsil güçlerinden çok araştırma konusuyla ilgileridir.” Nitel araştırmacılar olasılıklı olmayan ya da rastlantısal olmayan örneklem kullanma eğilimindedir. (...) Rastlantısal olmayan örneklem; örnekleme unsurlarının matematiksel olarak rastlantısal bir süreçten başka bir şey kullanılarak seçildiği örneklemdir. (...) kotalı örneklemede, bir araştırmacı önce ilgili insan kategorilerini belirler, sonra bir kategoriye kaç kişinin gireceğine karar verir. Böylece örneklemin çeşitli kategorilerindeki insanların sayısı sabit olur. Bazı farklılıkların örnekleme bulunmasını garantiler (Neuman, 2017, 320-322).

Bu bilgiler ışığında konuya en uygun örneklem kotalı örnekleme tipi olmasına karşın, temsil gücünün daha da güçlenmesi için kotalı örnekleme kartopu örnekleme tipinin birlikte kullanılması daha uygun görülmüştür. Yukarıda da vurgulandığı üzere, yöntem olarak nitel araştırma yöntemi, örneklem olarak ise olasılıklı olmayan kotalı örneklem tipi uygun görülmüştür. Ancak temsilin daha fazla güçlenmesi için kotalı örneklem tipinin yanına kartopu örnekleme tipi de eklenmiştir.

4.6. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmada veri toplama sürecine başlamadan önce sahada mülakat görüşmeleri yapmak için Eylül 2017'den itibaren gözlem yapılmıştır. Daha sonra mülakat görüşmeleri Kasım 2017'den başlayarak belli aralıklarla Mart 2018'e kadar sürmüştür. Gözlem sürecinden önce ve gözlem sürecinde, araştırmanın veri toplama yöntemi nitel olduğu için, beyaz yakalı ebeveynlere uygulanmak üzere yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmıştır. Beş kişilik bir pilot uygulama yapıldıktan sonra sahaya çıkılmıştır.

Sahada görüşmecilere ulaşmak için birkaç başlangıç noktası (görüşmeci) oluşturulmuştur. Ulaşılan ve mülakat yapılan görüşmecilerden mülakat yapma ihtimali olan ve örneklemimiz kapsamındaki şartlara uyacak olan üç isim söylemeleri istenmiştir. Burada birkaç çıkış noktasıyla sahada veri toplamaya başlanılmasında ve mülakata katılan görüşmecilerden en az üç isim istemenin amacı; örnekleme belirleme yöntemi olarak kotalı örnekleme ve kartopu örnekleme birlikte kullanılacağı dolayısıyladır. Bununla aynı zamanda hem kadın erkek sayısında denge yakalanmaya çalışılmış hem de farklılıklara ulaşarak zengin veri çeşitliliği elde edilmeye çalışılmıştır.

Saha da ulaşılan mülakat görüşmecileri ile daha önceden haberleşerek mülakat yapma talebi iletilmiş. Görüşmecilerin kendilerini hazır hissettikleri ve rahat oldukları zamanlarda görüşmeler yapılmıştır. Tavsiyeler üzerine gidilmiş olmasına rağmen bazı mülakatçılar ses kaydından dolayı özellikle çekimser kalıp mülakat görüşmecisi olmaktan vazgeçmişlerdir. Bununla birlikte özellikle devlet memuru olan görüşmeciler ses kaydından dolayı çoğu noktada ve zamanda veri kaçırmışlardır. Aslında saha da gözlemlenen bu durum; hem yapılan araştırmanın ne kadar doğru olduğunu ve doğru bir zamanda yapıldığını hem de içinde bulunulan

zamanın ve toplumsal olarak korkunun ve riskin herkeste ne kadar belirgin biçimde sirayet ettiğinin bir göstergesidir.

Mülakat görüşmecilerinin gerek ses kaydından gerekse ülkenin içinde bulunduğu (etkilerinin sürdüğü) bazı olumsuz durumlardan dolayı veri kaçırmaları normal karşılanabilir. Saha da karşılaşılan bu zorluğun üstesinden gelmek için ya etik değerlere uymayan gizli ses kaydı alma (-ki bu söz konusu dahi olunamazdı) ya da ses kaydına alınan görüşme bitirildiğinde, ses kaydı olmadan araştırmacının, görüşmecinin az değindiği veya değinmediği soruları bir sohbet havası içinde sorması ve görüşmeciyi yeniden konuşturarak, konuşmalarını not etmesi çözümü bulunmuştur.

Böylesi bir çözüm neticesinde bütün görüşmecilerin yapılan mülakat sonucunda kendi algı, tutum ve beklentilerini söylemişlerdir. Yapılan ses kayıtları aynı gün yazıya çevrilmiş ve yazıya çevirme işleminde görüşmenin ses kaydına alınmadığı zaman da tutulan notlarda eklenmiştir. Aşağıda bulgular betimlenirken ses kaydının olmadığı süre zarfında görüşmecilerin söyledikleri de veri olarak verilmiştir. Bununla birlikte gerekli görülen yerlerde, görüşmelerin yapıldığı sırada görüşmecinin çok belirgin olan jest ve mimikleri veya aşırı olan tepkileri de verilmiştir.

Çalışmanın saha kısmında elde edilen veriler; beyaz yakalı ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarını destekleme(me) durumları ile bu durumun nedenselliği üzerinden değerlendirilmiştir. Bu bağlamda hem ebeveynlerin dünya görüşleri, dindarlık düzeyleri, yaşam tarzları ve çocuklarına müdahale etme eğilimleri (yaş ve cinsiyet faktörü) değerlendirilmiş hem de ebeveynlerin geçmişteki deneyimlerine bağlı kalarak inşa ettikleri gerçeklikleri ile hayata bakış açılarıyla gönüllülüğün konusu, ortamı ve zamanı itibarıyla ele alış biçimleri risk toplumu ve korku kültürü bağlamında ele alınmıştır.

4.6.1. Sahada Cevap Aranılan Sorular

Bu çalışmanın sorusu; “Türkiye’de “Risk Toplumu” ve “Korku Kültürü” kuramları bağlamında, gençlerin gönüllülük faaliyetleriyle ilgili ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili ebeveynlerin tutumları ve rolleri nedir” şeklindedir.

Cevap aranılacak diğer sorular ise;

-Ebeveynlerin çocuklarının yaşam tarzlarına müdahale etme eğilimleri ve nedenleri nelerdir?

-Ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarına dair müdahale etme durumları ve nedenleri ile bu durumu ortaya çıkartan değişkenler nelerdir?

-Ebeveynlerin çocuklarına müdahale etme eğilimleri ile geçmişte kendilerinin gönüllülük deneyimleri arasındaki ilişki nedir?

-Ebeveynlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında çocukları için bir fayda veya zarar hesaplaması yapma durumu nedir?

-Ebeveynlerin yapılacak olan gönüllülük hizmetinin konusuna göre çocuklarını destekleme(me) tutumları ve nedenleri nedir?

-Ebeveynlerin yapılacak olan gönüllülük hizmetinin ortamına göre çocuklarını destekleme(me) tutumları ve nedenleri nedir?

- Ebeveynlerin yapılacak olan gönüllülük hizmetinin zamanına ve makul olan süreye göre çocuklarını destekleme(me) tutumları ve nedenleri nedir?

-Ebeveynlerin ailecek gönüllülük deneyimleri veya ailecek bir gönüllülüğe katılma durumlarına dair tutumları nelerdir?

-Ebeveynlerin neredeyse her şartta çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımını teşvik etmek için ülke de hangi şartların ne yönde değişmesi gerekmektedir?

-Ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında özellikle engelleyici oldukları durumların arkasında yatan nedenler nelerdir?

-Ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında risk toplumu ve korku kültürünün etkisi nedir?

-Ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımda alınacak riskler veya yaşanılacak olan korkular nelerdir?

4.6.2. Saha Uygulaması Sırasındaki Varsayımlar

Araştırmanın uygulama aşamasıyla alakalı varsayımlar şu şekildedir;

- Veri toplamada kullanılan yarı yapılandırılmış mülakat formu geçerli ve güvenilirlerdir.
- Mülakat soruları, çalışmanın konusu hakkında gerekli bilgilerin edinilmesi için yeterlidir.
- Çalışmada kullanılan örneklem, beyaz yakalı orta sınıfı temsil etmektedir.
- Araştırmaya katılanların görüşmelerde verdikleri cevaplar, herhangi bir yöneltme olmadan, önyargısız bir şekilde verilmiş ve değerlendirilmiştir.

4.6.3. Analiz

Araştırmada; ilk olarak örneklem seçimi yapılmış, sonrasında veri toplama araçları ve içerikleri ile analiz yöntemleri belirlenmiştir. Elde edilen veriler, belirlenen analiz yöntemleri ile mevcut literatür ışığında yorumlanarak çeşitli sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcılar hakkında bazı bilgiler aktarıldıktan sonra bulgular verilmiştir.

4.6.4. Çalışma Grubu

Mülakatın genel yapısı oluşturulurken ilk olarak çalışma kapsamında hangi bilgilerin edinilmesi gerektiği üzerinde durulmuş ve görüşme sorularının 9 ana başlığa ayrılması uygun bulunmuştur. Bu ana başlıklar şunlardır;

- a)** Bireysel demografik bilgiler, **b)** Aileye ve yaşam tarzlarına ilişkin bilgiler, **c)** Bireysel gönüllülük deneyimleri, **d)** Gençlerin gönüllülüğü, **d1)** Konusu itibarıyla gönüllü hizmet, **d2)** Ortamı itibarıyla gönüllü hizmet, **d3)** Zamanı itibarıyla gönüllü hizmet, **e)** Ailecek gönüllülük deneyimi, **f)** Genç gönüllülüğü destekleme koşulları.

5. BÖLÜM: ARAŞTIRMA BULGULARI VE ANALİZİ

Bu bölümde çalışmanın saha araştırmasından sonra elde edilen bulgular tasnif edilerek tablolaştırılmış ve bulguların analizi yapılmıştır.

5.1.KATILIMCILARIN GENEL/DEMOGRAFİK VE AİLE BİLGİLERİ

Bu başlık altında katılımcılarla, eşleriyle ve çocuklarıyla ilgili bazı tanıtıcı bilgiler tablo halinde verilmiştir. Bu bağlamda tablolaştırmada ebeveynler ve çocuklar ayrı ayrı ele alınmıştır. Ayrıca bu tanıtıcı bilgiler tablolaştırılarak sonraki analiz sürecinde hem katılımcılar hakkındaki bilgileri bir arada görmek ve bundan yararlanmak hem de bununla verilerin analizinde sadeleştirme yoluna gidilerek oluşabilecek olası kargaşayı önlemek amaçlanmıştır.

Araştırmada kişisel bilgilerin korunması ve araştırma etiğinin sağlanması amacıyla katılımcıların isimleri kullanılmamış; bunun yerine katılımcılar, alıntılar için 1'den 24'e kadar numaralandırılmıştır. Katılımcıların cevaplarından alıntı yapılırken de K-1, K-2, K-3 gibi kısaltmalar kullanılmıştır. Sırasıyla katılımcıların demografik ve aile bilgileri, çocuklarıyla ilgili bilgiler, çocuklarına müdahale etme eğilimleri ile yaşam tarzları hakkında bilgiler tablolar eşliğinde birlikte verilerek yorumlanmıştır.

5.1.1. Katılımcıların Genel/Demografik Bilgileri

Araştırmanın örnekleminde yer alan katılımcılar, orta sınıfa mensup olup, ona göre bir aylık geliri ve mesleği olan kişilerden oluşmuştur. Verilerin de gösterdiği üzere birbirinden farklı ve şimdi de mesleklerini yapan katılımcılarla görüşmeler yapılarak verilerde çeşitlilik elde edilmeye çalışılmıştır (bkz. Tablo 1).

TABLO1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Katılımcıların Demografik Bilgileri					Eşlerinin Demografik Bilgileri		
	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek	A.Gelir	Yaş	Eğitim	Meslek
K-1	Erkek	51	Ön lisans	Gardiyan	4.000	47	İlk Okul	Ev Kadını
K-2	Kadın	46	Lise	Memur (Kütüphane)	3.500		Boşanmış	
K-3	Erkek	49	Ön Lisans	Memur (Kütüphane)	3.600	49	İlkokul	Ev Kadını
K-4	Kadın	50	Lisans	Memur (Üniversite)	6.500	54	Ön Lisans	İlaç Mümesili
K-5	Erkek	59	Lisans	Doktor	7.000	57	Lise	Ev Kadını
K-6	Kadın	45	Lise	Memur (Üniversite)	6.000	57	Lisans	Memur (Belediye)
K-7	Kadın	53	Ön Lisans	Memur (Üniversite)	3.000		Vefat	
K-8	Erkek	47	Lisans	Müdür (Cezaevi)	8.000	39	Lise	Memur (Cezaevi)
K-9	Erkek	64	Lisans	Doktor	15.000	62	Lisans	Eczacı
K-10	Kadın	44	Lisans	Memur (Kütüphane)	6.000	46	Lisans	Öğretmen
K-11	Erkek	53	Lisans	Memur (SGK)	3.500	51	Lise	Ev Kadını
K-12	Kadın	41	İlkokul	Memur (Belediye)	8.000	44	Lisans	Memur (Sağlık)
K-13	Kadın	42	Ortaokul	Memur (Belediye)	8.500	45	Lisans	Müdür (Belediye)
K-14	Erkek	49	Lisans	Memur (Belediye)	6.000	46	Lise	Ev Kadını
K-15	Erkek	52	Lisans	Öğretmen	10.000	48	Lisans	Öğretmen
K-16	Erkek	47	Lisans	Öğretmen	7.500	45	Doktora	Yrd. Doç.
K-17	Kadın	66	Doktora	Profesör	15.000	68	Lisans	Doktor
K-18	Kadın	59	Doktora	Profesör	15.000	62	Lisans	İşletmeci
K-19	Erkek	44	Ön lisans	Jandarma	7.000	47	Lisans	Emekli
K-20	Erkek	47	Lise	Esnaf	4.500	46	Ortaokul	Esnaf
K-21	Erkek	45	Lisans	Avukat	5.000		Boşanmış	
K-22	Erkek	49	Doktora	Profesör	12.000	48	Lise	Ev Kadını
K-23	Erkek	53	Lisans	İmam	5.000	51	İlkokul	Ev Kadını
K-24	Erkek	46	Y. Lisans	Sosyal Girişimci	5.000		Boşanmış	

Tabloyu yorumlamak gerekirse; görüülen 24 katılımcının 16'sı erkek 8'i kadındır. Kadın sayısının erkeğe oranla daha az olma nedeni -yukarıda veri topla sürecinde yaşanan zorluklar kısmında da değinildiği üzere- kadın görüşmecilerin, hem ses kaydından hem de mülakat soru formundaki bazı sorulardan (siyaset ve din ile ilgili sorular) çekinmeleri dolayısıyla'dır. Bununla birlikte katılımcı olmak isteyen bazı kadın katılımcılarda araştırmanın örnekleminde ve yönteminde belirlenen 16 yaş üzeri çocuğunun olması kotasına uygun olmamalarından dolayı görüşme yapılamamıştır. Burada kariyer üzerine odaklanmaktan dolayı ve geç yaştaki evliliklerden dolayı belirlenen kotaya uygun kadın görüşmeci bulmakta da zorlanılmıştır. Bunlar haricinde kadın katılımcı adayları, açıkça çekindiklerini ve bu durumun onları korkutup risk almak istemediklerini, şunda kimseye güvenmediklerini ve memuriyet durumlarını tehlikeye atmak istemediklerini dile getirerek, görüşmeci olmak istememişlerdir. Bu gibi nedenlerden dolayı kadın katılımcı sayısı az olduğu düşünülse de veriler kendini tekrar ettiği için ve doyum noktasına ulaşıldığı için daha fazla sayıya ulaşma çabasına girilmemiştir. İlerleyen sayfalarda kadın katılımcılardan saha araştırması sürecinde elde edilen veriler kısmında bu konu daha fazla derinleştirilecektir.

Erkek katılımcılarda en büyük yaş 64 en küçük yaş 44 iken yaş ortalamaları 52'dir. Kadın katılımcılarda en büyük yaş 66 en küçük yaş 41 ve yaş ortalamaları 48'dir. Araştırmaya dâhil olan katılımcıların 3'ü Doktora, 1'i Y.Lisans, 11'i Lisans, 4'ü Ön Lisans, 3'ü Lise ve 1'i İlkokul mezunudur. Bu katılımcıların 10'u Memur (3 Belediye, 3 Kütüphane, 3 Üniversite, 1 SGK), 3'ü Profesör, 2'si Doktor ve 2'si Öğretmen mesleğindendir. Ayrıca Müdür (cezaevi), Jandarma, Gardiyan, Avukat, İmam, Esnaf ve Sosyal Girişimci mesleklerinden de araştırmaya 1'er katılımcı dâhil edilerek meslek çeşitliliği elde edilmiştir. Katılımcıların Aylık ortalama gelirleri en çok 15.000 iken en az 3.500 olmaktadır.

Katılımcıların eşleriyle ilgili bazı bilgiler vermek gerekirse; eşlerinin yaş ortalaması 48 iken, eşlerinin eğitim düzeyleri ise 3'ü İlkokul, 1'i Ortaokul, 5'i Lise, 1'i Ön Lisans, 9'u Lisans ve 1'i Lisansüstü eğitimi mezunlardır. Bununla birlikte eşlerinin mesleklerine bakılınca erkek katılımcıların eşlerinden 6'sı ev kadını olsa da eşlerinin eğitim seviyesi lise veya lisans olan çoğu katılımcının eşi beyaz yakalı diye tabir edilen bir meslekte çalışmaktadır. Son olarak katılımcıların 3'ü boşanmış ve ayrı

yaşarken, 1'inin eşi hayatını kaybetmiştir. Şimdi katılımcıların demografik bilgilerinden sonra çocuklarıyla ilgili bilgiler vermek yerinde olacaktır.

5.1.2. Katılımcıların Çocuklarıyla İlgili Bilgileri

Katılımcılara ve eşlerine dair bazı bilgilerden sonra çocuklarıyla ilgili bilgiler vermek gerekirse, bu bağlamda katılımcıların çocuk sayıları, cinsiyetleri, yaşları ve eğitim durumları aşağıdaki gibi tablolastırılmıştır (bkz. Tablo 2).

TABLO 2: Katılımcıların Çocuklarıyla İlgili Bilgiler

Katılımcılar	Çocuk Sayısı	Çocukların Cinsiyeti	Çocukların Yaşı	Eğitim Durumları
K-1	4	K,K,K,K	12,24,26,28	Orta, Lise, Ön lisans(2)
K-2	1	K	25	Lisans
K-3	1	E	18	Lise
K-4	1	E	23	Lisans
K-5	2	E,E	19,29	Lisan(2)
K-6	1	K	25	Y.Lisans
K-7	3	K,E,K	22,25,27	Lisans(2), Y.lisans
K-8	3	E,K,K	9,14,18	İlkokul, Ortaokul, Lise
K-9	2	E,K	24,37	Lisans(2)
K-10	2	E,E	10,23	Ortaokul, Lisans
K-11	2	E,K	20,24	Ön lisans, Lise
K-12	2	E,E	19,23	Lise, Lisans
K-13	3	E,E,K	2,10,17	İlkokul, Lise
K-14	2	E,K	21,24	Ön Lisans(2)
K-15	1	K	11	Ortaokul
K-16	2	K,E	10,15	Ortaokul, Lise
K-17	3	K,K,K	30,35,40	Lisans (3)
K-18	1	K	17	Lise
K-19	1	K	14	Lise
K-20	1	E	20	Lisans
K-21	2	K,E	10,14	Ortaokul, Lise
K-22	2	K,K	18,20	Lise, Ön Lisans
K-23	3	E,E,E	15,22,28	Lise, Lisans(22)
K-24	1	E	15	Lise

Tabloyu yorumlamak gerekirse; katılımcıların hepsinin en az 1 çocuğu bulunmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların en az lise veya üniversitede eğitim gören çocukları olmaktadır. Bu iki şart araştırmanın olmazsa olmazları olduğu için çocuklarla ilgili bu iki durumun olması gözlenmiştir. Bu durum aynı zamanda çalışmanın kotasını da belirlediği için önemli olmaktadır. Ayrıca çocuk sayısı 1 katılımcıda 4, 5 katılımcıda 3, 9 katılımcıda 2 ve 9 katılımcıda ise 1 olmaktadır.

Şimdi katılımcıların gerek kendileri gerekse de eşleri ve çocukları ile ilgili verilen demografik bilgilerden sonra aile içindeki davranış tutumlarına bakmak yerinde olacaktır. Bu bağlamda bu bilgilerin ilerleyen sayfalarda ebeveyn tutumlarının ve bu tutumların gönüllülük ilişkileri açısından önemli olacağı düşünüldüğü için katılımcıların kendi çocuklarına müdahale etme eğilimlerine bakılacaktır.

5.1.3. Katılımcıların Çocuklarına Müdahale Etme Eğilimleri

Araştırmada yukarıda bilgileri verilen ebeveynlerin, çocuklarına müdahale etme durumları ve bu durumların nedenleri üzerinde durmak önemli bir yere sahip olmaktadır. Çünkü araştırmada açığa çıkartılmak istenen amaçlardan biride, ebeveynlerin gerek çocuklarının tercihlerine gerekse de bu tercihler içinde yer alan olası gönüllülük davranışı tutumlarına müdahale etme eğilimlerini anlamaktır. Bu bağlamda verilerden –ebeveynlerin kendi ifadelerinden- elde edilen bilgiler ışığında, ebeveynlerin çocuklarının tercihlerine müdahale etme eğilimleri aşağıdaki gibi tablolatırılmıştır (bkz. Tablo 3).

TABLO3: Katılımcıların Çocuklarına Müdahale Etme Eğilimleri

Müdahale Etme Eğilimleri		
NEDENLER	Sıklık	Katılımcılar
1.Yönlendirici ve Öğütleyici-Öğretici	7	4, 8, 10, 16, 19, 22, 23
2.Korumacı ve kontrolcü (hayatlarını bilme)	5	6, 8, 15, 16, 18
3.Toplumsal Cinsiyet	5	4, 6, 8, 15, 19
4.Korkular ve Olası Riskler	5	4, 8, 13, 15, 19
5.Ahlaki ve Toplumsal Değerler	2	14, 19
6. Dini Hassasiyet	2	1, 4
7.Radikalizm Korkusu	2	13, 14
8. Kötü Olan Yabancılar	2	13, 19
9. Çocukların Yetersizliği İnancı	2	15, 16

<i>Ebeveynlerin Müdahale Değişkenleri</i>	Etkili	Etkili Değil	Kısmen	Asla
Cinsiyet Etkisi	1,4, 6, 8, 15,21	3, 14,19	2, 10, 12, 13, 16, 18, 22, 23	7, 9, 11, 17, 20, 24
Yaş Etkisi	1,15, 21	3, 5, 13, 14	2, 4, 10, 12, 16, 18, 19, 22,23	7, 9, 11, 17, 20, 24

Tabloyu yorumlamak gerekirse; katılımcıların kendi çocuklarına müdahale etme eğilimleri 9 alt başlıkta toplanmıştır. Bunlar sıklıklarına göre sıralanmıştır. Bu alt başlıklar altında katılımcıların hem kendi ifadeleri hem de ortaya çıkan bu durumların nedensellikleri birlikte verilecektir. Bu bağlamda en çok tekrarlanan, başka bir ifadeyle sıklık oranı en yüksekten en düşük olana doğru sıralanarak elde edilen bulgular aktarılacaktır.

“Yönlendirici ve Öğretici-Öğütleyici”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen ve katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini şekillendiren nedenlerin başında, yönlendirme ve öğretici olma arzusu ile öğütleyici bir şekilde çocuklarının hayatlarına müdahalelerde bulunmalarıyla ilişkilidir. Bu bağlamda katılımcılar çocuklarına müdahale etmemekle birlikte, müdahaleden daha çok öğüt verici bir şekilde yönlendirmeye ve hayat şartlarını göz önünde bulundurarak öğretici olmaya çalıştıklarını şu şekilde dile getirmişlerdir;

“Çok karışmıyorum. Öğüt noktasında biraz karışırım. Öğüt veririm, öğütlerim diyelim.” K-4

“Yönlendirmeye çalışıyoruz açıkçası ama bu yeterli değil. Yani yönlendiremiyoruz çünkü çevre çok daha büyük bir etken. O yüzden biz çocuklarımızı yeterince yönlendirmediğimizi düşünüyoruz.” K-8

Yani müdahale ediyoruz derken hayat şartlarını göz önüne alarak yönlendirmeye çalışıyoruz. Yoksa müdahale etmiyoruz.” K-10

Katılımcılar çocuklarının karar alma süreçlerinde kararları onlara bıraktıklarını ifade etmekle beraber, bazı noktalarda tecrübesiz olduklarından dolayı yanlarında olmak için ve bazı durumlarda ise çocuklarının daha doğru davranışlarda bulunmaları için

telkinlerde veya tavsiyelerde bulunarak müdahalede bulunduklarını dile getirmişlerdir;

“Onlar henüz bazı şeylere tam kendileri karar verecek yaşta değiller, tabi kendilerinin karar vermelerini sağlıyoruz ve kendileri vermesi gerektiğini düşünüyoruz. Ama (...) onlar şuan ki gördükleri pencereden bazı kararlar veriyorlar ya da şuan ki yaşlarının gerektirdiği şeyleri yapıyorlar, davranışlarda bulunuyorlar. Daha gelişme çağındalar adı üstünde çocuklar ya da gençler, o dönemin sonuna kadar da olabildiğince o yardımı sağlarız ama bu yardımı yaparken de şunu yapma! Bunu yapma! Gibi sınırlamalar şeklinde değil onlara olabildiği kadar yol gösterici ama bazı yerlerde belli kuralları bilmeleri gerekiyor.” K-16

“İnsanlara saygılı olması, toplumda kendini rencide edecek davranışlar yapmaması, yani toplumun benimsediği sosyal kurallar var onların dışında davranmamasını telkin ederim.” K-19

“Pek fazla değil ama yönlendirmeye çalışıyorum. Tavsiyelerde bulunuyorum yani. Katı değilim onlara karşı.” K-22

“Bizim yetişme tarzımıza göre çok farklı hiçbir konuda baskı ve zor kullanmıyoruz. Biz sadece öğretiyoruz sonra kendilerine bırakıyoruz. Mesela namaz konusunda belli yaşlarda küçükken eğitimi verdik. Kuran-ı Kerim'i öğrettik. Dini bilgiler öğrettik. Bazen kılıyorlar bazen kılmıyorlar. Bize sorsalar biz istiyoruz kılmalarını, diğer ibadetlerde de öyle serbestler ister oruç tutarlar ister tutmazlar. Zorla bir şeyin makbul olmadığına inanıyorum.” K-23

Katılımcılar çocuklarına baskıcı müdahalelerinin olmadığını söylemekle birlikte, müdahaleden daha çok öğüt verici bir şekilde yönlendirmeye ve hayat şartlarını göz önünde bulundurarak öğretici olmaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca, katılımcılar çocuklarının karar alma süreçlerinde kararları onlara bıraktıklarını ifade ederken, bazı noktalarda tecrübesiz olduklarından dolayı yanlarında olmak için ve bazı durumlarda daha doğru davranışlarda bulunmaları için telkinlerde/tavsiyelerde bulunduklarını dile getirmişlerdir.

“Korumacı ve Kontrolcü (Hayatlarını Bilme)”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen başka bir konu ise, katılımcıların çocuklarını koruma ve hayatlarını bilme arzusu ile kendi kontrolleri

altında olmasını isteme arzusuyla ilişkilidir. Bu durulma ilişkili olarak katılımcılar düşüncelerini şu şekilde dile getirmişlerdir;

“Yani 25 yaşında bir çocuğa hani engel olman tabi ki şey ama halen bizim dediğimiz kurallar çerçevesinde gelişi gidişi gideceği yerler hani onlara müdahale ediyoruz.”

K-6

*“Cinsiyeti değil de yaşının etkisi olur. Mesela büyük kıza son dönemlerde daha fazla dikkat ediyoruz birazda korumacı davranıyoruz. Şartlar ve ortam da biraz bunda etkili oluyor. [Şartlar ve ortamı biraz açar mısınız?] Şöyle söyleyeyim görüyoruz duyuyoruz kadına şiddet veya taciz gibi şeyler oluyor. Onlar gibi.”*K-8

“Müdahale ederim. Şuanda toplum hiç güvenilir değil, yaşamış görmüş biri olarak da müdahalede bulunurum. (...) Öğretmen olarak değil baba olarak bakıyorum onun için de tabi düşünceler farklılaşıyor.” K-15

“Onlar şuan ki gördükleri pencereden bazı kararlar veriyorlar ya da şuan ki yaşlarının gerektirdiği şeyleri yapıyorlar, davranışlarda bulunuyorlar. (...) Dışarıya göre, döneme göre olabildiğince yardım sağlıyoruz.” K-16

“Evet, müdahale ediyorum. (...) Bir yere giderken haber vermesini istiyorum. Okuduğu şeylere ve arkadaşlarına dikkat ediyorum. Çok fazla karışmamakla birlikte bunları bilmek istiyorum.” K-18

Katılımcılar çocuklarını koruma ve hayatlarını bilme arzusundan dolayı, çocuklarının hayatlarının kendi kontrolleri altında olmasını isteme arzusundadırlar. Bu durum bazen gittiği yerleri veya arkadaşlarını tanıma-bilme arzusu gibi olurken bazen de ortamın-dışarının kötü olmasıyla ilişkili olmaktadır.

“Toplumsal Cinsiyet Etkisi”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen başka bir konu ise, toplumsal cinsiyetle ilişkili olmaktadır. Katılımcılar bu durumun nedenselliğini, neden böyle olduğunu ve eğilimlerine yansıdığını şu şekilde dile getirmişlerdir;

“Cinsiyetle ilgili çok kaygım yok benim açıkçası. Erkek olmasının verdiği, bilinçli olmasının verdiği... [Kız çocuğu olsaydı?] Daha korkulu olurdum çünkü niye yani bizim toplumumuz ataerkil bir toplum. Her şeyde erkek daha ön planda. Kızlar bu anlamda kendilerini daha korumak zorunda olduğu için sanıyorum daha bir koruyucu olurdum.” K-4

*“Mesela büyük kıza son dönemlerde daha fazla dikkat ediyoruz birazda korumacı davranıyoruz. Şartlar ve ortam da biraz bunda etkili oluyor. [Şartlar ve ortamı biraz açar mısınız?] Şöyle söyleyeyim görüyoruz duyuyoruz kadına şiddet veya taciz gibi şeyler oluyor. Onlar gibi.”*K-8

“Kız çocuğu olduğu için koruma iç güdüsü daha üst düzeyde olabiliyor. Öğretmen olarak değil baba olarak bakıyorum onun için de tabi düşünceler farklılaşıyor.”
K-15

“Türkiye’de yaşam tarzı birazcık baskılanmış eğilimlerde olduğu için cinsiyete göre müdahalede bulunmaya sebep oluyor. Kendini kollaması açısından, annesi ve ben yönlendirmede bulunuyoruz. Daha çok yaşlılara dikkat etmesi konusunda uyarıyoruz. Gençlerde bir şey yok ama yaşlılar sapıtmış bu memlekette.” K-19

Katılımcılar çocuklarına özellikle müdahalede bulunurken, cinsiyet değişkeni devreye girmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet olgusu üzerinden kendini göstermektedir. Bununla birlikte; toplumun ataerkil yapısı, kadınlar açısından dışarının tehlikeli oluşu ve hatta bazı insanların sapıtmış olması düşüncesiyle birleşince, katılımcılar (özellikle) kız çocuklarının hayatlarına müdahale etme eğilimde etkili olarak kendisini oldukça fazla göstermektedir. Aslında bu durum aynı zamanda ebeveynlerin korkularını ve olası risk algılarını da göstermektedir.

“Korkular ve Olası Riskler”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen başka bir konu ise, katılımcıların kendi çocukları için duydukları korku ve risklerle ilişkilidir. Bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir;

*“Mesela Kamplara gitmek istiyor, ben korkuyla ortamdan, terörden korktuğum için bunlara müdahale ediyorum ama artık zaten 23 yaşında istediğin kadar müdahale et dinlemiyor. Yapacağını yapıyor. Bunun dışında giyimde, saçta, yaşam tarzında hiçbir şekilde biz onlara karışmıyoruz.”*K-4

“Şartlar ve ortam da biraz bunda etkili oluyor. [Şartlar ve ortamı biraz açar mısınız?] Şöyle söyleyeyim görüyoruz duyuyoruz kadına şiddet veya taciz gibi şeyler oluyor. Onlar gibi.” K-8

“Bazı konularda evet mesela benim ki daha küçük 17 yaşında çok fazla şey bilmiyor dünyayı tanımıyor. Yani siyasi konularda ya da dini konularda böyle kendini kaybedebileceği ya da kaptırabileceği konularda yani çok şey yapmam. Sakıncalı

olabilir. Yani sapma olabilir dediğim gibi kendisine faydalı olacak şeylere katılabilir. Ama dediğim gibi kızımın ya da oğlumun saptırabileceği ya da kendi sapabileceği şeylere müsaade etmem.” K-13

“Müdahale ederim. Şuanda toplum hiç güvenilir değil, yaşamış görmüş biri olarak da müdahalede bulunurum.” K-15

“Kendini kollaması açısından, annesi ve ben yönlendirmede bulunuyoruz. Daha çok yaşlılara dikkat etmesi konusunda uyarıyoruz. Gençlerde bir şey yok ama yaşlılar sapıtmış bu memlekette.” K-19

Katılımcıların kendi ifadelerinden çıkan sonuçlardan korku veya risk durumuyla ilişkili ilk durum, terör gibi dışsal riskler ve korkular olmaktadır. İkinci durum, toplumsal cinsiyet olgusuyla ilişkili olarak kadınlara tecavüz ve tacizin olması ile ortalıkta sapıtmış insanların olmasıdır. Üçüncü durum ise, şuan varolan güvenilirmez toplumun içinde her an birilerinin, bu birileri bazen birer siyasi parti gibi tüzel kişilerde olabilir, çocuklarını kandırabileceği ihtimalinin olması ve çocuklarının ahlaki ve toplumsal değerlerden sapacağı düşüncesinin korkusu/riski olmaktadır.

“Ahlaki ve Toplumsal Değerler”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen başka bir konu ise, katılımcıların kendi çocukları için duydukları korku ve risklerden dolayı ahlaki ve toplumsal değerlerle ilişkilidir. Bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir;

“Ya şimdi şöyle bir şey yaşına ve cinsiyetine göre bazı şeyleri yaşamasını isterim, yaşayarak öğrenmesini isterim. Ama tabi kendine zarar vermeyecek şekilde, yani kıza ahlaki kurallar çerçevesinde, he erkek arkadaşı olabilir, çıkabilir gezebilir ama belli sınırlar içerisinde hani kendine zarar vermeyecek şekilde eğer bir hata yapıyorsa çok fazla müdahale etmiyorum. Çünkü o hatayı yaparak yapmamayı öğrenecek dediğim gibi ama çok kötü bir şey değilse kendine zarar verecek şekildeyse tabii ki müdahale ederim, anneyim sonuçta ama hani çok ufak tefekse yapmıyorum müdahale.” K-13

“Herkes kendi istediği gibi kendi şekilde hı yaniaşırıya kaçmadığı sürece aile bağlarına örf adetlere, gelenek göreneklerden sapmadığı sürece bu yaptığı işlerle ilgili bizde pek müdahale edilmez ama onun haricinden çıkıldığı andan itibaren tabii ki belli bir şeyler var yani kurallara uyulması gerektiği hatırlatılır.” K-14

“İnsanlara saygılı olması, toplumda kendini rencide edecek davranışlar yapmaması, yani toplumun benimsediği sosyal kurallar var onların dışında davranmamasını telkin ederim.” K-19

Katılımcılar gerek cinsiyetlerine gerekse de yaşlarına göre bazı müdahalelerde bulunurken, bu müdahalelerin nedenini varolan ahlaki ve toplumsal değerlere uymaları için uyarılar ve telkinler olarak görmektedir. Ayrıca, ahlaki ve toplumsal değerlere aykırı olmayacak şekilde davranmaları şartı ile çoğu noktada çocuklarına müdahale etmediklerini, özgürlük alanlarının (hata yapma özgürlüğü de dâhil) olduğunu ifade etmektedirler. Burada katılımcıların çocuklarından beklentisi, kendilerini toplumda rencide edecek ve toplumun varolan gelenek, göreneklerine karşı gelecek aykırı davranışlarda bulunmamalarıdır. Bu durum aynı zaman da katılımcıların dışsal ve çevresel faktörlerden dolayı hem kaygılı olduklarını hem de ona göre onları hazırlamaya çalıştıklarını göstermektedir. Dini hassasiyetler gibi durumlarda da bu müdahale etme eğilimi kendisini göstermektedir.

“Dini Hassasiyet”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen başka bir konu ise, gerek katılımcıların kendi inanç anlayışları dolayısıyla gerekse de dışsal ve çevresel koşullardan dolayı dini hassasiyetten kaynaklanan müdahale etme eğilimi olmaktadır. Katılımcılar bu durumu şekilde dile getirmişlerdir;

“Yani giyim kuşamlarına biraz dikkat ederim. Bir de geldiğimiz yörede dini hassasiyetten dolayı biraz şeydir. Yani müdahale ediyorum ama baskıcı değilim. Uyarıyorum kendilerini.” K-1

“Din konusunda şimdi birbirimize müdahale etmiyoruz fakat onun sorduğu sorulara ben kendi inancıma göre yani deizmden biraz uzak biraz yakınım. Tamamen onun kafası daha karışır Tanrı'yı Allah'ı reddeder korkusuyla daha meyillice cevaplar veriyorum.” K-4

Katılımcılar çocuklarının davranışlarına müdahalede bulunurken dini hasiyetleri göz önünde bulundurduklarını ifade etmişler. Bu durumun arkasında yatan nedensellik bazen gelinen yöreyle ilişkili olduğu gibi bazen de ebeveynlerin çocuklarının farklı dini yönelimlere girmesinden duydukları endişe dolayısıyla olmaktadır. Ayrıca burada arkada yatan nedenlerden biri de radikalizm korkusu veya endişesi de olabilmektedir.

“Radikalizm Korkusu”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen başka bir konu ise radikalizm korkusudur. Bu durum için katılımcılar yaşadıkları endişeleri şu şekilde dile getirmişlerdir;

“ (...)bazı konularda evet mesela benim ki daha küçük 17 yaşında çok fazla şey bilmiyor dünyayı tanımıyor. Yani siyasi konularda ya da dini konularda böyle kendini kaybedebileceği ya da kaptırabileceği konularda yani çok şey yapmam. Sakıncalı olabilir. Yani sapma olabilir dediğim gibi kendisine faydalı olacak şeylere katılabilir. Ama dediğim gibi kızımın ya da oğlumun saptırabileceği ya da kendi sapabileceği şeylere müsaade etmem.” K-13

“Herkes kendi istediği gibi kendi şekilde uı yani aşırıya kaçmadığı sürece aile bağlarına örf adetlere, gelenek göreneklerden sapmadığı sürece bu yaptığı işlerle ilgili bizde pek müdahale edilmez ama onun haricinden çıkıldığı andan itibaren tabii ki belli bir şeyler var yani kurallara uyulması gerektiğini hatırlatırız.” K-14

Katılımcılar çocuklarının davranışlarına müdahalelerde bulunurken gözettikleri durumlardan biri, çocuklarının davranışlarında radikalizme kaçmama durumudur. Varolan bu radikalizm korkusu durumu bazen siyasi partiler veya dini konular için bazen de daha toplumsal ahlak kuralları, gelenek ve görenekler için endişe edici olmaktadır. Tabii burada katılımcıların böyle bir düşünüyor olmalarının arka planındaki neden(sellik)lerden biride, çocukların yetersiz oldukları anlayışı ile ilişkili olmaktadır.

“Çocukların Yetersizliği İnancı”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen başka bir konu ise çocuklarının yetersiz olduklarını düşünmesi durumudur. Bu duruma ilişkin olarak katılımcılar düşüncelerini şu şekilde dile getirmişlerdir;

“Kız çocuğu olduğu için koruma içgüdüsi daha üst düzeyde olabiliyor. Öğretmen olarak değil baba olarak bakıyorum onun için de tabi düşünceler farklılaşabiliyor.” K-15

“Onlar henüz bazı şeylere tam kendileri karar verecek yaşta değiller, tabi kendilerinin karar vermelerini sağlıyoruz ve kendileri vermesi gerektiğini düşünüyoruz. Ama (...) onlarla konuşarak olması gereken doğrular konusunda

bilgilendirerek karar vermelerini sağlamak lazım, çünkü onlar şuan ki gördükleri pencereden bazı kararlar veriyorlar ya da şuan ki yaşlarının gerektirdiği şeyleri yapıyorlar, davranışlarda bulunuyorlar. Daha gelişme çağındalar adı üstünde çocuklar ya da gençler, o dönemin sonuna kadar da olabildiğince o yardımı sağlarız ama bu yardımı yaparken de şunu yapma! Bunu yapma! gibi sınırlamalar şeklinde değil onlara olabildiği kadar yol gösterici olmak (...) gerekiyor.” K-16

Katılımcılar çocuklarının bazen cinsiyetleri gereği bazen de yaşları gereği daha dünyayı tam olarak tanımadıkları için, hata yapabilme olasılıkları olduğu için ve yetersizliklerinden dolayı korunmaya ihtiyaçları olduğunu düşünmektedir. Bunun içinde kötü olan yabancılarla dolu dünyaya karşı, dışarıdaki risklere ve tehlikelere karşı onların korunmaya ihtiyaçları gerektiğini ve bu yüzden katılımcılar bazen çocuklarının davranışlarına müdahale etmeleri gerektiğini düşünmektedirler.

“Kötü Olan Yabancılar”

Katılımcıların çocuklarına müdahale etme eğilimlerini etkileyen başka bir konu ise kötü olan yabancı algısıdır. Katılımcıların bu bağlamda düşüncelerini şu şekilde dile getirmişlerdir;

“(…) bazı konularda evet mesela benim ki daha küçük 17 yaşında çok fazla şey bilmiyor dünyayı tanımıyor. Yani siyasi konularda ya da dini konularda böyle kendini kaybedebileceği ya da kaptırabileceği konularda yani çok şey yapmam. Sakıncalı olabilir. Yani sapma olabilir dediğim gibi kendisine faydalı olacak şeylere katılabilir. Ama dediğim gibi kızımın ya da oğlumun saptırabileceği ya da kendi sapabileceği şeylere müsaade etmem.” K-13

“Kendini kollaması açısından, annesi ve ben yönlendirmede bulunuyoruz. Daha çok yaşlılara dikkat etmesi konusunda uyarıyoruz. Gençlerde bir şey yok ama yaşlılar sapıtmış bu memlekette.” K-19

Katılımcılar kamusal alanı (dışarıyı) tehlikeli olarak görmektedir. Bundan dolayı bazen tehlikeli olarak algılarken bu durumu bazen bu durumdan dolayı yaşanabilecek olumsuzluklardan dolayı endişe duymaktadırlar. Ayrıca bu korkularla birlikte kötü olan bir yabancı algısı olduğuda söylenebilir.

“Ebeveynlerin müdahale etme değişkenleri”

Ebeveynlerin çocuklarına, yukarıda üzerinde durulan nedenlerle müdahale etme nedensellikleri ve eğilimleri verilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin müdahale etme

durumları başta cinsiyet sonrasında ise yaş etkisi değişkeni üzerinden değerlendirildiğinde, yukarıdaki tablo 3'te de görüldüğü üzere, sonuçlar şu şekilde çıkmıştır.

Cinsiyet ve yaş değişkeni ile müdahale etme eğilimi arasındaki ilişki sonucunda 4 farklı kavram ortaya çıkmıştır. Bunlar etkili, etkili değil, kısmen etkili ve asla etkili değil şeklinde olmuştur. Kısmen ve asla etkili diyenler çok fazla, hatta katılımcıların yarısından fazla olmaktadır. Katılımcılar çoğu zaman bu düşüncelerini şu şekilde dile getirmişlerdir; cinsiyet ve yaş değişkeni için “*Asla fark etmez, asla etkili değil veya asla ile bazen, ara sıra bazı zamanlarda veya kısmen* (**Cinsiyet:** K-2, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24. **Yaş:** K-2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24.)” gibi ifadeler kullanmışlardır. Bu durumun nedenselliğini çok fazla dile getirmemişlerdir.

Cinsiyetin ve yaşın müdahale etme eğilimleri üzerinde etkili olduğunu düşünen katılımcılar toplam katılımcıların çeyreğini oluşturmuşlardır. Katılımcılar bu duruma dair düşüncelerini yukarıda tabloda belirlenen nedenler dolayısıyladır. Başka bir ifadeyle çocuklarına müdahale etme eğilimlerinde cinsiyet ve yaş faktörünün etkili olduğunu vurgulayan katılımcılar (**Cinsiyet:** K-1, 4, 6, 8, 15, 21. **Yaş:** 1,3, 5, 13, 14, 15, 21.) bunun nedenselliğini yukarıda tabloda belirlenmiş olan nedenlerle ilişkilendirmişlerdir.

Özetle; katılımcılar çocuklarına baskıcı müdahalelerinin olmadığını söylemekle birlikte, müdahaleden daha çok öğüt verici bir şekilde yönlendirmeye ve hayat şartlarını göz önünde bulundurarak öğretici olmaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Burada katılımcılar çocuklarının bazı noktalarda tecrübesiz olduklarından dolayı yanlarında olmak için ve daha doğru davranışlarda bulunmaları için telkinlerde/tavsiyelerde bulunduklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca, katılımcılar çocuklarını koruma ve hayatlarını bilme arzusundadırlar.

Katılımcılar gerek cinsiyetlerine gerekse de yaşlarına göre bazı müdahalelerde bulunurken, bu müdahalelerde varolan ahlaki ve toplumsal değerlere uymaları için uyarılar ve telkinler olmaktadır. Burada katılımcıların çocuklarından beklentisi, kendilerini toplumda rencide edecek ve toplumun varolan gelenek, göreneklerine karşı gelecek aykırı davranışlarda bulunmamalarıdır. Bu durum aynı zaman da katılımcıların dışsal ve çevresel faktörlerden dolayı hem kaygılı olduklarını hem de

ona göre onları hazırlamaya çalıştıklarını göstermektedir. Ayrıca dini hassasiyetler gibi durumlarda da bu müdahale etme eğilimi kendisini göstermektedir.

Katılımcılar çocuklarına özellikle müdahalede bulunurken, cinsiyet değişkeni yaş değişkeninden daha çok devreye girmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet olgusu üzerinden kendini göstermektedir. Bununla birlikte; toplumun ataerkil yapısı, kadınlar açısından dışarının tehlikeli oluşu ve hatta bazı insanların sapıtmış olması düşüncesiyle birleşince, katılımcılar (özellikle) kız çocuklarının hayatlarına daha fazla müdahale etme eğilimi göstermektedir. Aslında bu durum aynı zamanda ebeveynlerin korkularını ve olası risk algılarını da göstermektedir. Çünkü katılımcılar korku veya risk durumuyla bağlantılı olarak; dışsal faktörler ile terörü, toplumsal cinsiyet olgusu ile kadınlara tecavüzü/tacizi ve varolan güvenilmez toplumun içinde her an birilerinin (yabancılar, öteki insanlar, siyasi partiler) çocuklarını kandırabileceği ihtimalinin olması dolayısıyla korkmaktadırlar. Bunlara ek olarakta herhangi bir konuda çocuklarının radikalizme düşeceği endişesi ile farklı yollara sapacağı (hem topluma ters hem de dine ters düşme) korkusu veya endişesi olabilmektedir. Tabii burada katılımcıların böyle düşünüyor olmalarının arka planındaki neden(sellik)lerden biride, çocuklarının yetersiz oldukları anlayışı ile ilişkili olmaktadır. Katılımcılar bu yetersizlikte gördükleri çocukları için, tehlikeli ve tehlikelilerle dolu olan bu dünyadan endişe duymaktadırlar.

Son olarak şunu da söylemek mümkündür; aslında müdahale etme neden(sellik)lerin hepsi birer korku veya risk sonucunda ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle ebeveynlerin çocuklarına müdahale etme eğilimlerinde ve davranışlarının şekillenmesinde, kendi ifadelerinden yola çıkılarak oluşturulan kavramların hemen hepsinde korku ve olası riskler kendisini göstermektedir. Bu duruma ilerleyen sayfalarda tekrar değinilecektir. Çocuklara müdahale eğilimleri ilgili olan bu bilgilerden sonra, ailenin yaşam tarzı, hakkında bilgiler vermek yerinde olacaktır.

5.2. KATILIMCILARIN YAŞAM TARZI BİLGİLERİ

Katılımcıların kendileri ve ailelerinin yaşam tarzlarıyla ilgili bilgiler çalışma açısından önemli olmaktadır. Çünkü kişilerin yaşam tarzları, dünya görüşleri, dindarlık düzeyleri ve boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları gibi bilgiler, aynı zamanda kişilerin hem gönüllülükle olan bağları hem de gönüllülüğü destekleme(me)

tutumları hakkında bilgiler vermektedir. Bu bağlamda eldeki veriler aşağıdaki gibi tablolastırılmıştır (bkz. Tablo 4).

TABLO 4: Katılımcıların Yaşam Tarzı Bilgileri

Yaşam Tarzı Değişkenleri	Değişkenler İçin kullanılan Kavramlar	Sıklık	Katılımcılar
Dünya Görüşü Siyasi Açıdan	<u>Demokrat:</u>		2, 5, 22
	Sosyal	6	15
	Solcu		4
	Özgürlükçü		16
	<u>Muhafazakâr:</u>		6, 7
	Milliyetçi	5	3, 14
	Demokrat		1
Dünya Görüşü Sosyal Açıdan	Dengeci (Radikalizm Karşıtlığı)	2	4, 8
	İnsanlara Yardımcı Olmak	1	11
	Hoşgörülü Olmak	1	18
Dindarlık Düzeyi	Günlük İbadetleri ve Ritüelleri Yapmaya Çalışırım	11	1, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 17, 23
	Hiçbir İbadeti ve Ritüeli Yapmam		5, 15, 16, 19, 21, 22, 24
	Özel Gün ve Gecelerde İbadet	4	2, 4, 18, 20
	<u>Boş Zamanı Olmayanlar:</u>	12	5, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 19, 20, 22
Boş Zaman Değerlendirmesi	<u>Hobiler:</u>		3, 4, 7, 8, 13, 15, 16, 18, 21, 22, 23, 24
	Kitap, Sinema, Müzik, Cafe, AVM	12	
	Gezisi, STK/Kulüp		
	<u>Sosyal ilişkiler:</u>	5	4, 5, 11, 16, 18
	Aile, Akriba ve Arkadaş Görüşmeleri		
	<u>Zaman öldürme:</u>		
	Uyuma/Dinlenme, Tv İzleme	4	1, 12, 13, 14
	Çarşı/Pazar		
	Köye Gitmek	3	13, 14, 20
	Doğa Gezisi veya Piknik	2	6, 17

Tabloyu yorumlamak gerekirse; katılımcıların yaşam tarzları 3 ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar; dünya görüşü, dindarlık düzeyi ve boş zaman değerlendirmesidir. Bu başlıklar altında katılımcıların ifadeleriyle yapılan kodlama ve kavramsallaştırma sonucunda bazı alt başlıklar oluşturulmuştur. Bu alt başlıklarda katılımcılar, dünya görüşlerini siyasi ve sosyal olarak iki farklı şekilde ifade

etmişlerdir. Dindarlık düzeyinde ise katılımcılar ritüelleri ve ibadetleri yapma veya yapmama durumları üzerinden kendilerini ifade etmişlerdir. Bunlarla birlikte katılımcıların boş zaman değerlendirmeleri 6 alt başlıkta sıklık derecesi en fazla olandan en aza kadar sıralanmıştır.

5.2.1. Katılımcıların Dünya Görüşü

Katılımcılardan çoğunluğu siyasi açıdan kendilerini yakın gördükleri görüşleri dünya görüşleri olarak ifade ederken çok azı ise sosyal açıdan veya hayata bakış açıları bağlamında dünya görüşlerini ifade etmiştir.

“Katılımcıların Siyasi Açıdan Dünya Görüşleri”

Katılımcılar siyasi açıdan özellikle iki kavram üzerinden kendilerini daha fazla tanımlamış ve bu kavram çerçevesinde görüşlerini ifade etmiştir. Bu kavramlar “Demokratlık” ve “Muhafazakârlık”tır. Ancak bu kavramları tek başına kullanmalarının yanında bunlarla ilişkilendirdikleri kavramlarla da kullanmışlardır.

“Demokrat”

Katılımcılardan bazıları sadece demokrat olduklarını bazıları da sosyal, solcu veya özgürlükçü demokratlar olduklarını ifade etmişlerdir.

“Demokratik bir aile herkes istediğini istediği bir şekilde yapabilir yani demokratız.” K-2

“Ben demokrat bir insanım. Çağdaş uygar görüşlü, tam anlamıyla demokratım yani. Hikâyeden bir demokrat değilim. Mesela zamanın da başörtü muhabbetlerinde, bütün arkadaşlarım karşı çıkarken ben özgür olması gerektiğini savunurdum.” K-5

“uu demokrat. Demokrat bir kişiliğim var.” K-22

“Atatürkçülüğü söylemeye bile gerek yok o zaten insanın ruhunda olan bir şeydir. Sosyal demokrat biriyim.” K-15

“Türkiye ortamında aslında destekleyebileceğim bir siyasi parti yok parti olarak soruyorsanız ama ben öğrenciliğimden bu yana yaşam tarzımdan bu yana her zaman solu destekledim.” K-4

“Şuan ki Türkiye koşullarına göre tutucu değiliz, modern diyebiliriz. O konuda kendi ölçütlerimiz olmasa da başkalarının yaşamlarıyla ilgili olabildiği kadar özgür

olmaları gerektiğine inanıyoruz. Öyle de yaşamaya çalışıyoruz.(...) özgürlükçiyim. Tabi ki özgürlük olacak ama bazı denetimlerin de belli kurumlar tarafından ama gerçekten de kurum olan kurumlar tarafından yapılp ona göre düzenlenmesi gerektiğine de inanıyorum.” K-16

“Muhafazakâr”

Katılımcılardan bazıları sadece muhafazakâr olduklarını bazıları da milliyetçi muhafazakâr veya demokrat muhafazakâr olduklarını ifade etmişlerdir.

“ (...) biraz dini yönüm var. Tabii şeye de demokrasiye de inanıyorum. Demokrat-muhafazakâr diyelim.”K-1

“ıı biraz muhafazakâr (...) Muhafazakâr böyle biraz daha milliyetçi muhafazakâr arası.”K-3

“Ben dünya görüşü olarak vatanını, milletini, dinini, kuranını seven bir insanım. Dolayısıyla milliyetçi bir insanım. Yani milliyetçi ama muhafazakâr milliyetçi. Hani hem dini yönden hem vatani yönden savunan o görüşü savunan bir insanım.”K-14

Katılımcılar siyasi noktada kendilerini tanımlarken demokratlık ve muhafazakârlık kavramları üzerinde durmanın yanında bazı katılımcılar ise; farklı nedenlerden dolayı siyasi görüş belirtmekten çekinmişlerdir. Ayrıca siyasi dünya görüşü yerine sosyal açıdan dünya görüşlerini ifade edenler olmuştur.

“Katılımcıların Sosyal Açıdan Dünya Görüşleri”

Katılımcılardan bazıları dengeci yani radikalizmin kötü olduğunu ve radikalizmin karşısında olduklarını belirtirken bazıları ise insanlara yardımcı olmak ile hoşgörülü olmanın onlar açısından bir dünya görüşü olduğunu vurgulamışlardır.

“Muhafazakâr değiliz açıkçası. Modern... Modernlikte göreceli bir kavram şimdi bana göre. (...) Her şeyin aşırısı kaçılmasının taraftarı değilim. Her şey dengeli olmalı. Ortadayız diyebilirim.”K-4

“Her şeyden biraz biraz. [Biraz açar mısınız?] Yani şöyle söyleyeyim. Bir yönüm muhafazakâr bir yönüm dindar (uuu) bir yönüm geleneksel. Ama aynı zamanda moderniz. Demokrat yönümüz de var. (...) Demin de dedim ya, her şeyden biraz var. Yani ıı radikal olarak bir şey yok.”K-8

“İnsanlara Yardımcı Olmak”

“İnsanlara yardım etmeği en büyük gayem sayarım.”K-11

“Hoşgörülü Olmak”

“Siyasi görüşe çok girmek istemiyorum. İnsanların bir arada hoşgörüyüyle yaşayacağı bir toplum istiyorum. Çalışkan olmak ve o işi sevmek benim için çok önemli. Ne iş yaparsanız yapın mutlaka o işi sevmeli ve iyi bir şekilde yapmalısınız. Bunu yaparken de herkese veya herkesle hoşgörü içinde olun” K-18

Katılımcılar siyasi açıdan özellikle iki kavram üzerinde durmaktadırlar. Bu kavramlar “Demokratlık” ve “Muhafazakârlık”tır. Ancak bu kavramları tek başına kullanmalarının yanında bunlarla ilişkilendirdikleri kavramlarla kullanmaktadırlar. Demokratlar sosyal, solcu veya özgürlükçü gibi kavramları kullanırken muhafazakârlar milliyetçi veya demokrat muhafazakâr olduklarını ifade etmektedir. Bazı katılımcılar ise gerek OHAL’den gerekse başka nedenlerden dolayı siyasi noktada kendilerini tanımlamaktan çekinmektedir.[“Bu soruyu pas geçmek istiyorum. Çünkü olağan üstü halde yaşıyoruz.” K-21] Bununla birlikte siyasi olarak dünya görüşleri yerine sosyal açıdan dünya görüşlerini ifade eden katılımcılar radikalizmin kötü olduğunu ve radikalizm karşıtı olduklarını belirtirken bazıları ise insanlara yardımcı olmak ve hoşgörülü olmanın onlar açısından bir dünya görüşü olduğunu vurgulamaktadır.

5.2.2. Katılımcıların Dindarlık Düzeyleri

Katılımcıların çoğunluğu dindarlık düzeyi bakımından günlük ibadetleri veya ritüelleri yerine getirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte hiçbir ibadet veya ritüeli yapmadıklarını ve dinin hayatlarında yer almadığını ifade edenlerde oldukça fazladır. Son olarak sadece özel günlerde veya gecelerde bazı ibadetleri yaptıklarını söyleyenlerde vardır.

“Günlük İbadetleri ve Ritüelleri Yapmaya Çalışırım”

Katılımcıların çoğu dindarlık düzeyi bağlamında namazımı kılıyorum orucumu tutuyorum tarzında ifadelerle inançlı olduklarını ifade etmiştir. Bazen de bu durumun arkasından bazı açıklamalar getirerek daha çok radikal olmadıklarını vurgulamışlardır.

“Yani biraz dini yönüm var. (...) tabii namaz kılıyorum. Oruç tutuyorum. Yani hanımda namaz kılıyor. Ama fazla öyle şey değil yani.”K-1

“Dindarlık düzeyi nasıl söyleyeyim namazlarımı falan kılıyorum. Ama öyle radikal bişeyim yok.”K-3

“İmm dindarlık düzeyimiz yani normal orucu tutan insanlarız 5 vakit namaz kılan insanlarız.”K-6

“Namazımı kılarım. 5 vakit namazımdayım.”K-7

“Namazımızda niyazımızdayız. Orucumuzu tutarız. Ama böyle aşırı tutucu değiliz. Mesela eşim açıktır. Namaz kılar oruç tutar ama açıktır.”K-8

“Allaha inanırım, inanıyorum. İşte uı yeterince ibadetlerimizi yerine getiremiyoruz ama yapmaya çalışıyoruz. Oruç tutmaya çalışıyoruz namaz kılmaya çalışıyoruz.”K-10

“Hamdolsun. [Hamdolsunu biraz açar mısınız?] Yani her insanın yaşam gayesi inancının gereği neyse benimde oraya kadardır. Aşırı derecede kendimi anlatmıyorum ama yaşantımdaki inancım doğrultusunda hamdolsun şükür elhamdülillah Müslüman’ım. Elimden geldiğince inancımın gereği neyse odur. İnandığım doğrultuda inancım gereği yaşamaya gayret ediyorum. Yaşadığım gibi değil. İnancım inandığım gereği.”K-11

“Dindarımdır. İbadetlerimi yerine getiriyorum.”K-12

“Namazımı arada kılarım ramazanda oruç tutarım falan ama şimdi Allah izin verirse sürekli kılmaya gayret gösteriyorum.”K-13

“Çok inançlıyım. Mesela evden çıkarım okula gelinceye kadar dua okuyarak gelirim. (...) Şöyle söyleyeyim; bağnaz düşüncelere karşıyım ama inancım hiç değişmez. Yani ben Mevlana gibi düşünüyorum (...) Ama bu tarikatları falan sevmiyorum.”K-17

“Bu dünyaya ait olmadığımı düşünüyorum. Bana göre değil bu dünya. (...) Dini ritüelleri yerine getirmeye çalışırım.”K-23

Katılımcıların çoğu dindarlık düzeyi bağlamında namazını kılıyorum orucumu tutuyorum tarzında ifadelerle inançlı olduklarını ifade etmektedir. Bazen de bu durumun arkasından bazı açıklamalar getirmektedirler. Bu açıklamalarda daha çok radikal olmadıklarını vurgulamaktadırlar. Ayrıca bazı katılımcılar [K-11, K-23]

inançlarının gereği olarak yaşamaya çalıştıklarından, yaptıkları ibadetlerden konuşmak istememişlerdir. Çünkü istemeden inançlarıyla ters düşme endişesinden dolayı ara ara özellikle ses kaydı açıkken zaman zaman sessiz kalmayı tercih etmişlerdir (Bu düşünceler ses kaydından sonra konuşurken tutulan notlardan). Ayrıca bu dünyaya ait olmadıklarını söyleyenler de olmuştur.

“Hiçbir İbadeti veya Ritüeli Yapmam”

Katılımcıların bazıları hiçbir dine mensup olmadıklarını, dinin zarar veren ve modern toplumda olmaması gerektiğini, ateist olduklarını ve dinin onları sınırlandırdığını düşündükleri için hiçbir ibadeti veya dinsel ritüeli yerine getirmediklerini ifade etmişlerdir.

“Din düzeni sağlayan bir şeyleri öğütleyen ama modern bir toplum için çokta yeterli bir şey değil. Din modern topluma yetmez. Modern toplumun ihtiyacını karşılamaz.”K-5

“Çok zayıfım. Namaz kılmam, oruç tutmam, sıkışınca Allah derim, sıkışmadığımda pek aklıma gelmez, ramazanda içerim böyle bir adamımdır.” K-15

“Yani din bende düşük düzeyde diyebilirim. Yaşadığımız toplum ve kültürel yapıdan dolayı inancım var ancak bununla ilgili bir ibadet yapmıyorum..”K-16

“Tasvip ettiğim bir din tarzı yok. Dini şeyleri yerine getirmiyorum.”K-19

“Ateistim (...) Kitap okumam ve yaşamdaki pratikler bunda etkili oldu.” K-21

“Katı değilim. (...) din bende çok bağlayıcı değil.”K-22

“Valla benim dinle hiç alakam yok açık konuşuyorum çünkü dinin beni sınırlandırdığını düşünüyorum.”K-24

Bazı katılımcılar, dinin kötülük yaymakla beraber yıkım getirmekte ve modern dünyada yeri olmadığını, tasvip ettikleri bir dinin olmadığını ve onları sınırlandırdığını düşünmektedir. Bundan dolayı da dinden uzak aynı zaman da kültürel olarak bağlı hissetseler de bir bağlayıcılığının olmadığını vurgulayanlarda ve Ateist olduğunu söyleyenlerde olmaktadır.

“Özel Gün veya Gecelerde İbadet”

Katılımcıların bazıları çok dini gereklilikleri yerine getirmemekle birlikte dinden tamamen de uzak olmadıklarını ifade etmişlerdir.

“Çok muhafazakâr değilimdir. Ama yani özel günlerde kandillerde şeylerde gerekli ibadetlerimizi yaparız yani o kadar da şey değiliz yani (sesli gülme) (...) Normal yani çok ağır değil çok ta böyle ateist değil orta düzeyde gidiyoruz.”K-2

“Aşırı dindar değilim. Açık geziyorum, namaz kılmıyorum ama orucumu tutmaya çalışıyorum, zekatımı vermeye çalışıyorum. (...) Çok dua ediyorum, her akşam dua ederek yatarım. (...) deizme kayıyorum açıkçası son dönemde.”K-4

“Normal her Müslüman gibiyim. Aşırı dinci değilim. Yerine getirebildiğim kadar yapmaya çalışıyorum.”K-18

“Bayramdan bayrama namaza gidiyorum.” K-20

Katılımcıların bazıları çok dini gereklilikleri yerine getirmemekle birlikte dinden tamamen de uzak olmadıklarını ifade etmektedirler. Özel gün ve gecelerde bazı ibadetleri ve gereklilikleri yerine getirdiklerini söylemektedirler. Ayrıca katılımcıların bir kısmı bazı ibadetleri yaparken bazılarını yapmadıklarını söyleyenler olmakla beraber yapabildiği kadar veya dinin dua ile hayatlarında olduğunu ifade edenler olmaktadır.

5.2.3. Katılımcıların Boş Zaman Değerlendirmesi

Katılımcılar boş zaman değerlendirme ile ilgili ifadeleri altı başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar sıklık derecelerine göre sırasıyla ve katılımcıların kendi ifadeleriyle aşağıda verilmiştir.

“Boş Zamanı Olmayanlar: Ev ile İş Arasındaki Hayat”

Katılımcıların yarısı boş zamanları olmadığını, ev ile iş yerleri arasında mekik dokuduklarını ifade etmişlerdir. Neredeyse hiç boş zamanlarının başka işlerle uğraşmak için kalmadığını dile getirmişlerdir.

“Ben hastane ev ve meslek odası arasında mekik dokuyorum. Başka bir şey yok.” K-5

“İşimize gidip gelen sosyal aktivitesi olmayan insanlarız.”K-7

“Aslında boş zamanımız pek yok. iş ev arasında mekik dokuyoruz.”K-8

“İu hayat şartlarına bakılırsa yaşam tarzı diye bir şey yok. (...) İşe gitmek var, eve gelmek var, işte çalışıyorsunuz sonra evde çalışıyorsunuz. Onun haricinde bir yaşam tarzımız yok. (...)Genelde boş zaman diye sosyal hayat diye bir şey yok bizde.” K-10

“Klasik Erzurumlular yaşantısı bir. Devlet memurluğu iki. Fazla sosyal faaliyet hayatımız olmamakta.” K-11

“Pek boş zamanımız yok günümüz sadece çalışmakla geçiyor.”K-12

“valla boş zamanımız olmuyor açıkçası onu söyleyeyim sabahtan buraya(belediye) geliyoruz akşam eve gidiyoruz hava kararıyor yemektir derken monoton bir hayat zaten gece oluyor. Yani boş zamanımız olmuyor. Yemeği yedik mi de yatıyoruz yani. Henüz daha devletin bize boş zaman ayırabilecek böyle bir boş süresi yok yani. Vermedi yani öyle bir hak vermedi bize.”K-14

“Yaşam tarzımda hep çalışmak var. Çünkü benim eşim de işine çok düşkün ve tam bir işkoliktir. Bende işkoliğim.” K-17

“Günümüzün sekiz saati zaten burada geçiyor. Burada çok yoğun bir çalışmam var. Makaleler yazıyoruz ve öğrencilerimiz var.” K-18

“Fazla aktiviteleri olmayan çalışma hayatıyla haşır neşir olmuş, gelecek kaygısı yaşayan tipte bir aileyiz. (...) Çalışma hayatından dolayı boş zamanımız yok. Yedi gün yirmi dört saat çalışan bir meslek(jandarma) grubunda olduğumuz için ailemizle pek fazla zaman geçiremiyoruz.”K-19

“Sabah 9’da dükkandayım. Akşam 19.30’da kapatıyorum. Saat akşam sekiz gibi akşam yemeği yiyoruz. Bana kalan vakitlerde ise daha çok televizyon izliyorum.”K-20

“Valla yaşam tarzımız akademik hayatla gündelik hayat arasında geçiyor. Fazla bir şeylik yok.”K-22

Katılımcıların çoğu işten arta kalan zamanlarının olmadığını sosyal aktiviteleri olmadan ev ile iş arasında mekik dokuyarak monoton bir hayat yaşadıklarını ifade etmektedir.

“Hobiler: Kitap, Sinema, Müzik, Cafe, AVM Gezisi, STK/Kulüp”

Katılımcıların çoğu boş zamanlarda uğraştıkları hobileri ile ilişkili şeyler yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bunların içinde kitap okuma, sinemaya gitme, müzik dinleme veya müzik uğraşı, cafeye gitme, AVM’ye gitme ve herhangi bir STK’da veya bir kulüpte görev alma olduğunu söylemişlerdir. Bu hobiler bazen aile ile birlikte yapılırken bazen de bireysel olmaktadır.

“Pek dışarı çıktığımız yok. Ben kitap okuyorum hanım el işi yapıyor. Bazen ara sıra işte şeylere falan gidiyoruz alışveriş merkezlerine falan gidiyoruz onun dışında sosyal faaliyetimiz yok sayılır.”K-3

“Boş zamanlarımızda eşim çok okur, ben de okuyorum. Genellikle kitap okuyoruz. Dönem dönem beğendiğimiz filmler varsa sinemaya gidiyoruz. (...) ama genelde kitap okuyoruz.”K-4

“Boş zamanlarımız da ya sinemaya gideriz ya yemeğe gideriz.”K-7

Arada çarşıya çıkıyoruz. AVM’leri geziyoruz hep birlikte bazen de sadece hanımla yemek yiyoruz dışarıda.”K-8

“Ya çok aktif bir şeyimiz yok yani, hep böyle çarşı pazarda şeyler gidersek sinemaya gidiyoruz.”K-13

“Sadece öğretmenlik olmadığı için yaşıtımda, (...) İlgilendiğim alanlarla ilgili örneğin basketbolla da ilgilendiğim için şuan bir kulübünde 2. Başkanım, boş zamanların bir kısmını da onunla ilgili durumlar için kullanabiliyorum.”K-16

“Yürüyorum, televizyon izliyorum, müzik dinliyorum.”K-18

“Daha çok cafelerde zaman geçirip çocuklarımla gezerim. Cafelerde kitap okumayı tercih ederim.”K-21

“Hobilerim var işte değişik antika işleriyle uğraşıyorum. İu kitap topluyorum biriktiriyorum falan böyle meraklarım var. Motosikleti severim, motosiklet binerim.”K-22

“Boş zamanlarım da merak ettiğim bir konu ile ilgili çalışma yaparım, kitap okurum evimde bir kütüphanem var. Merak ettiğim bir konuyu incelerim onları araştırıp word dosyasında kitapçık haline getiririm.” K-23

“Valla ben devamlı iş yaratırım kendime gönüllülük bağlamında (...) İş yaratma kafasında gittiğim içinde devamlı çalışma içindeyim.”K-24

Katılımcıların yarısı buldukları boş zamanlarda uğraştıkları hobileriyle ilişkili olarak zamanı kullandıklarını ifade etmektedir. Bunların içinde kitap okuma, sinemaya gitme, müzik dinleme veya müzik uğraşı, cafeye gitme, AVM’ye gitme ve herhangi bir STK’da veya bir kulüpte görev alma[K-16, K-24] olduğunu söylemektedirler. Bu hobiler bazen aile ile birlikte yapılırken bazen de bireysel olmaktadır.

“Sosyal İlişkiler: Aile, Akraba ve Arkadaş Görüşmeleri”

Katılımcıların bir kısmı boş zamanlarında sosyalleştiklerini ve aileleri, akrabaları ve arkadaşları ile buluşup görüştiklerini ifade etmişlerdir.

“Yani çok fazla faaliyet yapabileceğim bir şey yok. 3-5 arkadaş toplantısı diyelim yani gidip gelme.” K-4

“Ailemle genelde birlikte gezmeyi eğlenmeyi paylaşmayı severim. Eşimle birlikte zaman zaman dostlarımızı ziyaret ederiz.”K-5

“Boş zamanlarımızı hafta sonları boş zamanımız olduğu zaman ailevi olarak yani böyle şudur budur onun haricinde fazla bir şeyimiz yok.”K-11

“Zaman Öldürme: Uyuma/Dinlenme, Tv İzleme, Çarşı/Pazar”

Katılımcıların bir kısmı boş zamanlarında uyuyup dinlendiklerini, çarşı/pazarda gezdiklerini veya evde televizyon karşısında vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

“Şu anda vardiyalı çalıştığımız için genel de ilk gün uykuyla geçiyor. Ondan sonra pek kahve kültürümüz de yok evde oturuyoruz. [yani ailecek birlikte nasıl vakit geçiriyorsunuz veya ailecek yaptığınız etkinlikler neler?] yani pek etkinlik yok. Ev de oturup televizyon ve film izliyoruz.”K-1

“Evde dinleniyoruz genelde.”K-12

Ya çok aktif bir şeyimiz yok yani, hep böyle çarşı pazarda şeyler gidersek.”K-13

“Yani cumartesi pazarda mümkün olduğu kadar öğlene kadar uyuyoruz zaten tamam mı öğlenden sonrada kalkıp kahvaltı mahvaltı derken bir bakıyorsun ikinci olmuş ondan sonra yine akşam oluyor. Ya çok çok mecburiyet kalmadığım sürece dışarıya çıkmıyoruz.”K-14

“Köye Gitmek”

Katılımcıların bir kaçı fırsat buldukça yani boş zamanları veya tatillerinde köylerine gittiklerini, orada kendi evleri veya bahçeleri ile ilgilendiklerini ifade etmişlerdir.

“Valla genelde ailecek gidip geziyoruz. Köyümüzde evimiz var, atıyoruz kendimizi dinleniyoruz.”K-13

“Ya çok çok mecburiyet kalmadığım sürece dışarıya çıkmıyoruz ama mecburiyet karşında dursa benim bi tarafım köy. Köylü çocuğuyum ben aynı zamanda tarımla da uğraşıyorum. Tarım işiyle de uğraştığım için köye gidip geliyoruz. (...) yani köyde olunca öyle oluyor yani boş zamanları o taraflarda değerlendiriyoruz biz.” K-14

“Genellikle kahvaltı bile etmeden evden çıkıyoruz. Yazın okullar kapalı olduğu zaman bize vakit kalıyor. Bu zamanlarda da daha çok köyde ve tarlada vakit geçiriyoruz.”K-20

“Doğa Gezisi ve Piknik”

Katılımcıların bir kaçı boş zamanlarında araziye gidip doğa yürüyüşleri yaptıklarını veya piknik yaptıklarını ifade etmişlerdir.

“Onun haricinde ikimizde seviyoruz yani genel olarak doğa gezilerini ikimizde seviyoruz. Çocuklarda katılır. Biraz da Pknik tarzı.”K-6

“Boş zamanlarımızı değerlendirdiğimizde araziye gidiyoruz ot toplamaya. Devamlı arazideyiz. 32 yıllık yazlığımız var ama 10 gün kalmadık.”K-17

Özetle; katılımcıların yaşam tarzları 3 ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar; dünya görüşü, dindarlık düzeyi ve boş zaman değerlendirmesidir. Bu başlıklar altında katılımcıların ifadeleriyle yapılan kodlama ve kavramsallaştırma sonucunda bazı alt başlıklar oluşturulmuştur. Bu alt başlıklarda katılımcılar, dünya görüşlerini siyasi ve sosyal olarak iki farklı şekilde ifade etmişlerdir. Dindarlık düzeyinde ise katılımcılar ibadetleri ve ritüelleri yapma veya yapmama durumları üzerinden kendilerini ifade etmişlerdir. Bunlarla birlikte katılımcıların boş zaman değerlendirmeleri 6 alt başlıkta sıklık derecesi en fazla olandan en aza kadar sıralanmıştır.

Katılımcılar siyasi açıdan özellikle iki kavram üzerinden kendilerini daha fazla tanımlamış ve bu kavram çerçevesinde görüşlerini ifade etmektedir. Bu kavramlar “Demokratlık” ve “Muhafazakârlık”tır. Ancak bu kavramları tek başına

kullanmalarının yanında bunlarla ilişkilendirdikleri kavramlarla da kullanılmaktadırlar. Katılımcılar dünya görüşlerini hem siyasi hem de sosyal açıdan ifade etmektedir. Bazı katılımcılar hem olağanüstü hal hem de başka nedenlerden dolayı dünya görüşlerini özellikle siyasi noktada kendilerini tanımlamaktan çekinmektedir. Bu aslında çalışmanın da konusunu oluşturan korku veya risk olgusu ile ilişkili olmaktadır. Yeri geldiğinde sonuç kısmında tekrar değinilecektir.

Katılımcılardan çoğunluğu dindarlık düzeyi bakımından günlük ibadetlerini veya ritüelleri yerine getirmeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Bununla birlikte hiçbir ibadet veya ritüeli yapmadıklarını ve dinin hayatlarında yer almadığını ifade edenlerde oldukça fazladır. Ayrıca sadece belli başlı günlerde ve gecelerde bazı ibadetleri yaptıklarını söyleyenlerde vardır. Bu dindarlık düzeyi bağlamında namazımı kılıyorum, orucumu tutuyorum tarzında ifadelerle inançlı olduklarını ifade etmekte iken bu durumun arkasından bazı açıklamalar getirerek radikal olmadıklarını vurgulamaktadırlar. Katılımcıların bazıları hiçbir dine mensup olmadıklarını, dinin zarar veren ve modern toplumda olmaması gerektiğini, ateist olduklarını ve dinin onları sınırlandırdığını düşündükleri için hiçbir ibadeti veya dinsel ritüeli yerine getirmediklerini ifade etmektedir. Katılımcıların bazıları ise çoğu dini gerekliliği yerine getirmemekle birlikte dinden tamamen uzak olmadıklarını ifade etmektedir. Özel gün ve gecelerde bazı ibadetleri ve gereklilikleri yerine getirdiklerini söylemektedirler.

Katılımcılar boş zaman değerlendirmesi ile ilgili ifadeleri altı başlık altında toplanmıştır. Katılımcıların çoğu neredeyse hiç boş zamanlarının olmadığını, bundan dolayı sosyal aktiviteleri olmadan ev ile iş arasında mekik dokuyarak monoton bir hayat yaşadıklarını ifade etmektedir. Katılımcıların çoğu buldukları boş zamanlarda uğraştıkları hobileriyle uğraştıklarını ifade etmektedir. Bu hobiler; kitap okumak, sinemaya gitmek, müzik dinlemek veya müzikle uğraşmak, cafeye gitmek, AVM'ye gitmek ve herhangi bir STK'da veya bir kulüpte görev almak [K-16, K-24] olarak ifade edilmektedir. Bu hobiler bazen aile ile birlikte yapılırken bazen de bireysel olmaktadır. Katılımcıların bir kısmı boş zamanlarında sosyalleştiklerini ve aileleri, akrabaları ve arkadaşları ile buluşup görüştiklerini ifade ederken, bir kısmı da boş zamanlarında uyuyup dinlendiklerini, çarşı/pazarda gezdiklerini veya evde televizyon karşısında vakit geçirdiklerini ifade etmektedir. Katılımcıların bir kaçı fırsat bulduğunda yani boş zamanlarında veya tatillerinde köylerine gittiklerini, orada

kendi evleri veya bahçeleri/tarlaları ile ilgilendiklerini ifade ederken, bir kaçı da boş zamanlarında araziye gidip doğa yürüyüşleri yaptıklarını veya piknik yaptıklarını ifade etmektedir. Ebeveynlerle ilgili bu bilgilerden sonra artık ebeveynlerin gönüllük deneyimleri aktarılacaktır.

5.3.KATILIMCILARIN BİREYSEL GÖNÜLLÜLÜK DENEYİMLERİ

Katılımcıların bireysel gönüllülük deneyimleri kendi çocuklarının gönüllülük faaliyetlerini destekleme(me) durumu üzerinde etkili olabilmektedir. Bu ön kabul ile katılımcılara daha önce herhangi bir “formel gönüllülük” faaliyetinde yer aldınız mı? Sorusu sorulmuştur. Ayrıca evet denilmişse son 12 ay içinde mi yoksa daha önce mi olduğu sorulmuştur. Bununla beraber katılımcının bu gönüllülük deneyimi nasıl sonuçlanmış, ortamı, hizmeti ve sıklığı gibi alt sorularla katılımcılardan derinlemesine bilgi vermeleri istenmiştir. Böylece katılımcıların hem kendi çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarına nasıl bakacaklarını hem de kendi deneyimlerinin bunda etkisinin ne olduğuna dair düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların bireysel gönüllülük faaliyetlerine dair gerek deneyimleri gerekse de buna dair tutumları ve beklentileri aşağıdaki gibi tablolastırılmıştır (bkz. Tablo 5).

TABLO 5: Katılımcıların Bireysel Gönüllülük Deneyimleri

Bireysel Gönüllülük Deneyimi	Kullanılan Kavramlar	Sıklık	Katılımcılar
Yapılan Gönüllülüğün Ortamı	Dernek	4	6, 11, 18, 24
	Okul/Üniversite ve Kulüp	4	4, 16, 18, 22
	Vakıf	1	23
	Resmi Kurum	1	19
	Sendika/Meslek Odası	1	5
	Sosyal Medya	1	15
Yapılan Gönüllülük Hizmeti	Kütüphane Kurma-Düzenleme	3	4, 18, 22
	Meslek Sorunlarının Çözümü	1	5
	Öğrencilere Eğitim Desteği	1	6
	Camii Yapımı	1	11
	Sporcu Yetiştirme ve Eğitimi	1	16
	Otistik Çocuklara Yardım	1	18
	Doğa Tanıtımı	1	19
	Dini Eğitim ve Sosyal Yardım	1	23
	Sürdürülebilir Yaşam	1	24

Yapılan Gönüllülük Hizmetinin Sıklığı	Ne Zaman İhtiyaç Olursa/Sürekli	6	4, 11, 16, 18, 23, 24
	Belli Aralıklarla	2	18, 19
	Ayda 3-4	1	5
	Ayda 1	1	6
Yapılan Gönüllülüğün Olumlu Yönleri	Mutluluk Duygusu	5	4, 6, 16, 18, 24
	Güzel ve Farklı Bir Deneyim	3	4, 19, 22
	Sosyal ilişkiler ve Sermaye	2	4, 5
	İnanç Gereğini Yerine Getirme	2	11, 23
	İleride Devam Etme İsteği	1	4
	Olumsuz Yönü Yok	8	4, 6, 11,16, 18, 19, 22
Yapılan Gönüllülüğün Olumsuz Yönleri	İş Yerindeki Yöneticiler	1	23
	Çalışma Arkadaşları ve Kurumlar	1	5
			24
Yapılan Gönüllülüğün Kesinti Nedeni	Devam Ediyor	7	5, 6, 11, 16, 18, 23, 24
	Kurumsal Nedenler	1	22
Yapılan Gönüllülüğün Zamanı	12 Ay Önce	1	4, 19
	Son 12 Ay		5, 6, 11, 16, 18, 23, 24
	Hiç Katılmamışlar	11	1, 2, 3, 7, 8, 9, 12, 13, 17, 20, 21
Gönüllülük Faaliyetine Katılmamış			
	İleride katılmak istiyor	Katılmamış	2
		Katılmış	1
			10, 14
			4

Tabloyu yorumlamak gerekirse; formel/kurumsal bir gönüllülük faaliyetinde bulunanlar ile daha önce böyle bir gönüllük faaliyetinde bulunmayanlar ayrı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte daha önce bir (formel) gönüllülük faaliyetinde bulunanların ve yaptığı gönüllülüğün ortamı, hizmeti, hizmetin sıklığı, devam etme veya kesintiye uğradıysa neden(ler)i ile yapılan gönüllülüğün olumlu veya olumsuz yönleriyle ilgili değerlendirmeler birlikte verilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleri ile oluşturulan başlıklar ve kodlamalar aşağıda verilmiştir. Ayrıca gönüllülüğün 12 ay önce mi yoksa son 12 ayda mı yapıldığı veya şuanda devam etme durum verilmiştir.

Bu bağlamda yapılan gönüllülük faaliyetleri en çoktan en aza doğru, sıklık derecesine göre verilmiştir. Yapılan gönüllülüğün ortamı beş, gönüllülüğün hizmeti dokuz, yapılan hizmetin sıklığı dört alt başlık altında toplanmıştır. Bununla birlikte

gönüllülük faaliyetinin olumlu yönleri beş, olumsuz yönleri üç alt başlıkta toplanmış, faaliyetin kesintiye uğraması veya devam etme durumu da tabloda gösterilmiştir. Gönüllülüğün yapıldığı zaman olarak son 12 ay veya 12 ay önce olması ile katılımcıların daha öce hiç gönüllülük faaliyetinde bulunup bulunmadıkları da aktarılmıştır. Ayrıca son olarakta bazı katılımcıların ileride gönüllülük faaliyetlerine katılma istekleri de tabloda yer almıştır.

5.3.1. Gönüllülüğün Ortamı

Katılımcılar gönüllülük deneyimlerini en çok derneklerde yaşadıklarını dile getirirken bu derneklerin faaliyet alanı(hizmetleri) eğitim, camii yapma, zihinsel özürllüler ve tüketicilerle ilgilidir. Katılımcılar en çok gönüllülük deneyimlerini okul/üniversite ve kulüplerde yaşadığını söylerken bu anlamda daha çok kitap/kütüphane ve sporla ilgili şeyler yapmışlardır. Resmi kurumda çalışırken görev olarak, bağlı oldukları mesleğin meslek odasında yer alarak, dini bir vakıfta veya sosyal medya üzerinden bazı gönüllülük faaliyetlerinde bulunarak gönüllülük deneyimini bu ortamlarda yaşadığını söyleyenlerde olmuştur. Aşağıda katılımcıların kendi ifadeleri ile bu durumlar verilmiştir.

“Eğitim Derneği”

“Balıkesir Çağdaş Eğitim Vakfı’nda üyeydim. Orada normal yani bağışımızla kendi çabalarımızla bir şeyler yapmaya çalıştık. Üniversite öğrencilerine burs olarak yani özel ders olarak yardım etmeye çalıştım.”K- 6

“Camii Derneği”

“Camii Yapma ve Yaşatma Derneği’nde çok büyük rol aldım. Derneklerde cami yapma derneklerinde görev yaptım. Sadece cami yapma. (...) Zaten orda ki yönetimde olduğum için yani yapılışından temeline kadar taa sonuna kadar devam ediyorum. Oradaki yaşam oradaki çalışma insanların katılımını sağlamak, insanlarla birebir ee şeffaf yönetim şeffaf olarak yaptıklarımızı halka anlatmamızdı.” K-11

“Zihinsel Özürllüler Derneği”

“Konya’da bulunduğum dönemde zihinsel özürllüler derneğinde çalıştım. Otistike öğrenciler çoğunlukta’ydi.”K-18

“Tüketici Koruma Derneği”

“Tüketiciyi Koruma Derneği ile birlikte eee Kasım ayından şu güne kadar çevredeki özellikle ilköğretim okullarına evrensel tüketici haklarını anlattık yani çok sevmem bunu ama rakam gösterge olduğu için söylüyorum yani 2202 tane öğrenciye ulaşmışız. (...) yaşamı sürdürülebilir kılmak aslında amacımız. Gönüllülüğümüzün amacı bu zaten.”K-24

“Okul/Üniversite ve Kulüp”

“Halk kütüphanesinde çalışırken bir kuruma kütüphane kurmaya gittim mesela. İşimle mesleğimle olduğu için. İlkokul kütüphanelerini düzenledim.[Bireysel olarak mı gittiniz? Yoksa bir organizasyon içinde mi gittiniz?]Kurumsaldı ama ben bireysel olarak gittim. Kütüphaneler Müdürlüğü’ne bağlı olarak Soma Halk Kütüphanesi’nden teklif geldi. Yine Soma’nın ilkokul kütüphanesinden teklif geldi.”K-4

“Şuanda Best basketbol takımının 2. Başkanıyım. Bu tamamen gönüllülük esasına dayanır.”K-16

“Şuanda Bir Dileğim Var derneğinde çalışıyorum. (...) Kızımın ders ve hikâye kitaplarını çeşitli okullara gönderiyorum. Mesela Mardin’deki bi okulda kütüphane yapılması gerekiyordu oraya yolladık. Bu tarz çalışmalarda bulunuyoruz. Bir Dileğim Var Derneği kanser hastası çocukların dileklerini yerine getirmek amacıyla var.”K-18

“Kütüphane kolu başkanlığı yaptım. Kütüphane haftalarında falan etkinliklerimiz oldu. İstanbul’a, kitap fuarlarına Bursa’ya falan gittik onları organize ettik.” K-22

“Vakıf”

“Bir vakfın hizmetine gücüm yettikçe yardımda bulunuyorum. Vakıf eğitim konusunda da sosyal konularda da yardımcı olan bir kurum.”K-23

“Resmi Kurum”

“TSK’da çalışan ailelerin çocuklarını izcilik kollarına yönlendirmişti. Bende bunun kursunu aldığım için çocuklarla izcilik faaliyetleri düzenliyorduk kendi bünyemizde.”K-19

“Sendika/Meslek Odası”

“Evet, ben üniversiteden beri meslek odasında çalışıyorum. Hiçbir gelirim yok. Hatta zamanımı alır. Kimileri tavır takınır. Kendi dünya görüşümü ortaya koymuş gibi

oluyorum ama bunu yapıyorum halen yapıyorum. Öğrenciliğimden beri, meslek odasında çalışırım. Önce öğrenci komisyonunda sonra pratisyen hekim olduğumda uzman hekim komisyonunda şimdi büyük oldum.”K-5

“Sosyal Medya”

“Çok yoğun olarak çalışmaktayım. Ama böyle olaylara bazı zamanlar diyelim çevre ile ilgili bir duyarlılık konusunda sosyal medya hesaplarımda paylaşımlar yaparak destek veririm. Ancak bedensel olarak hiç katılmadım. İş yoğunluğum olmasa katılırım çünkü severim. Yaşam tarzım, siyasi görüşüm bunu gerektiriyor. Ama tabi Türkiye’de hayat mücadelesi daha az sıkı olduğu için bir de bizim gibi adamlar başarılı olmazsa hemen ezip geçecekleri için onun için işe daha çok yoğunlaştık.”K- 15

Katılımcılar gönüllülük deneyimlerini en çok derneklerde yaşadıklarını dile getirirken bu derneklerin faaliyet alanı (hizmetleri) eğitim, camii yapma, zihinsel özürllüler ve tüketicilerle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılar en çok gönüllülük deneyimlerini okul/üniversite ve kulüplerde yaşadığını söylerken bu anlamda daha çok kitap/kütüphane ve sporla ilgili şeyler yaptıklarını söylemektedir. Resmi kurumda, meslek odasında, dini bir vakıfta veya sosyal medya üzerinden de bazı gönüllülük faaliyetlerinde bulunarak gönüllülük deneyimi yaşadığını söylerde olmaktadır.

5.3.2. Yapılan Gönüllülük Hizmeti

Katılımcılar dernek, okul/üniversite ve kulüp, meslek odası, resmi kurum, vakıf ve sosyal medya ortamlarında gönüllülük faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Bu ortamlardaki hizmetlerin; kütüphane kurma ve düzenleme, meslek sorunlarının çözümü, öğrencilere eğitim ve diğer destekler, camii yapımı, sporcu yetiştirme ve eğitimi, otistik çocuklara yardım, doğa sevgisi, dini eğitim ve sürdürülebilir yaşam olduğunu söylemişlerdir. Katılımcıların bu durumla ilgili ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Kütüphane Kurma ve Düzenleme”

“Halk kütüphanesinde çalışırken bir kuruma kütüphane kurmaya gittim mesela. İşimle mesleğimle olduğu için. İlkokul kütüphanelerini düzenledim. (...)“Bundan 1 ay kadar önce de şimdi Z-kütüphaneler çıktı. Z-kütüphanelerle ilgili İzmir’de bir okul benim arkadaşım kütüphanecilik mezunu ama öğretmenlik yapıyor. Ondan rica etmişler kütüphanecilik mezunu olduğu için ama o da 20 yıldır yapmıyor bu işi. Benden rica etti.

Biz de internet aracılığıyla kütüphane kurmasına ben yardımcı oldum ama bu resmi bir şey değildi, yine bireysel katıldım.” K-4

“Kızımın ders ve hikâye kitaplarını çeşitli okullara gönderiyorum. Mesela Mardin’deki bi okulda kütüphane yapılması gerekiyordu oraya yolladık. Bu tarz çalışmalarda bulunuyoruz.” K-18

“Fuarlara katılımı sağladık öğrencilerin. İyi de oldu yani çok iyi oldu ama sonraki yıllarda destek azalınca o faaliyetleri yürütemedik.” K-22

“Meslek Sorunlarının Çözümü”

“Mesleğin sorunlarına veya mesleği yapanların karşılaştığı sorunlara çözüm bulma ile ilgili hizmetlerde bulunuyoruz. (...) Şimdilerde dergi çıkarmasında bir takım şeylerin olmasında öncülük ve başkanlık ediyorum.” K-5

“Öğrencilere Eğitim Desteği”

“Bağışımızla kendi çabalarımızla bir şeyler yapmaya çalıştık. Üniversite öğrencilerine burs olarak yani özel ders olarak yardım etmeye çalıştım.” K- 6

“Camii Yapımı”

“Yaparken camimizin temelini yani arsasının alımından inşaatın başlamasından inşaatın bitimine kadar olan tüm her şeyinde bulundum.” K-11

“Sporcu Yetiştirme ve Eğitimi”

“Şöyle diyeyim geçen sene Bestbasketbol vardı süper ligdeydi, düştü kapatılma süreci oldu. Bu kulübü kuran ekibin dışında gelişen bir durumdu. Sponsor firmanın yaptığı bir girişimdi. Ama kapatıldıktan sonra A takım düzeyinde yani yarışmacı düzeyinde oyuncu kalmamasına rağmen orada 100’e yakın alt yapıda farklı yaş gruplarında sporcu çocuk var. Onların dağılmaması tekrar spor yapabilmesi için, o kulübe sahip çıktık. Şuanda bütün yaş gruplarında bu faaliyeti sürdürebiliyorlar. Gelecekte de belki A takım düzeyinde olacağız. (...) Hem eğitim hayatlarına hem de spor yapabilmelerini sağlayan ciddi bir organizasyon ve Türkiye çapındaki önemli okullardan biridir. Bunun dışında çevre konusunda bir şeyler olursa da tepki göstermeye çalışıyoruz. Aktif olarak bir dernek kapsamında kulüp organizasyonu bunların tümünü kapsıyor.” K-16

“Otistik Çocuklara Yardım”

“Otistik çocuklara (...) Maddi yardım toplamaya çalışıyordum.” K-18

“Doğa Tanıtımı”

“Çocuklara doğayı, doğaya karşı saygılı olmayı ve tabiatın bozulmaz bir düzene sahip olduğunu anlatmaya çalıştık. Doğada yaşamın nasıl tekrarlandığını, ağaçları, bitkileri, toprağın yapısını, orada yaşayan canlıları sevdirmek açısından güzel bir faaliyetti. K-19

“Dini Eğitim ve Sosyal Yardım”

“Yazın olan Kuran kurslarında gönüllü olarak çalışıyorum. Göreve başladığımdan itibaren buna değer veriyorum. Oradaki çocuklar ve gençler ile ilişki sadece yazdan yazda değil hayat boyu devam ettirme çabasında, doğruları hem dünyevi hem ahreti olarak öğretmeye çalışırım. (...) Örneğin, bir ailenin kömür ihtiyacı oluyor, yiyecek, içecek ihtiyaçları oluyor onları karşılamaya çalışıyoruz vakıf olarak.”K-23

“Sürdürülebilir Yaşam”

“Tüketicuyu Koruma Derneği ile birlikte eee Kasım ayından şu güne kadar çevredeki özellikle ilköğretim okullarına evrensel tüketici haklarını anlattık yani çok sevmem bunu ama rakam gösterge olduğu için söylüyorum yani 2202 tane öğrenciye ulaştık. (...) yaşamı sürdürülebilir kılmak aslında amacımız. Gönüllülüğümüzün amacı bu zaten.”K-24

Katılımcılar dernek, okul/üniversite ve kulüp, meslek odası, resmi kurum, vakıf ve sosyal medya ortamlarında gönüllülük faaliyetlerinde bulunduklarını söylemektedir. Burada yaptıkları hizmetler; kütüphane kurma ve düzenleme, meslek sorunlarının çözümü, öğrencilere eğitim ve diğer destekler, camii yapımı, sporcu yetiştirme ve eğitimi, otistik çocuklara yardım, doğa sevgisi, dini eğitim ve sürdürülebilir yaşam gibi alanlarda olmaktadır.

5.3.3. Yapılan Hizmetin Sıklığı

Katılımcılar yaptıkları hizmetlerin sıklığını çoğunlukla ay üzerinden değerlendirmiş. Ayrıca ne zaman ihtiyaç olursa üzerlerine düşeni yaptıklarını ve ayda birkaç defa veya en azından ayda bir gittiklerini söylemişlerdir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdaki gibidir.

“Ne Zaman İhtiyaç Olursa”

“(...)Evet nerde ne talep olursa ben her zaman ona gittim.” K-4

“Şu son 12 ayda devam etmedi çünkü bitirdik o camiyi. Şuanda o cami bitmiş durumda.[Sizin halen o dernekte çalışmalarınız devam ediyor mu?] Halen devam ediyor. Yönetim olarak caminin şu anki bitmiş şekline devam ediyoruz yani temizliğidir odur şudur ona devam ediyoruz.” K-11

“Ne zaman bana ihtiyaç olursa” K-16

“Benim işim bu ben sabah akşam gönüllülükle uğraşırım” K-24

“Belli Aralıklarla”

“Belirli aralıklarla gidiyordum.”K-18

“Ayda 3-4 Defa”

“Ayda üç dört kez giderim. Önceden yönetim kurulunda denetleme kurulunda onur kurulunda delegelikte her birim de çalıştım. Her zaman odanın hastane temsilcisi idim.”K-5

“Ayda 1 Defa”

“ Şimdilerde çok sık gitmiyorum ama sadece aidatlarını gönderiyorum derneğe yani gitmiyorum.” K-6

Katılımcılar yaptıkları hizmetlerin sıklığını çoğunlukla ay üzerinden değerlendirmektedir. Ayrıca ne zaman ihtiyaç olursa üzerlerine düşeni yaptıklarını ve ayda birkaç defa veya en azından ayda bir gittiklerini söylemektedir.

5.3.4. Gönüllülük Faaliyetinin Olumlu Yönleri

Katılımcıların gönüllülüğün olumlu yönlerine dair düşüncelerini dile getirdiklerinde en çok vurguladıkları mutluluk duygusu olmuştur. Bununda güzel ve farklı bir deneyim olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca bu olumlu yönlerden biri dini inancın gereğini yerine getirmenin hoşnutluğu iken diğer tarafta ise sosyal ilişkilerin ve sosyal sermayenin güçlenip gelişmesi olduğunu da söyleyenlerde olmuştur. Bu gibi olumlu yönlerden dolayı ileride de gönüllülük faaliyetlerini daha çok yapmak isteyen ve bununla ilgili çalışmalar/planlar kuranlarda vardır.

“Mutluluk Duygusu”

“Olumsuz yön düşünmüyorum çünkü yardım ettiğiniz için zaten yardım duygusu insanı hoşnut eden bir duygu bana göre. Onun sonucunda aldığımız bir teşekkür bile yetiyor ve olumlu oldu zaten” K-4

“Benden götürdüğü hiçbir şey olmadı manevi olarak haz duyuyorsun yani kattığı o var. Ya da o öğrenciyi ileriki yıllarda gördüğünde yani sana bir teşekkür etse o seni çok mutlu ediyor. Mesela sizin sayenizde falan dediklerinde manevi olarak huzurlu oluyorsun.” K-6

“İki öğrencinin gülen gözleri veya bende yarattıkları mutluluk birinin ileride iyi bir sporcu olduğunu görmek yeter bana...” K-16

“Olumsuz bir şey yok. Olumlu olarak orda ki kitap alan öğrenci ve öğretmenlerin sevincini paylaştık.” K-18

“Güzel ve Farklı Bir Deneyim”

“Bana göre olumsuz bir şey olmadı ama böyle bir organizasyonun içinde olduğum için hani farklı ve güzel organizasyon tecrübem oldu.” K-4

“Çocuklara doğayı, doğaya karşı saygılı olmayı ve tabiatın bozulmaz bir düzene sahip olduğunu anlatmaya çalışırdık. Doğada yaşamın nasıl tekrarlandığını, ağaçları, bitkileri, toprağın yapısını, orada yaşayan canlıları sevdirmek açısından güzel bir faaliyetti. K-19

“Olumluydu güzel şeyler yaptık. Fuarlara katılımı sağladık öğrencilerin. İyi de oldu yani çok iyi oldu ama sonraki yıllarda destek azalınca o faaliyetleri yürütemedik.(...) Üniversite rektörlükleri desteklemişti. (...) sonra destek kesilince faaliyetlerimiz durdu. (...) Yaptığımız şeylerde güzeldi yani öğrenciler açısından faydalı oldu.” K-22

“Sosyal ilişkiler ve Sermaye”

“Yani mesela en son dediğim bu Z-kütüphane olayı hala şimdi oradaki arkadaşım ile görüşüyoruz. Güzel bir ilişki de kurulmuş oluyor. Yani değişik insanlarla da tanışmış oluyorsunuz.” K-4

“Olumlu yönü Balıkesir’deki hekimlerin çoğunu tanırım. Çoğu da beni tanır ve genellikle de iyi ilişkilerim olmuştur.” K-5

“İnanç Gereğini Yerine Getirme”

*“Yani onu ıı şey olarak yani yaptığımızı inancımızın gereği olduğu için pekte dışarıya çıkarmak istemiyoruz. Bunun daha burada[Bu bizim aramızda kalacağı için aslında mümkün mertebe dışarıya çıkartmanızı istiyoruz. Sağ elin verdiğini sol elin görmemesi gerektiğini anlatıyorsunuz ama anlatmaya devam ederseniz çok iyi olur. *Kişi dini inancı gereği yaptığı faaliyeti söylemek istemiyordu!!!] “İnancımızın gereği o.” [Uzun bir sessizlikten sonra ses kaydı kapatıldı.] Şu anki yaptığımız camide ki görevimiz eğer yetişemeyeceğimiz gücümüz yani maddi olarak gücümüz yetmeyecek, yetmiyorsa yönetim olarak aldığımız karar doğrultusunda topladığımız para doğrultusunda makbuzlarıyla birlikte yapmış olduğumuz harcamaları topladığımız gelir gider tablosunu ona göre hazırlıyoruz. Gider tablomuzda eksiklik varsa kendi cebimizden katıyoruz orayı düzeltiyoruz. Caminin genel şu anki yapının sadece imamın haricinde imam maaşının haricinde her şeyi bize aittir.” [Görüşme Sonrası tutulan notlardan]. K-11*

“Vakfın genelde olumlu yönleri oldu. Kuruluş amacında kimseden para istemiyorlar sadece hizmete yönelik isteyen yardım ediyor. Vakıf başındaki insanlar ailecek bu vakfa gönül vermişler onlar büyük maddi yardımda bulunuyorlar. Bizlerde elimizden geldiğince yardımda bulunuyoruz. Tamamen gönüllülük üzerine kurulu bir kurum. Şuana kadar olumsuz bir şey olmadı. Vakfın hedefi dünyevi bir çıkar olmayınca para kazanmak gibi bir amaçları olmayınca güzel oluyor.”K-23

“İleride Devam Etme İsteği”

“Emekli olduktan sonraki düşüncem körlere kitap okumaya gitmek. Yine mesleğimle ilgili ama. Mesela İzmir’de bir arkadaşım okuyor. Eğer ses tonumu okuma tarzımı deniyormuşlar onu. Gidecekse ben kitap okuyup sesli kitap üretmek istiyorum İzmir’e gidip gelerek.”K-4

Katılımcıların gönüllülüğün olumlu yönlerine dair düşüncelerini dile getirdiklerinde en çok vurguladıkları mutluluk duygusu olmaktadır. Bunun da güzel ve farklı bir deneyim olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca bu olumlu yönlerden biri de dini inancın gereğini yerine getirmenin hoşnutluğu olmaktadır. Bununla birlikte diğer tarafta sosyal ilişkilerin veya sosyal sermayenin güçlenip gelişmesi olduğu vurgusu da yapılmaktadır. Bu gibi olumlu yönlerden dolayı bazı katılımcılar ileride de

gönüllülük faaliyetlerini daha çok yapmak isterken bazı katılımcılar ise bununla ilgili olarak çalışmalar/planlar kurduğunu ifade etmektedir.

5.3.5. Gönüllülük Faaliyetinin Olumsuz Yönleri

Katılımcıların çoğu gönüllülük faaliyetinin olumsuz bir yönünün olmadığını dile getirmiştir. Ancak işyerindeki gerek yöneticiler ve gerekse de çalışan kurumun kimliğinden dolayı olumsuzluklarının olduğunu söyleyenlerde olmuştur. Ayrıca gönüllülük faaliyetinin birlikte yapıldığı arkadaşlarla veya diğer resmi kurumların çıkardığı sorunlarla ilgili olarak olumsuzlukları dile getirenlerde olmuştur. Bu olumsuzlukların onları yıldırmadığını ve halen aktif olarak faaliyetlerde olduklarını da dile getirmişlerdir.

“Olumsuz Yönü Yok”

“Olumsuz yön düşünmüyorum çünkü yardım ettiğiniz için zaten yardım duygusu insanı hoşnut eden bir duygu bana göre.” K-4

“Benden götürdüğü hiçbir şey olmadı.” K-6

“Olumsuzluk olur mu hiç asla, Allah’ıma şükürler olsun.” K-11

“Olumsuz yönleri olsa da bir öğrencinin mutluluğu yok eder hepsini. Bundan dolayı şu bu olumsuzluk deyip onlara takılı kalmak doğru değil.” K-16

“Olumsuz bir şey yok. Olumlu olarak orda ki kitap alan öğrenci ve öğretmenlerin sevincini paylaştık.” K-18

“Hiçbir olumsuz yönü yoktu çünkü aileleri çocukları gönüllü olarak göndermişlerdi. Tabiata meraklılardı.” K-19

“İş yerindeki Yöneticiler”

“Olumsuz olan yönü ise; bazen sağlık yöneticilerine karşı, muhalif tavır takındığımız için yani yanlış anlayıp bizi sıkıştırmaya çalışmaya şeyleri oluyor biraz. [Sağlık yöneticilerini biraz açabilir misiniz?] İşte baş hekiminden tuta bilmem nesine.... Bazen tabii her zaman değil şimdi biraz da yaşları küçük olduğu için ağabey olduk ama gençlik döneminde biraz sıkıntılar yaşadık. (...) Eylem yaparken. [Eylemi biraz açar mısınız?] İş bırakma, anons ettirme suçtur deyip şudur budur diye... bende gidip bir dakika sen her şeyden önce bir doktorsun. Yani senin de başın ağrıyabilir. Bize geleceksin o zaman, öyle bir şeyler yaşanabilir. Ama çok rahatsız edici durumlar da yaşamadım. Burada

olmadı yani.[Başka yerlerde oldu mu? Bir örnek verecek olursanız?]Bazı şehirlerde görevden alınmaya kadar gitti, suçlamalardan ötürü. Muhalif bir kurum olarak görüldüğü için aşırı üstüne gitme konusunda sınırlamalar yapmayıp zarar verdiler. Yani bazı yöneticilerine sendika üyelerine ama biz yerimiz de durduk.”K-5

“Çalışma Arkadaşları ve Kurumlar”

“Burada bir kent konseyi var, kent konseyleri de önemlidir şehirler için (...) Gönüllülük burada yanlış anlaşılıyor şimdi gönüllülüğü de sürdürülebilir kalmak lazım tamam mı o yüzden sürdürülebilir gönüllülük ya da gönüllülük çatısı üzerinden yürümüyor şehrin tamamına da bu yayılabiliyor bu yanlışlık. Yanlışlık da şu çözüm odaklı çalışmak gerekirken proje mi koyacaksın ortaya çözüm odaklı proje olması gerekirken faaliyet odaklı oluyor. (...) yapılan faaliyetlerin yani şimdi siyasi bir çatı olmaması gerekirken siyasi bir çatıymış gibi işlendiği zaman faydadan çok zarar getiren bir gönüllülük faaliyeti oluyor kent konseyleri. (...) hemen söyleyeyim dezavantajları var tabi sivil toplumda hiyerarşi yoktur bunu anlaması lazım insanların. Sivil toplum örgütleri içinde hiyerarşi yoktur bir başkan vardır yönetim kurulu vardır. Mevzunun yönetiştir. Ona göre o kurumların içinde de gönüllü olursun.”K-24

Katılımcıların çoğu gönüllülük faaliyetinin olumsuz bir yönünün olmadığını dile getirmektedir. Ancak katılımcılar işyerindeki yöneticilerle gönüllü olarak çalışılan kurumun kimliğinden dolayı bazı olumsuzluklar yaşadığını ifade etmektedir. Ayrıca gönüllülük faaliyetinin birlikte yapıldığı arkadaşlarla veya diğer resmi kurumların çıkardığı sorunlarla ilgili olarak olumsuzluklar yaşadığını dile getirenlerde olmaktadır. Katılımcılar bu olumsuzlukların onları yıldırmadığını ve halen aktif olarak faaliyetlerde bulunduklarını da dile getirmektedir.

5.3.6. Gönüllülük Faaliyetinin Kesinti Nedeni

Gönüllülük deneyimi olan katılımcıların neredeyse tamamı devam etmektedir. Ancak kurumsal nedenlerden dolayı yani desteğin azalmasından veya kesilmesinden dolayı gönüllülük faaliyetinin kesintiye uğradığı da olmuştur.

“Destek azalınca o faaliyetleri yürütemedik. [Destekleyen kimdi?] Yani destek- Üniversite rektörlükleri desteklemişti. Bu kolları desteklemişti o zaman sonra destek kesilince faaliyetlerimiz durdu. Yani daha başka projelerimiz de olacak şeyin içinde kütüphaneler haftası nedeniyle etkinliklerimiz olacaktı. Onları yapamadık. Yaptığımız şeylerde güzeldi yani öğrenciler açısından faydalı oldu.” K-22

5.3.7. Yapılan Gönüllülüğün Zamanı

Gönüllülük deneyimi olan katılımcıların çoğu halen devam etmekte ve son 12 ayda en az bir defa herhangi bir gönüllülük faaliyetine katılmış. Bununla birlikte birkaç kişi ise 12 ay önce böyle bir faaliyette bulunmuş ve ileride yapmayı düşünmektedir.

5.3.8. Katılımcıların Gönüllülük Faaliyetlerine Katılımı

Araştırmadaki bütün katılımcıların yarısı daha önce herhangi bir (formel) gönüllülük faaliyetine katılmış. Gönüllü katılımcıların neredeyse tamamı şuanda da aktif olarak faaliyetlerde bulunduğunu söylerken bazı gönüllü katılımcılar emeklilikten sonra daha fazla aktif olacaklarını söylemiş. Daha önce gönüllülük faaliyetlerine katılmamış ama katılmak isteyenlerde olmuştur. Bu bağlamda bazıları emekli olmayı beklerken bazıları ise özellikle memurların siyasi faaliyetlerde bulunmaları ile ilgili yasadan dolayı gönüllü olamadıklarını vurgulamışlardır.

“Hayır, bulunmadım ama bulunmayı çok istedim gerçekten. İu Yani gerçekten çok isterim hatta emekli olduğumda ıı gitmeyi düşünüyorum işte özel eğitim alan çocuklar var. Onlara destek olmayı çok isterim gerçekten. Ama dediğim gibi her şey o kadar birbirine bağlantılı ki yani kendimize boş zamanımız hiç yok şu çalışma şartlarında daha doğrusu çocukların eğitimiydi oydu buydu. Yani kendimize vakit ayıramıyoruz ki onlara vakit ayıralım. Ama emekli olduğumda inanın ki istiyorum.”K-10

“Memur olduğumuz için hiçbir yere üye olamıyoruz. [olmak ister miydiniz?] Tabiki. Gönülmden geçen bir yerler var aklımdan geçen bir yerler var ama memur olduğumuz için 657 ye tabii olduğu için hiçbir yerler vs hiçbir yere üye olamazsın. Yani siyasi olarak hiçbir yere giremezsin. Siyasi olarak soruyorsan mesela avcılık kulübüne üye olabilirim örnek dağcılık kulübüne üye olabilirim bunda sorun yok. Evet olabilirim bugüne kadar öyle bir şey olmadı yani.” K-14

Bütün katılımcıların yarısı daha önce herhangi bir (formel) gönüllülük faaliyetine katıldığını söylemektedir. Gönüllü katılımcıların neredeyse tamamı şuanda da aktif olarak faaliyetlerde bulunduğunu söylerken bazı gönüllü katılımcılar emeklilikten sonra daha fazla aktif olacaklarını söylemektedir. Daha önce gönüllülük faaliyetlerine katılmamış ama katılmak isteyenlerde olmaktadır. Bu bağlamda bazıları emekli olmayı beklerken bazıları ise özellikle memurların siyasi faaliyetlerde bulunmaları ile ilgili yasadan dolayı gönüllü olamadıklarını vurgulamaktadır.

Özetle; tabloya bakıldığında formel/kurumsal bir gönüllülük faaliyetinde bulunanlar ile daha önce böyle bir gönüllük faaliyetinde bulunmayan katılımcılar ayrı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte daha önce bir (formel) gönüllülük faaliyetinde bulunanların ve yaptığı gönüllülüğün ortamı, hizmeti, hizmetin sıklığı, devam etme veya kesintiye uğradıysa neden(ler)i ile yapılan gönüllülüğün olumlu veya olumsuz yönleriyle ilgili değerlendirmeler birlikte verilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleri ile oluşturulan başlıklar ve kodlamalar yapılmıştır ve analizler bunlar üzerinden verilmiştir. Ayrıca gönüllülüğün 12 ay önce mi yoksa son 12 ayda mı yapıldığı veya şuanda devam etme durumları da verilmiştir. Bu bağlamda yapılan gönüllülük faaliyetleri; gönüllülüğün ortamı, gönüllülüğün hizmeti, yapılan hizmetin sıklığı, faaliyetin olumlu/olumsuz yönleri, faaliyetin kesintiye uğraması veya devam etme durumları derinlemesine analiz edilmiştir. Gönüllülüğün yapıldığı zaman ile bütün katılımcıların formel gönüllülük deneyimleri de aktarılmıştır.

Katılımcılar gönüllülük deneyimlerini en çok derneklerde yaşadıklarını dile getirirken bu derneklerin faaliyet alanı(hizmetleri) eğitim, camii yapma, zihinsel özürlüler ve tüketicilerle ilgili olduğunu söylemektedir. Katılımcılar en çok gönüllülük deneyimlerini okul/üniversite ve kulüplerde yaşadığını bu anlamda daha çok kütüphane/kitap ve sporla ilgili şeyler yaptıklarını ifade etmektedir. Resmi kurumda çalışırken görev olarak, bağlı oldukları mesleğin meslek odasında yer alarak, dini bir vakıfta veya sosyal medya üzerinden bazı gönüllülük faaliyetlerinde bulunarak gönüllülük deneyimini bu ortamlarda yaşadığını söyleyenlerde olmaktadır.

Dernek, okul/üniversite ve kulüp, meslek odası, resmi kurum, vakıf ve sosyal medya ortamlarında (çatısı altında) gönüllülük faaliyetlerinde bulunmaktadırlar. Bu ortamlardaki katılımcılar yaptıkları hizmetlerin; kütüphane kurma ve düzenleme, meslek sorunlarının çözümü, öğrencilere eğitim ve diğer destekler, camii yapımı, sporcu yetiştirme ve eğitimi, otistik çocuklara yardım, doğa sevgisi, dini eğitim ve sürdürülebilir yaşam olduğunu söylemektedir. Yaptıkları hizmetlerin sıklığını çoğunlukla ay üzerinden değerlendirmekte olan katılımcılar ne zaman ihtiyaç olursa üzerlerine düşeni yaptıklarını ve ayda birkaç defa veya en azından ayda bir defa gittiklerini ifade etmektedir.

Gönüllülüğün olumlu yönlerine dair düşüncelerini dile getiren katılımcıların en çok vurguladıkları mutluluk duygusu ile güzel ve farklı bir deneyim olduğunu vurgusu olmaktadır. Ayrıca dini inancın gereğini yerine getirmenin hoşnutluğu, sosyal

ilişkilerin veya sosyal sermayenin güçlenip gelişmesi gibi yönlerde katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Katılımcıların çoğu gönüllülük faaliyetinin olumsuz bir yönünün olmadığını dile getirmektedir. Ancak katılımcılardan bazıları gönüllülük yapılan kurumun kimliğinden dolayı işyerindeki yöneticilerin olumsuzluklarının olduğunu veya gönüllülük faaliyetinin birlikte yapıldığı arkadaşlarla veya diğer resmi kurumlarla ilgili bazı olumsuzlukların olduğunu dile getirenler olmaktadır. Fakat bu olumsuzluklar onları yıldırmamış gönüllülük deneyimi olan katılımcıların neredeyse tamamı aktif olarak devam etmektedir. Ancak bazen kurumsal nedenlerden dolayı yani desteğin azalmasından dolayı gönüllülük faaliyetinin kesintiye uğrama durumu olmaktadır. Gönüllülüğe aktif olarak devam eden katılımcılar son 12 ayda en az bir defa herhangi bir faaliyete katılmaktadır. Bununla birlikte birkaç katılımcı ise 12 ay önce böylesi bir faaliyette bulunmuş ve ileride yapmayı düşünmektedir. Bu bağlamda aktif gönüllü olanlar dışında ileride emekli olunca veya bazı yasalar değişince gönüllülük faaliyetlerine katılmak isteyenler olmaktadır. Katılımcıların kendi bireysel gönüllülük deneyimlerinden sonra, ebeveynlerin gençlerinin gönüllülüğünü fayda-zarar açısından değerlendirmesini vermek yerinde olacaktır.

5.4. KATILIMCILARIN

GENÇLERİNİN

GÖNÜLLÜLÜĞÜNÜ(Fayda-Zarar

Açısından)

DEĞERLENDİRME

Katılımcılara çocuklarının bir gönüllü hizmet yapması durumunda ona sağlayacağı fayda ya da zarar olup olmadığı konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Bu bağlamda yaşlarının veya cinsiyetlerinin etkili olup olmadığı ve bu değişkenlerin nedenselliğinin anlatılması istenmiştir. Bununla ebeveynlere göre, gönüllülüğün hangi durumlarda çocukları açısından zararlı veya faydalı olduğu ile bu konuda varsa endişelerinin/korkularının ve ebeveynler açısından risk olarak görülen şeylerin ne olduğu öğrenmek amaçlanmıştır. Bununla ilgili olarak katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibi tablolastırılmıştır (bkz. Tablo 6).

TABLO 6: Katılımcıların Gençlerinin Gönüllülüğünü (Fayda-Zarar Açısından) Değerlendirme

Gönüllülüğü			
Fayda-Zarar	KAVRAMLAR	Sıklık	Katılımcılar
Açısından			
Değerlendirme			
Fayda	Kurum Bilgisi (Amacı, Bilinirliği, Güvenilirliği, Şeffaflığı)	9	1, 3, 4, 8, 14, 15, 16, 23, 24
	Destek Olurum	8	2, 6, 12, 17, 18, 19, 20, 21
	Zarara Karşı Koruma Güdüsü (endişelenme)	4	2, 5, 11, 22
Zarar	Sorumlulukları ve Zaman Açısından	2	4, 10
	Ülkedeki Ortamın Kötü Olması	1	5
	Siyasal Endişeler	1	7
Cinsiyet Etkisi	Etkili Değil	17	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24
	Etkili Ama	4	1, 11, 12, 16
	Etkili Değil	8	3, 4, 6, 8, 14, 17, 18, 23
Yaş Etkisi	Etkili Ama	13	1, 2, 5, 7, 11, 12, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 24

Tabloyu yorumlamak gerekirse; katılımcılara çocuklarının gönüllülük faaliyetinden, fayda-zarar değerlendirme yapmaları istenmiştir. Bu bağlamda gönüllülüğün çocuklarına ne gibi faydaları olacağı veya olası zararları hakkındaki düşüncelerini söylemişlerdir. Bu duruma cinsiyet ve yaş değişkenleri de eklenmiştir. Bunlar sonucunda fayda değerlendirmesinde iki alt başlık ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri destek olurum zararı yok, diğeri ise desteklerim ama kurumun bilgilerine vakıf olmam lazım başlığıdır. Zarar değerlendirmesinde ise dört alt başlık oluşturulmuştur. Sıklık derecesi en yüksek olan alt başlık koruma güdüsüyle/endişelenme sonrasında ise sorumlulukları ve zamanının olmamasıdır. Ayrıca ülke hali ve siyasi endişeler de zarar değerlendirmesinde başlık olmuştur. Son olarak katılımcıların çoğunluğu cinsiyetin etkili olmadığı yanıtını vermiştir. Bazıları ise etkilidir demiştir. Yine katılımcıların yarısından fazlası yaşın etkili olduğunu söylemiştir. Ancak etkili değil diyenler olmakla beraber sonrasına bir ama koymuşlardır.

5.4.1. Fayda Değerlendirmesi Kavramları

Katılımcılar fayda değerlendirmesi yaptıklarında duruma göre değişeceğini söylemişlerdir. Bu duruma göre değişmesini ise kuruma ve gönüllülük faaliyetinin yapıldığı çatıya göre değerlendirmişlerdir. Burada organizasyonun hangi çatı altında olduğu, kimliği, içeriği ve bilinirliği, bu çatının güvenli olması ve çocuklarını tehlikeye atacak olmaması ile yürüttüğü faaliyetler, faaliyetlerin neye hizmet ettiği ve yarattığı toplumsal faydanın gözetileceğini ifade etmişlerdir. Son olarak ise; kurumun yönetişimi benimsemiş olması ile şeffaflığının önemli olduğunu söyleyenlerde olmuştur. Ayrıca çocuğun zarar göreceğini bilsem/görsem engel olurum diyenlerle beraber destek olurum zarar görmez diye düşünüyorum diyenlerde olmuştur.

“Kurum Bilgisi (Amacı, Bilinirliği, Güvenilirliği, Şeffaflığı)”

“Bu duruma göre işe göre değişir. [örneklendirecek olursanız?] Yani yapacağı işin kurumunda insanlara faydası var mı yok mu ona göre tavrımız değişir.”K-1

“Yani yaptığı şeye bağlı şimdi oda var. Yani mesela şimdi uı Kızılay’a gidebilir o tür şeylere karışmayız yani organizasyonlara (...) tabi kurumun kimliği, güvenli olması yani bizim için önemli.”K-3

“Yani yapacağı o gönüllülük derneğinin, organizasyonunun içeriği önemli benim için. Eğer topluma gerçekten faydalı bir şeyse kesinlikle desteklerim.”K-4

“Kuruma bağlı. Yani marjinal veya misyoner gruplar olmadığı sürece sıkıntı olmaz. [Marjinal ve misyonerliği biraz açar mısınız?] Gönüllülük faaliyeti adı altında başka şeyler yapıyorlar. Böyle olan durumlarda zararlı olur. Böyle gönüllülük yapmalarını da istemem.” K-8

“Önce araştırırım çocuğumun da araştırmasını isterim. Orta noktada o fikrini söyler ben fikrimi söylerim, zararlarını tartışırız, faydalarını tartışırız. Faydaları fazlaysa onla devam eder.”K-14

“Katıldığı sosyal olay insanlarla ilgili ise bir zararı olma ihtimali yoktur. Ama böyle bir etkinliğe katılırken ne olup olmadığını araştırırım. Eğer olumlu bir şey ise sonuna kadar da desteklerim.”K-15

“Gönüllülük hizmetinde bulunmak istiyorsa ona önünü açma konusunda tabi ki yardımlarımda bulunmaya çalışırım. Ama öncelikle hizmette bulunacağı şeyle ilgili veya işte o kurumla bizimde bir bilginizin olması şarttır.”K-16

“Hangi kurum, kime hizmet ediyor onu öğrenmek isterim. Önemli olan o, çocuklarım maddi çıkar gözetmezler.”K-23

*“Yani hani şimdi şöyle söyleyeyim şöyle bakıyorum olaya ee bir çocuğun Suriye’deki savaştaki ya da başka savaş olan yerlerdeki çocuklara, oradaki insanlara elbise toplayıp göndermesi kötü bir şey değildir iyi bir gönüllülüktür. Ama hangi çatı altında yaptığı mikro anlamda bir önem kazanıyor. [çatı dedik ya orada sizi tatmin edecek veya size göre olması gereken o çatı nedir?] İnsan odaklı bir şey ve insani odaklı bir şey. Mevzunun insani odaklı işlemesi lazım. Çünkü burada çok önemli bir şey var. Mevzu yönetişim. Yönetişimi içselleştirmek gerekiyor. Bunların içselleşmediği çatı örgütlerinin altında da gönüllülük yapmak af edersiniz bir b*ka yaramıyor. Tabii ki yönetişimin olduğu yerde her şeyin açık işlediği, her şeyin şeffaf olduğu, oradaki gönüllülüğün anlatıldığı ve ortamlardan bahsediyorum.” K-24*

“Destek Olurum”

“Destek olurum. (...) Ama zarar göreceği zamanda direk yani şey yani kalkan gibi önünde dururum o şeyde değil. Ama destek olurum.” K-2

“Zarar geleceğini düşünmem hiçbir zaman.”K-6

“Katılmalarını isterim.” K-12

“Bir zararı olduğunu düşünmüyorum.”K-17

“Desteklerim her zaman faydalı olacağını düşünüyorum. Mesela kızım düzenlediği bir şey vardı oradan belge aldı ve ben çok sevindim.”K-18

“Gönüllülük esası olunca çocukların gelişimi, insanlara yardım etmek, hayvanlara yardım etmek vb. konularda çocukların temelden yetişmesi şarttır. Bu sebeple destek veririm.”K-19

“Faydalı olur. Özellikle gelişimi açısından faydalı olur.”K-20

“İşine ve hayatına engel olmadığı sürece desteklerim.” K-21

Katılımcılar fayda değerlendirmesi yaptıklarında duruma göre değişeceğini söylemektedir. Gönüllülük faaliyetinin yapıldığı kuruma göre fayda değerlendirmesi yapmaktadırlar. Organizasyonun hangi çatı altında olduğu, kimliği, içeriği ve bilinirliği, bu çatının güvenli olması ve çocuklarını tehlikeye atacak olmaması ile yürüttüğü faaliyetler, faaliyetlerin neye hizmet ettiği ve yarattığı toplumsal faydanın gözetileceğini ifade etmektedirler. Kurumun yönetişimi ve şeffaflığı benimsemiş olmasının da önemli olduğunu söylemektedirler. Ayrıca çocuklarının zarar görme ihtimali olabileceğini düşündükleri zaman engel olacaklarını söyleyenlerle beraber destek olurum zarar görmez diye düşünenler de olmaktadır.

5.4.2. Zarar Değerlendirmesi Kavramları

Katılımcılar çocuklarının zarar göreceklarını düşündükleri anda korumacı davranacaklarını söylemişlerdir. Sadece zarar gördüklerinde değil böyle bir ihtimalin oluşmaması için de ayrıca temkinli davrandıklarını söylemişlerdir. Bu temkinli davranışları sonucunda zararı, özellikle gideceği yerleri gözleyerek, kimlerle vakit geçirdiğine bakarak, yaptığı faaliyetlerin eğitimini engelleme durumunu gözden geçirerek ve onun dengesini kurup kurmadığına bakarak önceden engellemeye çalıştıklarını söylemişlerdir. Ayrıca katılımcılar ülkenin şuanda içinde bulunduğu gerek siyasal gerekse de sosyal durumdan dolayı endişeli olduklarını dile getirip şuan da böyle faaliyetlerin zarar verme ihtimalinin yüksek olabileceğini söylemişlerdir.

“Zarara Karşı Koruma Güdüsü (Endişelenme)”

“Yani mesela bir şeye kalkışacak bu şekilde yapsan daha güzel olur şu şekilde yapsan daha güzel olur. Ama bir zarar göreceğini anlarsam o zaman bir kalkan gibi girerim önüne korurum onu.”K-2

“Yani şuanda ülkenin içinde olduğu bu özel durum nedeniyle bir fayda sağlamaz. Ama zarar görme ihtimali olabilir.” K-5

“Elbette ki yani bir ebeveyn olarak yani bunu gözetmek herkesin hakkı. Benim de hakkım. Yani gideceği geleceği yerlere kesinlikle ve kesinlikle takip ederim.”K-11

“Yanii sosyal etkinliklere falan katılıyor. Büyüğü özellikle. Yani onu sınırlandırmıyorum. Müzik etkinlikleri oluyor onlara katılıyor söylüyor da solist olarak. Onun dışında uı tabi kontrol etmeye çalışıyorum tabi nereye gidiyor ne

yapıyor falan şeklinde. (...) Tabi yani her kapıyı da hani zorlamasını istemem yani. (...) çevresine bakarım. Her ortama da girip çıkmasını istemem.”K-22

“Sorumlulukları ve Zaman Açısından”

“Onunda sorumlulukları var okuyor, öğrenci ve ağır bir bölüm okuyor. Bunları ardına atıp tamamen ona yöneltecek, çok zamanını alacak bir şeyse o ona zarar verecektir. Eğitim hayatına zarar verecektir. Bu anlamda bakarım değerlendiririm tabii ki. Ama dengeli şekilde faal olmasını o değişik bir tecrübedir.” K-4

“Hayır zarar olmaz bence faydası olurdu. İki aslında gitmesini de istedik. İşte katılmasını da istedik ama dediğim gibi eğitim sistemi o kadar kötü ki çocuğun da vakti yok. Dönüp dolaşıp biz şeye geliyoruz aynı yere geliyoruz. Hem ebeveynler hem çocuklar bu eğitim sisteminin karmaşasında kaybolup gittik diyelim.”K-10

“Ülkedeki Ortamın Kötü Olması”

“Yani şuanda ülkenin içinde olduğu bu özel durum nedeniyle bir fayda sağlamaz. Ama zarar görme ihtimali olabilir. Çünkü bu tip faaliyetler, toplumda kabul gören faaliyetler değil. En basitten bir örnek vereyim. Greenpeace yeşil yöneticiler bizim halkımız tarafından taşlanıyorlar. Düşünü biliyor musun böyle halkın şeyinde gönüllülük (...) bu yüzden bu ortam da gönüllülük yapmalarını istemem. Ama yaparlarsa da karışmam.”K-5

“Siyasal Endişeler”

“Ona buna danışırım. Siyasal bir şeye kesinlikle izin vermem. 27 yaşındakine karışmam da diğerleri daha halen üniversite öğrencisi istemem. Bana danışılar katılmamaları gerektiğini söylerim. Dinlerler de çünkü babaları yok çünkü biz kendi başımıza dört kişiyiz.”K-7

Katılımcılar çocuklarının zarar göreceklarını düşündükleri anda korumacı davranmaktadır. Sadece zarar gördüklerinde değil böyle bir ihtimalin oluşmaması için de ayrıca temkinli davranmaktadırlar. Katılımcılar bu temkinli davranışları sonucunda zararı; özellikle çocuklarının gideceği yerleri gözleyerek, kimlerle vakit geçirdiğine bakarak, yaptığı faaliyetlerin eğitimini engelleme durumunu gözden geçirerek ve onun dengesini kurup kurmadığına bakarak önceden engellemeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Ayrıca katılımcılar ülkenin şuanda içinde bulunduğu gerek siyasal gerekse de sosyal durumdan dolayı endişeli olduklarını ve şuan da

gönüllülük faaliyetlerinin zarar verme ihtimalinin yüksek olabileceğini düşünmektedir. Ebeveynlerin bu bağlamda korkuları olduğu ve risk almak istemedikleri gözlenmektedir.

5.4.3. Cinsiyet Etkisi

Katılımcılar cinsiyetin fayda zarar değerlendirmesinde çoğunlukla etkili olmadığını söylemişlerdir. Ancak etkili olmamasına karşın bazı durumlarda etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte özellikle kız çocuğu söz konusu olduğunda daha sorumlu hissettiklerini ve bazı noktalarda eksik olabileceği endişesi ile ilişkilendirmişlerdir.

“Etkili Değil”

*“Bence cinsiyet fark etmez. Kişilik önemlidir benim için.”*K-2

*“Yok olmaz.”*K-3

*“Yok yok bir etkisi olmaz. Dediğim gibi olay önemli, yani o işlev önemli. Yapacağı faaliyet önemli.”*K-4

“Yoo yok cinsiyet etkili değil.” K-6

*“Erkek ya da kızı olmasının bir etkisi yok.”*K-7

“Yok, fark etmez.” K-8

*“Fark etmiyor.”*K-12

*“Herhangi bir etkisi yok.”*K-17

*“Hayır, olmaz.”*K-23

“Etkili Ama”

“Yani kız ile erkek olması farklı. Kız olması biraz daha sorumluluk açısından kendimi şey yapıyorum. Daha sorumlu hissediyorum. Erkek çocuğum olsaydı kız çocuğu gibi olmazdı tabii. Erkeği biraz daha rahat bırakırdım herhalde kızlara göre.” K-1

“Elbette ki canım şimdi bunun gereğiye kız çocuğumu okula aşırı derecede böyle sağa git sola git sen böyle rahat gidersin rahat gidemezsin diye bir olay değil. O

zaten benim evimdeki yaşantımın gereği o zaten benim evimden almamışsa ona ben sonradan herhangi bir şey yapamam. Aile kültürünü almamışsa Allahın selameti mağfireti başına olsun.”K-11

“Cinsiyeti şu açıdan etkili olabilir: o gönüllülük hizmetinde bulunacak faaliyetlerin onun yapıp yapamayacağı fiziksel anlamda bir faaliyet ise yapıp yapamayacağı konusunda etkisi olabilir. Ama gene de yapıp yapamayacağı kendi tercihinde olan bir şeydir.”K-16

Katılımcılar cinsiyetin fayda zarar değerlendirmesinde çoğunlukla etkili olmadığını söylemektedir. Ancak etkili olmamasına karşın bazı durumlarda etkili olduğunu ve özellikle kız çocuğu söz konusu olduğunda daha sorumlu hissettiklerini veya bazı noktalarda eksik olabileceği endişesiyle ilişkilendirmektedirler.

5.4.4. Yaş Etkisi

Katılımcılar yaşa göre fayda zarar değerlendirmesinde çok azı etkili olmadığını söylemiştir. Buna karşın katılımcıların çoğu etkili olduğunu ifade etmiştir. Çocuklarının henüz olgunlaşmamış olması ve kandırılma ihtimallerinin olması, yetişkinlerin yapması gereken işlerin onlara yüklenmesi, ortamın çocuklar veya gençler için uygun olmaması ve bazı noktalarda manipüle edilebilirlikleri ihtimalleri gibi nedenlerden dolayı katılımcılar endişeleri olduğunu dile getirmiştir.

“Etkili Değil”

“Yok olmaz, olmaz yani.”K-6

“Yok, fark etmez.” K-8

“Herhangi bir etkisi yok.”K-17

“Hayır. Yapabildiği ve o enerjiyi kendinde bulduğu sürece önemli değil.” K-18

“Hayır, olmaz.”K-23

“Etkili Ama”

“Tabii yaşın etkisi var. Çocukken yapmasını istemem. Yaşları birazcık büyüsün. Genç dinamik delikanlı, insanların tavırları ile olgunlaşmış insanların tavırları bir olmaz. Yani gençken bana kötü bir şey söyleseler, kavga ederdik, daldardık hemen. Ama şimdi gülüp geçiyorum. Oda utanıyor.”K-5

“Yani yaş tabi ki çocuğumu etkiler ama alacağı görevlerde ona göre herkese yani. Alacağı görevlerde herkese ona eyvallah. Şimdi 15 yaşındaki çocuğa getirip de benim yaşıtı vatandaşın yapması gereken işlerin yapamaz yani. Ona da elbette ki bir şeyimiz vardır.”K-11

“Yaşının tabi ki önemi var. Küçük yaşta verilen bu tip eğitimlerin ve faaliyetlerin daha verimli olacağını düşünüyorum. Geleceğe yön verecek çocukların yaşamında ve kafalarında hem hayvanlara hem insanlara yapacakları yardımda gönüllülük esaslı faaliyetlerde daha fazla olgunlaşacağını düşünüyorum.”K-19

“Küçük bir yaştaysa eğer bulunduğu ortama göre tepkim değişir. Oğlum şuan ki yaşından (20) dolayı kendi kararlarını kendisi veriyor.”K-20

“Tabi yani her kapıyı da hani zorlamasını istemem yani. Belli yaş şeyine göre çevresine bakarım. Yaş kitlesine, çevresine bakarım. Her ortama da girip çıkmasını istemem.”K-22

“18 yaşını beklemekte fayda var şimdi 15 yaşında bir çocuğun gönüllülük yapacağı bir ortam varsa ve hani anne, baba, ebeveyn olarak toplumun dayattığı değerler çizgisinde gözlemlediğimde kafamdaki sorulara soru işaretleri ortadan kalkıyorsa 15 yaşında da yapmasında problem yok.” K-24

Katılımcılar yaşa göre fayda zarar değerlendirmesinde çok azı etkili olmadığını söylemektedir. Buna karşın katılımcıların çoğu etkili olduğunu ifade etmektedir. Çocuklarının henüz olgunlaşmamış olması ve kandırılma ihtimallerinin olması, yetişkinlerin yapması gereken işlerin onlara yüklenmesi, ortamın çocuklar veya gençler için uygun olmaması ve bazı noktalarda manipüle edilebilirlikleri ihtimalleri gibi nedenlerden dolayı katılımcılar endişeleri olduğunu dile getirmektedir.

Özetle; katılımcılara çocuklarının gönüllülük faaliyetine katılımı üzerinden, fayda-zarar değerlendirmesi yapmaları istenmiştir. Bu bağlamda gönüllülüğün çocuklarına ne gibi faydaları veya olası zararları olacağı hakkındaki düşüncelerini söylemeleri istenmiştir. Bu duruma cinsiyet ve yaş değişkenleri de eklenmiştir. Bunlar sonucunda fayda değerlendirmesinde iki alt başlık ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri destek olurum zararı yok, diğeri ise desteklerim ama kurumun bilgilerine vakıf olmam lazım başlığıdır. Zarar değerlendirmesinde ise dört alt başlık oluşmuştur. Sıklık derecesi en yüksek olan alt başlık koruma güdüsüyle/endişelenme sonrasında ise sorumlulukları ve zamanının olmaması iken ülke hali ve siyasi endişeler de zarar değerlendirmesinde

başlık olmuştur. Son olarak katılımcıların çoğunluğu cinsiyetin etkili olmadığını yanıtını vermiştir. Bazıları ise etkilidir demiştir. Yine katılımcıların yarısından fazlası yaşı etkili olduğunu söylemiştir. Ancak etkili değil diyenler olmuştur.

Katılımcılar fayda değerlendirmesi yaptıklarında duruma göre değişeceğini söylemektedir. Gönüllülük faaliyetinin yapıldığı kuruma göre fayda değerlendirmesi yapmaktadır. Organizasyonun hangi çatı altında olduğu, kimliği, içeriği ve bilinirliği, bu çatının güvenli olması ve çocuklarını tehlikeye atacak olmaması ile yürüttüğü faaliyetler, faaliyetlerin neye hizmet ettiği ve yarattığı toplumsal faydanın gözetileceğini ifade etmektedir. Kurumun yönetişimi ve şeffaflığı benimsemiş olmasının da önemli olduğunu söylemektedir. Ayrıca çocuklarının zarar görme ihtimali olabileceğini düşündükleri zaman engel olacaklarını söyleyenlerle beraber destek olurum zarar görmez diye düşünenler de olmaktadır.

Katılımcılar çocuklarının zarar göreceğini düşündükleri anda korumacı davranmaktadır. Sadece zarar gördüklerinde değil böyle bir ihtimalin oluşmaması için de ayrıca temkinli davranmaktadır. Katılımcılar bu temkinli davranışları sonucunda zararı; özellikle çocuklarının gideceği yerleri gözleyerek, kimlerle vakit geçirdiğine bakarak, yaptığı faaliyetlerin eğitimini engelleme durumunu gözden geçirerek ve onun dengesini kurup kurmadığına bakarak önceden engellemeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Ayrıca katılımcılar ülkenin şuanda içinde bulunduğu gerek siyasal gerekse de sosyal durumundan dolayı endişeli olduklarını ve şuan da gönüllülük faaliyetlerinin zarar verme ihtimalinin yüksek olabileceğini düşünmektedir. Ebeveynlerin bu bağlamda korkuları olduğu ve risk almak istemedikleri gözlenmektedir.

Katılımcılar cinsiyetin fayda zarar değerlendirmesinde çoğunlukla etkili olmadığını söylemektedir. Ancak etkili olmamasına karşın bazı durumlarda etkili olduğunu ve özellikle kız çocuğu söz konusu olduğunda daha sorumlu hissettiklerini veya bazı noktalarda eksik olabileceği endişesiyle ilişkilendirmektedirler. Katılımcılar yaşa göre fayda zarar değerlendirmesinde çok azı etkili olmadığını söylemektedir. Buna karşın katılımcıların çoğu etkili olduğunu ifade etmektedir. Çocuklarının henüz olgunlaşmamış olması ve kandırılma ihtimallerinin olması, yetişkinlerin yapması gereken işlerin onlara yüklenmesi, ortamın çocuklar veya gençler için uygun olmaması ve bazı noktalarda manipüle edilebilirlikleri ihtimalleri gibi nedenlerden dolayı katılımcılar endişeleri olduğunu dile getirmektedir. Ebeveynlerin gönüllülüğü

fayda-zarar değerlendirmesinden sonra gençlerinin gönüllülüğünü konusu itibariyle değerlendirmeleri ve destekleme/desteklememe durumları verilebilir.

5.5. KATILIMCILARIN GENÇLERİNİN GöNüLLüLüğüNü(*Konusu İtibariyle*) DEğERLENDİRME

Katılımcılara çocuklarının gönüllülük faaliyeti durumlarında yaptıkları hizmetin konusu itibariyle ne derece önemli olduğu sorulmuştur. Yarı yapılandırılmış mülakat soruları hazırlandığı için önceden yazılmış olan; okul-mahalle-kent, dezavantajlı gruplar, siyasi-sosyal sorunlar, kadın hakları, evre-doğa, hayvan hakları ve eğitim konusu odaklı hizmetlere dair fikirleri sorulmuştur. Bunlara ek olarak ise varsa katılımcıların baŗka eklemek istediği hizmetlere dair dŗnceleri de sorulmuştur. Sorulan sorularla ebeveynlerin çocuklarının hangi konularda gönüllülük hizmetini daha çok destekle(me)diklerini öğrenmek amaçlanmıştır. Bununla birlikte destekleme veya desteklememe durumları nedenleriyle birlikte öğrenilmek amaçlanmıştır. Araŗtırmanın konusu itibariyle özellikle ebeveynlerden kaygı duydukları, korktukları ve riskli olarak gördükleri noktalarla ilgili daha fazla bilgi vermeleri istenmiştir. Eldeki verilerden yola çıkılarak, ebeveynlerin konusu itibariyle gönüllülük değerlendirmesi, destekleme ve desteklememe durumlarına dair grŗleri tablolafırılmıştır (bkz. Tablo7 ve bkz. Tablo8).

5.5.1. Katılımcıların Gönüllülüğü Konusu İtibariyle Değerlendirmesi ve Destekleme Durumları

Aŗaęıda tabloda (Tablo7) verilen konulara iliŗkin olarak katılımcıların kendi cmleri ile dŗnceleri verilecektir.

TABLO 7:
Katılımcıların Gençlerinin Gönüllüğünü (Konusu İtibariyle) Değerlendirmesi ve Destekleme Durumları

Gönüllülüğü Konusu İtibariyle Değerlendirme	Destekleme Kavramları	Sıklık	Katılımcılar
Okul-Mahalle-Kent	Desteklerim	23	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24
Dezavantajlı Gruplar	Desteklerim	23	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24
Siyasi-Sosyal Sorunlar	Desteklerim	2	1, 20
	Desteklerim Ama	2	15, 16
Kadın Hakları	Desteklerim	17	1, 2, 4, 5, 6, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24
	Siyasi olmaması şartıyla	2	7, 11
Çevre-Doğa	Desteklerim	21	1, 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24
	Başka Amaçları olamaması Şartıyla	1	8
Hayvan Hakları	Desteklerim	18	1, 2, 5, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24
	Desteklerim Ama	4	4, 6, 8, 11
Eğitim	Desteklerim	22	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24
Diğer Konular	Doğal Afetler	1	4
	Diğer	5	2, 3, 16, 19, 23

Tabloyu yorumlamak gerekirse; özellikle tabloda ilk göze çarpan nerdeyse örneklemin tamamı okul-mahalle-kent, dezavantajlı gruplar ve eğitim konularında yapılacak gönüllülük hizmetlerini desteklemişlerdir. Bununla birlikte çevre-doğa, kadın ve hayvan hakları konusunda ise katılımcıların dörtte üçünden fazlası desteklediklerini veya destekleyeceklerini söylemişlerdir. Bunlara karşın özellikle siyasi ve sosyal sorunlara karşı destekleyenlerin sayısı birkaç kişiyi geçmemiştir. Ayrıca kadın haklarında siyasi olmaması, çevre ve doğa haklarında başka amaçları olmaması şartıyla destekleyeceklerini söyleyenler olmuştur. Ayrıca hayvan hakları

konusunda az da olsa desteklerim ama diyenlerde olmuştur. Şimdi eldeki verileri daha ayrıntılı ve katılımcıların kendi ifadeleriyle birlikte vermek yerinde olacaktır.

“Okul-Mahalle-Kent”

Okul-mahalle-kent konusunda özellikle okul yani eğitim olduğu için bütün ebeveynler desteklediklerini veya olası böyle bir durumda destekleyeceklerini söylemişlerdir. Aşağıda bütün ebeveynlerin cümleleri verilmemiştir. Bunun yerine daha farklı olanlar verilmiştir. Çünkü neredeyse aynı cümlelerle durumu desteklediklerini dile getirmişlerdir.

“Desteklerim”

“İnsanlara faydalı olacağı için desteklerim” K-1

“Desteklerim ben o tür şeylerde okulun olması yeterli.”K-3

“Evet kesinlikle.”K-6

“İsterse onaylarım. Ama bu zamana kadar böyle bir şey yapmadılar.”K-7

“Evet onaylarım. Özellikle okulda onun gelişimi için de önemli olur.”K-8

“Çokta memnun olurduk. Eğer vakti olsaydı gerçekten memnun olurduk.”K-10

“Hiçbir şey olmaz. İşini aksatmadığı sürece istediğini kendisine zarar gelmediği sürece, gelmeyeceğini bildiğim sürece yapabilir.”K-14

“Eğer gönüllülüğe kafa yoran bir ebeveynsem sonuç odaklı, sürdürülebilir ve yönetim konularına bakarım ya da kim önermiş ona bakarım. Anlatabiliyor muyum? Buna bakmak zorundayım. (...) kurum kimliği önemli çünkü bir yetiştirme tarzımız var.” K-24

Ebeveynler; çocuklarının özellikle okulda sonra mahalle ve kentte yapacağı gönüllülük hizmetlerine katılımını onaylayıp destekleyeceklerini söylemektedir. Ebeveynlerin böyle bir konuda yapılacak olan gönüllülüğü onaylama ve destekleme nedenleri ise; faydalı olacağını düşündükleri için, okul olduğu için, çocuklarına okuldaki gelişimleri içinde iyi olacağından dolayı memnun olacaklarını dile getirmektir. Ayrıca ebeveynler çocuklarının yerine getirmek zorunda olduğu görevlerine zarar vermediği müddetçe yapmalarını istediklerini veya kurum kimliğinin bu konuda onlar için önemli olacağını da dile getirmektir.

“Dezavantajlı Gruplar”

Ebeveynlerin neredeyse tamamına yakını dezavantajlı guruplar konusunda çocuklarının yapacağı bir gönüllülük hizmetini desteleyeceklerini söylemiştir. Bu bağlamda dezavantajlı grupların yardıma muhtaç olduğunu düşünmeleri, kendi yaşamlarında daha önceden böyle insanların olmuş olması durumlarının etkisi olduğunu söylemişlerdir. Bununla birlikte böylesi bir gönüllülüğün hem herkes tarafından yapılması gerektiğini hem de kendilerinin de böylesi bir görevleri olması durumunda üzerlerine düşeni yapacaklarını söylemişlerdir. Ancak yine de göçmenler konusunda biraz çekinceli olduklarını söyleyenlerle birlikte yapılacak hizmetin güvenli olması gerekliliğine değinenler olmuştur.

“Desteklerim”

“Yani olur tabi. [biraz açar mısınız?] (Sessizlik...) Bu saydıklarınız toplum açısından biraz şey. (...) yardıma muhtaç oldukları için isterim tabii. Bu gibi faaliyetlere katılmalarını isterim.” K-1

“Tabii yani emniyetli olduğu sürece ama hiç bilmediğimiz bazen şeyler çıkarsa onları da engelleriz tabi.” K-3

“Yaşlılar, engelliler, yoksullar bu üçünü de desteklerim. Şimdi göçmenlerde de yanlış anlaşılmasını istemiyorum. Yani göçmenlerde de karşı değilim. Ama göçmenlerde biraz çekinik dururum.” K-4

“Olumlu bakarım yani olumsuz bakmam kesinlikle.” K-6

“Öyle bir şey olsa isterim tabi ki katılmalarını. Çocuklarımız yaşlılarla büyüdü. Kendileri de ister istemez böyle bir şey isterler. Babaanne-dedeleriyle büyüdüler bayağı bir vefat edene kadar.” K-7

“Tabii ki çocuğum yapsın. Hatta hepimizin yapması gerekiyor.” K-8

“Öyle bir şey olursa zaten eyvallah hemen giderim ben de kendim katılırım yani.” K-11

Ebeveynlerin neredeyse tamamına yakını dezavantajlı guruplar konusunda çocuklarının yapacağı bir gönüllülük hizmetini desteleyeceklerini söylemektedir. Yukarıda farklı düşünceler örnek olarak alınmıştır. Ebeveynler destekleme nedenleri arasında dezavantajlı grupların yardıma muhtaç olduğunu düşünmeleri, kendi yaşamlarında daha önceden böyle insanların olmuş olması durumlarının etkisi

olduğunu söylemektedir. Bununla birlikte ebeveynler böyle bir gönüllülüğün herkes tarafından yapılması gerektiğini ve kendilerinin de böyle bir görev almaktan mutlu olacaklarını söylemektedir. Ancak yine de göçmenler konusunda biraz çekinceli olduklarını söyleyenlerle birlikte yapılacak hizmetin güvenli olması gerekliliğine değinenlerde olmaktadır.

“Siyasi-Sosyal Sorunlar”

Katılımcıların birkaçı çocuklarının siyasi-sosyal sorunlar konusunda gönüllülük faaliyetini destekleyeceğini söylemiştir. Bununla beraber katılımcılardan birkaçı ise çocuğun ancak o bilince ve yetişkinliğe eriştiğini düşünürse destekleyeceğini söylemiştir.

“Desteklerim”

“Bu artık onun dünya görüşüne şeydir. Ben şey duyarım yani. Eğer o kendi dünya görüşüne göre, bir şey yapıyorsa normal karşılarım. Desteklerim tabii. Dünya görüşüne göre artık hangi şeye eğilimi varsa karşı çıkmam yani. Ona göre de faaliyete geçerse yapabilir.” K-1

“Desteklemem belki ama kesinlikle karışmam. Bizimle aynı görüşü savunmak zorunda değil. Y yapmak isterse yapsın.”K-20

“Desteklerim Ama”

“Anlayış gösteririm ama çocuğun o bilince eriştiğini düşünüyorsam.”K-15

“O konuda olabilir ama bununla ilgili fikirlerinin biraz daha net hale geldikten sonra yapmalarını tercih ederim. Örneğin büyüğü kısmen ona yaklaşıyor gibi olsa da küçüğü şuanda oluşum aşamasında bir şey düşünmesi beklenemez. Zaten bu tür şeyleri kafalarında olan biten dünyada görüyorlar, yaşıyorlar, ediyorlar varsa herhangi bir şekilde tepkileri onu da dillendiriyorlar. Ama bir yerden sonra bunu örgütlü bir şekilde farklı bir algılama biçiminde yapacaklarsa da bunun biraz daha bilincine ulaşmaları gerekiyor.”K-16

Katılımcıların tamamına yakını çocuklarının siyasi-sosyal sorunlar konusunda gönüllülük faaliyetini desteklemeyeceğini söylemektedir. Bununla beraber katılımcılardan birkaçı bu konuda çocuklarını destekleyebileceğini söylerken birkaçı ise, çocuğun ancak o bilince ve yetişkinliğe eriştiğini düşünürse destekleyeceğini söylemektedir. Özellikle bu konuda katılımcıların çoğunun desteklememe nedenleri

ile ilgili çekinceleri ve korkular ile kendilerine göre olası riskler yeri geldiğinde tartışılacaktır.

“Kadın Hakları”

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu kadın hakları konusunda çocuklarının gönüllülük hizmetlerine katılması durumunda desteleyeceklerini dile getirmiştir. Katılımcılara göre, kadın konusunda toplumun problemlili olması, toplumsal yapının ataerkil olması, her geçen gün kadına yönelik suçların artmış olması, medyaya bunların yansımaları ve dışarının (evin dışı) artık kadınlar için tehlikeli bir yer haline almış olması gibi nedenler bu konudaki çalışmaları daha önemli kılmıştır. Bunun için bu konudaki bir gönüllülük durumunda destekleyeceklerini dile getirmişlerdir. Ancak katılımcılardan bir kaçı özellikle siyasi olmaması ve kadın konusunun dışına çıkılmış olmaması şartıyla destekleyeceklerini dile getirmişlerdir.

“Desteklerim”

“Onu desteklerim. Yani evet.”K-2

“Onun bulunması tabii ki hoş olur çünkü biliyoruz şimdi, çok uzatmaya gerek yok. Az önce başta da söyledim yani ataerkil bir toplumuz, erkeğin üstün olduğu, ataerkil bir toplumuz. Kadın cinayetleri, kadının dayakları birçok şey ortada. Bununla ilgili yapılması gereken şeylerde tabii ki desteklerim.” K-4

“Olumlu olur Kadınlara o kadar çok şiddet var ki. Televizyonda görüyoruz sadece ama bizim de başımıza gelmeyeceğinin ne garantisi var. Ben eskiden sadece yolda yürürken köpekten korkardım. Ama artık insandan korkuyorum ben. Önceden gece dışarı çıkıp rahatlıkla gezebiliyordum sadece köpek kedi işte neyse bana zarar verebilecek ama artık kimin ne olduğu belli değil. Yani çıkamıyorsunuz dışarıya. Her an her yerden şiddet görebiliyor kadın.”K-10

“Desteklerim. Çünkü benim zaten görüşümde kadın ya da erkek yok. Kadının da iyisi var kötüsü var, erkeğin de iyisi var kötüsü var. Yani ben birey olarak bakıyorum.”K-17

“Siyasi olmaması şartıyla”

“Desteklerim, tepki göstermem. Onun görüşüne de saygı duyarım tabii ki böyle bir şeyde çalışmak istiyorum derse. Tabii ki çok aşırı siyaset odaklı bir şeyse kadın hakları da olsa yine de izin vermem.”K-7

“Kadın hakları derken yani onun da şeyini çizerim. Kadın hakları noktası da yani kadın haklarının da belirli noktaları vardır. Kadına eziyet edilen yani kadın cinayetidir bilmem nedir budur şudur elbette ki onları savunulacak ama kadın haklarının da bence sınırı vardır yani. [Bunu biraz daha açabilir misiniz?] Şimdi birileri almış bir tane şey en basit meselesi bir yürüyüş vardı ıı işte kadın hakları savunucusu diyor tamam mı ? Tabelayı tutmuş elinde ne diyor bu vücut da benim tamam mı kürtaj da benim hakkım. Böyle bir şeye ben asla ve asla eyvallah demem. Kadın hakları olarak savunulacak çok şeyler vardır. (...) Şimdi göz göre göre aile kadın cinayetlerinin hepsini görüyoruz bunlarla alakalı çalışma olsun başımla gözümle gideyim. Ama bunun yanından işte ıı 3 tane çapulcu sarhoştur onların yerine ben gitmem onlarla alakalı herhangi bir şey yapmam. Onlara ne ben giderim ne de çocuğumu bırakırım. Haa toplumsal bir yararla alakalı varsa baş göz üzerine.” K-11

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu kadın hakları konusunda çocuklarının gönüllülük hizmetlerine katılması durumunda desteklemektedir. Bu destekleme nedenleri arasında kadın konusunda toplumun problemlili olması, toplumsal yapının ataerkil olması, her geçen gün kadına yönelik suçların artmış olması, medyaya bunların yansımaları ve dışarının (evin dışı) artık kadınlar için tehlikeli bir yer haline almış olması gibi nedenler yer almaktadır. Bunun için ebeveynler bu konudaki bir gönüllülüğü destekleyeceklerini söylemektedir. Ancak, katılımcılardan bir kaçı özellikle siyasi olmaması ve kadın konusunun dışına çıkılmış olmaması şartıyla destekleyeceklerini dile getirmektedir.

“Çevre-Doğa”

Katılımcıların tamamına yakını çevre-doğa konusunda yapılacak olan bir gönüllülüğü destekleyeceğini söylemiştir. Burada hem kendilerinin doğayı çevreyi sevmeleri hem de çocuklarının sevmesi etkili olmuştur. Bununla birlikte katılımcılar insanoğlunun dünyanın ve doğanın dengesini bozduğunu ve iklim değişikliklerinin olduğunu düşünmesi gibi nedenler çocuklarını bu konuda desteklemesinde etkili olmuştur. Ancak katılımcılardan biri desteklediğini söylemekle beraber başka amaçları olmaması şartıyla destekleyeceğini söylemiştir.

“Desteklerim”

“Tabii tabii çevre ve doğaya da saygılıyım. Yani biraz hassasım o konularda. Yani çocuğum da duyarlı olmasını isterim. Çevreye ve doğaya.” K-1

“Doğayı çok sever zaten kır bayır yani dediğim gibi ona da katılırım destekte olurum.”K-2

“Onu tabii ki desteklerim. Yani ben onu en ufak şekilde evde yapmaya çalışıyorum zaten. Mutlaka çöplerimi ayırıyorum ben. Hepsini bir araya koymuyorum. Mesela su ve elektrik tasarrufunda gıcık derecedeyim yani elektriğin boşa yanması. Suyun boşa akıtılması bunu ben evde gönüllü bir kuruluşla yapmasam bile ben evde uygulamaya çalışıyorum. Şişeleri, plastikleri ayırıp çöpün kenarına öyle koyarım. Çok memnun olurum böyle bir şey yapsa.”K-4

“Desteklerim. Her türlü arkasında dururum.” K-6

“Tabi ki, tabi ki. TEMA vakfında özellikle.”K-7

“Tabi ki ona da onay veririz. Memnun oluruz. Bu anlamda ihtiyaç var ağaçlar katlediliyor. İşte Kaz Dağları’nda şu anda gündemde olan Kaz Dağlarımız var. Oraları bile rant uğruna katlediyorlar. Bizim işte eve dama ihtiyacımız yok ki. Bir sürü ev var zaten yapılabilecek yerler de varken neden ağaçları kesip oraları birilerinin lüks konutları konsun diye kesilsin bu ağaçlar. Ağaç olmadan bir şey olmuyor. Yani kuş börtü böcek orada olacak. Yarın şehre inecek bunlar ya da yok olacak. Bir şekilde doğanın dengesini bozuyoruz.”K-10

“Elbette ki en çok sevdiğim konulardan biri de odur. Çevre yani şey elbette ki doğa hele doğa ben doğayı gerçekten çok seviyorum ve de keşke öyle bir şey olmuş olsa da gitsek.”K-11

“Tabii ki onaylarım. Hatta bu konuda bizde botanik bahçesi yapalım dedik, interaktif bir botanik bahçesi olsun ama rektörümüz yüz vermiyor. Çok güzel düşüncelerimiz vardı bekliyor.”K-17

“Şimdi kesinlikle tabiat bizim her şeyimiz. O yüzden ben zaten iklim aktivistiyim. Küresel iklim değişikliği üzerinden çevre, tabiat, doğa işte ağaç, tohum her şeyiyle ilgileniyoruz. Fidanla, toprakla her şeyle. Tabii ki desteklerim.” K-24

“Başka Amaçları olamaması Şartıyla”

“Tabii ki isterim. Çevremizi falan koruyalım. Ama bazen de gerekli oluyor. [Biraz açar mısınız?] Mesela bir köprü yapılacak vay efendim ağaçları kestiler. Ya da bir yol yapılacak doğa katlediliyor. Bunlara da karşıyım. Yol yapmayalım mı bir köprü yapmayalım mı? Birde bu kadar nüfus var barınması var imara açılmadan olmaz. Ama başka alanlarda da koruma altına alınmalıdır bence. Ormanlarımızı korumalıyız yani. Birde siyasete alet etmemek gerek ağaç vs olaylarını.”K-8

Katılımcıların tamamına yakını çevre-doğa konusunda yapılacak olan bir gönüllülüğü destekleyeceğini söylemektedir. Burada hem kendilerinin doğayı-çevreyi sevmeleri hem de çocuklarının sevmesi etkili olmaktadır. Bununla birlikte katılımcılar insanoğlunun dünyanın ve doğanın dengesini bozduğunu ve iklim değişikliklerinin olduğunu düşünmesi gibi nedenler çocuklarını bu konuda desteklemesinde etkili olmaktadır. Ancak katılımcılardan biri desteklediğini söylemekle beraber başka amaçları olmaması şartıyla destekleyeceğini söylemektedir.

“Hayvan Hakları”

Katılımcıların dörtte üçü böyle bir konuda yapılan gönüllülüğü destekleyeceğini belirtmiştir. Destekleme nedenleri arasında hayvanları sevmek ve biyoçeşitlilik ile doğa dengesi, ekoloji için önemli olmaları gibi faktörlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların bazıları desteklerim ama insan hakları daha önemli, çok fazla insan aç iken bana mantıksız geliyor, hayvanların oyuncak değil özgür olması gerekiyor ve anne-babaya verilmesi gereken önceliğin hayvanlara verilmesi bence yanlıştır demiştir.

“Desteklerim”

“Oda aynı şekilde, hayvanlara eziyet edilmesine hor görülmesine karşıyım. Çocuğumun da buna müdahil olmasını isterim tabi ki.” K-1

“Hayvan haklarına da katılırim destekçi olurum. Çünkü çok sever evinde 7 kedisi bir köpeği var.”K-2

“Küçük kızım zaten çiftlikte çalışıyor. Hayvanlarla şeyi var. Beden eğitimci olduğu için rehabilite gibi bir yer at çiftliğinde öyle bir yerde çalışıyor. Yani desteklerim.”K-7

“Tabi yani o da... ben severim hayvanları çok seviyorum. İnşallah müstakil bir evim olursa işte barındırmak istiyorum onları da. Eee ama şu anda yapamıyoruz işte dairelerde oturuyoruz. Bir şey yapamıyoruz. Ama seviyoruz hayvanlar da bu doğanın dilsiz varlıklarıdır diyor peygamberimiz bile.” K-10

“Olabilir zaten iç içe olduğumuz şeyler ama bu konuda yaptıkları şeyden daha net olduklarında bunu ortaya koymaları gerekir. Daha özgün şeyler yapmak istiyorlarsa onun gerekçelerini içlerine tam olarak sindirmesi lazım sonraki sorumluluk zaten kendilerine ait olacaktır.”K-16

“Destek olurum. Yani ben hayvan hakları derken kuşundan tut, yılanından çık biyoçeşitlilik için hepsinin korunmasını isterim. Çünkü ekolojik döngü onlar sayesinde yürüyor. Bu çok önemli. Mesela hala bizim bakanlık kuş avlanma şeyleri veriyor. Yıllık kota veriyor. Ne kadar saçma. Ördek mi kaldı, keklik mi kaldı, sansar mı kaldı? Onun için böyle bakıyorum. Yani şu hanımların kedi köpeği gibi değil sadece genel bakıyorum.”K-17

“Eğitim ve hayvan hakları benim için insan haklarından daha önemlidir. Çünkü eğitim bilinçli bir toplum oluşturur. Hayvanlarda bir şekilde korunmaya ihtiyaç duyar, insanların bozduğu tabiattan çıkmıştır. İnsanlar hayvanları egolarını tatmin etmek için evlerinde süs bitkisi gibi bakarlar ve belli bir süre sonra terk ederler.”K-19

“Desteklerim Ama”

“Onu tabii ki yani benim bakış açım şu hayvan hakları... İnsan hakları daha önemli. Bu hayvanları sevmediğim anlamına gelmiyor. Tercih yapması gerekirse ben hayvan haklarından önce doğa çevre bak tercih yapması gerekirse kesinlikle reddetmiyorum ama öncelik olarak görmüyorum onu açıkçası.”K-4

“Olabilir. (uzun bir sessizlik) Yani çok evde, evde çok hayvan bakımına olumlu bakan biri değilim. Birde ülkemizde o kadar aç, okuyamayan ya da zebil insan varken hayvanlara bu kadar değer verilmesi bana biraz mantıksız geliyor. Bana biraz mantıksız geliyor.”K-6

“Bence hayvanlar özgür yaşamalı. Yani alıp evde besliyorlar oyuncak gibi kullanıyorlar. Ondan sonra bazen görüyoruz işkence yapıyorlar aç bırakıyorlar. Dedim ya bence özgür olarak insanların eline geçmeden yaşamalıdırlar. En büyük hayvan hakkı o insanların elinden o hayvancağızları almaktır.”K-8

“Şimdi o konu bana biraz şey..ben[Bunlar aramızda kalacak rahat konuşabilirsiniz.] Şimdi hayvan haklarına elbet ama haramdır. [Şafii misiniz köpeği ellemek vs. size göre haram oluyor galiba değil mi?] Evet, bunu kim kabul etmiyorsa etmesin ben kabul ediyorum ben de budur. Tamam mı? (...) Elbette ki hayvan hakları hayvanlara karşı şeyimde saygım da vardır yani. E beslemiyor musun dersiniz? Beslerim kapıda gördüğüm de eziyet edene valla eziyette ederim oda bir gerçek. Ama yani şöyle hayvan hakları odaklı bir gönüllük yaparsa ona göndermem. Hayvan hakları değil. Bakın şöyle bir şey söylüyim, kişi sabahtan akşama kadar bir tane köpeğini gezdiriyor bana çok terstir. Bana terstir. Bu vatandaşın babası da şeyde u şeyde Darülaceze’de veya yaşlılar yurdunda tamam mı? Bu da bana yanlıştır yani. Eğer o köpeğe bakacaksan git babana bak. Bakın ben köpek bakan en az on tane adam biliyorum. Sabahtan götürüyor gezdiriyor akşam gelip gezdiriyor evinin içerisinde bakıyor. Ama bunun yanında babasına anasına da bakmıyor. Babası da anası da şeyde yaşlılar yurdunda bunu ben kabul edemem kusura bakmasınlar.”K-11

Katılımcıların dörtte üçü böyle bir konuda yapılan gönüllüğü destekleyeceğini belirtmektedir. Destekleme nedenleri arasında hayvanları sevmek ve biyoçeşitlilik ile doğa dengesi, ekoloji için önemli olmaları gibi faktörler etkili olmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların bazıları desteklerim ama insan hakları daha önemli, insanlar aç ıken bana mantıksız geliyor, hayvanların oyuncak değil özgür olması gerekiyor ve anne-babaya verilmesi gereken önceliğin hayvanlara verilmesi yanlıştır görüşünü dile getirmektedir.

“Eğitim”

Katılımcıların tamamı eğitim konusunda yapılacak olan herhangi bir gönüllülük faaliyetini destekleyeceğini dile getirmiştir. Burada katılımcıların her şeyin başı olarak eğitimi görmesi, eğitimin yükselmesinin bir sürü başka yükseltmeyi de beraberinde getireceğinin düşünülmesi ve özellikle çocukların gelecekleri için de iyi olacağının düşünülmesi eğitim konusundaki gönüllüğün desteklemede önemli olduğunu söylemişlerdir.

“Desteklerim”

“Tabii ki tabii ki onaylarız, destekleriz. Her şeyin başı eğitim.”K-4

“Olur tabi ki eğitim odaklıysa.”K-7

“Kesinlikle ve kesinlikle eğitim şart diyorum her zaman. Eğitimin yükselmesi medeniyetin ve demokrasimizin gelişmesi demek, buda eğitilmiş insan ve güçlü refah seviyesi güçlü bir ülke devlet demek. Eğitim olsa zaten demin saydığımız bütün şeylerde düzelir.”K-8

“Herkesin eğitime destek vermesi gerekiyor. Bunun sadece çocuğu değil yaşlısı gencin şu anki eğitim sistemine destek vermesi gerekiyor. Değişmesi gerekir bu eğitimin.”K-10

“Başımın beraber. Eğitimle ilgili her şeye gidebilir eyvallah. Keşke olsa.”K-11

Katılımcıların tamamı eğitim konusunda yapılacak olan herhangi bir gönüllülük faaliyetini destekleyeceğini dile getirmektedir. Burada katılımcıların her şeyin başı olarak eğitimi görmesi, eğitimin yükselmesinin bir sürü başka yükseltmeyi de beraberinde getireceğinin düşünülmesi ve özellikle çocukların gelecekleri için de iyi olacağının düşünülmesi eğitim konusundaki gönüllüğün desteklemede önemli olmaktadır.

“Diğer konular”

Katılımcılara yukarıda değinilen konular haricinde bu konuda da desteklerim veya bu konuda desteklemem dediğiniz var mı diye sorulmuştur. Yukarıdakilere ek olarak doğal afet konuları ile ilişkili olarak gönüllülük yapmasını isteyen, yapmak isterse destekleyeceğini belirten katılımcılar olmuştur.

“Doğal Afet”

“Doğal afetler olabilir mesela, ne bileyim deprem olmuş yıkılmış atıyorum eğer büyük olsaydı ben onun oralara gidip orda insanlara yardım etmesini isterdim. Mesela bunu ekleyebilirsiniz.”K-4

Özetle; Tabloya bakıldığında tabloda ilk göze çarpan nerdeyse örneklemin tamamı okul-mahalle-kent, dezavantajlı gruplar ve eğitim konularında yapılacak gönüllülük hizmetlerini desteklemektedir. Bununla birlikte çevre-doğa, kadın ve hayvan hakları konusunda ise katılımcıların dörtte üçünden fazlası olası bir gönüllülük durumunda destekleyeceklerini söylemektedir. Bunlara karşın özellikle siyasi ve sosyal sorunlara karşı destekleyenlerin sayısı birkaç kişiyi geçmemektedir. Ayrıca katılımcılar kadın haklarında siyasi olmaması, çevre ve doğa haklarında başka amaçları olmaması şartıyla destekleyeceklerini söylemektedir. Hayvan hakları konusunda da yine desteklerim ama diyerek desteklerini bazı şartlara bağlayanlar olmaktadır.

Ebeveynler; çocuklarının özellikle okulda sonra mahalle ve kentte yapacağı gönüllülük hizmetlerine katılımını onaylayıp destekleyeceklerini söylemektedir. Ebeveynlerin böyle bir konuda yapılacak olan gönüllülüğü onaylama ve destekleme nedenleri ise; faydalı olacağını düşündükleri için, okul olduğu için, çocuklarına gelecekteki gelişimleri için de iyi olacağından dolayı destekleyeceklerini dile getirmektir. Ayrıca ebeveynler çocuklarının yerine getirmek zorunda olduğu görevlerine zarar vermediği müddetçe yapmalarını istediklerini veya kurum kimliğinin bu konuda onlar için oldukça önemli olacağını da dile getirmektir.

Ebeveynlerin neredeyse tamamına yakını dezavantajlı gruplar konusunda çocuklarının yapacağı bir gönüllülük hizmetini destekleyeceklerini söylemektedir. Ebeveynler destekleme nedenleri arasında dezavantajlı grupların yardıma muhtaç olduğunu düşünmeleri, kendi yaşamlarında daha önceden böyle insanların olmuş olması durumlarının etkisi olduğunu söylemektedir. Bununla birlikte ebeveynler böyle bir gönüllülüğün herkes tarafından yapılması gerektiğini ve kendilerinin de böyle bir görev almaktan mutlu olacaklarını söylemektedir. Ancak yine de göçmenler konusunda biraz çekinceli olduklarını söyleyenlerle birlikte yapılacak hizmetin güvenli olması gerekliliğine değinenlerde bulunmaktadır.

Ebeveynlerin tamamına yakını çocuklarının siyasi-sosyal sorunlar konusunda gönüllülük faaliyetini desteklemeyeceğini söylemektedir. Bununla beraber ebeveynlerden birkaçı bu konuda çocuklarını destekleyebileceğini söylerken birkaçı ise, çocuğun ancak o bilince ve yetişkinliğe eriştiğini düşünürse destekleyeceğini söylemektedir. Özellikle bu konuda katılımcıların çoğunun siyasi konulardaki gönüllülüğü desteklememe nedenleri ile ilgili çekinceleri ve korkularıyla kendilerine göre olası riskler yeri geldiğinde tartışılacaktır.

Ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu kadın hakları konusunda çocuklarının gönüllülük hizmetlerine katılması durumunu desteklemektedir. Bu destekleme nedenleri arasında kadın konusunda toplumun problemlili olarak görmeleri, toplumsal yapının ataerkil olması, her geçen gün kadına yönelik suçların artmış olması, medyaya bunların yansımaları ve dışarının (evin dışı) artık kadınlar için tehlikeli bir yer haline almış olması gibi nedenler yer almaktadır. Bunun için ebeveynler bu konudaki bir gönüllülüğü destekleyeceklerini söylemektedir. Ancak, katılımcılardan bir kaçısı özellikle siyasi olmaması ve kadın konusunun dışına çıkılmaması şartıyla destekleyeceklerini dile getirmektedir.

Ebeveynlerin tamamına yakını çocuklarının çevre-doğa konusunda yapılacak olan bir gönüllülüğü destekleyeceğini söylemektedir. Burada hem kendilerinin doğayı-çevreyi sevmeleri hem de çocuklarının sevmesi etkili olmaktadır. Bununla birlikte ebeveynler insanoğlunun dünyanın ve doğanın dengesini bozduğunu ve iklim değişikliklerinin olduğunu düşünmesi gibi nedenler çocuklarını bu konuda desteklemesinde etkili olmaktadır. Ancak katılımcılardan biri desteklediğini söylemekle beraber başka amaçları (siyasi) olmaması şartıyla destekleyeceğini söylemektedir.

Ebeveynlerin dörtte üçü böyle bir konuda yapılan gönüllülüğü destekleyeceğini belirtmektedir. Destekleme nedenleri arasında hayvanları sevmek ve biyoçeşitlilik, doğa dengesi ve ekoloji için önemli olmaları gibi faktörler etkili olmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların bazıları desteklerim ama insan hakları daha önemli, insanlar aç iken bana mantıksız geliyor, hayvanların oyuncak değil özgür olması gerekiyor ve anne-babaya verilmesi gereken önceliğin hayvanlara verilmesi yanlıştır görüşünü dile getirmektedir.

Ebeveynlerin tamamı eğitim konusunda yapılacak olan herhangi bir gönüllülük faaliyetini destekleyeceğini dile getirmektedir. Burada katılımcıların her şeyin başı olarak eğitimi görmesi, eğitimin yükselmesinin bir sürü başka yükseltmeyi de beraberinde getireceğinin düşünülmesi ve özellikle çocukların gelecekleri için de iyi olacağının düşünülmesi eğitim konusundaki gönüllüğün desteklenmesinde önemli olmaktadır.

Katılımcılara yukarıda değinilen konular haricinde bu konuda da desteklerim veya bu konuda desteklemem dediğiniz bir şey var mı diye sorulmuştur. Yukarıdakilere ek olarak doğal afet konuları ile ilgili olarak gönüllülük yapmasını isteyen, yapmak isterse destekleyeceğini belirten katılımcılar olmaktadır. Son olarak ebeveynler siyaset haricinde tüm konularda destekleyeceklerini söylemektedir. Hatta destekleyecekleri konularda bile sadece siyaset girdiğinde desteklemeyeceklerini belirtmektedir. Şimdi ebeveynlerin hangi konularda ne tarz durumlarda çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmalarını desteklemeyeceklerini ve bunların nedenlerini vermek yerinde olacaktır.

5.5.2. Katılımcıların Gönüllülüğü Konusu İtibariyle Değerlendirmesi ve Desteklememe Durumları

Aşağıda tabloda (Tablo 8) verilen konulara ilişkin olarak katılımcıların kendi cümleleri ile düşünceleri verilecektir.

TABLO 8:
Katılımcıların Gençlerinin Gönüllülüğü (Konusu İtibariyle) Değerlendirmesi ve Desteklememe Durumları

Gönüllülüğü Konusu İtibariyle Değerlendirme	Desteklememe Kavramları	Sıklık	Katılımcılar
Okul-Mahalle-Kent	Yok	Yok	Yok
Dezavantajlı Gruplar	Göçmenler	1	19
Siyasi-Sosyal Sorunlar	Değişken-Gelip geçici, Güvenmem	9	2, 4, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 24
	Güvenli değil/ Ortam (Ohal)	5	3, 5, 10, 18, 21
	Çıkar Odaklı	2	19, 23
	Fişleme	1	7
	Dış güçlerin oyunu	1	17,
Kadın Hakları	İnsan Hakları Olması Yeterli	2	8, 23
Çevre-Doğa	Yok	Yok	Yok
Hayvan Hakları	Yok	Yok	Yok
Eğitim	Yok	Yok	Yok
Diğer Konular	Mülteci	2	5, 19

Tabloyu yorumlamak gerekirse; tabloda ilk göze çarpan, okul- mahalle-kent, çevre-doğa, hayvan hakları ve eğitim konularında desteklemem diyen katılımcının olmamasıdır. Bununla birlikte özellikle siyasi-sosyal sorunlar konusunda destekleme oranı ve nedenleri oldukça fazla olduğu göze çarpmaktadır. Dezavantajlı gruplarda göçmenler, kadın haklarında insan hakları olması yeterli ve diğer konularda ise mültecilerle ilişkili olarak destekleme durumlarının olduğu görülmektedir. Şimdi tablodaki sıra takip edilerek ebeveynlerin desteklememe durumlarının olduğu konular ele alınacaktır. Desteklememe tutumunun olmadığı konular burada bir daha verilmeyecektir.

“Dezavantajlı gruplar”

Katılımcılardan bir kaçı dezavantajlı gruplar içinde yer alan yaşlılar, engelliler ve yoksulları desteklediğini ancak göçmenlere karşı durumunu daha çekimser olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda göçmenlerin burada bulunma nedenleri ve sosyal yapıları gibi durumlardan dolayı desteklemediğini vurgulamıştır. Ayrıca başka bir katılımcı ise, ülkede yaşayan insanlara (ülke vatandaşlarına) öncelikli olarak fayda sağlama taraftarı olduğunu ve göçmenlere yapılan yardımın daha çok siyasetle ilişkili olduğunu düşündüğünden dolayı çekimser olduğunu veya desteklemediğini dile getirmiştir.

“Göçmenler”

“Yaşlılar, engelliler, yoksullar bu üçünü de desteklerim. Şimdi göçmenlerde de yanlış anlaşılmasını istemiyorum. Yani göçmenlerde de karşı değilim. Ama göçmenlerde biraz çekinik dururum. O grubun sosyal yapısı, kişilik yapısı, buradaki bulunuş nedenleri ve bakış açısı onlar beni ilgilendirir. O anlamda araştırırım. Yine tabii ki içinde bulunmasını isterim. Ama diğerlerine gözü kapalı girsem de bunlara biraz çekinik bakarım diyorum açıkçası.” K-4

“Sonuç itibariyle ben kendi ülkemde yaşayan insanlara yardım edilmesini tercih ederim. Dışarıdan gelmiş göçmenlerin memlekete bir faydası bize bir faydası olacağını düşünmüyorum. Onlara olan yardımların daha çok siyasi kaygılardan yapıldığını düşündüğüm için göçmenlere pek fazla sıcak bakmıyorum. Sadece kendi memleketimin insanları olarak düşünüyorum.” K-19

Katılımcılardan bir kaçı dezavantajlı gruplar içinde yer alan yaşlılar, engelliler ve yoksulları desteklediğini ancak göçmenlere karşı durumunu daha çekimser olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda göçmenlerin burada bulunma nedenleri ve sosyal yapıları gibi durumlardan dolayı desteklemediğini belirtmektedir. Ayrıca ülkede yaşayan insanlara (ülke vatandaşlarına) öncelikli olarak fayda sağlama taraftarı olduklarını ve göçmenlere yapılan yardımların daha çok siyasetle ilişkili olduğunu düşündüklerinden dolayı çekimser veya desteklemediklerini dile getirmektedirler.

“Siyasi-Sosyal Sorunlar”

Katılımcıların dörtte üçünden fazlası, başka bir ifadeyle birkaç katılımcı dışında tamamı, çocuklarının siyasi-sosyal sorunlara dair gönüllülük faaliyetlerine katılımını desteklemeyeceğini dile getirmiştir. Bu bağlamda katılımcılar en başta siyaseti değişken-gelip geçici ve güvenilmemesi gereken bir şey olarak gördüklerini söylemişlerdir. Bu düşünceden yola çıkan ebeveynler aynı zamanda çocuklarının gönüllülük hizmeti içinde güvenli olmadığını vurgulamışlardır. Aynı zamanda çalışmanın veri toplama süreci ‘ohâl’e denk geldiği içinde ortamdan fazla çekindiklerini dile getirmişlerdir. Bunlara ek olarak siyasetteki çoğu şeyin dış güçlerin oyunu olduğunu, siyasetle uğraşanların fışlandığı veya siyasetin çıkar odaklı olup değişen konjonktür ile her şeyin değişme ihtimali olduğunu söyleyenlerde olmuştur.

“Değişken-Gelip geçici, Güvenmem”

“Siyasi kendimde hiç katılmamışımdır. İu aileme de izin vermem. Çünkü gelip geçen ve değişen bir şey (...) yani siyasi yerine benim bu ihtiyar olsun, kentsel dönüşüm olsun onlara katılmak daha çok tercihimdir. (...) Yani dediğim gibi günümüz şartlarında kimin ne olacağı hiçbir şekilde belli değil. Siyasi şeylerde hiç şeyde güvenmiyorum. Dediğim gibi gelip değişken şeyler bunlar. Siyaset olduğu zaman ben işin içine çıkar girdiğine inanıyorum. O yüzden karşıyım.” K-2

“Siyasi ile sosyal ayrı değil artık bizde bence. O yüzden de olumlu bakmıyorum ben. Yani siyasete girmesini istemiyorum. Öyle bir gönüllülüğü onaylamam. [Peki açar mısınız onaylamama nedeninizi] Onaylamama nedenim siyaset bana göre pis bir şey. Yani siyasette tam siyaset değil. Şimdi bir şeye bir düşünceye bağlanırsınız. Arkasından sonuna kadar gidersiniz. O şeydir bence tutarlılıktır. Ama bizde siyasette (...) çıkarın nerdeyse ona dönmek var en düşük birimde bile. (...) Bugün bakmışsın AKP’de, öbür gün CHP’de, öbür gün DSP’de. Maalesef ülke bu halde. Yani o yüzden de ben siyaseti çirkin bulduğum için istemem açıkçası.” K-4

“Bunda yani ne negatifim ne pozitifim aslında. Yani olabilir de olmayabilir de. Çünkü o onun tercihi. [Bunu biraz açar mısınız yani çekinceleriniz mi var?] Eee şimdi normal doğal olarak biz devlet memuruyuz. Önümüze ileride bunlar negatif olarak çıkabiliyor. [Örnek verebilir misiniz?] Örnek verirsek değil de yani bugün ki A partiye odaklısın yani yarın bir gün hani onunla çalıştığında 3 sene sonra ne olacağını bilmiyorsun. Yani B parti geldiğinde onlar her türlü engel konulabiliyor önüne. Geçmişe göre seni yargılayabiliyorlar.” K-6

“Yok, bence siyaseti siyasetçiye bırakmak lazım. Birde doğru söyleyen dürüst olanın siyasette yeri de olmaz. Birde en ufak bir şey olsa ileride memur olmasına da engel olur. Çoğu zaman siyasete girenlerin akıbeti de iyi sonlanmamıştır.”K-8

“Siyasi olarak kesinlikle yok. Siyasete kesinlikle girmemeli. Siyasi olarak herhangi bir faaliyete girme kendi nacizane görüntüm görüşüm doğrultusunda yani onun oraya gitmesi pek fazla tasvip etmiyorum. [Bunun biraz açabilir misiniz?] Siyaseti sevmiyorum. [Bunu açar mısınız?] Siyaset bugün siyaset çok farklı bir zemindir. Bugün Ali’sindir yarın Veli olabilirsin o yüzden ben pek fazla şey yapamam karışmam yani. (...) Bazı yerlerde duyuyorum adam vefat etmeden önce çocuğuna vasiyet etmiş ben ölsem dahi şu partiye oy vermeyeceksin verirsen sana hakkımı helal etmiyorum düşünceleri bence yanlıştır.” K-11

“Yani siyasi derken şu anlamda işiyle ilgili problem olursa siyasi olarak katılmasını istemem. Siyasi olunca Türkiye’de siyasi çok farklı anlaşıldığı için (...) Örnek vereyim bugün a partisi var yarın b partisi oluyor bu yüzden a partisinin yaptığını b partisi geliyor bozuyor. O yüzden siyasete girmesini istemem. Çalıştığı ortam, iş icabı ama onun haricinde çalışmıyor herhangi bir işte çalışmıyorsa istediği yere katılabilir. Yani kendi işinde çalışıyorsa kendi özgür başka bir işi varsa orada istediği siyaseti yapabilir.”K-14

“ (...) Ama bugün herhangi bir siyasi çatının altında gönüllülük yapabileceği bir ortam bulabileceğine ya da savunuculuk yapabileceği bir ortam bulabileceğine inanmıyorum. İnanmadığım içinde bugün ben çocuğumun öyle bir çatı altında olmasını istemem. Oradan kazanacağı politik görüşü ben kendim elimden geldiğince ya da işte ona okutarak, araştırtarak, birtakım şeyleri seyrettirerek öğretebilirim.” K-24

“Güvenli Değil Ortam (Ohal)”

“Yok, şuan da siyasi bir şey oturmamış onda çocukta ama belirli şeyler olursa da yinedebişeyyapım demem ama siyasetin içinde birazda kavga dövüş çıkmaya başladı yani o tür şeylere pek sanmıyorum eğilimi olmaz. (...) olumlu bakmam yani. [Bunun nedenini biraz açabilir misiniz?]Yani güvenli değil, yani siyasi derken o propangalara şeylere falan pek gitmesini istemem açıkçası.” K-3

“İstemem yani özellikle siyasi konularda. Ama 3-5 yıl sonra tabii ki siyasi konularda tavırlarını koymalarını isterim. Yani şuanda olağan üstü haldeyiz.” K-5

“Şu ortam da siyasi olarak gerçekten çok şey sıcak bakmıyoruz. Her an her şey değişiyor ülkede. Eee siyasi olaylara girmesini tabi ki istemiyoruz. [Neden karşı

çıktığınızı biraz daha açar mısınız?] *Şu an ki ortamla ilgili biraz da. Şu an için yani bir ekmek kavgası var çocuklarda. Ekmeğini eline alsın. Herkesin kafasında bir siyasi bir görüş mutlaka vardır. Ama onunla ilgili daha sonra imm karar versin istiyoruz.*”K-10

“Yok bunu onaylamam. [Bunu biraz açar mısınız?] *şuanda onun yaşı için uygun değil. Zaten günümüzdeki siyasi ortamda belli böyle bir ortamda onaylamam.*”K-18

“Siyasetten uzak dursun. [nedenini biraz açar mısınız?] *Çünkü içeri atıyorlar. Bu ülkede şuanda muhalif olanları içeri atıyorlar. Siyasetle veya muhalifle ilgili etkinlik yapanlar içeri atılıyor. [peki ya muhaliflik değil de iktidar için bir savunuculuk yapıyorsa?] İktidar yanlıları bu konuda serbestler istediklerini yapabiliyorlar.*” K-21

“Fişleme”

“Yok siyasetle ilgili bir şey istemem. Muhakkak tabi ki çocukların belli bir yaşı oldu belli bir görüşleri vardır. Ama öyle faaliyetlerde bulunmalarını ben istemem. Çekinmemin sebebi Türkiye de bu var. Türkiye’de o şey var. Sen AKP’lisin CHP’lisin sen MHP’lisin, hemen onunla fişlerler. Bu bakımdan görüşleri daha şey değil. Yapmamasını isterim daha doğrusu.” K-7

“Dış Güçlerin Oyunu”

“Siyasete hiç karışmıyorum.[Biraz açabilir misiniz?] Oy kullanıyorum ama karışmıyorum. Çünkü; Türkiye kendini idare etmiyor. Dış güçler bizim seçeceğimiz Başbakanları ayarlıyor, kişileri ayarlıyorlar. Biz oy verdiğimizizi zannediyoruz. Hala daha bizimle oynuyorlar. Bunu da yaşlanınca edindim. Gençken bilmiyordum. (...) Mesela bir anımı anlatayım; 1990 yılında olduğunda ilk saldırısı Saddam’ın işte dediler ki nükleer silahları var, çok tehlikeliler falan. Sonra eve bi gittim, (...) Nihan dedim, Saddam bize de saldırabilirdi dedim. Ne güzel Amerika hallediyor dedim. Meğerse bu Amerika’nın sahte bir yalanıymış. (...) Amerika’nın güvenli olabilmesi için buradaki devletleri parçalamamız gerekiyor diyor. Parçalayarak yönetmemiz gerekiyor. Amerika bunu düstur ediniyor. Yani hiçbirimizin ne Arabın, ne Türkün, ne Kürdün karakaşı karagözü önemli değil bunun için. Onun için önemli olan menfaati. Onun için artık güvenim falan kalmadı. Siyasi parti falan komik geliyor. (...)” K-17

“Bak Diyarbakır’a kongreye gittiğimizde Üniversite’ye sonra bizi son gün gezdirdiler. Gezerken de aynı şey gibi Halil gibi giyinmişler, lacivert takımlı birkaç tane görevli vardı. Sonra ben onlarla konuştum. Bir tanesi dedi ki biz sivil polisiz. Sonra da Hocam dedi, burası ajan dolu. 3500 tane batı ülkelerinin ajanı var diye. Sonra biz o surları geziyoruz ya orada böyle turistler var yabancı. Çocuk bana dedi ki onlar turist gibi

etrafa bakıyorlar mesela onlar ajan dedi. Gönüllüğü kullanarak yapıyorlar. Bu yüzden sevmiyorum siyaseti.” K-17

“Çıkar Odaklı”

“Siyasi düşüncesine karışmam fakat siyasilerin karıştığı faaliyetlere gitmesini engellerim. Genelde çıkar odaklı faaliyetler olduğu için siyasilerin yaptığı hiçbir şeye katılmasını desteklemem ve engel olurum. Özellikle siyasetin girdiği her şeye engel olurum.”K-19

“Siyasi şeyleri pek sevmiyorum. Herkes birbirinin ayağını kaydırmaya çalışıyor. Onun için siyasi şeylerden çocuklarımı uzak tutmaya çalışıyorum. Kendimde pek sevmiyorum pek bulaşmam. Oyumu veririm sonra işime bakarım.”K-23

Ebeveynlerin dörtte üçünden fazlası, başka bir ifadeyle birkaç katılımcı dışında tamamı, çocuklarının siyasi-sosyal sorunlara dair gönüllülük hizmetlerine katılımını desteklemeyeceğini dile getirmektedir. Bu bağlamda katılımcılar en başta siyaseti değişken-gelip geçici ve güvenilmemesi gereken bir şey olarak gördüklerini söylemektedir. Bu düşünceden yola çıkan ebeveynler aynı zamanda çocuklarının gönüllülük hizmeti içinde siyasetin güvenli olmadığını vurgulamaktadır. Aynı zamanda çalışmanın veri toplama süreci ‘ohâl’e denk geldiği içinde ortamdan fazla çekinmektedirler. Bunlara ek olarak ebeveynler, siyasetteki çoğu şeyin dış güçlerin oyunu olduğunu, siyasetle uğraşanların fişlendiğini veya siyasetin çıkar odaklı olup değişen konjonktür ile her şeyin değişme ihtimali olduğunu dile getirmektedir.

“Kadın Hakları”

Katılımcılardan birkaçı kadın hakları konusunda çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmasını desteklemeyeceğini ifade etmiştir. Daha önce siyasi olmaması gibi şartlara bağlı olarak desteklemeyeceklerini söyleyenlerin aksine, bazı katılımcılar insan haklarının olması yeterli bazıları ise İslamiyet’in zaten kadınlara haklarını verdiğini dile getirmişlerdir.

“İnsan Hakları Olması Yeterli”

“Bence insan hakkı vardır. Son dönem de bu biraz fazlaca fazlaca gündeme getirildi. Yani insan hakkı olsa yeterlidir. Yoksa yarın öbür gün birde erkek hakkı var diyelim. Olur mu hiç o zaman.”K-8

“Biz erkeği düzgün yetiştirirsek, İslam kadına o hakları vermiş zaten kadını yüceltmış. Günümüzdeki bazı insanlar kadın hakları kadın hakları diye bir şeyler yapmaya çalışıyor ben bu kadın haklarına inanmıyorum. Biz erkeği düzgün yetiştirmedığımız sürece kâğıt üzerinde böyle bir hakları olmuyor. Yani insan haklarını erkeklerle birlikte geliştirmek gerekir.”K-23

Ebeveynlerden birkaçı kadın hakları konusunda çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmasını desteklemeyeceğini ifade etmiştir. Bazı ebeveynlere göre; insan haklarının olması yeterli olmaktadır. başka bir ifadeyle insan hakları olursa zaten kadın hakları da bunun içindedir fikrini savunmaktadır. Bazı ebeveynler ise; İslamiyet’in zaten kadınlara haklarını verdiğini ve İslamiyet’in kadınlara verdiği bu hakları kadınların erkeklerle birlikte geliştirmeleri gerektirdiği görüşünü ileri sürmektedir.

“Diğer Konular”

Katılımcılardan bir kaçı yukarıda bahsi geçen konular dışında desteklemem dedikleri konu olarak mültecileri söylemişlerdir. Bu bağlamda çocuklarının mülteciler konusunda yapacakları gönüllülük hizmetinde toplumun hoşgörülü olmamasından dolayı çocuklarının zor durumda kalacaklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca mültecilerle ilişkili olarak yapılacak olan bir gönüllülüğün siyasi kaygılarla yapıldığını ve bununla beraber öncelikli olarak kendi ülke vatandaşlarına gönüllü hizmetlerde bulunulması gerekliliğine inandıklarını söylemişlerdir.

“Mülteciler”

*“Hepsinin onaylarım ama özellikle siyaset ve diğeri de mülteciler konusunda gönüllülük yapmalarını istemem.[Yukarıda siyaseti söylediniz. Mülteciler konusunu biraz açar mısınız?]*Toplum bu her iki konuda da hoşgörülü değil. Çünkü zor durumda kalırlar. Ama yaparlarsa da yine de karışmam. Ben kendim burada mültecilere pozitif ayrımcılık yapıyorum. Onlara daha dikkatli davranıyorum kırılıp incinmesinler diye.” K-5

“Sonuç itibariyle ben kendi ülkemde yaşayan insanlara yardım edilmesini tercih ederim. Dışarıdan gelmiş göçmenlerin memlekete bir faydası bize bir faydası olacağını düşünmüyorum. Onlara olan yardımların daha çok siyasi kaygılardan yapıldığını

düşündüğüm için göçmenlere pek fazla sıcak bakmıyorum. Sadece kendi memleketimin insanları olarak düşünüyorum.”K-19

Ebeveynlerden bir kaçı yukarıda bahsi geçen konular dışında desteklemem dedikleri konu olarak mülteciler konusunu söylemektedir. Bu bağlamda ebeveynler, çocuklarının mülteciler konusunda yapacakları gönüllülük hizmetinde toplumun hoşgörülü olmamasından dolayı çocuklarının zor durumda kalacaklarını dile getirmektedir. Ayrıca ebeveynler mültecilerle ilişkili olarak yapılacak olan bir gönüllülüğün siyasi kaygılarla yapıldığını ve bununla beraber öncelikli olarak kendi ülke vatandaşlarına gönüllü hizmetlerde bulunulması gerekliliğine inandıklarını söylemektedir.

5.5.3. Gönüllülüğün Konusu İtibariyle Değerlendirmesi üzerine Birkaç Not

Katılımcılar gönüllülük konularına dair yaptıkları bazı genel değerlendirmeler şöyledir; öncelikli olarak siyaset haricindeki neredeyse tüm konularda katılımcılar desteklemektedir. Bu noktada siyaset çok fazla çıkar amaçlı, gelip geçici, güvenli olmayan ve özellikle ebeveynlere göre çocuklarına her an zarar verme ihtimali olan bir konu olması dolayısıyladır. K-2 ve K-23 bu konudaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir;

“Yani şuan yok dediğim gibi siyaset benim için değişken ve çıkar amacı güden bir oluşum gibi görüyorum ben onu. Diğer bahsettiğiniz tüm gönüllülük konulu bir çıkar amacı görmüyorum hep onlar yardım şöyle nasıl anlatım yardım ve gelişme amaçlı, birilerine yardım etme onu memnun etme o şekilde. Ama diğer dediğim gibi o siyaset şeyde onlar bana çıkar amaçlı geldiği için onda karşı dururum.”K-2

“Siyasi olmadıktan sonra siyaset bizim yapımıza uygun değil. Dedikodu, iftiralar var hoş olmayan şeyler var. Bunun dışında her türlü olumlu güzel şeylere varız.”K-23

Katılımcılar sadece siyasi-sosyal sorunlar konusunda değil diğer konularda da özellikle tanıdık/bildik bir kurum olması ve amacının dışına sapmayacak şekilde legal/yasal bir zeminde gönüllülük hizmetinin yapılması gerektiğini söylemektedir. Bu bağlamda güven ile legallik ve tanıdık/bildik kurum konusundaki düşüncelerini K-3 şu şekilde dile getirmektedir;

“Yok yani bilindik tanıdık organizasyonlarına gönderirim. (...) Şimdi mesela kadın hakları derken şimdi mesela belirli illegal bişey olursa onlara göndermesine şey

yapmam bilindik bir organizasyon olması gerekir yani gitmesi için. (...) Çevreyle ilgilide yine aynı bazı problemlerde olabilir. Olumlu yanlarda vardır. Çevre diye çıktıkta mesela başka türlü şeylere çekipte illegal yollara gidenler var yani o yüzden onları onun için diyorum ben. Yani legal olması şart. Hı bide emniyetli ve tanınmış olması lazım.”K-3

Son olarak katılımcılara göre hangi gönüllülük konusunda çocukları bir hizmette bulunursa bulunsun öncelikle kendi görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirmelidir. Çünkü diğer türlü onlara zarar verebilir. Bu konudaki düşüncelerini K-16 şu şekilde dile getirmektedir;

“Onunla ilgili bir şey diyemiyorum ama belki şunu kesinlikle yapmaz diyebileceğimiz bir şeyin onun yaşantısında ya da şuanda yapmakta olduğu eğitim vs. ile ilgili konularda onlara engel olabileceğini düşünürsem olabilir. Diyelim eğitimiyle ilgili bir karar almıştır bunu tamamlamaya çalışıyordur ama bu sırada başka bir şeye yönelmiştir. Öncelikle o kararını tamamlamasını isterim. Bu arada gönüllü işlerde yapsa sorumluluklarını ve görevlerini yerine getirmelidir. Aksi durumda faydalı bir şeyler yaparken kendisine zarar verir.”K-16

Özetle; Ebeveynlerin gönüllülüğü konusu itibariyle değerlendirmesi ve desteklememe tablosuna bakıldığında; tabloda ilk göze çarpan, okul- mahalle-kent, çevre-doğa, hayvan hakları ve eğitim konularında desteklemem diyen katılımcının olmamasıdır. Bununla birlikte özellikle siyasi-sosyal sorunlar konusunda destekleme oranı ve nedenleri oldukça fazla olduğu göze çarpmaktadır. Dezavantajlı gruplarda ‘göçmenler’, kadın haklarında ‘insan hakları olması yeterli’ ve diğer konularda ise ‘mülteciler’le ilişkili olarak desteklememe durumlarının olduğu görülmektedir. Desteklememe tutumunun olmadığı konular burada bir daha verilmemiştir.

Ebeveynlerden bir kaç dezavantajlı gruplar içinde yer alan yaşlılar, engelliler ve yoksulları desteklediğini ancak göçmenlere karşı durumunun daha çekimser olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda göçmenlerin burada bulunma nedenleri ve sosyal yapıları gibi durumlardan dolayı desteklemediğini belirtmektedir. Ayrıca ülkede yaşayan insanlara (ülke vatandaşlarına) öncelikli olarak fayda sağlama taraftarı olduklarını ve göçmenlere yapılan yardımların daha çok siyasetle ilişkili olduğunu düşündüklerinden dolayı çekimser veya desteklemediklerini dile getirmektedirler.

Ebeveynlerin dörtte üçünden fazlası, başka bir ifadeyle birkaç katılımcı dışında tamamı, çocuklarının siyasi-sosyal sorunlara dair gönüllülük hizmetlerine katılımını desteklemeyeceğini ve desteklemediklerini dile getirmektedir. Bu bağlamda katılımcılar en başta siyaseti değişken-gelip geçici ve güvenilmemesi gereken bir şey olarak gördüklerini söylemektedir. Bu düşünceden yola çıkan ebeveynler aynı zamanda çocuklarının gönüllülük hizmeti için siyasetin güvenli olmadığını vurgulamaktadır. Aynı zamanda çalışmanın veri toplama süreci ‘ohâl’e denk geldiği içinde ortamdan fazla çekindiklerini söylemektedirler. Bunlara ek olarak ebeveynler, siyasetteki çoğu şeyin dış güçlerin oyunu olduğunu, siyasetle uğraşanların fişlendiğini veya siyasetin çıkar odaklı olup değişen konjonktür ile değişme ihtimali olduğunu dile getirmektedir. Bu gibi kaygılar ve olası riskler ebeveynlerde korkuyla endişeye neden olmaktadır. Bu gibi durumlar siyaset konusundaki gönüllülüğe karşı ebeveynlerin hem çok çekimser olmasına hem de bu konudaki gönüllülüğü desteklememelerine yol açmaktadır.

Ebeveynlerden birkaçı kadın hakları konusunda çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmasını desteklemeyeceğini ifade etmektedir. Bazı ebeveynlere göre; insan haklarının olması yeterli olmaktadır. Başka bir ifadeyle ebeveynler insan hakları olursa zaten kadın hakları da bunun içindedir fikrini savunmaktadır. Bazı ebeveynler ise; İslamiyet’in zaten kadınlara haklarını verdiğini ve İslamiyet’in kadınlara verdiği bu hakları kadınların erkeklerle birlikte geliştirmeleri gerektirdiği görüşünü ileri sürmektedir.

Ebeveynlerden bir kaçı ise yukarıda bahsi geçen konular dışında desteklemem dedikleri konu olarak mülteciler konusunu söylemektedir. Bu bağlamda ebeveynler, çocuklarının mülteciler konusunda yapacakları gönüllülük hizmetinde toplumun hoşgörülü olmamasından dolayı, çocuklarının zor durumda kalacaklarını dile getirmektedir. Ayrıca ebeveynler mültecilerle ilişkili olarak yapılacak olan bir gönüllülüğün siyasi kaygılarla yapıldığını ve bununla beraber öncelikli olarak kendi ülke vatandaşlarına gönüllü hizmetlerde bulunulması gerekliliğine inandıklarını söylemektedir.

Ebeveynlerin gönüllülük konularına dair yaptıkları bazı genel değerlendirmeler şöyledir; öncelikli olarak siyaset haricindeki neredeyse tüm konularda katılımcılar desteklemektedir. Bu noktada siyaset çok fazla çıkar amaçlı, gelip geçici, güvenli olmayan ve özellikle ebeveynlere göre çocuklarına her an zarar verme ihtimali olan

bir konu olması dolayısıyladır. Ebeveynler sadece siyasi-sosyal sorunlar konusunda değil diğer konularda da özellikle tanıdık/bildik bir kurum olması ve amacının dışına sapmayacak şekilde legal/yasal bir zeminde gönüllülük hizmetinin yapılması gerektiğini söylemektedir. Bu bağlamda güven ile legallik ve tanıdık/bildik kurum ebeveynler açısından oldukça fazla bir önem arz etmektedir. Son olarak ebeveynlere göre; hangi gönüllülük konusunda çocukları bir hizmette bulunursa bulunsun öncelikle kendi görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir. Çünkü aksi takdirde yani diğer türlü yaptıkları gönüllülük hizmeti onlara zarar verebilir.

5.6. KATILIMCILARIN GENÇLERİNİN GÖNÜLLÜLÜĞÜNÜ(Ortamı İtibariyle)DEĞERLENDİRME

Katılımcılara çocuklarının gönüllülük faaliyeti durumlarında yaptıkları hizmetin ortamı itibariyle değerlendirmeleri istenmiştir. Burada nasıl bir ortamda olursa Destekleme veya desteklememe durumları oluşur sorusuna cevap aranılmıştır. Böylece ebeveynlerin kendi çocuklarının hangi ortamlarda gönüllülük faaliyetinde bulunmalarını destekledikleri veya desteklemedikleri öğrenilmek istenmiştir. Ayrıca burada yarı yapılandırılmış mülakat soru formunda okul ortamındaki kulüpler veya topluluklar, dernekler veya vakıflar, siyasi partiler ve dini cemaatler veya tarikat ortamlarından hangilerine karşı çıkmadıkları (destekledikleri) veya hangilerine karşı çıktıkları (desteklemedikleri) öğrenilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerden yola çıkılarak, ebeveynlerin kendi çocuklarının gönüllülük hizmetlerini, hangi ortamlarda yürütürlerse destekleyeceklerini veya desteklemeyeceklerini ayrıca bu durumun arkasındaki neden(sellik)lerle, ebeveynlerin olası endişeleri, kaygıları, korkuları ve risk olarak algıladıkları durumları öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler şu şekilde tablolastırılmıştır (bkz. Tablo 9).

TABLO 9:
KatılımcılarınGençlerininGönüllüğünü(Ortamıİtibariyle)Değerlendirme

Gönüllülüğü Ortamı İtibariyle Değerlendirme		Destekleme(me) Kavramları	Sıklık	Katılımcılar
Kulüp- Topluluk	Desteklerim	Güvenli/Yasal/Geliştirici	Hepsi	Hepsi
Dernek-vakıf	Desteklerim	Kurum Kimliği ve Tanınırlık-Siyasi Olmaması Şartıyla	6	3, 4, 7, 14, 17, 19
		Amaçlarına Bakarım-Gizli Bülteni Olmamalı	5	2, 3, 5, 8, 23

		Hayat Tecrübesi Olur	2	1, 21
		Toplum Yararı Varsa	2	11, 15
		Yeter ki Ülkeye Faydalı Olsun	1	10
		Kontroller Olmalı- Yaptıkları	1	16
		Belli Olmalı	1	18
		Şuan Erken	1	18
		Konusu İtibariyle Aynı Nedenler	14	6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24
Siyasi parti	Desteklemem	Siyaset Çirkindir	4	4, 11, 15, 23
		Şuan Erken	3	3, 5, 12
		Demokrasi ve Tahammül Yok	2	1, 22
		Güvenmiyorum	1	2
		Çıkar Odaklıdır	6	7, 15, 17, 19, 20, 24
		Din Kişi ile Allah Arasındadır	3	4, 8, 10
		Şiddete Yönlendirme Var	2	1, 24
Cemaat-Tarikat	Desteklemem	İnsan Beyinlerini Esir Alırlar-	2	5, 21
		Kafalar Çalışmaz	2	5, 21
		Ne Yaptıkları Belli Değil-	2	6, 16
		Kontrol Gerekliyor	2	6, 16
		Aşırı Uç Kesimler-Radikalizm	2	2, 3
		Sağlıklı kurumlar Değiller	1	22

Tabloyu yorumlamak gerekirse; tablodaki dört ortamdan ikisine tüm katılımcılar desteklerim yanıtını verirken iki ortama ise aynı şekilde hepsi desteklemem yanıtını vermiştir. Okuldaki kulüp-topluluk ortamlarına istisnasız olarak hepsi destekleyeceklerini söylemişlerdir. Burada herhangi bir şart aramamışlardır. Katılımcılar, burada şart aramama nedenini, okuldaki toplulukların veya kulübün çocukları için güvenli, yasal ve geliştirici olarak görmeleri ile ilişkili olduğunu söylemişlerdir. Oysa dernek-vakıf ortamında yapılacak gönüllülük faaliyeti veya hizmeti için neredeyse bütün katılımcılar bir şart öne sürmüştür. Öne sürülen bu şartlar veya desteklerim ama bazı şartlar uygun olursa demişlerdir. Katılımcılar böyle bir ortamdaki gönüllülük hizmetini desteklemek için; kurumun kimliğini bilmeleri, kurumun tanınırlılığının olması, siyasetle ilişkisinin olmaması, amacının açık veya

gizli bülteninin olmaması, topluma veya ülkeye faydalı olması, yaptığıının şeffaf olması veya denetleyiciler tarafından kontrollerinin yapılıyor olması gibi şartların karşılanması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca şuanda böyle bir ortamda gönüllülük hizmeti yapmalarının çocukları için erken olduğunu düşünenler kadar çocuklarının hayatı tanımları için destekleyeceklerini söyleyenlerde olmuştur.

Katılımcıların hepsi her ne kadar kulüp-topluluk ve dernek-vakıf ortamlarını destekliyorlarsa bunun tam tersi bir şekilde siyasi parti ve cemaat-tarikat çatısı altındaki gönüllülük hizmetini desteklemediklerini söylemişlerdir. Burada katılımcılar siyasi partilerde gönüllülük hizmetini desteklememe nedenleri arasında, daha önce gönüllülüğün konusu itibariyle olan nedenlerle aynı olduğunu söylemekle beraber; siyaseti çirkin bulma, çocukları için şuan erken olduğunu düşünme, demokrasinin ve kişilerinin birbirine karşı tahammülünün olmaması ile siyasete güvenmeme olduğunu söylemişlerdir. Katılımcılar cemaat ve tarikatlarda gönüllü hizmetin; çıkar odaklı olduğu, dinin kişi ile Allah arasında olması gerektiği, kişileri şiddete yönlendirdiği, İnsanların beynini kullanmalarına izin vermedikleri, ne yaptıklarının belli olmaması ve kontrol edilmemeleri, aşırı uçlara gidip radikalleştikleri ve sağlıklı kurumlar olmadıkları için çocuklarının böyle bir ortamda bulunmalarını desteklemediklerini söylemişlerdir.

5.6.1. Kulüp ve Topluluk

Katılımcıların hepsi çocuklarının okuldaki kulüp-topluluk ortamlarında bir gönüllülük faaliyetine katılması durumunda destekleyeceklerini söylemişlerdir. Katılımcılar bu düşüncelerinde veya destekleme tutumlarında; okuldaki toplulukların veya kulübün çocukları için güvenli, yasal ve geliştirici olarak görmeleri ile ilişkili olduğunu söylemişlerdir. Aşağıda bazı katılımcıların düşünceleri kendi cümleleriyle verilmiştir.

“Desteklerim: Güvenli/Yasal ve Geliştirici”

“Eğitim destekli, sanat destekli bi şekilde bi şeyler olursa onlara katılmasını izin veriyorum.”K-2

“Tabi onları isterim. Yani en azından güvenli sosyal açıdan gelişmesi için mutlaka şart o yani. Gerçi bizim okulda o tür şeyler olmuyor.”K-3

“2 çocuğumda üniversitede öğrenci kulüplerine topluluklara, dernekler aktivitelere katılmalarını isterdim. (...) Büyükte pek bir şey bilmiyorduk ama o kendisi katılırdı zaten. Hiç boşa geçen zamanı olmuyor derslerini de etkilemedi. Küçük olana da üniversiteyi üniversiteli gibi yaşa diye yolladık küçük olanı.”K-5

“Evet çok teşvik ettim. Zaten yapıyorda.”K-6

“Desteklerim. Zaten şuana kadar bizim oğlan dağcılık topluluğundaydı. Yani iyi oluyor.”K-7.

“Her Konuda desteklerim. Bu sosyal olur, kültürel olur katılmasını isterim.” K-1

“Eğitime her türlü destek veririm.”K-8

“Okulla alakalı her şeye gönderdim gönderirim.”K-11

“Şimdi benim çocuklarım okullarını bitirdi. Okul dönemindeyken sosyal aktivitelere katıldılar yani destekledim. Şuanda okulları bitti ama.”K-14

“Onaylarım. Zaten şuanda özel okulda okuduğu için kullanmadıkları dergi kitap gibi şeyleri ihtiyaç sahiplerine veriyorlar.”K-21

“Kesinlikle eğer okulların içinde yapacaksa yapsın. Çünkü okulların içinde yapacağı gönüllülükle (...) gönüllülük ve aidiyet duygusu yaratacak çalışmalar kuşağı olarak öneriler getirebilir. Kendinden sonraki kuşaklara da bir alt yapı kurup değer üretebilir. O yüzden kesinlikle okuldaki kulüplere katılmasını isterim.”K-24

Görüldüğü üzere ebeveynlerin hemen hepsi çocuklarının okuldaki kulüp-topluluk ortamlarında bir gönüllülük faaliyetine katılması durumunda destekleyeceklerini dile getirmektedir. Ebeveynler okuldaki toplulukların veya kulüplerin çocukları için güvenli, yasal ve geliştirici olması dolayısıyla desteklediklerini söylemektedir.

5.6.2. Dernek-Vakıf

Katılımcıların neredeyse tamamı dernek-vakıf ortamında yapılacak gönüllülük faaliyeti veya hizmeti için bazı şartla söylemişlerdir. Başka bir ifadeyle, desteklerim ama bazı şartlar uygun olursa demişlerdir. Katılımcılar böyle bir ortamdaki gönüllülük hizmetini desteklemek için; kurumun kimliğini bilmeleri, kurumun tanınırlılığının olması, siyasetle ilişkisinin olmaması, amacının açık veya gizli bülteninin olmaması, topluma veya ülkeye faydalı olması, yaptığıının şeffaf olması veya denetleyiciler tarafından kontrollerinin yapıyor olması gibi şartların

karşılanması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca şuanda böyle bir ortamda gönüllülük hizmeti yapmalarının çocukları için erken olduğunu düşünenler kadar çocuklarının hayatı tanımları için destekleyeceklerini söyleyenlerde olmuştur.

“Kurum Kimliği ve Tanınırlık-Siyasi Olmaması Şartıyla”

“Derneğinde şeyine bağlı amacı var. Derneklerin amaçlarına göre olursa belki. [Mesela nasıl amaçları olursa gitmesini destekler veya desteklemezsiniz] Yaa mesela bilindik olma kaydıyla müsaade ederiz. Diğer türlü yok. Biraz öncede dediğim gibi Kızılay vs olabilir. Tanımamız ve ne yaptığını bilmemiz lazım amacını özellikle bilmemiz lazım.”K-3

“Dernek ve vakfın şeyi önemli, kurum kimliği anlamında. Siyasi olmaması gerekiyor bana göre o kurumun. [Biraz açar mısınız?] Empoze edici yani (...) beyin yıkamalı olursa açıkçası karşıyım. Her yönde dini yönden de siyasi yönden de, kişilik yönünden de yani bunun içine neler katıyorsanız bunları insanlara dikte eden hiçbir derneği ve vakfı ben onaylamıyorum.” K-4

“Siyasi şeyli değilse tabi ki desteklerim.”K-7

“İşte biraz önce şunu dedim dernekler vakıflar siyasi olmadığı sürece katılabilirler. [Sizce dernek veya vakıfların siyasi boyutları var mı?] Yani hayır hepsi siyasi değil, zaten bende siyasi olmadığı sürece istediği derneğe katılabilir diyorum. Siyasi derneklere katılmasını istemiyorum çünkü onu söylüyorum.”K-14

“Tabi isterim. İyi niyetli dernekler olduğu sürece onaylarım. [İyi niyeti biraz açabilir misiniz?] Siyasi olmadığı sürece isterim. Siyaset dışında onaylarım.”K-17

“Dernek ve vakıflar siyasi odaklı olmadığı sürece desteklerim.”K-19

“Amaçlarına Bakarım-Gizli Bültenleri Olmamalı”

“Yani orda derneğin ne olduğuna bağlı. Amacına bağlı (...) Yani mesela nasıl söyylim. Eğitim düzeyini daha üst düzeye çıkarabilir. İhtiyacı olanlara yardımcı olabilir. Bunlara şey yaparım. Yani katılırım ama dediğim gibi çıkar amaçlı bişeyler olduğu zaman katılmam yani.”K-2

“Derneğine göre değişir genellikle. Türkiye’de dernekçilik sivil toplum örgütleri tam öyle değil. Yani bir kısmının gizli gündemleri olan kurumlar oluyorlar. Fikrimi söylerim

bir derneğe gidip geldiğini duyarsam. Ben daha tecrübeliyim biliyorum çoğunu. Ama onun için oturup kavga etmem çocuklarımla. Niye oraya gidiyorsun şudur budur demem. Yani çok karışmam. Derneğin kimliği çok önemli. Mesela bir örnek vereyim. Kanarya sevenler derneği adı altında kumar oynatıyorlar. Maalesef böyle şeyler. Bilmem ne adı altında kuruluyor. Gizli gündemi başka oluyor. Ayrıca Türkiye’de bu tür dernekler var. Ben bildiğim şeyi mutlak söylerim. Genel olarak karışmam. Sosyal aktivite şeyi, feminist hareketler, çevre falan olumlu şeyler bunlar.” K-5

“Gerçek amacını bildikten sonra sıkıntı olamaz. [Biraz açar mısınız? Nasıl yani?] Türkiye’de ki derneklerin ve vakıfların %80-90’ı kendi kurulma amaçlarının dışında hareket ediyorlar. Yani başka amaçların peşinde koşuyorlar. Farklı açmalara ulaşmak için öyle kurumlar açıyor.[Biraz daha açabilir misiniz? {gözleriyle ses kaydını işaret ediyor ve susuyor.} ses kaydından sonra bunun için söylenen cümle: ‘misyonerlik yapıyorlar çoğu dernek ve vakıf çatısı altında.’].” K-8

“Destekleriz. Ancak o derneğin veya vakfın amaç ve gayesi önemli.”K-23

“Hayat Tecrübesi Olur”

“Olur tabii desteklerim.[Niçin desteklersiniz?] Çocuğun en azından ufku açılır. Biraz hayat tecrübesi kazanır. Bu gibi şeylerden dolayı desteklerim.” K-1

“Onaylarım. Vakıf ve dernekler sosyal alanlarla ilgilidir. Bir görüş sahibi oluyorlar. Hayatı görüyorlar. Muhaliflikten başına bir iş gelmeyecekse tabii onaylarım.”K-21

“Toplum Yararı Varsa”

“Dernekler benim için derneğin kendisi çok önemlidir. Vakfın da kendisi çok önemlidir. Yani uı her derneğe göndermem her vâkıfa da göndermem. Ama vakıf derken topluma yararlı olacak her şeye eyvallah derim. [Şimdi hepsine yollamam dediniz ya mesela burada hangi derneğe-vâkıfa yollarsınız hangisine yollamazsınız?] Şimdi isim olarak şu anda isim veremem ama öyle vakıflar vardır ki yani ben onlara kesinlikle göndermem. [İsim vermenize gerek yok onlara göndermemene nedeninizi merak ediyoruz?] Toplumsal olarak kendisini geliştirecek gelecekte kendisine vizyon olarak yer olarak gönül olarak seçebileceği bi yer varsa eyvallah derim ama onun haricinde araştırmam yani araştırmadan çocuğumu göndermem. Toplum ve kendisinin yararınaysa ve birileri yararlanabilecekse eyvallah.”K-11

“Dernek ve vakıfların faaliyet gösterdiği şeye bağlıdır. [Biraz açabilir misiniz?] Yani toplumun yararıyla ilgili her türlü dernek ve vakfı onaylarım ama diyelim avcılar kulübünün yaptığı bir şeyi tavsiye etmem.” K-15

“Yeter ki Ülkeye Faydalı Olsun”

“Bence çok ta iyi olur. Faydalı olur. Yani deminde dedim ya faydalı bir şeyse bu hayvana ağaca ne olursa olsun yeter ki insanlığa faydalı bir şeyler yapabilsin. Dernekte odada neredeyse nerede olduğunun bir önemi yok benim için. Yeter ki bu ülkeye faydalı bir şeyler yapılsın.”K-10

“Kontroller Olmalı- Yaptıkları Belli Olmalı”

“Derneklerde ve vakıflarda isterim ama Türkiye’de o dernekler ve vakıfların hangi ölçütleri neyle olduğuyula ilgili çok ciddi şeyler var artık. [Sizin gördüğünüz şey nedir yani problem olarak gördüğünüz şey nedir?] Birincisi doğru bir denetimin yapılmaması, ikincisi ise o denetimleri yapacak olanların bu işi ciddi yapmamalarıdır. Denetimden kastettiğim şey zorla bir şeyler yaptırmak değil, bazı kontrollerin yapılması, kimin ne yaptığını bilme anlamında bazen toplumsal olarak gerekebilir. Ama dernek/vakıf deyince artık aklımıza son dönemde bizden her ne kadar uzak olsa da dini vakıflar geldiği için o tarafa direk bir set çekebiliriz. Böyle bir şeye izin verir misiniz? Diye sorarsanız: Hayır, ama bunun dışındaki pek çok şeyde daha önce saydığınız birçok başlıktaki şeylerle ilgili çalışmalarda ya da yardımlarda bulunabilir.”K-16

“Şuan Erken”

“Hayır, şuanda onaylamam. [Bunu biraz açabilir misiniz?] şuan onun için uygun değil daha 17 yaşında. [İleriki yaşlarda onaylar mısınız?] Olabilir.”K-18

Yukarıda ebeveynlerin kendi ifadelerinde de görüldüğü üzere neredeyse tamamı dernek-vakıf ortamında çocuklarının yapacağı gönüllülük faaliyeti veya hizmetini destekleyeceklerini ancak bunun bazı şartlara bağlı olduğunu söylemektedir. Ebeveynler çocuklarının böyle bir ortamdaki gönüllülük hizmetini desteklemek için; öncelikli olarak kurumun kimliğinin bilmek istediklerini ve kurumun tanınmış/bilindik olması gerektiğini dile getirmektedir. Yine önemli bir nokta ise ebeveynlere göre kurumun kesinlikle siyasetle ilişkisinin olmaması gerekir. Ayrıca yine kurumun amacının açık veya gizli bülteninin olmaması ve topluma/ülkeye

faydalı olması gibi durumlarda ebeveynlerin dile getirdiği şartlar arasında yer almaktadır. Son olarak ise ebeveynler kurumun şeffaf ve kontrollere açık olması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca şuanda böyle bir ortamda gönüllülük hizmeti yapmalarının çocukları için erken olduğunu ve büyüdüleri zaman destekleyeceklerini ifade edenlerde olmaktadır.

5.6.3. Siyasi Parti

Katılımcıların tamamı çocuklarının siyasi partilerde gönüllülük hizmetini desteklemeyeceklerini dile getirmiştir. Desteklememe nedenleri arasında, daha önce gönüllülüğün konusu itibariyle olan nedenlerle aynı olduğunu söylemişlerdir(Bkz. Tablo 8). Bunlarla birlikte ortamı itibariyle gönüllülük hizmetinin siyasi partilerde desteklememe nedenleri; siyaseti çirkin bulma, çocukları için şuan erken olduğunu düşünme, demokrasinin ve kişilerin birbirine karşı tahammülünün olmaması ile siyasete güvenmeme olduğunu söylemişlerdir.

“Siyaset Çirkindir”

“Onaylamama nedenim siyaset bana göre pis bir şey. (...) Yani o yüzden de ben siyaseti çirkin bulduğum için sosyal konulara eğilmesini isterim.”K-4

“Hayır dedim ya siyasete asla. Siyasetin uzaktan yakından sağından solundan kesinlikle. Yalanın olduğu yerde asla”K-11

“Şuan ki siyasi partiye ilişkin kanun ve yönetmeliklere göre yapmasını istemem. Ben siyasetin içinde çok az yer aldım ve hemen dışarıya çıktım. Çünkü çok çirkin yani ayak oyunları, kırılmalar, gücenmeler onun içinde çelik gibi bir sinire sahip olman lazım, her türlü ihaneti kaldırmaya alışık olmak lazım kendi çocuğumun bunları görmesini pek istemem. Şuan Türkiye’deki siyaset çok çirkin.”K-15

“Siyasi şeyleri pek sevmiyorum. Herkes birbirinin ayağını kaydırmaya çalışıyor. Onun için siyasi şeylerden çocuklarımı uzak tutmaya çalışıyorum. Kendimde pek sevmiyorum pek bulaşmam. Oyumu veririm sonra işime bakarım.” K-23

“Şuan Erken”

“Liseden sonra şuan lise öğrencisi, ama liseden sonra zaten belirli bir siyasi kültürü de oluşur onun yani ondan sonra şey olursa kendi tercihi olur ama şuan erken o açıdan erken olduğunu düşünüyorum.” K-3

“Siyasi partilere girmesini istemem ama girerlerse de çok karışmam. Partilere mesleğe atıldıktan sonra atılmaları doğrudur. Öğrenciyken derneklerde vakıflarda veya diğer kuruluşlarda bazı hareketlerde bulunabilirler. Ama siyasi partilerde bulunmaları için şuan erken olduğunu düşündüğüm için istemem.”K-5

“Onlara girmezler. Partiler falan çocuk oldukları için faaliyette bulunmalarını istemem. Ama girerlerse de bişey demem.” K-12

“Demokrasi ve Tahammül Yok”

“Yok hiçbir parti de çalışmasını istemem. Bende çalışmak istemem. Çocuğumun da çalışmasını istemem. [Peki biraz açar mısınız?] Siyasi partiler biraz insanların (sessizlik) bazen öyle oluyor ki insanlar birbirlerine tahammül edemiyorlar. O açıdan katılamasa daha iyi olur. (...) Yani görüyoruz mesela şeyden, mevcut ortamdan insanlar birbirini boğazlayacak duruma gelmiş. O yüzden istemem yani. (...) Bizde biraz demokrasi kültürü oturmadığı için. Avrupa’da diyelim ki olsa orada ki insanlar biraz daha şey. Orada demokrasi oturmuş bizde demokrasi daha oturmamış. Ondan dolayı diyorum.” K-1

“Siyaset yok. Siyasete bulaşmasını pek istemiyorum çünkü s Türkiye’nin siyasetinde demokrasi zayıf. Yani fikir ayrılığı güzel bir şeydir ama saygı yok. O yüzden istemem.”K-22

“Güvenmem”

“İstemem. [Bunu biraz açar mısınız?] Daha önce de dedim yani değişken güvenmiyorum yani hiç kimseye güvenmediğim için benim o yani ailemdir kızımdır bana şey olan. Geri kalan beni ilgilendirmez yani o bakımda güvenmiyorum. Hiçbir zaman güvenmiyorum yani o yüzden de izin vermem.”K-2

Ebeveynlerin tamamı çocuklarının siyasi partilerde gönüllülük hizmetini desteklemeyeceklerini dile getirmektedir. Ebeveynlerin desteklememe nedenleri arasında, daha önce gönüllülüğün konusu itibariyle olan nedenlerle aynı olduğunu söylemektedir (Bkz Tablo 8). Ebeveynler çocuklarının siyasi partilerdeki olası gönüllülük hizmetini desteklememe nedenleri olarak; siyasetin çirkin olması, çocukları için şuan erken olması, ülkede demokrasinin ve kişilerin birbirine karşı tahammülünün artık kalmamış olması ile siyasete güvenmeme durumları etkili olduğunu söylemektedir.

5.6.4. Cemaat-Tarikat

Katılımcıların tamamı cemaat-tarikat ortamında çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmasını desteklemeyeceğini söylemiştir. Katılımcılar cemaat ve tarikatlarda gönüllü hizmetin; çıkar odaklı olduğu oysa dinin kişi ile Allah arasında olması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca katılımcılar cemaat-tarikatların kişileri şiddete yönlendirdiği, İnsanların beynini kullanmalarına izin vermedikleri ve gericiliğe götürdüğünü söylemişlerdir. Yine katılımcılar cemaat-tarikatların ne yaptıklarının belli olmaması yani şeffaf olmamaları ve denetleyici bir güç tarafından kontrol edilmediklerini dile getirmişlerdir. Bu gibi durumlarla birlikte cemaat-tarikatlar aşırı uçlara gidip radikalleştikleri ve sağlıklı kurumlar olmadıkları için çocuklarının böyle bir ortamda bulunmalarını desteklemediklerini söylemişlerdir.

“Çıkar Odaklıdır”

“Yok yok. Gördük olayları zaten. FETO olayı zaten gördük sonucunu. Şuan bunun hakkında konuşmak için ses kaydı var. Buna müsait değilim.[Ses kaydından Sonraki notlardan ‘cemaatler insanları kendi çıkarlarına göre kullanırlar. Dini kullanırlar. Sonra gencecik çocukların ölümüne neden olurlar. O yüzden hiç sevmem ve desteklemem. Çoğu zaman siyasetinde içine giriyorlar. Siyasileri de kandırıyor kullanıyorlar.]” K-7

“Asla desteklemem hepsinin canı cehenneme. Herkesi kullanarak başta da siyasileri Türkiye’yi bu hale getiren zaten cemaatler ve hala devam eden cemaatler.”K-15

“Çok inançlıyım ama onlara şiddetle karşıyım. İnsanları din kisvesi altında farklı yönlendiriyorlar. Gerçekten din için kurulduğunu bilsem belki. Ama maalesef hepsi menfaat için kurulmuşlar.”K-17

“Onaylamam. Bu tarikatlarda-cemaatlerde tıpkı siyasi gruplar gibi çıkar odaklıdır.”K-19

“Hayır onaylamam. [Bu düşüncenizi biraz açar mısınız?]. kendisi isterse herhangi bir şey yapmam fakat bana ister misin diye sorduğunda onaylamam. Şuan ki gidişatta cemaatlerin ve tarikatların herhangi İslami bir fıkre sahip olduğunu düşünmüyorum. Durup dururken bi o tarafa bi bu tarafa kayıyorlar. Bu da onları çıkarıcı ve tutarsız yapar diye düşünüyorum.”K-20

“Asla desteklemem yani bize uymayan işler onlar. Tarikat tarzı yerlerde gönüllülük olmaz. Orada karşılıklı bir çalışma şekli vardır. Allah için çalışıyorum diyor. (...) Allah yolunda gidiyorum Allah için çorba koyuyorum diyor. Bir tas çorba istiyorsun kendisinden olmayan adama çorba vermiyor. (...) Ama oradaki gönüllülükle benim anlattığım gönüllülük arasında dağlar kadar fark var. Ben o çorbayı dağıtırım ama o gelip tüketici haklarını anlatmaz niye biliyor musun? İnancından kaynaklı ve inancını da tam olarak anlamadığı için. (...) siyasal İslama ve islamı siyasete alet edecek bir şekilde hatta hayırseverlik de yoktur gönüllülük de yoktur. Ancak karşılıklı ilişki vardır diyebiliriz. Çünkü birkaç kademe sonrasında bunları yaptıktan sonra adamların kafalarına girip işte insanların Ortadoğu coğrafyasında kendini patlatmasına sebep oluyor.” K-24

“Din Kişi ile Allah Arasındadır”

“Hayır kesinlikle istemiyorum. Az önce de dediğim gibi din kişiyle Allah arasında olandır. Kesinlikle laikliği savunan bir insanım çünkü din istismar edilen bir konu oldu ülkemizde hep öyleydi ama iyice şey oldu. Dinin kullanılmasından yana değilim.” K-4

“Bence din kişi ve Allah arasında olur. Bunun içi araçlara gerek yoktur. Özellikle de tarikatlara falan. Yani tarikatlarda kişi ve Allah arasında 3. bir şahıs var. Bu doğru değildir. Cemaatler içinde belki de aynı şey geçerlidir. Orada da bir cemaat lideri var.” K-8

“Biz Allah’a inanıyoruz bizim cemaatle tarikatla bir işimiz yok. Bizde asıl ıı olan Allah inanmak. Biz Allah’a inanıyoruz ve ibadetimizi yerine getirdikten sonra cemaatin bana katacağı hiçbir şey olduğunu düşünmüyorum ben.” K-10

“Şiddete Yönlendirme Var”

“Yok istemem. [nedenini biraz açıklar mısınız?] Yani şimdi insanlar burada insanları şiddete yönlendiriyorlar ondan istemem.” K-1

“Asla desteklemem yani bize uymayan işler onlar. Tarikat tarzı yerlerde gönüllülük olmaz. (...) siyasal İslama ve islamı siyasete alet edecek bir şekilde hatta hayırseverlik de yoktur gönüllülük de yoktur. Ancak karşılıklı ilişki vardır diyebiliriz. Çünkü birkaç kademe sonrasında bunları yaptıktan sonra adamların kafalarına girip işte insanların Ortadoğu coğrafyasında kendini patlatmasına sebep oluyor.” K-24

“İnsan Beyinlerini Esir Alırlar-Kafalar Çalışmaz”

“Tarikatları istemem. Dini cemaatlerle ilişki kurabilir ama tarikat kesinlikle istemem. Tarikatlar insan beyinlerini esir alırlar. Öyle şeyler bize uymaz yani. Onlara karşı çıkmaya gayret ederim.”K-5

“Hayır tabi ki onaylamam. Bu konuda kesinlikle özgür bırakmam. Bu tarz şeyler gericiliğe, çağın dışında kalmaya ve kafanın çalışmamasına sebep olur.”K-21

“Ne Yaptıkları Belli Değil-Kontrol Gerekliyor”

“Onaylamam. [Bunu biraz açar mısınız ?] Yani Türkiye’nin son gündemi yani nasıl onaylayabilirim ki. Kimin ne olacağı belli değil. Ne yaptıkları belli değil. Bir Kuranımız var bir peygamberimiz var. Yani gitmek istiyorsa onların peşinden gidebilir. Ama bir cemaatle değil.”K-6

“Yapmasını istemem öyle bir düşüncesi olursa da zaten engel de olurum. Yani orada tamamen bugüne has değil benim dünya görüşümün tersindedir. Bunların çok sağlıklı bir şekilde kontrol edilip denetlenmesi lazım bu şekilde dernek, vakıf vs. toplumun gerçeğiye yaşayabilir insanlar farklı şekillerde ama, o yaşantının benim düşündüğümün tarzda bir yaşam olmadığını çok net gördük, yaşadık ve hala yaşıyoruz. Bu yüzden onun içerisinde asla bulunmalarını istemem. Bu tür yerlerinde zaten bu şekilde değil çok daha sıkı bir şekilde kontrol altında tutulmasını gerekli buluyorum.”K-16

“Aşırı Uç Kesimler Var-Radikalizm”

“Onaylamam. (...) Aşırı uç kesimler var. Konu başka şeylere, yerlere götürülebiliyor. Yani Allah’a şükür Müslüman’ız kendimize göre bir iman çerçevemiz var. Yapabildiğimiz kadar şey yapıyoruz. Ki kızım da buna aynı şekilde uygular. Yani onun dışındakine şey yapmıyorum ben. Katılmasını da istemem yani.”K-2

“Yok. Onu kabul etmeyeceğim. Tehlikeli olduğunu düşünüyorum şuan. Tarikat veya cemaat bize göre ters biraz. [Bunu biraz açabilir misiniz?] Mesela ben namaz falanda kılıyorum ne kendim tarikata giriyorum ne de çocuğumun girmesini isterim. (...) Çekincem yani radikalleşilir yani şuan yeterince dini bilgisi yok dini kültürü yok oradaki insanların devlet şeyi de yok. Tarikat ve cemaatlerde devlet kontrolü de yok. Yani oradaki insanlar benim çocuğuma neyin bilgisini verecek yani oda belli değil din mi verecek siyaset mi, din ve siyaseti belki karıştırıp uuu tehlikeli bir insan haline getirecekler o yüzden hayatta izin vermem desteklemem.”K-3

“Sağlıklı Kurumlar Değiller”

“Asla asla. [Bunu biraz açabilir misiniz?] Yani dini tarikat ve cemaatleri faydalı olduğunu düşündüğüm yönleri var fakat Türkiye’nin malum şeylerini gördük. Olumsuzluklarını gördük. Dini cemaat ve yurtlarda olan olayları gördük. Çok da sağlıklı kurumlar olarak değerlendirmiyorum onları.”K-22

Ebeveynlerin tamamı cemaat-tarikat ortamında çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmasını desteklemeyeceğini söylemiştir. Ebeveynler cemaat ve tarikatlarda gönüllü hizmetin; çıkar odaklı olduğunu oysa dinin kişi ile Allah arasında olması gerektiğini ve üçüncü bir şahısa/aracıya ihtiyaç olmadığını söylemektedir. Ayrıca Ebeveynler cemaatlerin/tarikatların kişileri şiddete yönlendirdiğini, İnsanların beynini yıkayıp kullanmalarına izin vermediklerini ve gericiliğe götürdüğünü söylemektedir. Yine katılımcılar cemaatlerin/tarikatların ne yaptıklarının belli olmaması yani şeffaf olmamaları ve denetleyici bir güç tarafından kontrol edilmediklerini dile getirmektedir. Bu gibi nedenlerle birlikte cemaatler/tarikatlar aşırı uçlara gidip radikalleştikleri için hatta insanların kendilerini patlatmalarına kadar gidebilen sağlıklı olmayan kurumlar oldukları için çocuklarının böyle bir ortamda bulunmalarını desteklemediklerini söylemektedir.

Özetle; tablodaki dört ortamdan ikisine tüm ebeveynler desteklerim yanıtını verirken iki ortama ise aynı şekilde hepsi desteklemem yanıtını vermiştir. Ebeveynlerin hemen hepsi çocuklarının okuldaki kulüp-topluluk ortamlarında bir gönüllülük faaliyetine katılması durumunda destekleyeceklerini dile getirmektedir. Ebeveynler okuldaki toplulukların veya kulüplerin çocukları için güvenli, yasal ve geliştirici olması dolayısıyla desteklediklerini söylemektedir.

Ebeveynlerin neredeyse tamamı dernek-vakıf ortamında çocuklarının yapacağı gönüllülük faaliyeti veya hizmetini destekleyeceklerini ancak bunun bazı şartlara bağlı olduğunu söylemektedir. Ebeveynler çocuklarının böyle bir ortamdaki gönüllülük hizmetini desteklemek için; öncelikli olarak kurumun kimliğinin bilmek istediklerini ve kurumun tanınmış/bilindik olması gerektiğini dile getirmektedir. Yine ebeveynlere göre başka bir önemli nokta ise; kurumun kesinlikle siyasetle ilişkisinin olmaması gerekir. Ayrıca yine kurumun amacının açık veya gizli bülteninin olmaması ve topluma/ülkeye faydalı olması gibi durumlar da ebeveynlerin dile getirdiği şartlar arasında yer almaktadır. Son olarak ise ebeveynler kurumun şeffaf ve kontrollere açık olması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca şuanda böyle bir ortamda

gönüllülük hizmeti yapmalarının çocukları için erken olduğunu ve büyüdükları zaman destekleyeceklerini ifade edenlerde olmaktadır.

Ebeveynlerin tamamı çocuklarının siyasi partilerde gönüllülük hizmetini desteklemeyeceklerini dile getirmektedir. Ebeveynlerin desteklememe nedenleri arasında, daha önce gönüllülüğün konusu itibariyle olan nedenlerle aynı olduğunu söylemektedirler. Ebeveynler çocuklarının siyasi partilerdeki olası gönüllülük hizmetini desteklememe nedenleri olarak; siyasetin çirkin olması, çocukları için şuan erken olması, ülkede demokrasinin ve kişilerin birbirine karşı tahammülünün artık kalmamış olması ile siyasete güvenmeme durumlarının etkili olduğunu söylemektedir.

Ebeveynlerin tamamı cemaat-tarikat ortamında çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmasını desteklemeyeceğini söylemiştir. Ebeveynler cemaat ve tarikatlarda gönüllü hizmetin; çıkar odaklı olduğunu oysa dinin kişi ile Allah arasında olması gerektiğini ve üçüncü bir şahısa/aracıya ihtiyaç olmadığını söylemektedir. Ayrıca Ebeveynler cemaatlerin/tarikatların kişileri şiddete yönlendirdiğini, İnsanların beynini yıkayıp kullanmalarına izin vermediklerini ve gericiliğe götürdüğünü söylemektedir. Ebeveynler cemaatler/tarikatlar aşırı uçlara gidip radikalleştikleri için hatta insanların kendilerini patlatmalarına kadar gidebilen sağlıklı olmayan kurumlar olduklarını dile getirmektedir. Yine ebeveynler cemaatlerin/tarikatların ne yaptıklarının belli olmaması yani şeffaf olmamaları ve denetleyici bir güç tarafından kontrol edilmediklerini dile getirmektedir. Bu gibi nedenlerden dolayı ebeveynler çocuklarının böyle bir ortamda bulunmalarını desteklemediklerini söylemektedir.

5.7. KATILIMCILARIN GENÇLERİNİN GÖNÜLLÜLÜĞÜNÜ(*Zamanı*

***İtibariyle*)DEĞERLENDİRME**

Katılımcılara çocuklarının yapacakları gönüllülük hizmetinde, onaylayabilecekleri makul sürenin ne olduğu sorulmuştur. Ayrıca hafta da 10 saat veya daha fazla olmasının onlar için uygun olup olmadığı da sorulmuştur. Bununla ebeveynlerin çocuklarının yapacakları gönüllülük hizmeti için uygun gördükleri veya görmedikleri süre ile ebeveynlerin bu süreyi neden uygun gördükleri veya görmediklerinin nedenselliği de öğrenilmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda ebeveynlerin söylediklerinden elde edilen veriler ışığında, ebeveynlerin kendi çocukları için uygun

gördükleri makul gönüllülük süresi ile ilgili durum şu şekilde tablolastırılmıştır (bkz. Tablo 10).

TABLO 10: Katılımcıların Gençlerinin Gönüllüğünü (Zamanı İtibariyle) Değerlendirme

Gönüllülüğü Zamanı İtibariyle Değerlendirme	Sıklık	Katılımcılar
Haftada 10 Saatten Fazla		
Desteklerim	17	1, 2, 3, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24
Desteklerim Ama Görevlerini Yapması Şartıyla	4	5, 8, 14, 21
Desteklemem	3	7, 15, 19
Haftalık Makul Süre (Saat Olarak)		
Günde 1-2 saat	4	1, 4, 6, 22
Ne Kadar İsterse/Kendisi Ayarlamalı	3	2, 8, 11
Hafta da 20-25 Saat	1	24

Tabloyu yorumlamak gerekirse; katılımcıların büyük bir çoğunluğu haftada 10 saatten fazla gönüllü hizmette bulunmasını destekleyeceğini dile getirmiştir. Bazıları ise, ancak görevlerini yapması veya aksatmaması şartıyla destekleyeceklerini söylemiştir. Birkaçı da desteklemeyeceklerini ifade ederken bunun nedeni olarakta ders çalışması gerektiği düşüncesini dile getirmişlerdir. Ayrıca çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunması durumunda haftalık makul süre için çoğu katılımcı cevap vermeyip sessiz kalırken bazı katılımcılar günde 1-2 saatin yeterli olduğunu söylemiş bazıları ise ancak görevlerini ihmal etmemeleri şartıyla bu tercihi çocuklarına bırakacağını söylemiştir. Son olarak haftada 20-25 saat gönüllülük hizmetinde bulunabilir diyen katılımcılarda olmuştur.

“Haftada 10 Saatten Fazla”

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu çocuğunda isterse ve kendisine bir zararı yoksa, yani daha öncede değindikleri endişe ve kaygıları veya gönüllülük konuları ile ortamları bağlamı da birlikte düşünülerek destekleyeceklerini dile getirmişlerdir. Bazıları ise destekleme durumlarını daha önceki şartlarla (konusu-ortamı vs) birlikte

yeni birkaç şarta daha bağlamışlardır. Bunun en başında çocuklarının kendi görevlerine öncelik vererek gönüllülüğten daha önce kendi görevlerini yapmalarını istemeleri olarak dile getirmişlerdir. Burada çocukları öğrenci olduğu için ağırlıklı olarak zamanlarını derslerle harcamalılar düşüncesi vardır. Bununla beraber bu nedenden dolayı katılımcılardan bazıları çocuklarının haftada 10 saatten fazla gönüllülüğe zaman harcamasını desteklemeyeceğini ifade etmiştir. Bu doğrultudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Desteklerim”

“Kendisi memnunsam mutluysam onaylarım.”K-2

“Diyorum ya yeter ki bu ülkeye faydalı olan bir şeyler yapsın. Benim için asıl olan odur. Yani konusu ne yaptığının da önemi yok. Evet bu ülkeye faydalıdır diyebileceğim her şeyde gönüllü olarak çalışabilir. Ben de çalışabilirim.”K-10

“Haftada 10 saat bence de gayet makul bir süredir. Şayet öyle bir şeyler yaparsa seve seve desteklerim.” K-13

“Desteklerim. Benim içinde uygundur.” K-16

“Desteklerim Ama Görevlerini Yapması Şartıyla”

“Eğer asli işini yapıyorsa onaylarım. Asıl işi öğrencilik. Asıl öğrencilikten beklenti başarı ve eğitimidir. Bunlar aksamıyorsa onaylarım. Mesela küçük oğlum, hangi hafta sonu arasam bir arkadaşının evinde kafa çekiyor. Ama derslerinin de birincisi. Şimdi bunun nesine karışayım. Her şeyi yapabilir. Sinemaya veya başka şeylere gidiyor. Asıl işini yaptıktan sonra istediğini yapabilir.”K-5

“Derslerinin aksatmadığı sürece problem olmaz.”K-8

“Kendi görevlerini yerine getirsin, işte ödevini dersini yapsın. Sonra kendisine zarar verecek bir şeyler yapmasın her türlü ben desteklerim.” K-14

“Eğer işini veya dersini etkilemiyorsa onaylarım. Mesela oğlum şuan sınava hazırlanıyor zamanı yok. Derslerini etkilemiyorsa yapabilir.”K-21

“Desteklemem”

“10 saat! Tabi ki onaylamam. Şuan bu öğrenci ama sürekli topluluklar uğraşmasın. Yok derslerine odaklansın daha iyi.”K-7

“Desteklemem. Çünkü zaten şuanda yeterince yoğun ve dersleri yoğun. Birde haftada 10 saatini de oraya ayırması çok sorun olur onun için.”K-15

“Yaş grubuna göre değişir. 15 veya 13 yaşında bir çocuğun o kadar zaman ayırması doğru değil. Çocuğun hazırlanması gereken bir sınav var bu sebeple şuanda değil ama gelecekte onaylarım.”K-19

Ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu çocuğum isterse ve kendisine bir zararı yoksa, yani daha öncede değindikleri endişe ve kaygıları veya gönüllülük konuları ile ortamları bağlamı da birlikte düşünülerek destekleyeceklerini dile getirmektedir. Bazıları ise destekleme durumlarını daha önceki şartlarla (konusu-ortamı vs) birlikte yeni birkaç şarta daha bağlamaktadır. Ebeveynler bunun en başında çocuklarının kendi görevlerine öncelik vererek gönüllülükten daha önce kendi görevlerini yapmalarını istemeleri olarak dile getirmektedir. Burada çocukları öğrenci olduğu için ağırlıklı olarak zamanlarını derslerle harcamalılar düşüncesi yatmaktadır. Ayrıca bu nedenden dolayı ebeveynlerden bazıları çocuklarının haftada 10 saatten fazla gönüllülüğe zaman harcamasını desteklemeyeceğini ifade etmektedir.

“Haftalık Makul Süre”

Katılımcıların çoğunluğu çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunması durumunda haftalık makul süre için cevap vermeyip sessiz kalmışlardır. Bazı katılımcılar günde 1-2 saatin yeterli olduğunu söylemiştir. Bazı katılımcılar ise ancak görevlerini ihmal etmemeleri şartıyla bu tercihi çocuklarına bırakacağını söylemiştir. Son olarak haftada 20-25 saat gönüllülük hizmetinde bulanabilir diyen katılımcılarda olmuştur. Katılımcıların bununla ilgili düşünceleri aşağıda verilmiştir.

“Günde 1-2 Saat”

“Günde 1-2 saat olursa olur. Mesela kendisine ailesine zaman ayırması gerekir.”K-1

“Yani o faaliyetin içeriğine bağlıdır. Bence yoğunluğuna, yapılması gereken faaliyetin işin şeyine bağlıdır. Aktivitenin fazlalığına ya da azlığına bağlıdır. Ama haftada 10 saat, günde 10 saat fazladır. Ama haftada 10 saat normaldir, hatta haftada 12 saat, 14 saat de çıkarılabilir.”K-4

“Günde birkaç saat olabilir.” K-6

“Ne Kadar İsterse-Kendisi Ayarlamalı”

“O kişinin kendi isteğine ve kapasitesine bağlı ki yetiştirebiliyorsa kendi yani normal çalışma hayatındaki düzeni aile düzenini koruduysa ve bu gönüllülük işine de zaman ayırabiliyorsa bu kendini mutlu ediyorsa benim için sorun yok. İsteddiği kadar yapsın.”K-2

“Onu kendisinin ayarlaması lazım.”K-8

“Dedim ya ıı gideceği yerler çok önemlidir. (...) Yani tabi ki kendisini ayarlasın kendisine göre ayarlamış programını çizmiş yön vermiş eyvallah derim tabi ki. Gerekirse ben de katılırım.” K-11

“Haftada 20-25 Saat”

“Öğrencilik döneminde bu işler mutlaka hafta sonu oluyor. Ama üniversite döneminde gönüllülük işinin saati artabilir. Yani şimdi lise bitene kadar cumartesi günü 5-6 saat olabilir. Üniversitede haftanın üç günü dört günü bir şeyler yapabilirler. 10 saat 12 saate kadar çıkabilir. Yapılacak olan bir faaliyette görev almakta baktığında bu da 5 saat 6 saat olabilir görev aldığı zaman ya da organizasyonu düzenleyecekse 20-25 saatlik bir çalışma oluyor.”K-24

Ebeveynlerin çoğunluğu çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunması durumunda haftalık makul süre için cevap vermeyip sessiz kalmaktadır. Bazı katılımcılar günde 1-2 saatin yeterli olduğunu söylerken, bazıları ise görevlerini ihmal etmemeleri şartıyla bu tercihi çocuklarına bırakacağını söylemektedir.

Özetle; ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu çocuğum isterse ve kendisine bir zararı yoksa yani daha öncede değindikleri endişe ve kaygıları veya gönüllülük konuları ile ortamları bağlamı da birlikte düşünülerek destekleyeceklerini dile getirmektedir. Bazıları ise destekleme durumlarını daha önceki şartlarla (gönüllülüğün konusu- ortamı vs) birlikte yeni birkaç şarta daha bağlamaktadır. Ebeveynler bunun en başında çocuklarının kendi görevlerine öncelik vererek gönüllülüğten daha önce kendi görevlerini yapmalarını istemeleri olarak dile getirmektedir. Burada çocukları öğrenci olduğu için ağırlıklı olarak zamanlarını derslerle harcamalılar düşüncesi yatmaktadır. Ayrıca bu nedenden dolayı ebeveynlerden bazıları çocuklarının haftada 10 saatten fazla gönüllülüğe zaman harcamasını desteklemeyeceğini ifade etmektedir. Ebeveynlerin çoğunluğu çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunması durumunda haftalık makul süre için cevap vermeyip sessiz kalmaktadır. Bazı

katılımcılar günde 1-2 saatin yeterli olduğunu söylerken, bazıları ise görevlerini ihmal etmemeleri şartıyla bu tercihi çocuklarına bırakacağını söylemektedir.

5.8. KATILIMCILARIN AİLECEK GÖNÜLLÜLÜK DURUMU

Katılımcılara daha önce eşleri ve çocukları ile birlikte, ailecek bir gönüllülük faaliyetinde bulunup bulunmadıkları sorulmuştur. Bununla ilişkili olarak nasıl bir tecrübe yaşadıkları sorulmuştur. Ayrıca ailecek gönüllülük faaliyetinde bulunmayanlara ise, böyle bir gönüllülük fırsatı olsaydı nasıl bir deneyim olurdu ve nasıl bir ortam ile konuda olmasını isterdiniz diye sorulmuştur. Böylece hem ailenin gönüllülüğe yaklaşımı hem hangi konuda veya ortamda daha fazla çekinmeyip gönüllülük yapmak istedikleri hem de gönüllülüğe dair olası korku ve endişelerinin neler olduğunu öğrenmek amaçlanmıştır. Bunun sonucunda elde edilen veriler ışığında bu durum şu şekilde tablolastırılmıştır (bkz. Tablo 11).

TABLO 11: Katılımcıların Ailecek Gönüllülük Deneyimleri

Katılımcıların Ailecek Gönüllülük Durumu		Sıklık	Katılımcılar
<u>Hangi Konu ve Nasıl Bir Ortam:</u>			
Ailecek Gönüllülük Yapmış	Dernek	3	6, 19, 22
	Tarikat-Vakıf	2	11, 23
	Siyasi-Stk-Meslek Odası	1	5
	Spor Kulübü	1	16
	<u>Gönüllü Olmayı Destekleyen Durumlar:</u>		
Ailecek Gönüllülük Yapmamış	Mutlu oluyoruz	4	6, 11, 19, 23
	Aynı Taraftan Bakmak Güzel	1	5
	Ailenin İlgisi	1	16
	Sosyal Sermaye	1	22
	<u>Gönüllü Olmayı Destekleyen Durumlar:</u>		
Ailecek Gönüllülük Yapmamış	Olsaydı Güzel Olurdu	6	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 24
	<u>Gönüllü Olmayı Destekleyen Durumlar:</u>		
Ailecek Gönüllülük Yapmamış	Olsaydı Güzel Olurdu	6	1, 3, 4, 7, 8, 17
	<u>Gönüllü Olmayı Destekleyen Durumlar:</u>		

Gönüllü Olmayı Engelleyen Durumlar:

Maddi Durumlar	1	2
Memurluk-Siyasi Yapı	1	8
Memurluk-Sıkışmış Hayat	1	10

Tabloyu yorumlamak gerekirse; katılımcıların dörtte birinden fazlası daha önce aileleriyle birlikte bir gönüllülük deneyimi yaşadığını ifade etmiştir. Bu gönüllülük faaliyetlerini; dernek, tarikat-vakıf, siyasi parti-stk-meslek odası ve spor kulübünde yaptıklarını söylemişlerdir. Burada katılımcılar hem ailecek gönüllü olmalarında hem de gönüllü olma motivasyonlarını; mutlu oluyoruz, aynı taraftan bakmak güzel, ailenin ilgisi ve sosyal sermaye gibi ifadelerle dile getirmiştir. Katılımcıların dörtte üçüne yakını daha önce herhangi bir ailecek gönüllülük deneyimi yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Daha önce böyle deneyimi olmamış olanların üçte biri olsaydı güzel olurdu demiştir. Bu aynı zamanda gönüllü olmayı destekleyen bir durum iken, diğer taraftan gönüllü olmalarını engelleyen durumların olduğunu söyleyenlerde olmuştur. Katılımcılar bu bağlamda maddi durumların ve özellikle memur olmalarının etkili olduğunu ifade etmiştir. Burada katılımcılar, memurluğun dezavantajlı olmasını bugünkü siyasi yapıyla ve daha önce de ifade edilen ev ile iş arasında mekik dokuma ile ilişkili olduğunu dile getirmiştir.

5.8.1. Ailecek Gönüllülük Yapmış

Katılımcıların dörtte birinden fazlası daha önce aileleriyle birlikte bir gönüllülük deneyimi yaşadığını ifade etmiştir. Bu gönüllülük deneyimlerini dernek, tarikat-vakıf, siyasi parti-stk-meslek odası ve spor kulübü gibi kurumlarda edindiklerini söylemişlerdir. Burada katılımcılar hem ailecek gönüllü olmalarında hem de gönüllü olma motivasyonların da özellikle şunları dile getirmişlerdir; aile ile birlikte gönüllülük deneyiminde daha mutlu oluyoruz çünkü aynı taraftan bakmak daha güzeldir. Yine katılımcılar ailenin ilgisi çoğu noktada aynı olunca, aile ile birlikte gönüllülük yapınca, o gönüllülük deneyimi daha mutluluk verici ve daha güzel oluyor demiştir. Ayrıca motivasyonlarının veya gönüllü olma durumlarının bir artışı olarak, ailecek dostlar ve tanıdıklar kazanıp sosyal sermayelerinin arttığını söyleyenlerde olmuştur.

“Hangi Konu ve Nasıl Bir Ortam”

Katılımcılar ailecek gönüllülük deneyimlerini dernek, tarikat, siyasi parti-stk-meslek odası ve spor kulübü gibi kurumlarda yapmışlardır. Burada katılımcılar eşleri ve çocukları ile birlikte yaptıkları faaliyetleri aşağıdaki gibi ifade etmiştir;

“Dernek”

“Kafkas Derneği üyesiyim ben. (...) Etkinliğe katılıyoruz. Her hafta katılıyoruz.” K-6

“Eşim daha önce yaşlılarla ilgili derneğe katılmıştı. Tam olarak ismini hatırlamıyorum. Bizde de araba olduğu için yağ dağıtma işini almıştık. Eşim ve kızım ile birlikte ihtiyaç sahiplerine yağları dağıtmıştık.” K-19

“Bazen Karadenizliler Derneğine gidiyoruz. Yani eşim Trabzonlu. Etkinlikler oluyor. Kutlamalar oluyor. İşte Trabzon’un kurtuluşu bilmem ne etkinlikleri oluyor katılıyoruz onlara. Tabi çocuklarla birlikte.” K-22

“Tarikat-Vakıf”

“Eşimle beraber tövbe için şeyhin yanına gittik orada kaldık. Müritler olarak gidip yardım paketleri dağıttık bir defasında kızım da geldi bizimle çok güzeldi.” K-11

“Bir vakfın hizmetine gücümüz yettikçe yardımda bulunuyoruz. Vakıf eğitim konusunda da sosyal konularda da yardımcı olan bir kurum. Örneğin, bir ailenin kömür ihtiyacı oluyor, yiyecek, içecek ihtiyaçları oluyor onları karşılamaya çalışıyoruz vakıf olarak. Vakıf başındaki insanlarda ailecek bu vâkıfa gönül vermişler.” K-23

“Siyasi/Stk/Meslek Odası”

“Evet yaptık. Mesela oğlumla eşimle bir takım faaliyetlerim oldu. [Peki, bu nasıl bir tecrübeydi?] Eşimle siyasi parti mitinglerine gitmiştik. Meslek odası faaliyetlerine gittik. Çocuklarla genel bir iki tane sivil toplum örgütlerinin yürüyüşlerine katıldık.” K-5

“Spor Kulübü”

“Şuanda bir spor kulübünün 2.başkanı veya başkan yardımcılığı yapıyorum. Bu tamamen gönüllülük esasına dayanır. İlğimiz oğlumuzun oynamasından kaynaklı olarak gözüke de sonuçta oradaki katkıyı hepimiz (ailecek) beraber yapıyoruz.” K-16

Ebeveynler eşleri ve çocukları ile birlikte gönüllülük faaliyetlerine katıldıklarını ve bu ailecek gönüllülük deneyimlerini dernek, tarikat, siyasi parti-stk-meslek odası ve spor kulübü gibi kurumlarda yaptıklarını söylemektedir.

“Gönüllü Olmayı Destekleyen Durumlar”

Katılımcılar hem ailecek gönüllü olmalarında hem de gönüllü olma motivasyonlarında özellikle şunları dile getirmişlerdir; aile ile birlikte gönüllülük deneyiminde daha mutlu oluyoruz çünkü aynı taraftan bakmak daha güzeldir. Yine katılımcılar ailenin ilgisi çoğu noktada aynı olunca, aile ile birlikte gönüllülük yapınca, o gönüllülük deneyimi daha mutluluk verici ve daha güzel oluyor demiştir. Ayrıca motivasyonlarının veya gönüllü olma durumlarının bir artışı olarak, ailecek dostlar ve tanıdıklar kazanıp sosyal sermayelerinin arttığını söyleyenlerde olmuştur. Bu durumları aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir;

“Aynı Taraftan Bakmak Güzel”

*“Aynı taraftan bakıyor olmayı hissetmek her zaman güzeldir. Yani ayrı bakışta olabilir aile içinde. Ama aynı taraftan bakmak çok daha güzeldir. Bu çoğu zaman olmayabilirden ama olursa güzel olur.”*K-5

“Mutlu Oluyoruz”

“Dernek üyesiyim ben. (...) Etkinliğe katılıyoruz. Her hafta katılıyoruz. Biz üçümüzde derneğe gittiğimizde orada yapılan etkinliklerden mutlu oluyoruz yani kendimizi değerli ediyoruz. Kültürümüzle tanışıyoruz, bilmediğimiz şeyleri öğreniyoruz. Ne bileyim yani ayrıca orda hep birlikte olduğumuz içinde mutlu oluyoruz.” K-6

“Ailecek katılmış olduğum bütün oluşumlarda oluşum derken gönüllülük esasına dayalı işlemlerde ee hiç zarar görmedim. {Kişi ses kaydından rahatsız olduğu için burada kapatılmıştır. Ses kaydından sonraki notlarda durumu şu şekilde ifade etmiştir} Eşimle beraber tövbe için şeyhin yanına gittik orada kaldık. Müritler olarak gidip yardım paketleri dağıttık bir defasında kızım geldi bizimle çok güzeldi. İnsan çok mutlu oluyor ailesiyle beraber yapınca. Yani u nasıl söylüm farklı oluyor. Daha güzel ve hoş oluyor.” K-11

“Eşim daha önce yaşlılarla ilgili derneğe katılmıştı. Tam olarak ismini hatırlamıyorum. Bizde de araba olduğu için yağ dağıtma işini almıştık. Eşim ve kızım ile birlikte ihtiyaç

sahiplerine yağları dağıtmıştık. Beş altı yıl önce olmuştu. İnsanlar mutlu oldu. Bizde ruhen kendimizi rahat hissettik ve insanlara yardım etmenin hazzını yaşadık.”K-19

“Bir vakfın hizmetine gücümüz yettikçe yardımda bulunuyoruz. Vakıf eğitim konusunda da sosyal konularda da yardımcı olan bir kurum. Örneğin, bir ailenin kömür ihtiyacı oluyor, yiyecek, içecek ihtiyaçları oluyor onları karşılamaya çalışıyoruz vakıf olarak. Vakıf başındaki insanlarda ailecek bu vâkıfa gönül vermişler. (...) dünyevi bir çıkar olmayınca para kazanmak gibi bir amaçları olmayınca güzel oluyor. Bizde genelde çocuklarla birlikte katılıyoruz yardıma giderken çocukları da götürüyoruz. Onlarda alışsın istiyoruz. Olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum. Birilerine yardımcı olmak ve Allah rızasını kazanmak ayrıca mutlu edip motive ediyor, güç veriyor.” K-23

“Ailenin İlgisi”

“Şuanda bir spor kulübünün 2.başkanı veya başkan yardımcılığı yapıyorum. Bu tamamen gönüllülük esasına dayanır. İlgimiz oğlumuzun oynamasından kaynaklı olarak gözüксе de sonuçta oradaki katkıyı hepimiz (ailecek) beraber yapıyoruz. Zaman zaman eşimin de çevre dersi vermesinden kaynaklı beraber ağaç dikme çalışmasına katılmışızdır.”K-16

“Sosyal Sermaye”

“Bazen Karadenizliler Derneğine gidiyoruz. Yani eşim Trabzonlu. Etkinlikler oluyor. Kutlamalar oluyor. İşte Trabzon’un kurtuluşu bilmem ne etkinlikleri oluyor katılıyoruz onlara. Tabi çocuklarla birlikte. İnsanlarla tanışıyoruz. Değişik coğrafya insanlarla tanışıyoruz. Meslek gruplarından arkadaş çevresi genişliyor bizim. Orda avukat var, hâkim var. Sosyal çevreyi genişletiyoruz.”K-22

Ebeveynler, hem ailecek gönüllü olmalarında hem de gönüllü olma motivasyonlarında özellikle aile ile birlikte gönüllülük deneyiminde daha mutlu olduklarını çünkü aynı taraftan bakmanın daha güzel olduğunu ifade etmektedir. Yine ebeveynler ailenin ilgisi çoğu noktada aynı olunca, aile ile birlikte gönüllülük yapınca, o gönüllülük deneyiminin daha mutluluk verici ve daha güzel olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca motivasyonlarının veya gönüllü olma durumlarının bir artışı olarak ise, ailecek dostlar kazanıp sosyal sermayelerinin arttığını söyleyenlerde olmaktadır.

5.8.2. Ailecek Gönüllülük Yapmamış

Katılımcıların dörtte üçüne yakını daha önce herhangi bir şekilde ailecek gönüllülük deneyimi yaşamadıklarını dile getirmiştir. Daha önce ailecek gönüllülük deneyimi olmamış olanların üçte biri, olsaydı güzel olurdu demiştir. Bu aynı zamanda gönüllü olmayı destekleyen bir durum iken, diğer taraftan gönüllü olmalarını engelleyen durumların olduğunu söyleyenlerde olmuştur. Katılımcılar bu bağlamda maddi durumların ve özellikle memur olmalarının etkili olduğunu ifade etmiştir. Burada katılımcılar, memurluğun dezavantajlı olmasını; bugünkü siyasi yapıyla ve daha önce de ifade edilen ev ile iş arasında mekik dokuma ile ilişkili olduğunu dile getirmiştir.

“Gönüllü Olmayı Destekleyen Durumlar”

Katılımcıların dörtte üçüne yakını daha önce herhangi bir şekilde ailecek gönüllülük deneyimi yaşamadıklarını dile getirmiştir. Daha önce ailecek gönüllülük deneyimi olmamış olanların üçte biri, olsaydı güzel olurdu demiştir. Bu aynı zamanda katılımcıların gönüllü olmayı istediğini ya da ailecek yapılacak bir gönüllüğü destekleyeceklerini göstermiştir.

“Olsaydı Güzel Olurdu”

“Yok bulunmadık. Ama isterim. Güzel olurdu. İyi olurdu.”K-1

“Şuan yok aklımıza da getirmedi. (...) ilk defa sizinle görüştük böyle bir şey çıktı. Ama güzel bir deneyim olabilirdi.”K-3

“Maalesef yapmadık. Sizin değdiniz anlamda yapmadık. [Böyle bir tecrübe yaşamış olsaydınız nasıl olurdu sizce?] Ailecek olması bence güzel olurdu ama olmadı. (...) Böyle bir şey gelmedi aklımıza, haberdar olmadık, böyle bir şey olsa gireriz zaten.”K-4

“Yok hiç bulunmadık daha. Tabi onların da veya birlikte böyle bir şeylere katılmak isterdim tabi ki.”K-7

“Yok, böyle bir tecrübemiz olmadı. Olsaydı güzel olurdu. Toplum olarak aslında bu tarz konularda eksikliğimiz var.” K-8

“Yok yapmadık. Ama olsaydı güzel olurdu.”K-17

Ebeveynlerin dörtte üçüne yakını daha önce herhangi bir şekilde ailecek gönüllülük deneyimi yaşamadıklarını dile getirmektedir. Daha önce ailecek gönüllülük deneyimi

olmamış olanların üçte biri olsaydı güzel olurdu şeklinde düşüncesini ifade etmektedir. Bu aynı zamanda katılımcıların gönüllü olmayı istediğini ve aslında ailecek yapılacak bir gönüllüğü destekleyeceklerini göstermektedir.

“Gönüllü Olmayı Engelleyen Durumlar”

Katılımcılardan bazıları ailecek bir gönüllülük faaliyetini desteklerdim güzel olurdu demesine karşı, bazı katılımcılar ailecek gönüllü olmalarını engelleyen durumların olduğunu söylemiştir. Katılımcılar bu bağlamda maddi durumlarının daha elverişli olması gerektiğini ve zamanlarının olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Başka bir ifadeyle memur olmalarının etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Burada katılımcılar, memurluğun dezavantajlı olmasını maddi durum ve kendilerine bile zaman ayıramamakla ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca memurluğun dezavantaj yarattığı başka bir nokta ise; daha önce de ifade edilen ev ile iş arasında mekik dokuma ile ilişkili olduğunu dile getirmişlerdir. Bunlara ek olarak şuan ki siyasi yapının da bunu engellediğini savunanlarda olmuştur.

“Maddi İmkânlar”

“Şuana kadar bulunmadım. Bulunmak ister miyim duruma bağlı. (...) Bu şeyde maddi imkânlarda gerekli. Gönüllülük olayında maddi imkânlarda gerekli. Maddi imkânın yerindeyse o zaman neden olmasın. (...) ama imkânımız varsa yani mesela bir huzur evine gidipte boş boşta gidilmez. En azından çocukları bir sevindirmek yani oraya amacı onları sevindirmek zaten. Yetiştirme yurduna ufak tefek bişeyler götürmek gerekir onlara. Benim buna gücüm yoksa benim orda olmamın da bir anlamı yok.” K-2

“Memurluk-Siyasi Yapı”

“(...) aslında bu tarz konularda eksikliğimiz var. Devlet memuru olmanın da getirdiği dezavantajlar da var. Gerek siyasi yapının da etkisi olsun bu yüzden olmadı.” K-8

“Memurluk-Sıkışmış Hayat”

“Hayır hiç katılmadık. Diyorum ya o kadar çok sıkışmış vaziyette çalışıyoruz ki sıkışıklık bir hayat yaşıyoruz biz aslında. Önce bunların bir düzeltilmesi gerekiyor. Bu faaliyetlerde bulunabilmemiz için önce yani çok şeyin değişmesi gerekiyor. Kendimize vakit ayıramıyoruz yani çok imm çok değişik yaa hele şu dönemde. [Bu ülkede hangi koşulda ne yönde değişmesi gerekiyor?] Bu ülkede öncelikle şu eğitim sisteminin

değişmesi gerekiyor. (...) Ekonomik şartların değişmesi gerekiyor yani biraz daha çocuklarımıza vakit hem maddi anlamda hem manevi anlamda. Bir eğitim sistemi iki ekonomik koşullar mutlaka değişmeli.” K-10

Ebeveynlerden bazıları ailecek bir gönüllülük faaliyetini desteklerdim güzel olurdu demesine karşı, bazı ebeveynler ailecek gönüllü olmalarını engelleyen durumların olduğunu söylemektedir. Ebeveynler bu bağlamda maddi durumlarının daha elverişli olması gerektiğini ve zamanlarının olması gerektiğini ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle memur olmalarının etkili olduğunu ifade etmektedir. Burada ebeveynler, memurluğun dezavantajlı olmasını maddi durumla ve kendilerine bile zaman ayıramamakla ilişkilendirmektedir. Ayrıca memurluğun dezavantaj yarattığı başka bir nokta ise; daha önce de ifade edilen ev ile iş arasında mekik dokuma ile ilişkili olduğunu dile getirmektedir. Bunlara ek olarak şuan ki siyasi yapının da bunu engellediğini savunanlarda olmaktadır.

Özetle; tabloya bakıldığında; Ebeveynlerin dörtte birinden fazlası daha önce aileleriyle birlikte bir gönüllülük deneyimi yaşadığını ifade etmektedir. Ebeveynler eşleri ve çocukları ile birlikte gönüllülük faaliyetlerine katıldıklarını ve bu ailecek gönüllülük deneyimlerini dernek, tarikat, siyasi parti-stk-meslek odası ve spor kulübü gibi kurumlarda yaptıklarını söylemektedir. Ebeveynler, hem ailecek gönüllü olmalarında hem de gönüllü olma motivasyonlarında özellikle aile ile birlikte gönüllülük deneyiminde daha mutlu olduklarını çünkü aynı taraftan bakmanın daha güzel olduğunu ifade etmektedir. Yine ebeveynler ailenin ilgisi çoğu noktada aynı olunca, aile ile birlikte gönüllülük yapınca, o gönüllülük deneyiminin daha mutluluk verici ve daha güzel olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca bazı ebeveynler motivasyonlarının veya gönüllü olma durumlarının bir artışı olarak, ailecek dostlar ve tanıdıklar kazandıklarını ve sosyal sermayelerinin arttığını söylemektedir.

Ebeveynlerin dörtte üçüne yakını daha önce herhangi bir şekilde ailecek gönüllülük deneyimi yaşamadıklarını dile getirmektedir. Daha önce ailecek gönüllülük deneyimi olmamış olanların üçte biri olsaydı güzel olurdu şeklinde düşüncesini ifade etmektedir. Bu aynı zamanda katılımcıların gönüllü olmayı istediğini ve aslında ailecek yapılacak bir gönüllüğü destekleyeceklerini göstermektedir. Ebeveynlerden bazıları ise bu duruma karşın, ailecek gönüllü olmalarını engelleyen durumların olduğunu söylemektedir. Ebeveynler bu bağlamda ailecek gönüllülük için maddi durumlarının daha elverişli olması gerektiğini ve zamanlarının olması gerektiğini

ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle böyle bir gönüllülük davranışında bulunamamalarında memur olmalarının etkili olduğunu ifade etmektedir. Burada ebeveynler, memurluğun dezavantajlı olmasını maddi durumla ve kendilerine bile zaman ayıramamakla ilişkilendirmektedir. Ayrıca memurluğun dezavantaj yarattığı başka bir nokta ise; daha önce de ifade edilen ev ile iş arasında mekik dokuma ile ilişkili olduğunu dile getirmektedir. Bunlara ek olarak şuan ki siyasi yapının da bunu engellediğini savunanlarda olmaktadır.

5.9. GENÇ GÖNÜLLÜLÜĞÜNÜ DESTEKLEME KOŞULLARI

Katılımcılara çocuklarının her türlü gönüllülük hizmeti durumunu desteklemeleri için, ülkede hangi koşulların ne yönde değişmesi gerektiği sorulmuştur. Bununla ebeveynlerin hangi sorunlara dair korkuları ve risk endişeleri olduğu öğrenilmek amaçlanmıştır. Böylece ebeveynlerin çocuklarını hangi durumlarda teşvik ettikleri veya etmedikleri ile destekleme veya desteklememe durumunun nedenselliği ve arkasında yatan faktörlerin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Buradan hareketle katılımcılara sorulan çocuklarının gönüllüğünü ülkede hangi koşullar değişirse destekleneceği sorusunda elde edilen verilerden hareketle konu başlıklandırması ve kavramsallaştırması yapılmıştır. Her katılımcı bu bağlamda kendisine göre önemli gördüğü konu üzerine bir değerlendirmede bulunmuştur. Başka bir ifadeyle bu soruda konu başlıkları olmadan katılımcılar istediği her hangi bir konu veya şart ile değişmesini istedikleri üzerine konuşmuşlardır. Bunun sonucunda elde edilen veriler ışığında bu durum şu şekilde tablolştırılmıştır (bkz. Tablo 12).

TABLO 12: GençGönüllülüğünüDesteklemeKoşulları

Katılımcıların Genç		Kavramlar	Sıklık	Katılımcılar
Gönüllülüğünü Destekleme	Koşulları			
Siyasi-Sosyal Koşullar	Varolan Koşullar	Özgürlük Yok	3	2, 15, 16
		Tehlikeli/Güvensiz ve Korkulu	2	2, 4
		Yönetimin Güvenliği Ön Planda	1	3
		OHAL Var	1	5
	Değişmesi Gereken Koşullar	Demokrasi	5	1, 4, 8, 18, 21
		Modern Hukukun Üstünlüğü	5	5, 8, 15, 16, 19

		Korku Hali	2	2, 12
		Gönüllülük Politikaları	2	22, 24
		Siyasi Kutuplaşma Var	1	3
		Fişleme	1	14
Eğitim	Değişmesi	Her Şeyin Başı Eğitim	3	1, 15, 17
Koşulları	Gereken Koşullar	Eğitim Politikaları ve Dersler	2	4, 10
STÖ-STK	Değişmesi	Devlet Yardım Etmeli	3	6, 11, 13
Koşulları	Gereken Koşullar	Fişlemeler	1	7
Dini	Değişmesi	Devlet Dini Kullananları	1	23
Koşulları	Gereken Koşullar	Takip Etmeli		

Tabloyu yorumlamak gerekirse; katılımcılara göre ülke de çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmaları için siyasi-sosyal, eğitim, STÖ-STK'lar ve dini koşulların değişmesi gerekir. Aynı zamanda katılımcılar yarısından çoğu özellikle siyasette hem varolan koşullara hem de değişmesi veya olması gerekenlerle ilgili olarak fikirlerini söylemişlerdir. Bu bağlamda şuan varolan koşullarla ortamı; özgürlük yok, tehlikeli/güvensiz/korkulu, yönetimin güvenliği ve OHAL var diyerek dile getirmişlerdir. Değişmesi gereken koşulları ise başta varolan koşulların değişmesine bağlamakla beraber; demokrasinin gelişmesi, modern hukukun üstün olması, korku halinin bitmesi, gönüllülük politikalarının geliştirilmesi, siyasi kutuplaşmanın kalkması ve fişlemenin olmaması olarak dile getirmişlerdir. Ayrıca katılımcıların dörtte biri eğitim konusunda değişmesi gereken koşullarda her şeyin başı eğitim olduğu için çok önem verilmesini gerektiğini ve gerekirse eğitim politikaları ile derslerin değişmesi gerektiğini söylemişlerdir. Katılımcılardan bazıları STÖ-STK'larda, değişmesi gereken koşullarda devlet yardım etmeli ve kurum kimliği üzerinden fişlemenin olmaması gerektiğini dile getirmiştir. Katılımcılardan biri ise; dini koşulların değişmesi konusunda dini kullananların devlet tarafından takip edilmeleri gerektiğini ifade etmiştir.

5.9.1. Siyasi-Sosyal Koşullar

Katılımcıların en çok üzerinde durduğu siyasi-sosyal sorunlarda katılımcılar hem varolan koşulları hem de değişmesi gereken koşullarla ilgili düşüncelerini dile getirmişlerdir.

“Varolan Koşullar”

Katılımcıların yarısına yakını ülkedeki siyasi-sosyal açıdan varolan koşullarla ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur. Katılımcılardan bazıları özgür düşünme ortamı olmadığını, özgürlükçü bir anayasa olmadığını ve anayasanın aslında özgür olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Buradan yola çıkan katılımcılar şuan ki koşulların tehlikeli/güvensiz/korkulu olduğunu söylemişlerdir. Katılımcılardan bazıları ise; ‘şuanda devlet yönetiminin güvenliği ve OHAL söz konusudur’ diyerek varolan koşulları özetlemiştir.

“Özgürlük Yok”

“Sizce yolunda mı?(Sessizlik) O yüzden yani şuan insan o kadar şöyle söyleyim şuan bu görüşmeyi yaparken bile tedirginlik içerisindeyiz. Tedirginlik içerisindeyiz yani sizce bu ortamda ne kadar olabilir.[Yani neden tedirginsiniz? Ya da neden korkuyorsunuz]Düşünme özgürlüğü yok. Yok yani yok. [Bunu biraz açabilir misiniz?] (Sessizlik) Devam edersem başım yanar. Daha da konuşmak istemiyorum. Bu kadar diyim yani. Yani dediğim gibi diğer şeylere katılmasına taraftarım onlara şey yapabilir ama Türkiye’de bu şekilde fazla şeyler yapılamaz. Mutlaka önüne bir set, engel çıkar. Bazı tarafların karşısına karşı bir şekilde olduğu zaman görüşlerine ters düşüyorsanız o zaman otomatikman liste dışı olursunuz.” K-2

“(...) özgürlükçü bir anayasayla yöneten insanlar olmalı. Herkes dilediğini özgürce söyleyebilmeli, dilediğini söyleyebiliyorsa da zaten özgür bir ülkedir. İşte özgür ve eğitilmiş bir ülke olursak zaman tamamdır.” K-15

“Her şeyden önce bazı şeylerin kurallar çerçevesinde olması için yasal çerçevelerin net olması lazım. Ancak bu yasal çerçeveleri belirleyeninde bir taraf belirtmeden, özgürlükçü bir anlayışla yapması gerekir. ” K-16

“Tehlikeli/Güvensiz ve Korkulu”

“(...) Tedirginlik içerisindeyiz yani sizce bu ortamda ne kadar olabilir.[Yani neden tedirginiz? Ya da neden korkuyoruz]Düşünme özgürlüğü yok. Yok yani yok. [Bunu biraz açabilir misiniz?] (Sessizlik) Devam edersem başım yanar. Daha da konuşmak istemiyorum. Bu kadar diyim yani. Yani dediğim gibi diğer şeylere katılmasına taraftarım onlara şey yapabilir ama Türkiye’de bu şekilde fazla şeyler yapılamaz. Mutlaka önüne bir set, engel çıkar. Bazı tarafların karşısına karşı bir şekilde olduğu zaman görüşlerine ters düşüyorsanız o zaman otomatikman liste dışı olursunuz. [Bunlar

sizi tedirgin mi ediyor?] *Tabi canım yani korkudan insan kendini ifade edemiyor. Yani nasıl söyleyim biraz çok argo bir tabir olacak. Ot gibi yaşıyoruz. Direkt at gözlüğüyle sağa sola baktığınız an gidersiniz bana göre öyle. Bunların değişmesi gerekiyor. Çünkü siyaset ve din bu zamanda tehlikeli iki şey onların dışındakilere katılırım.*” K-2

“Ülkede bence demokrasinin olması gerekiyor yani var ama yok gibi görüyorum ben. Demokrasi bireysel demokrasilerimiz genelde var kendimize kadar demokrasimiz var ama toplum olarak topluluk olarak demokrasimiz yok. O olması gerekiyor. Yani insanlar korkusuzca ben bunu yapıyorum ama başıma ne gelir düşüncesi olmaması lazım. [Şu anda bazı korkularınız mı var?]Yani genel anlamda korku duyuluyor tabii ki. Ha ben korkuyor muyum ben de korkuyorum tabii ki. Neden? Şöyle korkuyorum ben şimdi en basiti fetö olayları oldu, hep görevden alınmalar haklı haksız. Benim buraya öğrencilerim geliyordu mesela sonradan öğrendim ki fetöcülermiş falan. Şimdi düşünüyorsunuz bir anda ben 27 yıldır çalışıyorum. En basitinden bir anda bütün çalışma hayatım yerle bir olsa; Maaşım gidiyor, ikramiyem gidiyor. İşimden atılıyorum, kalıyorum. Geçimimi sağlamak zorundayım maddi olarak. Yani bunun dışında daha neler gelebilir. Bu yüzden bence demokrasi demokrasidemokrasi.” K-4

“Yönetimin Güvenliği Ön Planda”

“Yani koşulların değişiminden ziyade şuanda yönetim şeyi var sistemi var. Sadece güvenli olması bi güvenlik ön planda. Şuan ki sosyal derneklerde falan yok ama bazı şeyler var yani ülkede çıkabiliyor yani. Yani yolunda gitmeyen bilmiyorum artık da (Sessizlik) ıı dediğim gibi mesela ideolojik şeylerde siyasi şeylerde gösterilerde ne bilim güvenlik sorunu çıkabiliyor.” K-3

“OHAL Var”

“Şuan görüyorum yani. Çok fazla olumsuzluk var. Olağan üstü hal, adı üstünde olağan üstü hal. Yani hiçbir şey yapamazsın. Mantıklı da olsa yapamazsın. Çünkü bir sürü iğneyle oya oya kazandığın haklarını iki sözcükle yitirebilirsin. Bunu koruma şansında yok üstüne üstlük. Kitleyle şunla bunla yok yani olağan üstü hal var. Ama bunun izleri 5-6 yıl sürecektir. Çünkü daha önce de yaşadık. 80’lerde, 70’lerde yaşadık. Bunları bilinçli olarak yaşadığım için biliyorum. Etkisi geçse bile 30-40 yıl onun bıraktığı izlerle uğraşıyoruz. Yani durumumuz ülkece pekiyi değil”. K-5

Ebeveynlerin yarısına yakını ülkedeki siyasi-sosyal açıdan varolan koşullarla ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. ebeveynlerden bazıları özgür düşünme ortamı olmadığını, özgürlükçü bir anayasa olmadığını ve anayasanın aslında özgür olması

gerektiğini dile getirmektedir. Buradan yola çıkan ebeveynler şuan ki koşulların tehlikeli/güvensiz/korkulu olduğunu söylemektedir. Birkaç katılımcı ise; ‘şuanda devlet yönetiminin güvenliği ve OHAL söz konusudur’ diyerek varolan koşulları dile getirmektedir. Ebeveynlere göre bu varolan koşulların değişmesi gerekmektedir.

“Değişmesi Gereken Koşullar”

Katılımcıların dörtte üçü ülkedeki siyasi-sosyal şartların değişmesi gerektiğine dair düşüncelerini dile getirmiştir. Değişmesi gereken koşullarla ilişkili olarak katılımcılar; demokrasinin gelişmesi ve özgür bir adalet anlayışının, modern bir hukuk ve hukuk üstünlüğünün, gönüllülük politikalarının geliştirilmesi, korku halinin kalkması, siyasi kutuplaşmanın ve fişlemenin olmaması gerektiğini söylemişlerdir.

“Demokrasi”

“Demokrasimizin gelişmesini beklerim.” K-1

“Ülkede bence demokrasinin olması gerekiyor yani var ama yok gibi görüyorum ben. Demokrasi bireysel demokrasilerimiz genelde var kendimize kadar demokrasimiz var ama toplum olarak topluluk olarak demokrasimiz yok. O olması gerekiyor. Yani insanlar korkusuzca ben bunu yapıyorum ama başıma ne gelir düşüncesi olmaması lazım. (...) Yani insanın insana değer verdiği, saygı duyduğu, ezmediği, şiddet uygulamadığı, yargılamadığı bir toplum olmamız gerekir ama biz görebilecek miyiz bilmiyorum. Bence demokrasi demokrasidemokrasi.” K-4

“Özgür demokratik tam adalet anlayışının olduğu adaletin işlediği tam güzel bir ortam olması lazım. Mesela ABD’deki gibi adaletin eşit bir şekilde tam olması gerekiyor. Adalet olmayan yerde güven olmaz. Bu yüzden siyasetçilerimizin vizyon ve kapasitelerinin değişmesi artması gerekiyor.” K-8

“Demokratik bir ortam olması gerekiyor. [Bunu biraz açar mısınız?] herkesin fikrini rahatlıkla söyleyebileceği bir ortam olması gerekiyor fakat şuanda öyle bir ortam yok.” K-18

“Demokrasi gelirse herkes istediği dernek, vakıf veya partide bulunabilir. Bu dönemde kadın hakları bile bir yerden sonra siyasete giriyor ve bu sebeple kadın hakları savunucularını içeriye atıyorlar. Bu tarz durumların değişmesi gerekir. Bu değişim ancak demokratikleşmeyle olur.” K-21

“Modern Hukukun Üstünlüğü”

“Bu ülkenin yöneticileri dahil, insanların modern görüşlü çağdaş ve de adam olmasını beklerim. İnsan haklarına saygılı çağdaş değerlere uygun. Ondan sonra modern hukuk üstünlüğüne inanan, hukuka güvenen insanlardan oluşan bir toplum olduğunda her şey yapabilir insan.” K-5

“Özgür demokratik tam adalet anlayışının olduğu adaletin işlediği tam güzel bir ortam olması lazım. Mesela ABD’deki gibi adaletin eşit bir şekilde tam olması gerekiyor. Adalet olmayan yerde güven olmaz. Bu yüzden siyasetçilerimizin vizyon ve kapasitelerinin değişmesi artması gerekiyor.” K-8

“Öncelikle ülkemizde her şeyden önce eğitim seviyesinin artması gerekir. (...) İkincisi özgürlükçü bir anayasayla yöneten insanlar olmalı. Herkes dilediğini özgürce söyleyebilmeli, dilediğini söyleyebiliyorsa da zaten özgür bir ülkedir. İşte özgür ve eğitilmiş bir ülke olursak zaman tamamdır.” K-15

“Her şeyden önce bazı şeylerin kurallar çerçevesinde olması için yasal çerçevelerin net olması lazım. Ancak bu yasal çerçeveleri belirleyeninde bir taraf belirtmeden, özgürlükçü bir anlayışla yapması gerekir. Verilecek kararların gerçekten de bir hukuk çerçevesinde olduğuna inanmam gerekir. Bir kişinin iki dudağı arasında çıkacak cümlelerle kurulacak bir düzen içerisindeyken hangi faaliyet içinde olursa olsun, bugün örneğin herhangi bir gönüllülük faaliyeti içerisinde bulunurken bunu destekleyen devlet kurumları, denetleyen vs. aynı şeyleri alkışlarken, yarın bunun tersini yapabiliyorlar.” K-16

“Öncelikle ülkeye yöneten insanların zihniyetinin değişmesi gerekiyor. Ülkeyi yönetmek bir şirketi yönetmeye benzemez. Ülkede yaşayan insanların hepsinin belli bir statüde olduğunu düşünerek hak ve adalet dağılımını da o şekilde yaptıkları zaman katılırız. Bu ülkede şuanda öyle bir şey yok. Adaletli bir davranış ve hukuk üstünlüğü yok. Hukuk herkese eşit davranmıyor.” K-19

“Gönüllülük Politikaları”

“Gönüllü hareketlerde yani şimdi gençler zararlı alışkanlıklardan ziyade gönüllü faaliyetlerde çeşitli etkinliklerde bulunurlar. Önce onları rahatlatır bu. Yani bir çevre edinirler. Geniş bir halka olurlar. Bu bizi daha güçlü kılar. Kaynaşmayı sağlayan yani barışı getiren şeyler olabilir bu gönüllülük faaliyetleri. Mesela folklor, folklorlarda çok başarılıydı benim kızım. Türkiye’de I. oldular. Arnavutluğa gitti, Antalya’ya gitti, Kütahya’ya yarışmalara gitti. Ekibin içinde yer aldı ve gayet de mutlu oldu. (...) Yani

şimdi gönüllülük koşulları daha iyi şeyleri hak ediyor. Mesela ne olabilir daha çok dayanışma lazım. Yani çatışmadan uzak ne bileyim bu tür gönüllü şeyler bunları da önler yani. Kaynaşmayı sağlar. Bu konularla ilgili bütün bireyler ve aileler devletle birlikte daha güzel şeyler yapmak için çalışmalı. Devlette bu tarz gönüllü şeylere daha çok yardım etmeli. Bununla ilgili daha iyi yasa veya politikalar üretilebilir.” K-22

“Sağlam gönüllülük politikaları ile yönetim ve yönetişimin ayrımını iyi yapacak insanların yönettiği bir ülkede bu gönüllülüğü yapmak ve bunun savunuculuğunu yapmak. Yani mesela buraya bir sivil toplum örgütünden gelmiş bir belediye başkanı sivil toplum örgütleriyle çok fazla ilişkiler kurmuş her yelpazeden sivil toplum örgütünün olduğunu bilebilen, yönetişime kafa patlatmış insanların olacağı bir ülkede gönüllülük yapmak.” K-24

“Korku Hali”

“(…) yani şuan insan o kadar şöyle söyleyim şuan bu görüşmeyi yaparken bile tedirginlik içerisindeyiz. Tedirginlik içerisindeyiz yani sizce bu ortamda ne kadar olabilir.[Yani neden tedirginsiniz? Ya da neden korkuyorsunuz]Düşünme özgürlüğü yok. Yok yani yok. [Bunu biraz açabilir misiniz?] (Sessizlik) Devam edersem başım yanar. Daha da konuşmak istemiyorum. Bu kadar diyim yani. Yani dediğim gibi diğer şeylere katılmasına taraftarım onlara şey yapabilir ama Türkiye’de bu şekilde fazla şeyler yapılamaz. Mutlaka önüne bir set, engel çıkar. Bazı tarafların karşısına karşı bir şekilde olduğu zaman görüşlerine ters düşüyorsanız o zaman otomatikman liste dışı olursunuz. (...) Bunların değişmesi gerekiyor. Çünkü siyaset ve din bu zamanda tehlikeli iki şey onların dışındakilere katılırim.” K-2

“Koşullarla bir ilgisi olduğunu düşünmüyorum. Bu konuda çok fazla açıklama yapmak istemiyorum bu konuya o kadar girmeyelim. { ses kaydı alınmayan yer, görüşme notlarından} şuanda herkes neredeyse ipin ucunda sizle konuşmam bile aslında çok doğru değil çünkü çok dikkat etmek zorundayız. Şuanda öyle günler yaşıyoruz ki hiç kimseye güvenemeyiz zaten artık kimse kimseye de güvenmiyor. Yani herkes çok fazla korkuyor. Çünkü işten çıkmanız bir kâğıda bakıyor. Bu kadarını bile konuşmamalıydık beklide.”K-12

“Siyasi Kutuplaşma Var”

“(…) Yani yolunda gitmeyen bilmiyorum artık da (Sessizlik) uı dediğim gibi mesela ideolojik şeylerde siyasi şeylerde gösterilerde ne bilim güvenlik sorunu çıkabiliyor. Bi tek onun dışında yani. Ülkede kutuplaşma var zannedersem belirli bir şey o yüzden

güvenlik kuvvetleriyle şeyin karşı karşıya geldiği zaman ıı neler olduğunu görüyoruz yani. Yani o tür şeylere girmesini istemiyorum.” K-3

“Fişleme”

“Bir kere şunu söyleyeyim Türkiye’de senin tuttuğun siyasi görüşle ilgili iş hayatında sorgulanmaması gerekiyor. Yani yaptığın işle tuttuğun siyaset sorgulanmaması gerekiyor. Bir kere bunu isterim. Hükümette a parti vardır ama ben b partiyi tutarım, a partisi bana baskı yapar, işte mobbingvs bu tür şeyler uygulamaması gerekir bir kere onların kalkması gerekir ama maalesef günümüzde öyle değil.” K-14

Ebeveynlerin dörtte üçü ülkedeki siyasi-sosyal şartların değişmesi gerektiğine dair düşüncelerini dile getirmiştir. Değişmesi gereken koşullarla ilişkili olarak ebeveynler; demokrasinin ve özgür bir adalet anlayışının gelişmesi, modern bir hukuk ve hukuk üstünlüğünün benimsenmesi, gönüllülük politikalarının geliştirilmesi, korku halinin kalkması, siyasi kutuplaşmanın ve fişlemenin olmaması gerektiğini söylemektedir. Bu şartlar hem ebeveynlerin şuanda ülkedeki şartların gönüllülük açısından uygun olmadığını hem de bu şartlar altında çocuklarının olası gönüllülük hizmetlerine katılımları konusundaki tutumlarını göstermektedir.

5.9.2. Eğitim Koşulları

Katılımcılardan bazıları ülkede değişmesi gereken koşullarla ilişkili olarak eğitimi öne sürmüştür.

“Değişmesi Gereken Koşullar”

Katılımcılardan bazıları ülkede değişmesi gereken koşulların başına eğitimi koymuşlardır. Bu bağlamda her şeyin başı olarak eğitimi görmüşlerdir. Ayrıca bu konuda eğitimde derslerin dahi değişip yeni bir düzene kavuşturulması gerektiğini söyleyenler olmuştur. Çünkü katılımcılara göre; iyi bir eğitim ve eğitim politikası ülkedeki gönüllülükte dâhil, neredeyse her şeyi daha güzel hale getirebilir. Ayrıca eğitim müfredatında bazı değişikliklerle bu durum ancak giderilebilir denilmiştir. Son olarak eğitim sisteminde çocuklar eğitim süresince başlarını dersten kaldıramadıkları için “yarış atı” oldukları için istenilse bile, gönüllülük dâhil çoğu şeye vakit ayıramayacaklarına değinilmiştir.

“Her Şeyin Başı Eğitim”

“Biraz eğitim düzeyinin yükselmesi lazım. Bazı şeylerde eğitimle alakalı insanların eğitim seviyelerinin yükselmesinin ülkemiz açısından iyi olacağını tahmin ediyorum. Her türlü şeyin başı eğitim. Eğitimin gelişmesi her şeyi etkiler.” K-1

“Öncelikle ülkemizde her şeyden önce eğitim seviyesinin artması gerekir. Çünkü oluşan her sosyal olaya ilişkin herkesin doğru bakması için.” K-15

“Ülkemizdeki en büyük sorun eğitimin eksikliğidir. Bu eğitim çok önemli. Eğitimimiz eksik. Eğitim de problem var. Onun için her şeyin başı eğiti diyorum. Mesela benim küçük kız hiç kitap okumayı sevmezdi. Yalvarırdım ben, hikâye kitapları alırdım okumazdı. (...) Benim annem de ne derdi biliyor musun? Annem derdi ki okumayın o kitapları gözünüz çıkacak, kör olacaksınız. Biz böyle büyüdük.” K-17

“Eğitim Politikaları ve Dersler”

“Valla ben ülkenin değişmesine, toplum olarak bakıyorum. Benim ana prensibim bireyin değişmesi gerekiyor. Çünkü toplum zaten bireylerden oluşuyor, birey aileyi oluşturur, aile toplumu oluşturur falan öyle gidiyoruz. Ben bireylerin eğitimine çok önem veriyorum. (...) Bence biz çocuklarımızı öz disiplin, öz etik, öz eleştiri, empati bunları yapabilen bireyler olarak yetiştirirsek okuyan, sorgulayan, olduğu gibi kabul edip pasif değil de yargılayan, araştıran, doğruyu yanlışını didikleyen çocukları, bireyler olarak eğitirsek o zaman bir şeyler değişir. (...) Ülkemizde bizim önce eğitim sistemimizi değiştirmemiz gerekiyor. Ben klasik öğretilen şeylere karşıyım. Bence derslere, ders olarak öz saygı eğitimi konulmalı, kendine saygı eğitimi konulmalı. Yani bu tür şeyler çocuklara anlatılmalı, verilmeli. Bunlar ülke politikası olmalı. Milli eğitimin içine bence önce insan felsefesi, din felsefesi, toplum felsefesi bunlar çok tartışarak ezberci değil de çocuklara bir şeyler verecek şekilde eğitilirse eğitim politikası olarak ben bundan yanayım. O zaman toplum değişir. (...) Bu neyi getirir? Çalışkanlığı getirir, üretimi getirir, üretimi getirdiğinde bağımlı olmazsınız. Çalışkan olduğunda işler aksamaz, birilerini mağdur etmezsiniz. Bu şekilde ekonomi, üretim, sanayi aslında var ya çok detay bir konu ama ben böyle bakıyorum. Ben eğitimle bakıyorum. Eğitimle bireyler eğitildiğinde bakış açıları değiştiğinde sağlıktaki düzelir, ekonomi de düzelir bana göre benim fikrim. İlişkilerde düzelir, şiddet de azalır, saygı çoğalır.” K-4

“Bu ülkede biz verimli çalışabileceksek verimli olabileceksek öncelikle eğitim sisteminin değişmesi gerekiyor. Çocuklar yarış atı pozisyonundan çıkmalı.

Sosyalleşebilmeli önce kendini tanımalı. Tanıyamıyor çocuklar kendini. Dershane ve etüt koşturuyorlar. (...) Bence bunlar değişmeli. Çocuklar sosyalleşmeli, spor yapabilmeli, müzikle ilgilenebilmeli. Şimdi ortaokula giden bir çocuğum var. Bu sene 5.sınıfta ama 6-7 de başlayacak özel ders almaya. Hafta sonu da mutlaka dershaneye göndermek zorundayım çünkü önünde sınav var ve o sınava iyi hazırlanması gerekiyor ki iyi bir liseye yerleşsin. Ortaokul bitti mi yine devam. Biz misafir kabul edemiyoruz, hiçbir yere gidemiyoruz, ders odaklı yaşıyoruz çünkü biz. Kimseyle görüşemiyoruz. (...) Mesela lisede de üniversiteye hazırlığa başlayacağız çünkü iyi bir üniversiteye gitmeli iyi bir iş sahibi olabilmesi için. (...) Çocuklarımız her şeyden habersiz. Hayatlarında hiçbir şey yok. haricinde bir de bilgisayar var hayatlarımızda. Birde internet oyunları var. Telefonlar var. Onlarda yetiyor çocuklarımıza. Biz sosyalleşmeyen yani kendini bile tanımayan bir nesil yetiştiriyoruz şuan.” K-10

Ebeveynlerden bazıları ülkede değişmesi gereken koşulların başına eğitimi koymaktadır. Bu bağlamda ebeveynler her şeyin başı olarak eğitimi görmektedir. Ayrıca bu konuda eğitimde derslerin dahi değişip yeni bir düzene kavuşturulması gerektiğini söylemektedir. Çünkü ebeveynlere göre; iyi bir eğitim ve eğitim politikası ülkedeki gönüllülükte dâhil, neredeyse her şeyi daha güzel hale getirebilir. Ayrıca ebeveynler eğitim müfredatında bazı değişikliklerle bu durum ancak giderilebilir fikrini savunmaktadır. Son olarak eğitim sisteminde çocuklar eğitim süresince başarılarını dersten kaldıramadıkları için “yarış atı” oldukları için istenilse bile, gönüllülük dâhil çoğu şeye vakit ayıramayacakları vurgulanmaktadır.

5.9.3. STÖ-STK Koşulları

Katılımcılardan bazıları ülkede değişmesi gereken koşullarla ilişkili olarak STÖ-STK’larla ilgili düşüncelerini ve değişmesi gereken koşulları dile getirmişlerdir. Özellikle devletin daha çok yardım etmesini gerekliliği öne sürülmüştür.

“Değişmesi Gereken Koşullar”

Katılımcıların bazıları ülkede çocuklarının gönüllülük faaliyetinde bulunması ve desteklemeleri ile ilişkili olarak STÖ-STK’larla ilişkili düşüncelerini söylemişlerdir. Bu bağlamda devletin daha fazla yardım etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı öneriler getiren katılımcılar, devletin bütün STK’ları bir araya toplayacağı çatı bir bina veya maddi sıkıntılarında onlara destek olması (kira vb.) gerektiğini

söylemişlerdir. Son olarak bazı STK'lara gidenlerin fişlenmemesi gerektiği ve bunların değişmesi gerektiği düşüncesini dile getirenler olmuştur.

“Devlet Yardım Etmeli”

“Yani gönüllülük faaliyeti yapmak isteyen insanlar için şuan her şey uygun aslında kişi bunu bence saat olarak zaman olarak işte varsa maddiyat olarak kendisi ayırabilir aslında yani. (...) Yani biraz daha derneklere devletin yaptığı ödenekleri çoğalabilir. Çünkü hepsinin bina olarak kira olarak yani öyle zora düştüğü şeyler var. Yani hepsi halktan bekleniyor. Ya da bu derneklerin sadece u mesela dernekler sadece bir binada toplanıp da orası bir kurum binası olabilir. Yani atıyorum bir Anneler Derneği bi şu Engelliler Derneği falan hepsi ayrı ayrı binaları var. Ya da işte toplandığı yerler var ve buraya kira ödüyor insanlar. Oranın dernek yönetimindeki insanlar hep derneğe üye olan vatandaşlardan bunları sağlamak ya da nasıl diyim bir bağışta bulunan bağışçı bulduktan sonra bu kiralari yakıtlari elektrikleri ödeyebiliyor. Bu derneklerin bence hepsi aynı binada toplanıp yönetimleri aynı binada toplanıp burası bir kamu binası olabilir bence. Çünkü hepsinin bir gideri var sonuçta yani ama bunu ödemekte zorlanıyorlar”K-6

Şimdi eee ülkemde değişmesini yani istediğim. (...) Keşke u nasıl diyimü daha çok insanlara yardımcı olabilseydim. En güzel gaye ve en güzel şey bu, keşke olabilseydim. { ses kaydı alınmayan yer, görüşme notlarından} Devletimiz yeterince bize destek çıkmıyor. Daha fazla yardımcı olabilir. Aslında bazı noktalara daha fazla para harcadığı için de olabilir. [nasıl noktalar?] en basitinden terör veya başka şeyler gibi. Yani keşke ülkemiz yani devletimiz bize biraz daha maddi olarak yardım etse. Biraz daha imkânlarımız güzel olsa daha güzel yerlerde ulaşırsak daha güzel olur. İnsanlık için insanca yaşamak ve Allah için Allah demek daha güzeldir.” K-11

“Ya ülke koşullarının tabii ki de gelişmesi şey yapar yani Balıkesir de çok fazla şey yok dernekler var ama çok çokta gidip böyle gönüllü iş yapan var mı onu bilmiyorum. Hani bunlar birazcık daha derinleştirilebilir, devletin katkısıyla ne biliyim çalışmalar yapılabilir, biraz daha derinleştirilebilir. (...) Bazı noktalarda devletin desteğinin gerektiğini düşünüyorum. Yani derneklerde kendi başına ayakta durabilecek şeyde değil, onların desteğe ihtiyacı var, özellikle maddi yönden.” K-13

“Fişlemeler”

“İşte fişlemeler kötü. İşte diyelim ki bir sendikanın içerisinde bu AKP’nin bu CHP’nin gibi düşündüğüm bir yerlerde olmasını istemem. Bu durumun değişmesini isterim.” K-7

Ebeveynlerin bazıları ülkede çocuklarının gönüllülük faaliyetinde bulunması ve desteklemeleri ile ilişkili olarak STÖ-STK’larla ilişkili düşüncelerini söylemektedirler. Bu bağlamda ebeveynler devletin daha fazla yardım etmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Ayrıca bazı öneriler getiren ebeveynler, devletin bütün STK’ları bir araya toplayacağı çatı bir bina veya maddi sıkıntılarında onlara destek olması (kira vb.) gerektiğini söylemektedir. Son olarak bazı STK’lara gidenlerin fişlenmemesi gerektiği ve bunların değişmesi gerektiği düşüncesini dile getirenler de olmaktadır.

5.9.4. Dini Koşullar

Katılımcıların bazıları ülkede çocuklarının gönüllülük faaliyetinde bulunması ve desteklemeleri ile ilişkili olarak dini koşullarla ilişkili düşüncelerini söylemişlerdir.

“Değişmesi Gereken Koşullar”

Katılımcıların dini koşullarda değişmesi gerektiğine inandıkları nokta, özellikle gönüllülikle ilişkili işler yaptığını iddia edenlerin (cemaat-tarikatların), çocukları kullandıklarını ve bu bağlamda devletin kontrol etmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir.

“Devlet Dini Kullananları Takip Etmeli”

“Bazı kurumlar gruplar var devlete baş kaldırıyor, Allah'a isyan ettiriyorlar. Dini kullanarak çocukları kullanıyorlar. Devlet'e büyük görev düşüyor. Devlet bu grupları takip etmeli, olumsuz olanları kapatılmalı, insanları ayırtıyorlar.” K-23

Ebeveynlerden bazıları ülkede çocuklarının gönüllülük faaliyetinde bulunması ve desteklemeleri ile ilişkili olarak dini koşullarla ilişkili olarak düşüncelerini dile getirmektedir. Ebeveynlerin dini koşullarda değişmesi gerektiğine inandıkları nokta, özellikle gönüllülikle ilişkili işler yaptığını iddia edenlerin (cemaat-tarikatların), çocukları kullandıklarını ve bu bağlamda devletin kontrol etmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir.

Özetle; Tabloya bakıldığında; Ebeveynlere göre ülke de çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmaları için siyasi-sosyal, eğitim, STÖ-STK'lar ve dini koşulların değişmesi gerekmektedir. Aynı zamanda ebeveynlerin yarısından çoğu özellikle siyasette hem varolan koşullara hem de değişmesi veya olması gerekenlerle ilgili olarak fikirlerini söylemektedir. Bu bağlamda şuan varolan koşullarla, ortamı; özgürlük yok, tehlikeli/güvensiz/korkulu, yönetimin güvenliği ve OHAL var diyerek dile getirmektedirler. Değişmesi gereken koşulları ise başta varolan koşulların değişmesine bağlamakla beraber; demokrasinin gelişmesi, modern hukukun üstün olması, korku halinin bitmesi, gönüllülük politikalarının geliştirilmesi, siyasi kutuplaşmanın kalkması ve fişlemenin olmaması şeklinde dile getirmektedirler.

Ayrıca ebeveynlerin dörtte biri eğitim konusunda değişmesi gereken koşullarda her şeyin başı eğitim olduğu için çok önem verilmesini gerektiğini ve gerekirse eğitim politikaları ile derslerin değişmesi gerektiğini söylemektedir. Ebeveynlerden bazıları STÖ-STK'larda, değişmesi gereken koşullarda devlet yardım etmeli ve kurum kimliği üzerinden fişlemenin olmaması gerektiğini dile getirmektedir. ebeveynlerden biri ise; dini koşulların değişmesi konusunda dini kullananların devlet tarafından takip edilmesi ve gerektiğinde ise bu kurumların kapatılması gerektiğini ifade etmektedir.

Ebeveynlerin yarısına yakını ülkedeki siyasi-sosyal açıdan varolan koşullarla ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. Ebeveynlerden bazıları özgür düşünme ortamı olmadığını, özgürlükçü bir anayasa olmadığını ve anayasanın aslında özgür olması gerektiğini dile getirmektedir. Buradan yola çıkan ebeveynler şuan ki koşulların tehlikeli/güvensiz/korkulu olduğunu söylemektedir. Ebeveynlerden bazıları ise; 'şuanda devlet yönetiminin güvenliği ve OHAL söz konusudur' diyerek varolan koşulları dile getirmektedir. Ebeveynlere göre bu varolan koşulların değişmesi gerekmektedir. Ebeveynlerin dörtte üçü ülkedeki siyasi-sosyal şartların değişmesi gerektiğine ve bu varolan koşulların nasıl değişeceğine dair düşüncelerini dile getirmektedir. Değişmesi gereken koşullarla ilişkili olarak ebeveynler; demokrasinin ve özgür bir adalet anlayışının gelişmesi, modern bir hukuk ve hukuk üstünlüğünün benimsenmesi, gönüllülük politikalarının geliştirilmesi, korku halinin kalkması, siyasi kutuplaşmanın ve fişlemenin olmaması gerektiğini söylemektedir. Bu şartlar hem ebeveynlerin şuanda ülkedeki şartların gönüllülük açısından uygun olmadığını

hem de bu şartlar altında çocuklarının olası gönüllülük hizmetlerine katılımları konusundaki tutumlarını göstermektedir.

Ebeveynlerden bazıları ülkede değişmesi gereken koşulların başına eğitimi koymaktadır. Bu bağlamda ebeveynler her şeyin başı olarak eğitimi görmektedir. Ayrıca bu konuda eğitimde derslerin dahi değişip yeni bir düzene kavuşturulması gerektiğini söylemektedir. Çünkü ebeveynlere göre; iyi bir eğitim ve eğitim politikası ülkedeki gönüllülükte dâhil, neredeyse her şeyi daha güzel hale getirecektir. Ayrıca ebeveynler eğitim müfredatında bazı değişikliklerle bu durum ancak giderilebilir fikrini savunmaktadır. Son olarak eğitim sisteminde çocuklar eğitim süresince başlarını dersten kaldıramadıkları için “yarış atı” oldukları için istenilse bile, gönüllülük dâhil çoğu faaliyete zaman ayıramayacakları vurgulanmaktadır.

Ebeveynlerin bazıları ülkede çocuklarının gönüllülük faaliyetinde bulunması ve desteklemeleri ile ilişkili olarak STÖ-STK’larla ilişkili düşüncelerini söylemektedirler. Bu bağlamda ebeveynler devletin daha fazla yardım etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca bazı öneriler getiren ebeveynler, devletin bütün STK’ları bir araya toplayacağı çatı bir bina veya maddi sıkıntılarında onlara destek olması (kira vb.) gerektiğini söylemektedir. Son olarak bazı STK’lara gidenlerin fişlenmemesi gerektiği ve bunların değişmesi gerektiği düşüncesini dile getirenler de olmaktadır.

Ebeveynlerden bazıları ülkede çocuklarının gönüllülük faaliyetinde bulunması ve desteklemeleri ile ilişkili olarak dini koşullarla ilişkili olarak düşüncelerini dile getirmektedir. Ebeveynlerin dini koşullarda değişmesi gerektiğine inandıkları nokta, özellikle gönüllükle ilişkili işler yaptığını iddia edenlerin (cemaat-tarikatların), çocukları kullandıklarını ve bu bağlamda devletin kontrol etmesi gerektiğini öne sürmektedir.

6. BÖLÜM: TARTIŞMA VE SONUÇ

İstikrarlı bir toplumsal yaşamı oluşturmak ve korumak için güvenilir sistemlere ihtiyaç vardır. Ancak bu hiçbir zaman tek başına yeterli olmaz. Nitelikli bir ortaklaşa yaşam, caydırıcı önlemlerin ötesinde, **gönüllü** işbirliğini sağlayacak değerlerle yaratılır. Bu anlamda **güven**, toplumun bütününe ilgilendiren yararlı sonuçlar için, bireyleri **gönüllü** olarak işbirliğine iten ve bu yollaiyi toplumun oluşturulmasını sağlayan temel değerdir (Erdem, 2003: 9). Toplumlarda yaşanan güven kaybı toplumsal işbirliğini ve uzlaşmayı da zedeleyerek güvensiz bir ortam oluşturur. Bu durumun sonucunda Furedi (2017)'inde vurguladığı gibi *“güvensizlik ve ona eşlik eden çözümlerin tükenmişliği duygusunun en trajik sonucu, toplumda, karamsarlık hali ve panik eğiliminin yerleşmesidir.”* Bugün belki de hem toplumun hem de bireylerin en çok ihtiyaç duyduğu ve eksikliğini hissettiği **“güven”** nin yerini Türk toplumunda **“güvensizlik ve korku hali”** almıştır. Türk toplumunda özellikle son yıllarda kendisini fazlaca gösteren güvensiz hissetme (korku) olgusunun ve güven meselesinin sosyal bilimlerde tartışılması gerekmektedir.

Bu araştırma yukarıda değinilen nedenler ve gözlemlerden yola çıkarak; “Türkiye’de Risk Toplumu ve Korku Kültürü kuramları bağlamında, gençlerin gönüllülüklerine ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarıyla ilgili ebeveynlerin tutumları nedir” sorusu üzerine odaklanmıştır. Araştırmada; araştırmanın amacına, zamanına, mekânına, konusuna ve veri toplama yöntemine göre sınırlamaya gidilmiştir. Bu bağlamda bir nitel araştırma tekniği olan mülakat ile veriler toplanmıştır. Araştırmanın kapsamı şu şekildedir; Balıkesir’de ikamet eden ve 16 yaş ve üzeri lise veya üniversite öğrencisi gençleri (çocukları) olan beyaz yakalı ebeveynlerle mülakat görüşmeleri yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular yukarıda ayrıntılı olarak tasnif edilerek analiz edilmiştir. Yapılan analizlerden hareketle veriler aşağıda tartışma başlığı altında hem genel değerlendirmeye alınacak hem literatür ile ilişkileri kurulacak hem de araştırmanın amacı ve problemi çerçevesinde ulaşılan sonuçlar tartışılacaktır.

6.1. TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen bulgular iki boyutta tartışılacaktır. Birinci boyut literatürle olan ilişki iken ikinci boyut ise; bulguların arka planında yer alan ebeveynlerin korkuları ve risk olarak algıladıkları durumlar ele alınacaktır. Bu bağlamda başta ebeveynlerin kendi geçmiş deneyimleri çerçevesinde çocuklarına müdahale etme eğilimleri tartışılacaktır. Sonra ebeveynlerin çocuklarının gönüllülüğüne (faydazarar, konusu ve ortamı) dair tutumları ele alınacaktır. Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarının gönüllülüğünü destekleme veya desteklememe durumları değerlendirilecektir. Böylece ebeveynlerin korku ve risk kuramları çerçevesinde, gençlerinin gönüllülüğüne dair algı, tutum ve beklentilerine odaklanılacaktır.

6.1.1. Ebeveynlerin Geçmiş Gönüllülük Deneyimleri ve Çocuklarının Gönüllülüğüne Etkileri

Bazı ebeveynler, gönüllülük deneyimlerini dernek, okul/üniversite ve kulüp, meslek odası, resmi kurum, vakıf ve sosyal medyada yaşamışlardır. Ebeveynler gönüllülüğün olumlu yönlerine dair düşüncelerini dile getirirken; yaşadıkları gönüllülük deneyiminin mutluluk verici olduğunu ve güzel bir deneyim olduğunu söylemektedir. Ayrıca ebeveynler, dini inancın gereğini yerine getirmenin hoşnutluğu, sosyal ilişkilerin veya sosyal sermayenin güçlenip gelişmesi gibi yönlerle de vurgu yapmaktadır. Ebeveynler kendilerinin yaşadığı güzel hisleri ve deneyimleri çocuklarının da yaşamasını istediğini dile getirerek bazı şartlara (bu şartlara aşağıda değinilecektir) bağlı olarak çocuklarını da kesinlikle destekleyeceklerini dile getirmektedir.

Ancak ebeveynlerin bazıları gönüllü faaliyet yürütülen kurumun kimliğinden dolayı işyerindeki yöneticilerin olumsuz tavırlarının olduğunu ve gönüllülük faaliyetinin birlikte yapıldığı arkadaşlarla veya diğer resmi kurumlarla ilgili bazı olumsuzlukların olduğunu dile getirmektedir. Deneyimli olan aktif gönüllüler, gönüllülüğün hem olumsuz hem de olumlu yönlerinin olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda olası risklerin ve korkuların farkında olduklarını dile getirmektedir. Ayrıca ebeveynler OHAL durumunun ve gönüllülükte karşılaşılan zorlukların da çocuklarının gönüllülüğüne bakış açısında etkili olduğunu söylemektedir. OHAL durumlarının yaşandığı risk toplumunda Beck (2014: 29) “*Risk toplumu, felaket toplumudur. Bu toplumda olağanüstü halin, normal duruma dönüşme tehlikesi mevcuttur.*”demektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük

faaliyetlerine katılımlarına dair korkuları ve risk algıları daha çok çocuklarına müdahale etme eğilimlerinde kendisini göstermektedir. Bununla birlikte geçmişte gönüllülük deneyimi olan ebeveynler, gönüllüğün olumsuz olarak yansıyabileceği noktaları daha çok vurgulamaktadır. Ancak buna rağmen yine de ebeveynler, ‘kesinlikle karşı çıkarım’ tarzında bir yaklaşım sergilememektedir. Aslında buradan hareketle gönüllülüğün olumsuz yönlerine dikkat çekilse ebeveynler açısından daha çok olumlu olarak görülmektedir. Tabii ebeveynlerin en büyük korkusu içinde bulunulan OHAL hali ve ortamın çok kaygı verici olduğu düşüncesidir. Ancak an itibariyle OHAL kaldırılmış bulunmaktadır.

6.1.2. Ebeveynlerin Çocuklarına Müdahale Etme Eğilimleri ve Gönüllülük Katılımlarına Etkileri

Ebeveynler, çocuklarına baskıcı müdahalelerinin olmadığını söylemekle birlikte, müdahaleden daha çok öğüt verici bir şekilde yönlendirmeye ve hayat şartlarını göz önünde bulundurarak öğretici olmaya çalıştıklarını dile getirmektedir. Ebeveynler çocuklarının tecrübesiz olduklarından dolayı yanlarında olmak için ve daha doğru davranışlarda bulunmaları için telkinlerde/tavsiyelerde bulunduklarını dile getirmektedir. Bununla birlikte ebeveynler, çocuklarını koruma ve hayatlarını bilme arzusundadırlar. Başka bir ifadeyle ebeveynler çocuklarına müdahalelerde bulunurken, bu müdahalelerde varolan ahlaki ve toplumsal değerlere uymaları için uyarılar ve telkinlerde bulunduklarını söylemektedir. Ayrıca dini hassasiyetler gibi durumlarda da bu müdahale etme eğilimi kendisini göstermektedir. Bu durum aynı zamanda ebeveynlerin dışsal ve çevresel faktörlerden dolayı hem kaygılı olduklarını hem de ona göre çocuklarını hazırlamaya çalıştıklarını göstermektedir.

Ebeveynlerin çocuklarına özellikle müdahalede bulunurken, cinsiyet değişkeni yaş değişkeninden daha çok devreye girmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet olgusu üzerinden kendini göstermektedir. Bununla birlikte; toplumun ataerkil yapısı, özellikle kadınlar açısından **dışarının tehlikeli oluşu** ve hatta bazı insanların sapıtmış olması düşüncesiyle birleşince, ebeveynler (özellikle kız) çocuklarının hayatlarına daha fazla müdahale etme eğilimi göstermektedir.

Hiçbir tıbbi veya bilimsel kanıt olmasa da, yeni tehlikelerle ilgili korkulu rivayetler, insanların kaygı ve korkularını artırmakla kalmıyor; bu rivayetler varolan korkuları iyice güçlendirip, insanların yaşam biçimini değiştiriyor. (...) Böylece insanlar “neden riske girelim ki?” algısıyla yaşamaya başlıyor (Furedi, 2017: 9-11).

Bu durum aynı zamanda ebeveynlerin korkularını ve olası risk algılarını gösterse de ebeveynler korku veya risk durumuyla bağlantılı olarak; dışsal faktörler ile terörü, toplumsal cinsiyet olgusu ile kadınlara tecavüzü/tacizi ve **varolan güvenilmez toplumun** içinde her an birilerinin (yabancılar, öteki insanlar, siyasi partiler, cemaatler ve STK'lar) çocuklarını kandırabileceği ihtimalinin olması dolayısıyla korkmaktadır. Bunlara ek olarak ise, herhangi bir konuda çocuklarının radikalizme düşeceği endişesi ile farklı yönlere sapacağı (hem topluma ters hem de dine ters düşme) korkusu veya endişesi olabilmektedir. Tabii burada ebeveynlerin böyle düşünüyor olmalarının arka planındaki neden(sellik)lerden biri de, **çocuklarının yetersiz oldukları** anlayışı ile ilişkili olmaktadır. Ebeveynler çocuklarını bu yetersizlikte gördükleri için, tehlikeli ve **tehlikelilerle dolu olan bu dünyadan** endişe duymaktadır. Furedi bu durumu şu şekilde dile getirmektedir;

(...)“tehlikeli yabancı” kampanyası oluşmuştur. Çocukların tanımadığı insanlara güvenmemesi uyarısının tüm toplumu sardığı bu kampanya neredeyse bir histeriye dönüşmüştür. (...) Korkunun yayılmasını ve bilginin propaganda amacıyla manipüle edilmesini haklı çıkarmak üzere topluma bir mesaj vermek için bunların zorunlu olduğu belirtiliyor. (...) Okula gitme gibi gündelik bir soruna kadar her şey risk bilincinin etkisi altına giriyor (Furedi, 2017: 53-58).

Ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük katılımlarına müdahale etme neden(sellik)lerinin arkasında korku veya risk nosyonu yatmaktadır. Başka bir ifadeyle ebeveynlerin çocuklarına müdahale etme eğilimlerinde ve davranışlarının şekillenmesinde, kendi ifadelerinden yola çıkılarak oluşturulan kavramların hemen hepsinde korku ve olası riskler kendisini göstermektedir. Beck (2014: 45)'inde ifade ettiği gibi; “*Riskler esas olarak hem gerçek hem de gerçek dışıdır. Çünkü risk argümanının asıl sosyal itici gücü, geleceğin öngörülen tehlikelerinde yatmaktadır.*” Bu bağlamda her bir ebeveynin korku veya risk algısı farklı olsa da çocukları için kaygılanma ve endişelenme ile gönüllülük katılımlarına dair düşünceleri aynı olmaktadır. Ebeveynlerin kendi geçmiş gönüllülük deneyimleri ve çocuklarının müdahale etme eğilimlerinde korkuların ve risk algılarının önüne geçtiği görülmektedir.

Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarına dair bakış açılarındaki tutumlarında da, ebeveynlerin gönüllülüğü fayda-zarar, konu ve ortamı açısından değerlendirirken de bazı korkulara göre değişmektedir. Aşağıda bu durum tartışılacaktır.

6.1.3. Ebeveynlerin Çocuklarının GönüllülüğünüRisk ve Korku Bağlamında Değerlendirmesi

Ebeveynlerin, çocuklarının olası gönüllülük katılımlarına dair bakış açıları ve tutumları üç alt başlıkta ele alınacaktır. Ebeveynlerin fayda-zarar, konusu ve ortamı itibarıyla çocuklarının gönüllülüğüne dair bakış açıları ve tutumları verilecektir. Bu bağlamda ebeveynlerin olası risk algıları, korkuları ve endişeleri tartışılacaktır.

“Gönüllülüğün Fayda-Zarar Değerlendirmesinde Risk ve Korku”

Ebeveynler çocuklarının gönüllülük faaliyetine katılımını fayda-zarar bağlamında değerlendirdiğinde; bazıları ‘destek olurum-zararı yok’ derken bazıları ise ‘şartlara bağlı olarak’ destekleyeceklerini ifade etmektedir. Bu şartların başında ebeveynlere göre “kurumun bilgisine vakıf olmak” gelmektedir. Ebeveynler, gönüllülük faaliyetinin yapıldığı kuruma göre fayda değerlendirmesi yapmaktadır. Ebeveynler, organizasyonun hangi çatı altında olduğu, kimliği, içeriği ve bilinirliği, bu çatının güvenli/güvenilir olması ve çocuklarını tehlikeye atmaması ile yürüttüğü faaliyetler, faaliyetlerin neye hizmet ettiği ve yarattığı toplumsal faydanın gözetileceğini ifade etmektedir. Ayrıca kurumun hesap verebilirliği, yönetişimi ve şeffaflığı benimsemiş olmasının da önemli olduğunu söylemektedir. Bu durumda, ebeveynler çocuklarının zarar görme ihtimali olabileceğini düşündükleri zaman engel olacaklarını söylemektedir. Yani ebeveynler, çocuklarının zarar göreceğini düşündükleri anda korumacı davranmaktadır. Sadece zarar gördüklerinde değil böyle bir ihtimalin oluşmaması için de ayrıca temkinli davranmaktadır. Yine Betil (2013:17)’in söylediği gibi;

“güven verilmez, güven alınır” yaklaşımıyla, gerek toplumun içinden gerekse devletten bu güveni alabilmek sivil toplumun elindedir. Bu da öncelikle “şeffaflık ve hesap verebilirlik” ile mümkündür. Her sivil toplum kuruluşu, maddi kaynaklarını nereden sağladığını, gelen bu kaynakların ne kadarını hangi alanlarda kullandığını, bağış yapanlara ve toplumun geneline duyurmalıdır. (...)Dernekler amaçlarında da net ve şeffaf olmalı, herhangi bir gizli gündem uygulaması içinde olmamalıdır. Sivil toplum kuruluşlarına üye olanların, gönüllü çalışmalara katılanların bu ilkeleri benimsemeleri ve kuruluşlardan kararlılıkla talep etmeleri, uygulamayanları uymaları gerekir. Dernekler gönüllü olmak isteyen herkesin üyeliğine açık olmalı, hiyerarşik yönetim anlayışından uzaklaşılmalı ve katılımcılık teşvik edilmelidir. (Betil, 2013: 17).

Bununla birlikte ebeveynler gönüllülüğten doğabilecek zararı; özellikle çocuklarının gideceği yerleri gözleyerek, kimlerle vakit geçirdiğine bakarak, yaptığı faaliyetlerin eğitimini engelleme durumunu gözden geçirerek ve onun dengesini kurup kurmadığına bakarak önceden engellemeye çalıştıklarını da ifade etmektedir. Ayrıca ebeveynler ülkenin şuanda içinde bulunduğu gerek siyasal gerekse de sosyal durumdan dolayı endişeli olduklarını ve şuan da gönüllülük faaliyetlerinin zarar verme ihtimalinin yüksek olabileceğini düşünmektedir. Buna karşın ebeveynlerin çoğu çocuklarının henüz olgunlaşmamış olması ve kandırılma ihtimallerinin olması, yetişkinlerin yapması gereken işlerin onlara yüklenmesi, ortamın çocuklar veya gençler için uygun olmaması ve bazı noktalarda manipüle edilebilirlik ihtimallerinin olması gibi nedenlerden dolayı da korkuları olduğu ve risk almak istemedikleri gözlenmektedir.

“Gönüllülüğün Konusu İtibariyle Değerlendirilmesinde Risk ve Korku”

Ebeveynlerin nerdeyse tamamı konusu itibariyle gönüllülüğü değerlendirdiklerinde okul-mahalle-kent, dezavantajlı gruplar ve eğitim konularında çocuklarının yapacağı gönüllülük hizmetlerini desteklemektedir. Neredeyse hiçbir korkuları ve endişelerinin olmadığını dile getirmektedir. Bununla birlikte çevre-doğa, kadın ve hayvan hakları konusunda ise ebeveynlerin bazıları siyasi olmaması veya başka gizli bir amaca hizmet etmemeleri şartıyla destekleyeceklerini söylemektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin ilk korkusu **siyasi konular** olmaktadır. Ebeveynler, siyasi ve sosyal sorunlara karşı çocuklarının gönüllülük katılımlarına karşı çıkmaktadır ve bu bağlamda çevre-doğa, dezavantajlı gruplar ile kadın ve hayvan haklarında bile siyasi olmaması şartını öne sürerek destekleyeceklerini söylemektedir.

Ebeveynler, gönüllülük hizmetlerine katılımını onaylayıp destekleyeceklerini söylediği konularda da bazı çekinceleri olduğunu vurgulamaktadır. Daha önce de vurgulandığı üzere ebeveynler **kurum kimliğinin** bu konuda onlar için oldukça önemli olduğunu dile getirmektedir. Dezavantajlı gruplar konusunda, özellikle göçmenler konusunda biraz çekinceli olduklarını söyleyenlerle birlikte yapılacak **hizmetin güvenli olması** gerekliliğine değinenlerde olmaktadır. Çevre-doğa konusunda, ancak **başka amaçları (siyasi) olmaması** şartıyla destekleyeceğini söylemektedir. Kadın hakları konusunda, ancak özellikle siyasi olmaması ve kadın konusunun dışına çıkılmaması şartıyla destekleyeceklerini dile getirmektedir.

Ebeveynler siyaset haricinde çocuklarını neredeyse tüm konularda destekleyeceklerini söylemektedir. Hatta ebeveynler çocuklarını destekleyecekleri konularda bile şayet siyaset girerse desteklemeyeceklerini belirtmektedir. Özellikle ebeveynlerin siyasi konulardaki gönüllülüğü desteklememe nedenleri ile ilgili çekinceleri ve korkularıyla kendilerine göre bazı riskler olduğu görülmektedir. Bunun arkasında yatan nedenlerin başında ebeveynlerin **siyaseti değişken-gelip geçici** ve güvenilmemesi gereken bir şey olarak görmesidir. Bu düşünceden yola çıkan ebeveynler aynı zamanda çocuklarının gönüllülük hizmeti için **siyasetin güvenli olmadığını** vurgulamaktadır. Siyasete dair ebeveynlerin olumsuz düşünceleri ve risk olarak algılayıp korkmaları aslında siyasetin alışılmadık bir şekilde değişip dönüşmüş olmasıyla ilişkili olmaktadır. Beck (2014: 286)’e göre; “(...) *siyasetin mekânsızlaşmasına yol açan şey, siyasetin başarısızlığı değil başarısıdır. (...) siyasi gelişmenin sürekliliği, 20. yüzyılın ikinci yarısında siyasetin (ve siyasal olmayanın) kavramları muğlâklaşıyor.*” Ayrıca bu durumu yine Beck (2014: 274-281) şu şekilde ifade etmektedir;

Sanayi toplumunda riskler modernliğin kendi kendini siyasallaştırmasının motoru haline geldi; dahası bununla birlikte risk toplumunda “siyaset” kavramı yeri ve araçları değişiyor. (...) risk konumlarında siyasetin değişimine dair dört değerlendirme ve tez ileri sürülebilir. (...) siyaset ile siyasi-olmayan riskli bir tersine dönüşü yaşanıyor. Siyasi olan, siyasi-olmayan haline gelirken, siyasi-olmayan da siyasileşiyor. (...) normallik örtüsü altında bir devrim meydana geliyor. (...) Tersine dönmüş siyaset ve siyasi-olmayan rolleri görünüşte değişmezken, aslında hayalete benzer bir hal alıyor (Beck, 2014: 274-281).

Bunlara ek olarak ebeveynler, siyasetteki çoğu şeyin dış güçlerin oyunu olduğunu, siyasetle uğraşanların **fişlendiğini** veya siyasetin **çıkarcı** olup değişen konjonktür ile değişme ihtimali olduğunu dile getirmektedir. Bu durumu Furedi (2017: 101-102) şöyle ifade etmektedir;

Geçmişte belirli sorunların çözümü olarak görülen devlet müdahalesi (siyaset-politika), günümüzde toplumun birçok sorununun nedeni olarak kabul ediliyor. Daha genel olarak sorunların çözümü değil kaynağı olarak algılanıyor. Bu tepkiler sadece politik deneyimlerle de sınırlı değil. (...) Değişim karşısındaki kuşkuculuk, çözümlemelere karşı duyulan bu güvensizlik en çok politika(siyaset) alanında yerleşmiş olsa da diğer toplumsal alanlara da bulaşmıştır (Furedi, 2017: 101-102).

Bu gibi kaygılar ve olası riskler ebeveynlerde korkuya/endişeye neden olmaktadır. Ayrıca bu korkular ve risk algısı siyaset konusundaki gönüllülüğe karşı ebeveynlerin hem çok çekimser olmasına hem de bu konudaki gönüllülüğü desteklememelerine yol açmaktadır. Son olarak siyaset çok fazla çıkar amaçlı, gelip geçici, güvenli olmayan ve özellikle ebeveynlere göre; çocuklarına **her an zarar verme ihtimali olan** bir konu olmaktadır.

“Gönüllülüğün Ortamı İtibariyle Değerlendirilmesinde Risk ve Korku ”

Ebeveynler çocuklarının okuldaki kulüp-topluluk ve dernek-vakıf (tabii yukarıda belirtilen şartlar göz önünde bulundurularak) ortamlarında bir gönüllülük faaliyetine katılması durumunu destekleyeceklerini dile getirmektedir. Destekleme nedeni olarak ise;okuldaki toplulukların veya kulüplerin çocukları için **güvenli**, yasal ve geliştirici olduğunu söylemektedir. Ancak buna karşılık ebeveynlerin tamamı siyasi parti ve cemaat-tarikat ortamlarında çocuklarının gönüllülük faaliyetine katımlarını desteklemeyeceklerini dile getirmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarının siyasi partilerde yapacağı gönüllülük faaliyetini desteklememe eğilimlerinin nedenlerine bakıldığında;daha önce gönüllülüğün konusu itibariyle olan nedenlerle aynı olduğunu söylemektedirler. Bunlara ek olarak siyasetin çirkin olması, çocukları için şuan erken olması, ülkede demokrasinin ve kişilerin birbirine karşı tahammülünün artık kalmamış olması ile siyasete güvenmeme durumlarının etkili olduğunu söylemektedir. Bunlar ebeveynler için korku duyulan ve içinde risk barındıran unsurlar olmaktadır.

Ebeveynler yine aynı şekilde cemaat-tarikat ortamında çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmasını desteklemeyeceğini söylemektedir. Burada ise en başta özellikle geçmişte yaşanan 15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi gibi kötü deneyimlerin etkisi olmaktadır. Ayrıca ebeveynler cemaat ve tarikatlarda gönüllü hizmetin; çıkar odaklı olduğunu oysa dinin kişi ile Allah arasında olması gerektiğini ve üçüncü bir şahısa/aracıya ihtiyaç olmadığını söylemektedir. Ebeveynler cemaatlerin/tarikatların kişileri şiddete yönlendirdiğini, insanların beynini yıkayıp kullanmalarına izin vermediklerini ve gericiliğe götürdüğünü söylemektedir. Ebeveynler cemaat/tarikatların aşırı uçlara gidip radikalleştiklerini ve hatta insanların kendilerini patlatmalarına kadar gidebilen sağlıklı olmayan kurumlar olarak

gördükleri için çocuklarının böyle bir gönüllülükte bulunmalarını desteklemeyeceklerini dile getirmektedir.

Ebeveynler dini cemaatleri ve tarikatları birer tehlike olarak görmektedir. Günerigök (2018) “Risk Toplumu ve Din” isimli çalışmasında bu durumu şu şekilde dile getirmektedir; “Risk toplumunda ‘değişmeyen tek şey, değişiminde değiştiğidir.’ İlkesi gereğince dinin toplumsal gerçekliği, modernleşme sürecinde düşünümsel bir görünüm kazanan sekülerizasyonun bir uzantısı ve sonucu olarak manevi, tinsel/ruhani veya dinsel tecrübe ve endişelerin bireyselleştiği çoklu kavrayışa dayanmaktadır” (2018: 162-163). Devam eden Günerigök; “Peki, dinsel cemaat, risk toplumunda bireyin manevi rüyasını, sahici zemini kaybetmeden gerçekleştirebilir mi? Cemaat, risk toplumunun risk konumlarına cevaplar arayan ve bulan siyasi-entelektüel tahayyülün kaynağı olmaktan ziyade, gelecekteki risk körlüğüne neden olacaktır” (2018: 173-174). Yani Günerigök’e göre risk toplumu ve din eksenli bu yeni sosyolojide cemaat “risk körlüğüne” neden olacaktır.

Son olarak ebeveynler cemaatlerin/tarikatların ne yaptıklarının belli olmaması yani şeffaf olmamaları ve denetleyici bir güç tarafından kontrol edilmediklerini dile getirmektedir. Bu gibi nedenlerden dolayı ebeveynler çocuklarının böyle bir ortamda bulunmalarından endişe duyup korktuklarını ve çocuklarının yapacağı olası gönüllülük faaliyetini desteklemeyeceklerini söylemektedir.

6.1.4. Ebeveynlerin Çocuklarının Gönüllülüğünü Destekleme Koşulları

Ebeveynler şuanda çocuklarının gönüllülük hizmetinde bulunmaları için siyasi-sosyal, eğitim, STÖ-STK’lar ve dini koşulların değişmesi gerektiğini söylemektedir. Ebeveynlerin bazıları ülkedeki siyasi-sosyal açıdan varolan koşulların ve eğitimin değişmesi gerektiğini söylemektedir. Ebeveynlerden bazıları ise STÖ-STK’ların ve dini koşulların değişmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Ebeveynler ülkede değişmesi gereken koşulların başına eğitimi koymaktadır. Bu bağlamda her şeyin başı olarak eğitimi görmektedir. Ayrıca bu konuda eğitimde derslerin dahi değişip yeni bir düzene kavuşturulması gerektiğini söylemektedir. Çünkü ebeveynlere göre; iyi bir eğitim ve eğitim politikası ülkedeki gönüllülükte dâhil, neredeyse her şeyi daha güzel hale getirecektir. Ayrıca ebeveynler eğitim sisteminde çocuklar eğitim süresince başlarını dersten kaldıramadıkları için “yarış

atı” oldukları için istenirse bile, gönüllülük dâhil çoğu faaliyete zaman ayıramayacaklarını vurgulanmaktadır.

Ebeveynler ülkede çocuklarının gönüllülük faaliyetinde bulunması ve desteklemeleri ile ilişkili olarak STÖ-STK’larla ilişkili düşüncelerini de dile getirmektedir. Bu bağlamda ebeveynler devletin daha fazla yardım etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca bazı öneriler getiren ebeveynler, devletin bütün STK’ları bir araya toplayacağı çatı bir bina veya maddi sıkıntılarında onlara destek olması (kira vb.) gerektiğini söylemektedir. Son olarak bazı STK’lara gidenlerin fişlenmemesi gerektiği ve bunların değişmesi gerektiği düşüncesini dile getirenler de olmaktadır.

Ebeveynler ayrıca ülkede şuan ki dini koşullarla ilişkili olarak düşüncelerini dile getirmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin dini koşullarda değişmesi gerektiğine inandıkları nokta, özellikle gönüllükle ilişkili işler yaptığını iddia eden cemaat ve tarikatların, çocukları kullandıklarını ve bu bağlamda devletin kontrol etmesi gerektiğini dile getirmektedir.

Ebeveynlerin özellikle üzerinde durduğu bir başka nokta ise;ülkedeki siyasi-sosyal açıdan varolan koşullar olmaktadır. Bu koşulları değerlendirdiklerinde; özgür düşünme ortamının olmadığını, özgürlükçü bir anayasanın olmadığını ve anayasanın aslında özgür olması gerektiğini dile getirmektedir. Buradan yola çıkan ebeveynler şuan ki koşulların **tehlikeli/güvensiz/korkulu** olduğunu söylemektedir. ‘Şuanda devlet yönetiminin güvenliği ve OHAL söz konusudur’ ve başta bunun değişmesi gerektiğini söylemektedir. Ancak ebeveynler, demokrasinin ve özgür bir adalet anlayışının gelişmesi, modern bir hukuk ve hukuk üstünlüğünün benimsenmesi, gönüllülük politikalarının geliştirilmesi, korku halinin kalkması, siyasi kutuplaşmanın ve fişlemenin olmaması gerektiğinedilegetirmektedir.Bu konudaki görüşler kendilerini hem demokrat hem de muhafazakâr olarak tanımlayan ebeveynlerden de gelmektedir. Bu şartlar dolayısıyla ebeveynler çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımını desteklemeyeceğini söylemektedir.

Ebeveynlerin çocuklarını destekleme koşullarına bakılmış olsa da özellikle ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında desteklememe nedenlerinin arkasındaki nedenleri açığa çıkarmak için, ebeveynlerin korkuları ve risk algılarını ele almak gerekmektedir.

6.1.5. Ebeveynlerin Risk Algıları ve Korkuları ile Gönüllülük İlişkisi

Ebeveynlerin korkuları ve risk algılarına dair bir anlayış geliştirmek için ilk olarak, ebeveynlerin çocuklarına müdahale etme eğilimlerine bakmak gerekmektedir. Çünkü bu araştırma açısından en önemli olan noktalardan biri ebeveynlerin olası korku ve risk algılarının çocuklarına ve çocuklarının gönüllülük katılımlarına müdahalelerde kendisini nasıl gösterdiği ve tutumlarına nasıl yansıdığı olmaktadır. Ebeveynler çocuklarına baskıcı bir şekilde müdahalelerinin olmadığını söylemekle birlikte, müdahaleden daha çok öğüt verici bir şekilde yönlendirmeye ve hayat şartlarını göz önünde bulundurarak öğretici olmaya çalıştıklarını dile getirmektedir. Burada ebeveynlerin müdahale etme eğilimleri içinde olası korku durumları veya risk algıları ile ilişkili olan durumlar üzerinde durulacaktır.

Ebeveynlerin çocuklarına müdahale etme eğilimlerinde kendisini en çok dışa vuran davranış ve diğer eğilimlerin temelini oluşturan olgu; ebeveynlerin çocuklarının tecrübesiz olduklarını düşünmeleri ve bundan dolayı yanlarında olup çocuklarını koruma ve hayatlarında onlara yol gösterici olma arzusu olmaktadır. Bununla birlikte; dışarının daha tehlikeli oluşu ve hatta bazı insanların sapıtmış olması düşüncesiyle birleşince, ebeveynlerin korkuları ve endişeleri artmaktadır. Çünkü ebeveynler korku veya risk durumuyla bağlantılı olarak; dışsal faktörler ile terörü, toplumsal cinsiyet olgusu ile kadınlara tecavüzü/tacizi ve varolan güvenilmez toplumun içinde her an birilerinin (yabancılar, öteki insanlar, siyasi partiler) çocuklarını kandırabileceği ihtimalinin olması dolayısıyla korkmaktadır.

Bunlara ek olarak ise, herhangi bir konuda çocuklarının radikalizme düşeceği endişesi ile farklı yollara sapacağı (hem topluma ters hem de dine ters düşme) korkusu veya endişesi olabilmektedir. Tabii burada ebeveynlerin böyle düşünüyor olmalarının arka planındaki neden(sellik)lerden biride, çocuklarının yetersiz oldukları ve kendilerine yetemeyecekleri ile sorunlarla başa çıkamayacakları anlayışı ile ilişkili olmaktadır. Ebeveynler çocuklarını bu yetersizlikte gördükleri için, tehlikeli ve tehlikelilerle dolu olan bu dünyadan endişe duymaktadır. Aslında ebeveynler çocukları kadar kendilerini de eksik olarak görme, yetersiz olarak görme eğilimindedirler. Öyle kitarihten bu yana süregelen ebeveynlik görevlerini bile yapamamaktan korkar hale gelmişlerdir. Çünkü neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilememektedirler. Özellikle bu duruma kişilerin kendini yetersiz hissetme duygusu girince bir çocuk yetiştirme işi dahi içinden çıkılmaz bir hale gelmektedir. Bu

durumu “kendi başına” veya “yalnız baş etmek” kavramlarıyla ele alan Furedi (2017: 139-143) konuya dair şunları söylemektedir;

Kendisine zorluklarla baş etmek için yardıma ihtiyacı olduğu sürekli olarak tekrarlanan bir insan, sonunda sorunlarını kendi başına çözmekte zorlanır veya çözemez. (...) İnsanların karşılaştıkları sorunlarla baş etme ve bunları çözmeye çabaları tamamen yetersizmiş gibi görünüyor. “Kendi başına” ya da “yalnız baş etmek” gibi ifadelerle bireylerin kişisel sorunlarını çözmede ne kadar yetersiz olduğu vurgulanıyor. (...) “Baş edememe” sorununun kurgulanış biçimi de, bireyin baş edemeyeceği varsayılan durumların sayısı da artmıştır. Artık ana babalık gibi en temel yetişkin rolleri bile özel ihtimam gerektirmektedir. İnsanların “ana babalık becerisi” eğitimi alarak zavallı atalarının, eğitimcilerin ve danışmanların yardımı olmadan yapmak zorunda kaldığı görevleri başarabilmesi artık mümkündür. Profesyonel rehberlik hizmetlerindeki devasa artış, “baş edememe” eğiliminin en açık göstergelerinden biridir. (Furedi, 2017: 139-143).

Ebeveynlerin korkuları ve olası risklerle ilişkili endişeleri, çocuklarına müdahale etme eğilimlerinde ve gönüllülük faaliyetlerine katılımlarını destekleme(me) tutumlarında kendisini net bir şekilde göstermektedir. Ebeveynlerin bu korkuları gönüllülüğü fayda-zarar açısından değerlendirdiklerinde de açığa çıkmaktadır. Bu bağlamda ebeveynler gönüllülük faaliyetinde; kurum kimliği, içeriği ve bilinirliği, kurumun güvenli olması ve çocuklarını tehlikeye atmaması ve kurumun her şeyden önce güven verici olmasını beklediklerini söylemektedir. Burada da ebeveynlerin yine hem dışarıyı tehlikeli ve güvensiz hem de dışarının çocuklarının gönüllülük faaliyetleri için tehlikeli ve riskli olarak gördüklerini göstermektedir.

Ebeveynlerin, gönüllülüğün konusuna dair görüşlerini dile getirdiklerinde de bazı korkuları olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ebeveynler, özellikle siyasi-sosyal sorunlar konusunda oldukça sert davranmaktadır. Bu bağlamda ebeveynler en başta siyaseti değişken-gelip geçici ve güvenilmemesi gereken bir şey olarak gördüklerini söylemektedir. Bu düşünceden yola çıkan ebeveynler siyasetin güvenli olmadığını vurgulamaktadır. Aynı zamanda ortamdan fazla çekindiklerini söylemektedirler. Bu gibi kaygılar ve olası riskler ebeveynlerde korkuya/endişeye neden olmaktadır. Bundan dolayı ebeveynler sadece siyasi-sosyal sorunlar konusunda değil, bütün konularda işin içine siyaset girdiğinde endişelenip korktuklarını ve bunun için korumacı davranarak risk almadıklarını dile getirmektedir. Bununla ilişkili olarak ebeveynler çocuklarının siyasi partilerde de bulunmalarını istemediklerini dile

getirmektedir. Ebeveynlerin siyasi parti ortamlarına karşı korkuları; siyasetin çirkin olması, çocukları için şuan erken olması, ülkede demokrasinin ve kişilerin birbirine karşı tahammülünün artık kalmamış olması ile siyasete güvenmeme durumlarının etkili olduğunu söylemektedir. Bunlar ebeveynler için korku duyulan ve içinde risk barındıran unsurlar olmaktadır. Bu durumu Furedi (2017: 232-238) şu şekilde ele almaktadır;

Bu kültürde öznenin yaşadığı erozyon, toplumun insan yaratısı olan şeylere saygı gösterilmesini beklemediği anlamına gelir. Bunun sonucunda, kapitalist toplumun en saygın kurumları dahi **-devlet ve dini kurumlar gibi-** olumsuz biçimde ele alınır. (...) Toplumsal kurumlara **(Siyaset, Din vb.)**yönelik kinik eleştiri yükselir. (...) toplumun risk takıntısı yüzünden oluşan kaygının taşıdığı mesaj, ‘başka seçenek yok’ mesajıdır. İnsan ihtiyatlı olmalıdır. (...) Önlem alma ilkesi **“dikkatli ol yada başına geleceklere katlanırsın!”**insan rolünü en aza indirger. (...) insanların yeni keşifleri teşvik etmekten alıkoyar. (...) Bunun sonucunda insan güçsüzleşmesi pekişir. Bireyselleşme süreci ve güven ilişkilerinin aşınması yoğun yalıtılmışlık hissi yaratır (Furedi, 2017: 232-238).

Ebeveynlerin bu yaklaşımını eleştiren Furedi bunun sonunda artık insanların acı çekme kültürünü benimseyeceklerini ve dayanışma ruhunun son derece zayıflayacağını söylemektedir. Bununla birlikte kendi tarihsel serüvenine (tarihsel olarak insanoğlu hep risk almıştır iddiasındadır Furedi) de yabancılaşan insan artık güçsüzleşmiş ve kolektif teslimiyet duygusu içindedir. Bütün Ebeveynlerin korku veya risk algısı farklı olsa da çocukları için kaygılanma ve endişelenme ile gönüllülük katılımlarına dair düşünceleri neredeyse aynı olmaktadır.

Ancak ebeveynlerin ayrıldıkları küçük farklılıklarda olmaktadır. Örneğin daha önce herhangi bir gönüllülük faaliyetine katılmış veya böyle bir deneyimi olan ebeveynler kendi çocuklarının da bu güzel hisleri yaşamalarını istediklerini dile getirmektedir. Ama ebeveynler kendi gönüllülük deneyimlerinde de gönüllülüğün bazı olumsuz yönleriyle karşılaştıklarını dile getirmektedir. Bununla birlikte ebeveynler, ailecek gönüllülük faaliyetine katıldıklarında daha mutlu olduklarını çünkü aynı taraftan bakmanın daha güzel olduğunu ifade etmektedir. Yine ebeveynler ailenin ilgisi çoğu noktada aynı olunca, aile ile birlikte gönüllülük yapınca, o gönüllülük deneyiminin daha mutluluk verici ve daha güzel olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca bazı ebeveynler motivasyonlarının veya gönüllü olma durumlarının bir artışı olarak,

ailecek dostlar ve tanıdıklar kazandıklarını ve sosyal sermayelerinin arttığını söylemektedir. Ebeveynler ailecek gönüllülüğü daha güvenli olarak gördükleri için daha fazla destekleyeceklerini söylemektedir.

6.2. SONUÇ

Araştırmada ebeveynlerin geçmiş gönüllük deneyiminde bulunmuş olması veya gönüllü olmamış olması, çocuklarının gönüllülük katılımına dair düşüncelerinde çok belirleyici olmamaktadır. Başka bir ifadeyle daha önce gönüllülük deneyimi olan ebeveynler ile herhangi bir gönüllülük faaliyetinde bulunmayan ebeveynler arasında keskin bir fark olmamaktadır. Bu durum hem çocuklarına müdahale etme konusunda hem gönüllülük katılımlarına dair düşüncelerinde hem de korkuları ve risk algılarında aynıdır. Yine aynı şekilde ebeveynlerin dünya görüşleri, hayat tarzları ve dindarlık düzeyleri farklı olmasına karşın söz konusu çocukları olduğunda neredeyse aynı korkuları ve aynı riskleri paylaşmaktadırlar. O halde şu söylenebilir; araştırmaya katılan ebeveynler çocukları için risk ve korku paydasında buluşmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılımlarına dair korkuları ve risk algıları ile çocuklarına müdahale etme eğilimlerinde kendisini aynı şekilde göstermektedir. Bununla birlikte ebeveynlerin en büyük korkusu; içinde bulunulan güvensiz ortamın ve sürekli değişimlerin yaşandığı kaygı verici durumların olmasından kaynaklanmaktadır.

Ebeveynlerin sosyal ortamı güvensiz olarak görmeleri, çocuklarının davranışlarına müdahale etme noktasında kendisini göstermektedir. Çünkü ebeveynlere göre; hayat şartları göz önünde bulundurulduğunda çocukları yetersiz olmaktadır. Varolan güvensiz toplumun içinde her an birilerinin (yabancılar, öteki insanlar, siyasi partiler) çocuklarını kandırabileceği ihtimalinin olması dolayısıyla korkmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını bu yetersizlikte görmesi ve tehlikelerle dolu olan bu dünyadan çekinmesi durumu, çocuklarının bir gönüllülük faaliyetine katılımını desteklememelerine neden olmaktadır. Çünkü ebeveynler tehlikeli olan bu dünyada, özellikle çocuklarının gönüllülük katılımlarında gidecekleri yerlerin, onlara zarar vermemesi gerektiği ve gönüllülük faaliyeti yürüten kurumun bu anlamda çok önemli olacağını vurgulamaktadır. Kurum bilgisine vakıf olunmadan müsaade etmeyeceklerini söylemektedir. Bu bağlamda kurumun şeffaf ve hesap verebilirlik ilkelerini benimsemiş olması ile amacının açık olması, gizli bir bülteninin olmaması

ve denetlenen, bilinen olması oldukça önemli olmaktadır. Başka bir ifadeyle ebeveynler, çocuklarının gönüllülük faaliyetinde yer alacağı kurumun güven vermesi ve güvenilir olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Ebeveynler için kurumun her noktada güven vermesinin yanında, ayrıca hangi konuda ve nasıl bir ortamda gönüllülük faaliyeti yapacağı da önemli olmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlerin gönüllülük konuları/ortamları hakkındaki yorumları farklılık gösterse de hemen hepsinin birleştiği tek yer “siyaset/siyasi parti ve cemaat/tarikat” konuları/ortamlarında çocuklarının gönüllülük yapmasını desteklememesidir. Çünkü ebeveynler hem siyaset ve cemaat konusundan hem de siyasi parti ve tarikat ortamından korkmaktadır. Onları potansiyel risk merkezleri olarak görmektedir. Bu korkunun ve risk anlayışının arkasında hem tarihten gelen hem de yakın zamanda olup toplumsal hafızada halen canlılığını koruyankötü deneyimler etkili olmaktadır. Zaten bugünkü Türk toplumu, risk toplumu ve korku kültürü kuramları bağlamında değerlendirildiğinde; bu iki konu ve ortamdan ebeveynlerin korkması kaçınılmaz olmaktadır. Çünkü bu (risk)toplumda riskler ve belirsizlikler kol gezmektedir. Sınırları aşarak korkulu tehditlerle her yerde dolaşmaktadır. Özellikle toplumsal kurumları (bunun içine siyaset ve din de dâhil) değiştirip/dönüştürmektedir. Aslında toplumsal düzeni ve uzlaşmayı tesis etmek için varolan bu kurumlar risk toplumunda yeniden konumlanmaktadır. Bu güvensiz ortamda ebeveynlerde, tehlikeli olarak algıladıkları konu ve ortamlarda, çocuklarının gönüllülük faaliyetlerinde bulunmalarını istememektedir.

Ebeveynlerin güvensiz hissetmesi, korku hali içinde olmaları ve çoğu şeyi çocukları için birer risk olarak görme eğilimi içinde olmasına karşın, yine de bazı şartların düzelmesi halinde çocuklarının gönüllülük katılımlarını destekleyeceklerini söylemektedir. Bununla ilişkili olarak siyasi-sosyal, eğitim, STÖ-STK’lar ve dini koşulların değişmesi gerektiğini söylemektedir. Ebeveynler ancak çocukları için, o zaman çoğu tehlikeli durumun ortadan kalkacağını ve korkularının azalacağını düşünmektedir. Ayrıca ebeveynler çocuklarıyla birlikte, ailecek katılacakları gönüllülük faaliyetlerinde de olası risklerin ve korkularının azalacağını (azaldığını) düşünmektedir. Çünkü korku kültüründe insanlar artık kendi başına yetmenin veya yalnız başına üstesinden gelmenin çok zor hatta imkânsız olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden ailecek gönüllülük faaliyetinde bulunmanın daha güvenli olacağı düşünmektedir.

Özetle; gönüllülükte de tıpkı sosyal yaşamın her noktasında olduğu gibi **“güven”** çok önemli bir yere sahiptir. Bu araştırma süresi boyunca üzerinde durulan ve vurgulanan gönüllülükte güvenin ne kadar önemli olduğudur. Özellikle genç gönüllülüğünde ebeveynlerin hem çocuklarına müdahalesinde hem de gönüllülüğe dair tutumlarında en çok üzerinde durdukları şey **“güven”**dir. Bugün Türk toplumu da artık risk toplumunun ve korku kültürünün olaylar karşısında verdiği tepkilere benzer tepkiler vermektedir. Bu araştırmada beyaz yakalı ebeveynlerin kendi lise veya üniversite öğrencisi olan gençlerinin (çocuklarının) gönüllülük katılımlarına dair algı, tutum, beklentileri ve bakış açıları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar göstermektedir ki gönüllülükte de riskli olarak görülen ve korku duyulan oldukça fazla nokta mevcuttur. Bu bağlamda bazı düzeltmelere gidilerek, daha yüksek katılımcı kitlesiyle ve daha verimli gönüllülük çalışmaları yapılabilir. En başta belki de ebeveynlerin bu varolan korkularının azaltılması ve risk olarak algılanan olguların mümkün mertebe minimize edilmesi gerekmektedir. Özellikle ebeveynlerin çocukları için gelecek kaygısı taşıdığı görülmektedir. Bundan dolayı da ebeveynler çocuklarının yaptığı gönüllülüğün hem şimdi hem de ileri de onlara bir sorun yaratmayacak şekilde olmasını istemektedir. İstikrarlı bir toplumsal yaşamı oluşturmak ve korumak için **“güven”**e ihtiyaç vardır. Bununda ötesinde gönüllü işbirliğini sağlayacak değerlere ihtiyaç vardır. Bu anlamda **güveni**, toplumun bütününe ilgilendiren yararlı sonuçlar ve gönüllülük için yeniden tesis etmek gerekmektedir. Bu bağlamda bazı öneriler sunulabilir.

6.2.1. Öneriler

“Politika Yapıcıları Açısından Öneriler”

Bu araştırma göstermektedir ki Türk toplumunda gönüllülük katılımlarında korkular ve risk olarak algılanan durumlar vardır. Bunların başında cemaatler ve tarikatlar gelmektedir. Başka bir ifadeyle dini gönüllülük ve hizmet anlayışında bulunanlar vardır. Ebeveynler çocuklarının buralarda gönüllü olmalarını istememekle beraber devletin onları denetlemesi ve kontrol etmesi gerekliliğine inanmaktadır. Ayrıca ebeveynler siyasi konularda veya siyasi parti ortamlarında da çocuklarının yapacağı gönüllülük faaliyetlerinden doğan veya doğma ihtimali olan sorun/sıkıntılardan da çekinmektedir. Ülkede fişlenme, kutuplaşma ve sürekli değişen konjonktürle beraber daha önce yapılan faaliyetlerden sorumlu tutma durumlarından dolayı çekindiklerini söylemektedir. Aynı zamanda gönüllülük politikalarının iyileştirilmesi ve bu konuda

devletin daha fazla inisiyatif alması veya gönüllü kuruluşlara yardımcı olması gerektiğini dile getirmektedir. Değinilen bu durumlarla ilgili politika yapıcılarının atacağı adımlar, Türkiye’deki gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımında artırıcı bir rol oynayabilir.

“STK’lar ve Aile Açısından Öneriler”

Bu araştırmadan elde edilen veriler ve yapılan gözlemlerle ulaşılan sonuçta, ebeveynlerin STK ve STÖ’lerden en büyük beklentisi “güven” vermesidir. Bu bağlamda gönüllülük faaliyetleriyle ilgilenen, gönüllülük faaliyeti yürüten STK’lar, ebeveynlerin bu olası kaygı ve korkularını gidermek için; yönetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini benimseyerek, amaçlarını açık bir şekilde ortaya koymalıdır. Bazı STK’lar savunuculuk odaklı oldukları için (kadın hakları vb.) siyasi bir yapıda olsalar da, kapsayıcı, kucaklayıcı olmalı ve dışlayıcı olmamalıdır. Öte yandan devletin kontrollerine şeffaf olmalı ve amacı doğrultusundaki gönüllülük faaliyetlerine odaklanmalıdır. Ayrıca bu faaliyetlerde mutlaka bir toplumsal fayda sağlamalıdır. Bunlarla birlikte, ebeveynler güvenli bir ortamda gönüllülük faaliyeti yürüten STK’larda, çocuklarının her türlü gönüllülük faaliyeti katılımlarını destekleyeceklerini ve kendilerinin de katılım göstereceğini söylemektedir.

“Yeni Araştırmalar İçin Öneriler”

Yapılan bu araştırma amacına, zamana, mekâna, sınıfsal ve veri toplama yöntemi noktalarında bir kapsam daraltmasına gidilerek yapılmıştır. Bu kapsam doğrultusunda araştırma; Balıkesir’de ikamet eden, 16 yaş ve üzeri çocukları olan beyaz yakalı ebeveynlerin kendi çocuklarının gönüllülük katılımlarına dair algı, tutum ve beklentileri risk toplumu ve korku kültürü kuramları çerçevesinde ele alınarak yapılmıştır. Bu bağlamda yeni araştırmalar başka bir ilde bu veya başka bir sınıfa (üst veya alt-mavi yakalı-) ait ebeveynler açısından yapılarak konunun başka boyutlarıyla incelenmesi sağlanabilir. Konu başka kuramlar çerçevesinde de incelenebilir veya nitel veri toplama modeli yerine nicel çalışmalarla genellenebilir sonuçlara gidilmesi amaçlanabilir. Ayrıca yeni araştırmalar hem ebeveynlerin hem de çocukların yer aldığı bir örneklem ile gerçekleştirilebilir.

Son olarak akademi de gönüllülük konusunda bir hayli çalışma ve araştırma olmasına karşın ebeveyn tutumlarının bu konudaki rolüyle ilgili bilgiler az ve yapılan çalışmalar sınırlıdır. Dolayısıyla bu tarz araştırmalarla; bu sınırlı bilgi geliştirilmeye

ve zenginleştirilmeye çalışılmalıdır. Akademik araştırmalarımız artık gönüllülük profilinin ülkemizdeki düşüklüğüne vurgu yapmanın ötesine geçip zm odaklı yeni çalışmalara yönelmelidir.çünkü güvensizlik ve ona eşlik eden üzümlerin tkenmişliğı duygusunun en trajik sonucu, toplumda, karamsarlık hali ve panik eğıliminin yerleşmesine neden olur. Bugün belki de hem toplumun hem de bireylerin en çok ihtiyaç duyduğı ve eksikliğini hissettiğı “güven” meselesini ülkemiz bağlamında sosyal bilimler yeniden tartışılmalıdır.

KAYNAKÇA

Abban, B. (2016). *Gönüllü Kuruluşlarda Gençlerin Gönüllülük Düzeyleri ve Beklentileri*. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi.

Akkoyunlu, G. Ş., & Kalyonoğlu, S. (2014). "İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çalışmalarının Marka Algısı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi." *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (3), 125-144.

Aktan, C. C. (2007). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: İgiad.

Aslanoğlu, R. A. (2000). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Atçı, D., Yenipınar, U., & Unur, K. (2014). "Gönüllü Olma Nedenleri: Mersin 2013 -XVII. Akdeniz Oyunları Örneği." *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11 (3), 42-56.

Aydınlıgil, S. (2013). "Sosyal Politika Geliştirmede Yeni Bir Alan: Gönüllülük." *Türkiye’de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*, UNV& GSM.(ss. 32-39). İstanbul.

Balaban, A. Y., & İnce, İ. Ç. (2015). "Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ve Gönüllülük Algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği." *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30 (2), 149-169.

Balı, S., & cinel, M. O. (2011). "Bir Rekabet Aracı Olarak Kurumsal Sosyal Sorumluluk." *ÖDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 45-60.

Beck, U. (2014). *Risk Toplumu*. İstanbul: İthaki.

Berber, S. (2015). "Spor Etkinliklerinde Gönüllü Motivasyonu: 2011 Avrupa Gençlik Olimpiyatları Örneği." Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Doktora Tezi.

Betil, İ. (2013). "Etkin Bir Sivil Toplum Yansıması Olarak Gönüllülük: Karşılaştığı Zorluklar ve Fırsatlar." *Türkiye’de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*, UNV & GSM.(ss. 16-18). İstanbul.

Boşgelmez, G. (2012). "Sivil Toplum Kuruluşlarında Güven ve Gönüllülük Açısından Sosyal Sermayenin Değerlendirilmesi: Isparta Örneği." Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi.

Bozkurt, V. (2009). *Değişen Dünyada Sosyoloji*. Bursa: Ekin.

Cingöz, A., & Akdoğan, A. (2012). "İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri: Kayseri İlin'de Bir Uygulama." *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (3), 331-349.

Çakı, F. (2011). "Gençlerin Uluslararası Gönüllü Hizmet Deneyimleri ve Birey Üzerindeki Sosyo-Kültürel Etkileri." *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6 (1), 136-177.

Çakı, F. (2014). "Türk Sosyolojisinde Yeni Bir Alan:Gönüllülük araştırmaları." *Sosyoloji Dergisi*, 3 (29), 185-202.

Çevik, A. (2012). "Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk Populasyonuna Uyarlanması." Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi.

Demirel, İ., & AGH. (2013). "Türkiye’de Gönüllülüğü Yaygınlaştıran Avrupa Birliği Programları." *Türkiye’de Gönüllülük; Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*. UNV & GSM. (ss. 43-47). İstanbul.

Ege, R. (2011). "Gönüllülük, Din ve Din Eğitimi." *Dini Araştırmalar Dergisi*, 14 (38), 5-16.

Erdem, F. (2003). *Sosyal Bilimlerde Güven*. Ankara: Vadi.

Erdoğan, Z. (2015). "Türkiye’de Resmi Gönüllülüğün Düşük Olma Nedenleri: Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma." Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi.

Esmond, J., & Dunlop, E. (2004). "Developing the Volunteer Motivation Inventory to Assess the Underlying Motivational Drives of Volunteers in Western Australia Motivation Final Report." CLAN WA Inc.

Fairley, S., Kellett, P., & Green, B. (2007). "Volunteering Abroad: Motives for Travel to Volunteer at the Athens Olympic Games." *Journal of Sport Management*.

Fazlıoğlu, A., & ASPB. (2013). "Kaybolmamış Duyarlılıkların Ortaya Çıkarılmasında Gönüllülük Anlayışının Önemi." *Türkiye'de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi* UNV & GSM. (ss. 69-75). İstanbul.

Furedi, F. (2017). *Korku Kültürü*. İstanbul: Ayrıntı.

Genç, A. (2011). "Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Olma Gündüleri; Türk Kızılayı Eskişehir Şubesi Gönüllüleri Üzerine Bir Çalışma." *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi*.

Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. İstanbul: Alfa.

Giddens, A. (2016). *Modernliğin sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı.

Güder, N. (2004). *Sivil Toplumcunun El Kitabı*. Ankara: Stgm.

Güder, N., & ÖSGD. (2006). *STK'lar İçin Gönüllülük ve Gönüllülük Yönetimi Rehberi*. Ankara: Stgm.

Günerigök, M. (2018). *Risk Toplumu ve Din*. Ankara: maarifmektepleri.

İÜSAM, (2016). *Üniversite gönüllü olmak*. Editörler: Murat Şentürk, Yusuf Adıgüzel ve Büşra Turan. İstanbul: Limit-Ofset.

Mirzanlı, D. (2016). "Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Gönüllü Çalışmanın Kariyer Geçişine Etkileri: Avrupa Gönüllüleri Hizmeti Örneği." *Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi*.

Musick, M., & Wilson, J. (2008). *Volunteers*. Bloomington: Indiana University Press.

Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Yayınodası.

Özçağdaş, S., & SİM. (2013). "Gönüllülük ve Sosyal İnovasyonla Fark Yaratmak." *Türkiye'de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*. UNV & GSM. (ss. 86-96). İstanbul.

Özesmi, U. (2013). "Sosyal Medya ve Teknoloji Gönüllülerin Emrinde." *Türkiye'de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının keşfedilmesi*. UNV & GSM. (ss. 96-99). İstanbul.

Ritzer, G. (2014). *Sosyoloji Kuramları*. Ankara: deki.

Salamon, L., Anheir, H., & Associates. (1999). "Civil Society in Comparative Perspective." *Global Civil Society Dimensions of the Nonprofit Sector*, 3-39.

Saran, M., Coşkun, G., İnal Zorel, F., & Aksoy, Z. (2011). "Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk Bilincinin Geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Üzerine Bir Araştırma." *Journal Of Yasar University*, 22 (6), 3732-3747.

Sarıyer, N. (2011). "Hayırsever Tüketici Davranışı Çanakkale Örneği." *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6 (2), 255-268.

Taş, K. (2011). *Sosyolojik Metodoloji*. İstanbul: Rağbet.

Tiltay, M. A., & Torlak, Ö. (2015). "Bir Tüketici Davranışı Olarak Bireysel Bağış: Gönüllü hizmet Sağlayanlar Üzerine Odak Gurup Çalışması." *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10 (1), 7-30.

UNV & GSM, (2013). *Türkiye'de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*. İstanbul.

Veyisoğlu, M. (2009). "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çerçevesinde Toplum Gönüllüleri Faaliyetlerinde Yer Alan Katılımcıların Beklenti ve Algılarına Yönelik Bir Araştırma." *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi*.

Yıldırım, N. (2010). "Sivil Toplum Kuruluşu Gönüllülerinin Adil Dünya İnançları, Sosyal Baskınlık Yönelimleri ve Sistemi Meşru Algılama Düzeyleri." *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi*.

Yıldırım, Ş., & Ali, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yurttagüler, L. (2013). "Gönüllülük ve Vatandaşlık Kavramı." *Türkiye'de Gönüllülük: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*. UNV & GSM. (ss. 18-28). İstanbul.

İnternet Siteleri

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59eb7e993ec0a0.05354045 (erişim tarihi: 27 Şubat 2018).

<http://www.starbucks.com.tr/responsibility> (erişim tarihi: 27 Şubat 2018).

EKLER

EK 1. Mülakat Formu

EBEVEYN TUTUMLARININ GENÇLERİN FORMEL GÖNÜLLÜLÜĞÜNE ETKİLERİ ARAŞTIRMASI

Bu araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim üyesi Doç. Dr. Fahri ÇAKI danışmanlığında “Yüksek Lisans Tezi” çalışması için yürütülmektedir. Araştırmanın genel amacı, ebeveynlerin kendi çocuklarının veya gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarına dair; algı, tutum ve beklentilerine ilişkin bilgi ve anlayışımızı geliştirmektir.

Araştırmada toplanacak olan bilgiler tamamen ve sadece bilimsel maksatlarla kullanılacaktır. Araştırmaya katılan katılımcıların gerçek isimleri ve onların kimliklerini açık edecek hiçbir bilgi asla kullanılmayacaktır. Görüşmemiz yaklaşık 30-40 dakika sürecektir ve zamandan tasarruf edebilmek adına ses kaydı yapılacaktır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için katılımcıların gerçek ve samimi bilgiler vermesi büyük önem arz etmektedir.

Mülakat talebimi kabul ettiğiniz için teşekkür ederek başlamak istiyorum.

İlk birkaç sorum sizi ve ailenizi genel olarak tanımaya yönelik sorular olacaktır.

A) BİREYSEL ARDALAN BİLGİLERİ

Öncelikle lütfen biraz kendinizden bahseder misiniz?

Kaç yaşındasınız?

Ne iş yaparsınız?

Kaç yıldır evlisiniz?

En son bitirdiğiniz eğitim dereceniz nedir?

Aylık ortalama toplam hane-halkı geliriniz nedir?

B) AİLEYE İLİŞKİN BİLGİLER

Biraz da eşinizden ve çocuklarınızdan söz eder misiniz?

Aileniz kaç kişiden oluşmaktadır?

Yaşları?

Eğitim düzeyleri?

Eşinizin eğitim düzeyi ve çalışma durumu nedir?

Ailenizin yaklaşık toplam geliri ne kadardır?

Şimdi biraz kendinizin ve ailenizin **yaşam tarzından** bahsetmenizi isteyeceğim.

Genel olarak nasıl bir yaşam tarzınız vardır?

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Kendinizi ve genel olarak ve ailenizi hangi **dünya görüşüne** daha yakın görüyorsunuz?

Kendinizi ve genel olarak ailenizi **dindarlık düzeyi** bakımından nasıl tasvir edersiniz?

Sizin ve/veya eşinizin **çocuklarınızın yaşam tarzına ve tercihlerine** müdahale etme eğiliminiz var mıdır?

Varsa, hangi konularda ne derece ve ne yönde müdahalelerde bulunursunuz?

Çocuğunuzun **cinsiyeti** ve **yaşı** bu eğiliminizde etkili olur mu? Nasıl?

C) BİREYSEL GÖNÜLLÜLÜK DENEYİMLERİ

Şimdi gönüllülükle ilgili sorularıma geçeceğim. Ancak aynı şeyden söz ettiğimizden emin olmak için gönüllülüğe ilişkin bir tanımlama yapacağım ve yanıtlarınızı bu tanıma dikkate alarak vermenizi rica edeceğim. Bu araştırmada gönüllülüğü şöyle tanımlıyoruz: **Formel gönüllülük**, bir kişinin tüzel kimliği olan bir kurumda, belli bir plan çerçevesinde, maddi bir çıkar gözetmeksizin kendi özgür iradesiyle gerçekleştirdiği ve kişinin kendisi, ailesi ve yakın akrabaları dışındaki insanlara ya da genel olarak topluma fayda sağlayan hizmet olarak tanımlanabilir.

Bu tanıma uygun geçmişte hiç **Formel gönüllülük tecrübesi** yaşadınız mı? Ayrıntılı bilgi verir misiniz?

Nasıl bir ortamda?

Nasıl bir hizmet?

Ne sıklıkla?

Bu tecrübelerin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdi?

Kesintiye uğradıysa, niçin?

Son 12 ayda bu tanıma uygun Formel gönüllülük tecrübesi yaşadınız mı? Ayrıntılı bilgi verir misiniz?

Nasıl bir ortamda?

Nasıl bir hizmet?

Ne sıklıkla?

Bu tecrübelerin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdi?

Kesintiye uğradıysa, niçin?

D) GENÇLERİN GÖNÜLLÜLÜĞÜ

Görüşmemizin yaklaşık ortasına geldik. Bu aşamadan sonra 15-25 yaş arasındaki çocuklarınızın gönüllü hizmet durumlarıyla ilgili bazı sorular yönelteceğim.

15-25 yaş arası çocuğunuzun herhangi bir konuda gönüllü hizmet yapmasının ona sağlayacağı **bir fayda ya da zarar olup olmadığı** hususunda ne düşünüyorsunuz?

15-25 yaş arası çocuğunuzun herhangi bir konuda gönüllü hizmet yapmak istemesi karşısında göstereceğiniz olumlu ya da olumsuz tepkide çocuğunuzun **erkek ya da kız olmasının** bir etkisi olur mu? Nasıl bir etki?

15-25 yaş arası çocuğunuzun herhangi bir konuda gönüllü hizmet yapmak istemesi karşısında göstereceğiniz olumlu ya da olumsuz tepkide çocuğunuzun **yaşının** bir etkisi olur mu? Nasıl bir etki?

D-1) KONUSU İTİBARIYLA GÖNÜLLÜ HİZMET

15-25 yaş arası çocuğunuzun **okul, mahalle, kentsel gelişimi odaklı** gönüllü hizmette bulunmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun **yaşlılar, engelliler, voksullar, göçmenler gibi dezavantajlı sosyal gruplar odaklı** gönüllü hizmette bulunmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun **siyasi/sosyal sorunlara ilişkin savunuculuk odaklı** gönüllü hizmette bulunmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun **kadın hakları odaklı** gönüllü hizmette bulunmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun **çevre ve doğa odaklı** gönüllü hizmette bulunmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun **hayvan hakları odaklı** gönüllü hizmette bulunmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun **eğitim odaklı** gönüllü hizmette bulunmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun gönüllü hizmette bulunmasını **onaylayabileceğiniz ya da onaylamayacağınız başka bir konu** var mıdır? Ne(ler)dir? Niçin bu konu(lar)?

D-II) ORTAMI İTİBARIYLA GÖNÜLLÜ HİZMET

15-25 yaş arası çocuğunuzun yukarıda saydığım konulardan herhangi birisiyle ilgili gönüllü hizmeti **okullardaki öğrenci topluluk veya kulüplerinde** yapmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun yukarıda saydığım konulardan herhangi birisiyle ilgili gönüllü hizmeti **derneklerde veya vakıflarda** yapmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun yukarıda saydığım konulardan herhangi birisiyle ilgili gönüllü hizmeti **siyasi partilerde** yapmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

15-25 yaş arası çocuğunuzun yukarıda saydığım konulardan herhangi birisiyle ilgili gönüllü hizmeti **dini cemaatler veya tarikatlarda** yapmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

D-III) ZAMANI İTİBARIYLA GÖNÜLLÜ HİZMET(hiçbir konuda veya ortamda gönüllü hizmet onaylanmıyorsa, sormaya gerek yok)

15-25 yaş arası çocuğunuzun yukarıda saydığım konulardan herhangi birisiyle ilgili gönüllü hizmeti **haftada 10 saatten fazla** yapmasını onaylar mısınız? Tepkiniz ne olur? Niçin?

Çocuğunuzun gönüllü hizmet yapma süresiyle ilgili **onaylayabileceğiniz makul süre**haftada/ayda/yılda ne kadarlık bir süredir? Niçin?

E) AİLECE GÖNÜLLÜLÜK DENEYİMLERİ

Aile olarak (yani siz, eşiniz ve çocuklarınız hep birlikte) herhangi bir konuda gönüllü hizmette bulunur musunuz?

Böyle bir tecrübeniz oldu mu? Nasıl bir tecrübeydi?

Böyle bir tecrübe ailenizi nasıl etkiler?

F) GENÇ GÖNÜLLÜLÜĞÜNÜ DESTEKLEME KOŞULLARI

Son olarak şunu sormak istiyorum:

15-25 yaş arası çocuğunuzun gönüllü hizmet faaliyetlerine katılımını onaylamanız ve desteklemeniz için **ülkede hangi koşulların ne yönde değişmesini beklersiniz?**

Sorularım bu kadar. Bitirmeden önce eklemek istediğiniz herhangi başka bir şey var mı? Çok teşekkür ediyorum.

Ek 2. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER	
AdıSoyadı	AbdurrahimKorkmaz
Doğumtarihi	19.10.1992
Doğumyeri	Diyarbakır/HANİ
Medenihali	Bekar
Uyruğu	T.C.
Tel	(+90) 507 044 13 21
E-mail	a.korkmaz.sosyoloji@gmail.com
EĞİTİM BİLGİLERİ	
Lise	Hani Lisesi (2006-2010)
Lisans	BalıkesirÜniversitesi Fen-EdebiyatFakültesi SosyolojiBölümü (2012-2016)
Yükseklisans	BalıkesirÜniversitesi Fen-EdebiyatFakültesi SosyolojiBölümü GenelSosyolojiveMetodolojiAnabilim Dalı (2016-2019)
YABANCI DİL BİLGİSİ	
İngilizce	OrtaDerece 30 (yds)
AKADEMİKÇALIŞMALAR	
Editörlük	• Sosyosfer (3 Sayı) • Kuçe (1 Sayı)
Makale(Denemeleri)	• Batı'nınOrtadoğuEmperyalizmiAracıOryantalizmeAlternatifOlarak: Oksidentalizm// Balıkesir Üniversitesi makale yarışması(1.lık Derecesi/ Mayıs 2016) • Sosyoloji'ninDoğuşu -18. yy-// Sosyosfer (1. Sayı/Nisan 2016) • Sosyoloji'ninGelişimi -19. yy- // Sosyosfer (2. Sayı/Kasım 2016) • “Yeni” SokağınDramı//Kuçe (1.Sayı/Aralık 2018)
Hikaye	• ToplumdaİnleyenSesler (2013)
Bildiri (Sunum)	• Beck'in Risk ToplumunaEleştirelBirBakış (Ankara ÜniversitesiSosyolojiGünleri)

Ben 19.10.1992 tarihinde Diyarbakır'ın Hani ilçesinde doğdum. İlkokula 1998 yılında başladım. Yazları veya okula gitmediğim zamanlarda bende yaşlıtlarım gibi tarım ve hayvancılıkla uğraşan aileme yardımcı olmaya çalışıyordum. Tabii aileye yardımcı olmadığımız zamanlarda da, fırsat buldukçamahalle kültürü içine doğduğumuz için bolca sokakta vakit geçiriyorduk. Eylül 2006'da liseye başladım ve 2010'da mezun oldum. Sosyal bilimlere olan ilgimden dolayı, 2012'de Balıkesir Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne kayıt yaptırdım.

İsteyerek geldiğim ve severek okuduğum Sosyoloji’de daha ilk yılım olmasına karşın bir şeyler yapma çabası içinde oldum. 2013’te Balıkesir Üniversitesi’nin ev sahipliğini üstlendiği “20. Sosyoloji Öğrencileri Kongresi” çalışmalarında yer alarak iyi bir başlangıç yaptım. Sonraki ki sene 2 yıl (2013-2015) sürecek olan “Toplumsal Düşünce Topluluğu”nu yeniden aktifleştirerek yürütücüsü ve başkanı oldum. Bu süreçte Film-Belgesel gösterimleri, teori okumaları, metodoloji çalışmaları ve sosyoloji kongrelerine katılım gibi faaliyetler yaptık. Bu süreçte Aralık 2013’te ilk yazma deneyimim olan “Toplumda İnleyen Sesler” isimli küçük bir hikaye kitabı çıkarttım. 2015’ten sonra topluluktan çekildim. Ardından akademik bir gelişme yaratma adına 2016’da hem kuruculuğunu hem editörlüğünü üstlendiğim “Sosyosfer” isimli dergiyi çıkartmaya başladım. Aynı yıl içinde Ankara Üniversitesi Sosyoloji Günleri’ne katılarak “Beck’in Risk Toplumu Kuramına Eleştirel Bir Bakış” isimli bir sunum yaptım. Ayrıca Balıkesir Üniversitesi’nin yaptığı makale yarışmasında “Batı’nın Ortadoğu Emperyalizmi Aracı Oryantalizme Alternatif Olarak: Oksidentalizm” isimli makale ile birincilik derecesine ulaştım.

2016 yılında yüksek lisansa başladım ve aynı yıl Sosyosfer dergisinin 2. ve 3. sayılarını çıkarttım. Dergi grubundaki bazı arkadaşların mezun olmasından ve ekonomik problemlerden dolayı çıkartmayı durdurduk. Sonrasında ise 2018 yılında Sosyosfer gibi akademik olma iddiası taşımayan ve edebiyat, kültür, sanat konularını işleyen “Kuçe” isimli bir dergi daha çıkarttım. Burada da yine kuruculuğunu ve editörlüğünü üstlendim. Ancak tez yazma süreci ve birkaç küçük problemden dolayı şuanda 2. Sayısını çıkartmak için beklemekteyiz.

Tüm bu süreçlerde bir yandan akademik ilerleme için bu tarz şeylerle uğraşırken diğer tarafta da gönüllülükle uğraşıyordum. Balıkesir’de birçok sivil toplum kuruluşunda yaptıkları gönüllülük faaliyetlerine katıldım. Hem bir gözlemci hem de bir katılımcı oldum. Çok çeşitli gönüllülük faaliyetlerinde bulundum. Bunların içinde; Tema Vakfı ile fidan dikmekte, Toplum Gönüllüleri Vakfı ile okul boyamakta, Çağdaş Eğitim Vakfı’nda ders vermekte ve Balıkesir Kadem Derneği’nde gönüllülük çalıştayına katılmakta var. Halen bazı faaliyetlere devam etmekteyim.